

B. BOERESCU

DISCURSURI POLITICE

— 1859—1883 —

VOLUMUL I
1859-1873

BUCUREȘTI
Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă

1910

B. BOERESCU

DISCURSURI POLITICE

— 1859—1883 —

VOLUMUL I
1859-1873

BUCUREȘTI,
Atelierele grafice SOCEC & Co., Societate anonimă

1910

A. Doolittle

1830—1883

NOTIȚĂ BIOGRAFICĂ ¹

Născut în București în prima zi a anului 1830, V. Boerescu și-a făcut studiile liceale la Sf. Sava și a terminat cu succes clasele secundare la 1850.

De pe atunci chiar, tânărul se deosebă printr'un caracter serios, printr'o mare dispozițiune la studiu și prin autoritatea ce o exercită asupra prietenilor săi.

V. Boerescu era de vre-o 20 de ani, când Heliade într'o scrisoare a sa, vorbind despre tinerii români din Paris, iată în ce chip îl judecă: „Pe acest tânăr nu-l cunosc în persoană. Acum vre-o trei ani am luat o scrisoare la Chio semnată cu acest nume și am zis Domnului Zosima, ~~ceeră~~ atunci acolo: nu știu de e june autorul acestei scrisori, dar câte scrie nu puteau eș mai bine din capul și din pana unui bărbat de 60 de ani²)“.

În vârstă deabia numai de 18 ani, Boerescu își manifestă activitatea sa, care până la moarte nu mai trebuie să înceteze un moment, începând să scrie în „Pruncul român“, foaie liberală a epocii, redactată de

¹) Revista nouă, Ianuarie 1893.

²) „Scrisori din exil“, vezi scris. CL adresată lui Gr. Grădișteanu.

Rosetti¹⁾, din care cauză el, dimpreună cu alții tineri, a fost arestat la Ploești de Muscali.

Din întâmplare acolo, un subprefect Manolache Șoimescu proprietar în Prahova, i-a mijlocit scăparea, și astfel Boerescu se putu întoarce în București, pe când unii dintre tinerii arestați deodată cu dânsul, fură trimiși în Rusia.

La 1852 V. Boerescu, împreună cu prietenul său Ion Hagi Tudorache, și ajutat de familia acestuia, pleacă la Paris și pătrunde astfel în acel focar de lumină, unde își îmbogăți mintea cu știința, pe care în urmă trebuia să o reverse asupra țării sale.

Ajuns la Paris, Boerescu, deși departe de patrie, ieă însă o parte activă la luptele de emancipare și devine un factor politic însemnat. I. C. Brătianu și C. A. Rosetti, cari și dâșii erau pe acea vreme în capitala Franței, văzând patriotismul, entuziasmul și agerimea de minte a tânărului lor compatriot, căutară să-l asocieze la proiectele lor. Diferind însă întrucâtva de dâșii prin nuanța ideilor sale moderate, Boerescu își păstră individualitatea în mai toate lucrările întreprinse.

Politica nu-l făcea să uite scopul pentru care venise la Paris. Dânsul urmează regulat cursurile facultăței de drept și ascultă unele din cele mai însemnate prelegeri dela Collège de France.

În August 1855, V. Boerescu își ieă licența în drept. Înainte de a-și trece doctoratul, dă la lumină o scriere politică de un merit real, intitulată: *Mémoire sur la question politique et économique de la Moldo-Valachie*,

¹⁾ Pruncul roman, Iulie 1848, No. 13.

care s'a distribuit plenipotențiarilor Puterilor străine, adunați la Congresul dela Paris din 1856.

Ideile generale expuse în această scriere, care rezumă dorințele României întregi și care dorințe la 1856, în Divanurile ad-hoc, au fost formulate și comunicate printr'un memoriu oficial Puterilor garante, erau cele următoare: „*Autonomia Principatelor, unirea lor într'un singur Stat cu un principe străin, sub suzeranitatea Porței și garanția colectivă a marilor Puteri*“.

În urma distribuirii acestui memoriu, V. Boerescu primește numeroase scrisori de încurajare dela oameni însemnați ai Europei. Din aceste scrisori, una mai ales îi plăceà s'o arate prietenilor săi, aceea a marelui patriot italian Massimo d'Azeglio, viteazul luptător dela 1848, care, numit în urmă ministru-prezident, fu trimis ca ambasador al Italiei la Paris în 1859.

Din scrisoarea lui, Boerescu cită cuvintele: „*Lumea nu va aveà adevărată pace, decât atunci când fiecare națiune va fi egală înaintea legilor de drept public și când fiecare om va fi egal înaintea legii dreptului civil*“¹⁾.

În 1857 Boerescu își ia doctoratul cu o teză a cărei valoare științifică i-a atras laude din partea mai multor învățați. Scrierea este intitulată: *Traité comparatif des délits et des peines au point de vue philosophique et juridique*. În prima parte autorul tratează despre principiile fundamentale în materie de drept penal. În a doua parte dânsul studiază pe larg lunga serie a delic-

¹⁾ „Non esser il mondo per aver vera pace, se non quando ogni nazione sarà uguale dinnanzi alla legge del dritto publico ed ogni uomo uguale parimente dinnanzi alla legge del dritto civile“.

IV

telor și în a treia parte tratează despre pedepse, arătând natura, condițiunile și scopul lor și termină cu un capitol consacrat pedepsei cu moarte, în care exprimă cu o mare putere de convingere mărima ideilor sale filozofice și umanitare.

În anul 1856, și tot spre îndeplinirea idealului său de a-și vedeă țara liberă și bine întocmită în organismul ei, Boerescu scrie: *La Roumanie après le traité de Paris du 30 Mars 1856*, lucrare erudită, în care pentru întâia oară se analizează cu o completă competență, după vechile tratate, toate drepturile politice ale țării noastre. Prefața fu scrisă de celebrul Royer-Collard.

În această scriere ca și în cele precedente, Boerescu cere unirea Principatelor cu un Domn străin, și regimul reprezentativ. În privința Domnului străin, zice autorul: „*Domnul străin este singurul mijloc de a se pune cap abuzurilor anterioare, și numai acela care nu va figura în niciunul din partidele în luptă, va putea singur s'aducă concordia și împăcarea universală și să susțină demnitatea națiunii*¹⁾“.

Concluzia autorului e că singura soluțiune practică, care poate împacă numeroasele interese dela Dunăre și și în acelaș timp să asigure pacea în această parte a Europei, este să ni se recunoască independența și neutralitatea, iar în fruntea noastră să avem un Domn străin.

Osebit de cestiunile politice, V. Boerescu în această scriere se ocupă și de alte chestiuni mai importante dinăuntru, dintre care unele, pe atunci, dau naștere la

¹⁾ *La Roumanie après le traité de Paris de 30 Mars 1856.* ediția din 1856, pag. 107.

mari îngrijiri. Cea mai însemnată erà cea relativă la țărani, pentru rezolvirea căreia Boerescu propunea, cu toți oamenii luminați ai timpului, emanciparea și înproprietărirea.

Principele Cuza la 1864, a avut fericirea să realizeze această mare reformă, și a realizat-o în mod aproape identic cu cel propus de Boerescu ¹⁾.

În ceea ce privește armata, pentru ca întreținerea unui efectiv moderat dar permanent să nu îngreuneze prea mult finanțele țării, Boerescu într'această scriere propune crearea unei miliții bine organizată, după bazele stabilite de Mircea cel Bătrân. „*Cu modul acesta, zice autorul, Principatele ar putea, peste câțiva ani, să dispună de o putere îndestulătoare pentru a susține neutralitatea lor, până când să sosească ajutorul puterilor garante* ²⁾“.

Răposatul Royer-Collard, distinsul și ilustrul profesor de dreptul ginților la Facultatea de drept din Paris, în prefața acestei cărți, zice că toată lucrarea „*est une discussion savante et une aspiration générale* ³⁾“.

Și Royer-Collard are dreptate, căci opera întreagă cuprinde la fiecare pagină manifestarea unei judecăți solide și a unui program politic, lipsit de orice pasiune egoistă.

V. Boerescu se întoarce în patria sa la 1857 și, în Septemvrie acelaș an, este numit profesor de drept comercial la colegiul Sf. Sava mai întâi, până în 1859,

¹⁾ La Roumanie après le traité du 30 Mars. Ediția din 1869, Vezi „*Les Paysans*“, pag. 104, 399.

²⁾ Ibidem, pag. 113.

³⁾ Ibidem, Prefața pag. 6.

când, creându-se Facultatea de drept, el continuă cursul până în 1882 la Universitate.

Numit membru și director al Eforiei școalelor, Boerescu aduce mari servicii învățământului public. În această ramură începe a-și dezvoltă activitatea, punând în serviciul ei știința și inteligența sa. Știă dânsul că elementul cel mai puternic al propășirii și fericirii unei națiuni este cultura ei intelectuală și că aceasta eră acum o necesitate *sine qua non* pentru un popor, care ca al **nostru**, trecuse prin atâtea sbuciumări și lupte.

Regulamentul organic, relativ la instrucțiunea publică, numai răspundeă nouelor necesități și trebuia neapărat o mare reformă. Toate lipsiau: și școli și un corp didactic și inspectori școlari. V. Boerescu contribuî puternic la înmulțirea școalelor primare, creând unele pe socoteala Statului, altele prin donațiuni făcute de Bibescu B. Brâncoveanu.

Pentru a încuragiă și ajuta pe tinerii studenți, Boerescu isbuti să deă o mare dezvoltare premiilor, și la 1859 ajutat de C. Bozianu și G. Costaforu, a fost destul de fericit ca să înființeze Facultatea noastră de drept.

Activitatea lui V. Boerescu pe terenul politic e tot atât de roditoare. La 1857 crează un ziar: *Naționalul*, care a avut o influență destul de însemnată pe acele vremuri, când patriotismul eră atât de cald.

Naționalul eră organul liberalilor moderați, al acelor care mai târziu au format partidul centru din care au făcut parte împreună cu Bozianu, Costaforu și frații Boerescu.

Intr'unul din primele numere ale *Naționalului*, V. Boerescu își face profesiunea de credință printr'o epis-

tolă publicată în numărul dela 12 Decemvrie 1857: „*Jurnalul nostru, zice el, este menit a apăra interesele generale ale națiunii; nu e de nici o coloare exclusivă, nu face parte din nici o coterie; primește adevărul de oriunde și dela oricine l-ar afla*“.

În Septemvrie și Octomvrie 1858, apare în *Naționalul* o serie de 11 articole întitulate: *Convențiunea din Paris dela 19 August relativă la organizarea principatelor române*¹⁾, în care Boerescu cu o mare claritate explică opera conferinței din Paris, arătând părțile ei bune și rele; articolele adunate la un loc se tipăriră în broșură la 1858 și totodată se traduseră și în franțuzește.

La începutul anului 1859, V. Boerescu este ales deputat de Capitala țării. Adunarea națională avea să săvârșească în acel an Unirea, unul dintre cele mai mari evenimente politice contemporane, și V. Boerescu se poate considera cu drept cuvânt ca unul din factorii de căpetenie ai acelui memorabil act istoric.

Fericită zi, ziua de 24 Ianuarie 1859, și fericiți Români, cari au luat parte la marele act politic săvârșit atunci!

Cuvântarea rostită de Boerescu în neuitata ședință a Adunării naționale din acea zi, avu un efect hotărîtor, chiar și asupra celor mai puțini dispuși să proclame unirea Principatelor.

Nobilele cuvinte ale oratorului, inspirate de cel mai înalt patriotism, produsă cu atât mai mult efect, cu cât spiritele erau deja înflăcărare și entuziasmate, în acele momente hotărîtoare. Discursul lui Boerescu mișcă

¹⁾ *Naționalul*, Sept.-Oct. 1858. No. 84—95 inclusiv.

VIII

până la lacrimi pe cei cari-l ascultară și cu toții proclamară Domn al ambelor țări surori pe Alexandru Ioan Cuza.

V. Boerescu vedeă astfel prima și marea sa dorință realizată.

Din acel moment începe adevărata sa carieră politică. La 1860 intră ca ministru în cabinetul Goleșcu-Brătianu și în acelaș an dânsul ia interimul ministerului de instrucțiune, menținându-și postul în noul cabinet Manolache Costache, chemat de Principe.

Ca ministru de justiție, Boerescu propuse între altele un proiect de lege relativ la desființarea pedepsei cu moarte. Camera, după câțiva ani, când s'a reformat codul penal, desființă această pedeapsă, căzută de mult în desuetudine, înlocuind-o cu munca silnică.

Nu mai puțin însemnate sunt numeroasele sale acte ca ministru al școalelor. Mai întâi avem proiectul său asupra instrucțiunii publice, redactat în 67 articole. V. Boerescu întocmește o comisiune compusă din A. Odobescu, I. Heliade, A. T. Laurian, I. Maiorescu, Aron Florian, P. Cernătescu și I. C. Brătianu, însărcinată să culeagă materialul necesar pentru compunerea istoriei naționale.

Pictorul Tătărescu e autorizat să adune într'un album costumele și principalele picturi murale, din bisericile cele vechi. Tot V. Boerescu ieă măsuri ca să întrebuințeze fondurile Zappa în interesul literaturii noastre.

La 1864, V. Boerescu e chemat în capul Consiliului de Stat ca vicepreședinte. În această funcțiune, el ieă o parte însemnată la alcătuirea mai multor proiecte de legi, iar *Procedura civilă* este aproape întreagă opera sa personală; consiliul o admise fără modificare.

În 1868, V. Boerescu publică o nouă operă: *Memoriu asupra jurisdicțiunii consulare în Principatele române*, care tradusă în limba franceză, se trimise diplomaților și publiciștilor din Europa. Cestiunea se tractă pentru prima oară. Autorul, după ce examinează jurisdicțiunea consulară în Orient, așa cum rezultă din capitulațiunile încheiate între Poartă și puterile creștine tratează despre situațiunea politică a principatelor înainte și după capitulațiuni, și concluzia la care ajunge este că trebuie desființată în România o asemenea jurisdicțiune.

Este de observat că, prin toate scrierile sale, V Boerescu cată, pe deoparte să facă cunoscute străinilor cele două Principate dela Dunăre, iar pe de alta, să asigure și să întărească curentul favorabil țării noastre.

La 1866, în urma abdicărei Principelui Cuza, după revoluțiunea dela 11 Fevruarie 1866, V. Boerescu, dimpreună cu alții, este însărcinat de Adunare, să meargă la Bruxelles cu plebiscitul alegerei contelui Filip de Flandra. Regele Belgiei, Leopold al II-lea, primește pe delegații români și le expune motivele pentru care fratele său este nevoit să refuze onoarea ce i-o făceau Români.

În urma acestui refuz, și după plebiscitul care, la 1 Maiu 1866, proclamă Domn pe principele Carol Ludovic de Hohenzollern-Sigmaringen, V. Boerescu dimpreună cu generalul Florescu, Costaforu, Epureanu, este iarăși trimis pe la toate Puterile cele mari, ca să susțină candidatura noului ales la tronul țării.

Succesul de astădată fu complet și după suirea A. S. Carol I pe tron, V. Boerescu făcù parte din cabinetu Dimitrie Ghica, până la căderea sa în 1870.

V. Boerescu atunci începe în organul „Pressa“ o mare luptă patriotică, care continuă în tot timpul războiului franco-german, reclamând independența și neutralitatea României.

La 1873 intră în cabinetul lui L. Catargiu, și ca ministru de externe lucrează din toate puterile pentru realizarea acestui ideal.

Primul pas, prima îndrumare o face încheind, cu toate opunerile Porței, primul tractat de comerț cu Austro-Ungaria.

Pentru a pregăti opiniunea publică a diplomației europene în favoarea noastră, Boerescu la 1874 publică o nouă scriere intitulată: *Drepturile României întemeiate pe tractate*, sub pseudonimul „un vechiu diplomat“. Această operă cuprinde un rezumat al dreptului internațional român, întemeiat pe vechile capitulațiuni, precum și o expunere a tuturor intereselor politice ce reclamau înființarea unei „Belgii“ la gurile Dunărei.

În urma acestor lucrări pregătitoare. V. Boerescu se crede îndestul de tare, pentru a afirmă într'un mod oficial drepturile de suveranitate ale României, atât printr'o notă diplomatică, cât și dinaintea Camerilor, lucru care până la dânsul, nu-l făcuse nici un alt ministru de externe.

Atitudinea aceasta o iea mai ales în Novembre 1873, când începe cu Poarta, lupta pentru dreptul de a tractă pe un picior de perfectă egalitate cu Puterile străine.

Încă din Septemvrie, același an, îi oferise o ocaziune favorabilă, ministrul de externe al Turciei, Rașid-pașa, printr'o circulară confidențială, în care se tăgăduiau drepturile României de a încheia tractate de comerț cu celelalte Puteri.

V. Boerescu punând mâna pe acest act, răspunse printr' o notă oficială¹⁾, adresată tuturor reprezentanților Puterilor garante, în care notă el afirmă sus și tare voința guvernului român, de a exercita liber și direct toate drepturile, în virtutea vechilor tractate, garantate prin cel dela 1856 din Paris și prin convențiunea dela 1858.

Această notă fu reprodusă de întreaga presă europeană și se poate zice că din acel moment se începu lucrarea, care aveă s'aducă emanciparea politică a țării noastre.

Guvernul austriac, din cauza numeroaselor sale interese economice cu noi, consimți cel dintâi, în Iunie 1875, să semneze prima convențiune de comerț.

Dar acest tractat eră numai începutul și Boerescu urmează cu ardoare negocierile pentru noi tractate și cu alte țări, mai ales cu cabinetele din Berlin și Petersburg.

Trebue să nu se uite de asemenea că tot în acest spațiu de timp, V. Boerescu izbuteste, ca agenții români să fie tractați de cabinetele străine, ca reprezentanți oficiali ai unei puteri recunoscute.

La finele anului 1875, V. Boerescu ese din minister și în Iulie 1879, îl vedem pentru ultima dată ca ministru de externe în cabinetul I. C. Brătianu.

Motivul, care l-a determinat să primească acest portofoliu e foarte simplu: V. Boerescu eră înainte de toate un mare patriot și în momente de grea cumpănă el

¹⁾ Reînvierea drepturilor României. Tractatul de comerț Austro-Român. Broș. tip. Iași. Vezi pag. 5, circulara D-lui ministru de externe.

puneà întotdeauna interesele țării mai presus de interesele sale personale sau de interesele de partid; în 1879, țara treceà printr'o grea încercare, căci erà la ordinea zilei delicata chestie a Evreilor, a căreirezolvire ni se impuneà prin tractatul dela Berlin¹⁾.

În asemenea împrejurări patriotismul lui V. Boerescu nu puteà să nu răspundă la chemarea ce-i făceau cei cari acum aveau nevoie de experiența și de luminile sale, și de aceia dânsul primì — fără a stà la îndoială — portofoliul ce i-se oferì.

Și de astădată sforțările sale au fost încununatè cu succes, căci puțin timp în urmă, România mulțămìtă spiritului diplomatic și militar, înțelepciunei și patriotismului Suveranului ce-și alesese, devine complet independentă și este în urmă înălțată la rangul de Regat.

În primele zile ale luni Aprilie 1881, V. Boerescu își făcuse datoria de patriot, părăsi ministerul, și, cu toată boală neîndurată care începeà să-i slăbească puterile, rămâne până în cele din urmă în arena luptelor politice.

Ales membru în comisiunea însărcinată cu revizuirea Constituțiunei, în puținele momente de sănătate, V. Boerescu lucrează proiectul de lege relativ la această chestiune. Aceasta e ultima lui lucrare, supusă debaterilor comisiunei în Octomvrie 1883, cu o lună înaintea morței lui.

Trimis de oamenii științei, V. Boerescu, în Noemvrie, pleacă într'o climă mai caldă ca să-și caute sănătatea, dar abià sosit la Paris, Vineri ^{18/30} Noemvrie 1883,

¹⁾ Mémoire sur la révision de l'art. 7 de la Constitution roumaine. Paris 1879.

numai continuă drumul, căci înainte chiar de a ajunge la finele călătoriei, se stinge, departe de patrie, după ce un pătrar de veac muncise pentru propășirea și fericirea ei.

Din această scurtă schiță biografică, se poate totuși judecă întinderea activității și personalitatea politică a lui V. Boerescu. După cum văzurăm, mai ales în arena luptelor politice, dânsul și-a pus tot patriotismul și inteligența pentru realizarea idealului său: *Unirea și independența principatelor sub un Domn străin.*

Ca juriconsult rolul lui V. Boerescu nu a fost mai puțin înțemnat. Osebit de lucrările sale ca membru al Parlamentului sau vicepreședinte al Consiliului de Stat, V. Boerescu ca profesor la Facultatea de drept, a făcut cel dintâi *Comentar al Dreptului comercial român*, și a codificat toate *legile și regulamentele țării dela 1859 până la 1882*¹⁾.

Darul graiului, pe care Boerescu îl posedă într'un grad superior și cunoștințele sale variate, au făcut dintr'însul unul dintre cei mai elocinți și distinși oratori ai țării. Baroul Bucureștilor nu-l putu cinsti mai bine, decât alegându-l decan al său.

Ca profesor elocința lui Boerescu erà tot atât de plăcută și cei ce l-au auzit făcându-și cursul la Facultate, nu vor uita niciodată claritatea, preciziunea și metoda cu care el, timp de un pătrar de veac, și-a făcut acest curs.

Facultatea de drept, ca și baroul, l-au ales decan al

¹⁾ Colecțiunea Codicelor române de B. Boerescu.

său mai mulți ani de a rândul. În *chestiile diplomatice* V. Boerescu a ocupat un rol totdeauna distins. Tactul său, cunoștințele sale și mai ales siguranța cu care știă să susțină ceea ce voia, l-au făcut să reușească mai în totdeauna în misiunile sale pe lângă Puterile străine, cărora le lăsă cea mai bună amintire.

Alegerea Domnului, tractatele de comerț, chestia Evreilor, independența, etc., sunt atâtea chestiuni diplomatice, la rezolvirea cărora V. Boerescu a contribuit foarte mult și fără îndoială, se poate zice că și pe acest tărâm a meritat bine dela patrie.

În ramura *economică*, V. Boerescu trecu peste prejudițiile timpului, punând temelia unor mari și puternice societăți comerciale.

Așa, în 1871, el creă societatea română de asigurare „Dacia-România“ și de atunci încoace rămân în țară milioanele, care mai înainte se trăniteau în străinătate și se introduse astfel totdeodată mai multă siguranță în lichidarea despăgubirilor, deșteptând între capitaliștii din țară spiritul de asociațiune, ce până atunci eră foarte, mărginit.

Asemenea V. Boerescu luptă împreună cu P. Mavrogheni, ministru de finanțe în 1872—73, cu Ion Ghica și alți frunțași ai țării, pentru înființarea *Creditelor funciare*, pe baza asociațiunii între proprietari și emiteria de scrisuri funciare.

Același concurs l-a dat V. Boerescu și pentru crearea *Băncii Naționale a României*.

Și ca *publicist* activitatea lui V. Boerescu e foarte întinsă, căci începând la 1848, ea continuă și merge până în 1883, atât prin presă cât și prin numeroasele scrieri precitate.

Ca *om de Stat*, ca temperament politic, V. Boerescu se deosebea printr'o însemnată luciditate de spirit și printr'o fire liniștită, care-i permiteau să judece cu sânge rece și multă justeță cele mai grele cestiuni, dându-le deslegare practică și inteligentă.

El a avut mai presus de toate cele două calități esențiale pentru un om de stat: patriotismul luminat și neinteresat, dragostea de țară, în cea mai înaltă accepțiune a cuvântului, servite de o voință neobosită de a lucra pentru binele patriei.

Acestea au fost scopul și cinstea vieții sale.

București, 1910.

1859

I

„Monitorul oficial al Țării Românești“ din 26 Ianuarie 1859.

Unirea principatelor

În ziua de 5 Ianuarie 1859 Cuza fusese ales domn în Moldova, iar la 24 Ianuarie trebuia să se facă alegerea și în Țara Românească.

Până în ajunul acestei zile adunarea electivă era împărțită în mai multe tabere avînd fiecare câte un pretendent, și nu se știe de s'ar fi realizat fericitul act al Unirei, dacă în dimineața zilei de 24 Ianuarie partidul naționalist, din care făcea parte Boerescu, nu ar fi propus să se aleagă ca Domn tot Cuza.

În acest scop, după constituirea adunării și după apelul nominal al deputaților, s'a cerut ca Adunarea să se constituie în secret spre a i se face o propunere.

După ce Adunarea s'a retras în altă cameră, Boerescu a luat cel dintâi cuvîntul și a ținut discursul ce urmează, care a înflăcărat spiritele, făcîndu-le să primească propunerea unirei cu entusiasm. Și astfel a fost ales Cuza.

Pentru ce suntem împărțiți în două câmpuri? Pentru ce ne numim noi și voi? Ori nu avem toți aceeași patrie? Ori nu suntem toți fiii

aceleiași mame? Pentru ce să zicem noi și voi? De ce să nu zicem noi Români? Nu avem toți aceiași iubire, nu simțim toți aceleași sentimente pentru mama noastră comună? Care este cauza diviziunii noastre? Care este mărul de discordie dintre noi?

Acest măr de discordie, să nu-l ascundem, el este domnia. Cine va fi domnul? Fiecare își are convicțiunile sale, fiecare își are simpatiile sale personale; fiecare din noi crede că țara va fi mai fericită având de domn pe cutare și pe cutare. Dar discordia există, căci nu toți cugetă asemenea. Din această discordie rezultă discreditul nostru. Nimeni nu mai are credința la noi; anarhia nu e departe, și inamicul e la porțile noastre. Cum să respingem anarhia? Cum să oprim pe străini? Făcând să piară discordia, făcând să dispară punctul care ne desparte.

Noi declarăm că nu avem nici un candidat; d-voastră aveți vreunul? Se poate. Inșă niciunul din noi toți nu cred că a venit aci cu hotărîre a face să fie candidatul său cu orice preț. Toți suntem Români, și nimeni nu voește răul țării sale; nimeni nu ar voi ca candidatul său să ajungă la tron pe urme de sânge sau sprijinit de străini. Ar fi o ofensă pentru țară de a crede că ea a putut trimite la Cameră asemenea oameni.

Ca să ne unim toți asupra aceluiaș candidat

este posibil? Cred că nu, fiindcă, am zis, fiecare își are credința sa. Dar a ne uni asupra unui principiu, ne putem uni, mai cu seamă când acest principiu este cel mai mare al naționalității noastre. Acest principiu este al Unirii.

Mulți din d-voastră, acum un, an au reprezentat țara în această Cameră, și au susținut cu căldură unirea. Prințul Bibescu, fostul domn, a fost între alții, cel mai elocvent și ardent apărător al unirii. S'ar putea oare în acest timp ca aceste persoane să se contrazică? Aceasta nu se poate crede.

Să ne unim dar toți asupra principiului de unire, asupra acestui mare principiu ce are să reînvieze naționalitatea noastră. Să ne dăm mâna ca frați, și să cugetăm că suntem muritori, că avem să trăim câțiva ani, și că copiii și strănepoții noștri au să moștenească un viitor glorios, creat de noi!

A ne uni asupra principiului unirii este a ne uni și asupra persoanei ce reprezintă acest principiu. Această persoană este Alexandru Ion Cuza, domnul Moldovei.

Să ne unim ca frați asupra acestui nume, și posteritatea ne va binecuvînta, țara ne va întinde mâinile și conștiința noastră va fi împăcată că ni-am împlinit cu religiozitate o datorie sfântă.

II

Importanța unirei

După alegerea lui Cuza, la finele ședinței, tot Boerescu a luat cel dintâi cuvântul și a ținut discursul ce urmează, prin care arată importanța actului săvârșit, și analizează legalitatea lui, aducând mulțumiri Adunării și laudând patriotismul ei.

Domnilor, această zi este cea mai mare ce au văzut Românii în analele istoriei lor! Actul ce am făcut noi astăzi este un act ce dovedește la noi un patriotism și o desinteresare așa de mare, cum rar se pot vedea exemple la națiunile cele mai mari ale Europei! Sunt acum mai mult de două secole și jumătate, de când unirea Românilor, această aspirațiune generoasă a tuturor generațiilor, căută să se realizeze prin puterea materială, prin forță, prin sânge. Astăzi unirea se realizează prin puterile morale, prin armele spirituale.

Grație vouă, mandatarilor ai națiunii, care știurăți într'un moment a vă învinge toate pasii.

nile, a călca peste toate interesele egoiste, a înăbuși orice uri, și a depărtă orice simpatie și antipatie personală spre a depune pe altarul patriei, pur și virgin, acest principiu al reconcilierii generale și al puterii naționale.

Grație înaltelor puteri garante, cari ne arătară drumul prosperității și măririi noastre, prin recunoașterea și garantarea drepturilor noastre naționale și a vechilor noastre tractate pe cari părinții noștri le apărară cu sângele lor, și cari stăteau ascunse și amorțite sub vălul uitărei și al violărei.

O eră nouă se deschide pentru noi! Această eră este aceea a regenerării noastre! Voi veți avea mândria a spune nepoților noștri că ați pus cea dintâi piatră la acest nou edificiu! Și accentele vocii și recunoștinței lor se vor transmite resunând din generație în generație.

Și care este natura actului ce noi săvârșim cu atâta regularitate, liniște și desinteresare? Alegerea domnului Alexandru Ion Cuza este oare conformă cu Convenția din Paris? Liniștiți-vă, domnilor, și căutați fiecare răspunsul în conștiința și rațiunea voastră.

Mai departe analizează legalitatea unirei și conformitatea ei cu prescrierile Convenției din Paris, și în urmă termină:

Actul nostru dar este din cele mai legale.

El nu va lipsi peste puțin a fi aplaudat de Europa întreagă, precum astăzi este aplaudat de toată națiunea română.

Să trăiască domnul nostru! Să trăiască puterile garante!

III

Răspuns delegațiunei moldovene.

La 14 Februarie 1859, Moldova trimite o delegație în frunte cu Kogălniceanu cu o adresă către Adunarea Țării românești. Boerescu răspunde lui Kogălniceanu cu discursul de mai jos:

Glorie vouă, ne zic frații de peste Milcov; glorie vouă, le ziceam noi, căci voi ati avut a susține sub un guvern străin o mai crâncenă luptă decât noi și știm că, cu cât lupta este mai grea, cu atât victoria este mai strălucită. Glorie vouă, căci voi ne-ați arătat calea ce trebuie să urmăm, voi ați dat întâiul semnal al unirei, voi ați fost cei dintâi cari, îndată după alegerea domnului, ați proclamat înaintea Europei că singura și perpetua dorință a inimii voastre este unirea, Voi ne-ați deschis drumul binelui, noi l'am urmat; voi ați început unirea, noi am terminat-o.

Dar atât noi, cât și voi, n'am făcut ma

mult decât a analiza un act care erà pregătit de atâți secolii.

Și aici face o privire istorică asupra tuturor încercărilor de unire în trecut — iar mai departe urmează:

Unire dar și încredere în viitorul nostru! Să piară dintre noi orice uri și orice ne-ar putea slăbi! Precum ne spune despre Moldova onor. meu preopinent, așa și la noi sperăm a vedea pe cele mai eminente persoane din clasele ce-au fost privilegiate ne mai șovăind înaintea unei dificultăți spre a apăra interesele naționalității noastre. La 24 Ianuarie aceste persoane puseră de o parte, în aplaudarea națiunii, orice considerațiuni de interese și de persoane spre a împlini actul cel mai mare care înălță patria lor. Să urmeze acest drum la mărire, conlucrând cu energie la toate măsurile ce vor întări acel act, și vor lăsa uu frumos nume de nobleță generațiilor viitoare.

Sper dar că vom ști a lucra cu toată energia, cu toată prudența și toată încrederea ce cere un act de natura aceleuia pe care l-am săvârșit.

Prezența fraților moldoveni între noi este ca o legătură și o angajare pentru viitoarea noastră lucrare. Această prezență constituie pentru noi o sârbătoare, o asigurare pentru viitor, o afirmare

nouă a unirei ce are să domnească între amândouă țările surori.

Salutare Camerei moldovene, care a dat ocaziunea acestei sărbători! Salutare deputaților de peste Milcov, cari vor împărtăși Camerei surori sentimentele noastre! Salutare tuturor Românilor!

IV

„Monitorul oficial al Țării Românești“ din 28 Februarie
No. 19/1859.

Ședința din 12 Februarie 1859

Votul Public

Adunarea electivă de abia constituită, se ocupă de regulamentul votării. Brăiloiu susține votul secret pentru votarea proiectelor de lege în totalul lor, aducând ca argumente mai toate statele europene cu sistem constituțional. În acelaș fel vorbesc principii Barbu Știrbei și D. Ghica. Le răspunde, susținând votul public prin următoarele două cuvântări Boerescu.

1) *B. Boerescu.* D. Brăiloiu, din cele expuse de D-sa, nu este contrariu votului public, dar pune astfel de condiții, încât să fie în totdeauna secret. D. Brăiloiu a arătat inconveniențele votului public, și a zis că mai totdeauna un guvern tiranic a adoptat sistemul de vot public, în vreme ce cele constituționale au adoptat sistemul de vot secret. Dar legile într'o țară trebuie să se

aplice după natura localității și împrejurările în care se află. Este netăgăduit că sunt cazuri când votul public s'a adoptat de un guvern tiranic, și vice-versa. Dar întreb: unde votul public are inconveniente? Nimeni nu ne poate persecuta, nu este în drept a o face aceasta, pentru libera manifestare a opiniilor noastre și pentru aceasta nu admit votul secret. Este vorba însă de oameni, care pentru temerea de interesele lor particulare se sfiesc a vota pe față. Este altceva! Dacă sunt asemenea oameni în sânul acestei Adunări, pentru onoarea ei sunt de părere că nu trebuie să se admită de reprezentanți ai națiunii, și pentru acest cuvânt nu primesc votul secret. D. Brăiloiu zice că ne aflăm într'o stare anormală. Din contra, eu cred că suntem acum în starea cea mai normală, trăim o viață națională liberă; trecutul eră starea de care vorbește d-sa. Apoi nu văd legătura pe care o vede d. Brăiloiu, între votul secret și maturitatea discuției unei legi, și nu văd ce incompatibilitate ar fi între votul public și discuția matură. Noi nu pretindem a se vota o lege mai înainte de a fi discutată, ci în urmă. Când este însă vorba de discuția unei legi, greșită din cauza iuțelii și a nerăbdărei, atunci inconvenientul ce d. Brăiloiu îl atribuie votului public, există și la votul secret. Destul este pentru repararea unei legi greșite, din

grabă și nerăbdare, ca să luăm de bază de a nu votă înainte de o discuție.

Așa, din toate punctele de vedere, votul trebuie a fi public. Afară de aceste considerații de inconveniente ce nu există, putem invoca altceva: De ce vot secret, când adoptăm o lege? Avem frică de conștiința noastră? Avem teamă a nu votă cum simțim? Prea de multe ori ne am în-învățat a ne ascunde ce suntem. Trebuie a ne convinge că noi cari intrăm într'o viață nouă politică și socială, să ne schimbăm obiceiurile noastre. De ce un deputat să-mi schimbe opinia, convincția, votând pe față? Trebuie a ne convinge de principiul, că orice opinie este respectată. Oricine are convincția opiniei sale, de ce să se sfiască a o arată? De ce să ascundem opiniile noastre, când presupunem în Adunare, o convincție din cele mai onorabile. N'avem de ce să ne temem! Nu văd nimic de temut. De guvern? Nu. De opinia publică? Nu, căci ea respectă opiniile sincere; și apoi pentru ce vot secret, când discuția se face de față? Dar ni se va răspunde: Nu toată lumea iea parte la discuție. Aceasta nu face nimic. Prin vot public impunem națiunii, căci arătai că avem convincția opiniei noastre; ea poate fi rătăcită; dar nu mai puțin sinceră, și opinia publică, după cum am zis-o, respectă sinceritatea, independența opiniei

de orice culoare. Noi cerem votul pe față, violăm convicțiunile, îl cerem numai pentru demnitatea adunării noastre. și nu trebuie a susține principiul de vot secret după exemplul altor țări, unde s'a introdus, pentru diferite considerații locale.

2) *B. Boerescu.* Vin a răspunde principilor Știrbei și Ghika. Suntem, ziceți, la începutul carierei noastre și nu trebuie a merge prea repede. Dar întreb, unde este mai mare pericol? De a merge pe un drum întunecos, sau de a merge pe un drum luminos? Educarea unei națiuni nu se formează repede, ea vine cu timpul. În politică, educarea unei națiuni se face prin legi. Cum o să educăm noi opinia publică altfel decât puindu-ne în evidență? Numai pe cât vom lucrà în ascuns, avem a ne teme de opinia publică. Ambii principii au zis că le este frică a merge prea repede; dar ce iuțeață poate fi întru a merge cinevã pe calea progresului? Când intrăm într'o viață nouă, trebuie să intrăm cu toate elementele ei cele bune, căci de vom lua și elementele rele cu noi, acestea se scot prea anevoe. Nu mergem nici odată prea iute cu adevărul. De ce fiecare din noi să nu ne cunoaștem? Prin votul secret există neîncredere, și ca să înceteze aceasta și să nu înceteze influența opiniei publice, trebuie a nearăta pe față convicțiunile noastre.

V

„Monitorul Oficial al Țării Românești“ din Martie 27 No. 32/1859.

Arendașii moșiilor mănăstirești

La ordinea zilei interpelația adresată de Boerescu Min. Cultelor pe care îl roagă să binevoiască a spune ce măsuri aluat în privința arendașilor moșiilor mănăstirești. Arendările trecute, așa cum s'au făcut, au produs ceace se poate numi criza agricolă, care nu este mai puțin urgentă și periculoasă statului și societății ca cea financiară.

Boerescu vrea să știe ce măsuri s'a luat în privința aceasta

Ministrul răspunde vag că va căuta ca legile să se păzească. Boerescu replică în chipul de mai jos:

Boerescu nemulțumit de răspunsul d-lui Crețulescu, ia cuvântul și demonstrează că criza agricolă este intim legată cu cea comercială, că în deșert s'ar ocupa Adunarea a lua măsuri pentru încetarea crizei financiare când ar lăsa la o parte criza agricolă. Lipsa de esportatie, s'a zis, este cauza principală a crizei financiare; ea se menține prin criza agricolă: I-iu pentrucă arendele fiind

esorbitante și arendașii fiind siliți a le scoate din produse, nu le pot vinde prin prețuri mai scăzute spre a face concurență altor porturi, ca Odesa și porturile Americii, ce atrag la dânsle pe cumpărătorii cari întreprindeau strângerea de produse și esportarea lor, ei văzând că acele produse sunt amenințate a se confiscă de guvern drept prețul arenzilor, nu pot avea nici o încredere, și nu mai vin să facă avansuri și aconturi de bani ca mai înainte. Afară de aceasta e în genere cunoscut că arendașii sunt în daraveri pecuniare cu comercianții; și a ruina pe unii este a ruina și pe alții.

Astfel vedeți că criza agricolă și cea financiară sunt intim legate

Ușurarea propusă de Domnul Ministru este numai aparentă. Ar fi reală pentru cazul când arenzile ar fi proporționate cu veniturile. Arenzile însă sunt exagerate; acest fapt e cunoscut de toată lumea, și de am discuta asupra acestui punct, ar fi să ridicăm un vâl neplăcut, pe care mai bine să'l lăsăm neatins. Mulți au profitat de acest vâl, dar mulți au fost victima unor manopere și a unor mistere, care s'ar putea transforma într'o istorie numită istoria „Misterelor Arenzilor.“

Pe lângă aceasta, ceeace a ridicat așa de mult arenzile, a fost iluzia ce și-au putut face unii oameni de bună credință asupra adevăratului venit

al moşiei, iluzie provenită din marele preţ ce au avut produsele în anii trecuţi cu ocazia rezbelului din Orient. — Nu este nici just, nici moral ca statul să profite de acele mistere, şi iluzii, şi să se înăbuşască cu ruina cetăţenilor; şi apoi vă voi demonstra că acea înăbuşire a statului este numai fictivă.

Legile morale şi de ecuitate se opun, am zis, la acea înăbuşire, să vedem dacă şi legile positive sunt absolut contrarie unui scăzământ. Principiul la care a făcut aluziune D. Creţulescu că nu'l poate atinge, fiindcă este baza societăţii, este negreşit sfinţenia contractului. Ei bine, vă voi arăta că ăst principiu nu este aşa de absolut în cât să nu i se poată face oarecare derogăţiuni în faţa unor consideraţii tari.

D. Boerescu citează şi explică atunci art. 769 şi 1770 din condica franceză; apoi reproducând şi art. 12 dintr'o legiuire din 1852, care a modificat Condica lui Caragea în privinţa închirierilor, 'l explică asemenea în favoarea tezei ce susţine. Dacă aceastea zice că, dacă între particulari, acel articol dă drept chiriaşului să ceară scăzământ din chirie, când obiectul închirierii suferă o deteriorare mare, este un afortiori ca acesta să se aplice între stat şi particular. Trecând apoi la interesul propriu al statului demonstrează că

înavuțirea sa ar fi numai fictivă prin acele areuzi exagerate; și că mai mult ar păgubi statul astfel decât făcând un oarecare scăzământ arenzilor. Arendașii în adevăr nu vor putea să plătească; prin aceasta chiar contractele vor cădea. Cum se va despăgubi statul? În două moduri: I-lu vânzând produsele ce va găsi strânse pe moșii. Dar cui să se vînză, Căci nu este exportatie? Plec, arendând din nou moșiile, ceace va aduce un scăzământ poate de 50 0/0 în prețul arenzilor.

Cât pentru ceace zice D. Crețulescu, că dela anul va putea să ia măsuri spre a se lepăda de contracte, arendașii cari nu vor voi să se ție, cu aceasta recunosc singur, că picipiul sfințeniei contractului nu este așa de absolut în cât să nu se poată atacă.

Afară de acesta, acele măsuri, tardive ar semănă eu medicul care ar zice bolnavului său: Ți-am prescris doctoria, dar aștept întâi să mori și apoi să ți-o dau. O repet remediul trebuie acum, și de aceia propui a se face pentru anul acasta un scăzământ arenzilor; nu astfel în cât să profite și reaua credință; ci numai pentru acei arendași cari vor fi fost de bună credință și în adevăr se vor fi înșelat.

VI

„Monitorul oficial al țării Românești“, Aprilie 10 No. 19/1859.

Sedința dela 13 Martie

Ajutorarea comercianților

La ordinea zilei era un proiect al guvernului de a se interveni în favoarea comercianților cu 200000 galbeni pentru a se mai ușura criza comercială. Vorbesc contra acestui proiect I. Brătianu și Catargiu. Boerescu îl apără.

Boerescu. D. Brătianu s'a contrazis și susțin pe D. Catargiu. D-sa eri când cerea ca să se adune camera în permanență, se ocupă negreșit, de un leac repede; prin urmare D-sa era departe de a presupune nici măcar începutul unui stabiliment de credit, care nu se poate face fără gândire și discuție; nu admit dar că D-sa când zicea să stăm în permanență să fi avut idee de ce emite azi. Cred dar că D-sa, se contrazice. Cauza este că D. Brătianu e departe de principiul acestui proiect: intervenția provizorie a guvernului. D-sa

admite altceva, că criza nu se poate tămădui decât cu facerea repede a unui așezământ de credit, și aduce de exemplu cea ce s'a făcut în Franța la 1848, însă trebuie să știe că cele ce se aplică în Franța nu se pot aplică la noi, cea ce se aplică la noi acum un an, nu se mai poate aplică azi. D-sa confundă creditul cu numerarul, și că lipsa provine din lipsă de numerar; eu zic din contră că criza provine din lipsa creditului. Apoi comptoarele de cont creiază oare ele creditul? Nu; probă este că crizele sunt mai dese acolo unde sunt comptoare; comptoarele de scont nu fac decât să scompteze polițele, ele nu dau creditul, afară de aceasta un asemenea stabiliment nu se poate face într'un moment și mai cu seamă la noi în împrejurările de azi: ar fi avut efect când s'ar fi făcut de mult. Să nu credeți că suma de două sute mii galbeni va avea o influență materială asupra crizei. Nu, ci morală. Cu intervenirea guvernului se stabilește un credit între comersanți și iată cum: comerțul fiind ajutat de guvern, particularii nu se grăbesc să-și sconteze polițele, ci vin numai de și le schimbă; de altă parte capitalurile cele mici vor circula și adunându-se, după expresiunea D-lui Catargiu, vor face râurile cele mari. Sunt și eu de părerea D-lui Brătianu, pentru stabilimente de credit, dar azi nu e vorba de asta, ci de o măsură ad-hoc ca să se ia

de guvern spre a veni în ajutorul comerțului, asta va ușurà criza. Comersanți singuri au găsit ăst mijloc; cred că D. Brătianu nu e mai competent decât corpul comersanților cari singuri au găsit aceste măsuri. Ei bine! pentru un mic sacrificiu care ni'l cere comerțul și care va aveà uu mare efect, noi vom stà zile întregi în discuție, pentru cuvântul că cutare teorie se opune? În alte țări sunt bănci stabile, la noi nu. După D. Brătianu vom prelungi indefinit discuția fără să facem nimic, de aceia propui ca adunarea să adopte în principiu acest proiect și pe urmă vom intrà în desbaterea lui în parte și atunci vom face modificările ce vom voi.

VII

„Monitorul Oficial“ al Țărei Românești din 9 Iunie 66/1859

Ședința de la 2 Iunie, anexa I

Către Onorabila Adunare electivă.

Domnilor!

„Secțiunile III și V întrunite, spre a delibera asupra proiectului privizoriu relativ la presă, s'au adunat la 29 Mai 1859, și au procedat la deliberrarea asupra proiectului prezentat.

Secțiunile, mai înainte de a intra în examinarea acestui proiect, mai înainte de a vedea până la ce grad dispozițiunile sale sunt în acord cu libertatea cugetărei, au pus chestiunea prealabilă: dacă acest proiect poate fi discutat, dacă presintarea lui la adunarea electivă este conformă cu dispozițiunile convenției.

Pentru aceasta, s'a considerat art. 6 din con-

venție care zice că legile de interes special se vor discuta de adunare; iar legile de interes general se vor prepara de Comisiunea Centrală; precum și art. 33 care zice, că numai după ce vor fi preparate de comisiunea centrală, după a sa inițiativă sau a Domnului, legile de interes general pot fi discutate de Cameră.

Dar membrii secțiunilor au fost de acord spre a considera o lege asupra presei, ca lege de interes general ambelor principate. Prin urmare o lege de o asemenea natură cată să plece de la Comisiunea Centrală, iar nu de la minister, căci, altfel s'ar face o evidentă violență a Convenției, și n'ar trebui ca Adunarea, în întâia lucrare ce face, să procedă prin călcarea convenției.

Titlul de provizoriu ce poartă proiectul prezentat nu poate fi un titlu ce poate permite astă călcare. Căci ce poate fi o lege provizorie? Convenția nu s'a preocupat de legi provizorii. Ea s'a ocupat de legi; și orice lege e definitivă, pe timpul cât este în vigoare. Sub pretext de provizoriu această adunare ar putea face, fără inițiativa Comisiei centrale, toate legile de interes comun ambelor Principate. Unde mai este atunci dezvoltarea principiului de unitate, la care trebuie să ajungem?

Chestiunea urgenței, ce se invoacă de minister și care s'a considerat și de membrii secțiunilor, nu

poate iarăși fi un titlu care să permită violarea convenției. Căci nici o chestiune nu poate fi destul de urgentă spre a o scoate din legalitate.

Și apoi secțiunile au observat că drumul ce s'a luat de minister nu răspunde deloc la trebuința urgenții, chiar de ar fi urgentă. Căci după art. 37 din convenție o lege de interes special, nu se poate execută nici sancționă de Domn, decât numai după ce se va comunica de dânsul Comisiunei Centrale spre a vedea dacă acea lege este în acord cu dispozițiunile constitutive ale unei organizări. Prin urmare după ce proiectul actual s'ar discuta de adunare, ne-ar ocupa mai multe ședințe. Dar tot în timpul acesta Guvernul s'ar putea adresa la Comisiunea Centrală, 'i-ar expune urgența ce simte, și proiectul preparat s'ar înainta apoi Adunării. Întârzierea în amândouă cazurile va fi egală; într'unul însă am călca Convenția; iar în altul am fi în legalitate.

Pe de altă parte secțiunile au observat că legile penale, actual în vigoare, pot fi destule pentru moment spre a pedepsi abuzurile ce ar face Presa de libertatea sa. Comisiunea Centrală, funcționează, și nimic n'ar oprî pe Minister a se adresa îndată la dânsa. Urgența ar mai putea fi discutabilă când Comisiunea Centrală, n'ar fi deschisă; dar odată ce ea funcționează; orice cuvânt de urgență e de prisos.

Prin urmare secțiunile întrunite:

Considerând art. 6 și 33 din Convenție, după cari legile de interes personal provin din inițiativa Comisiunii Centrale, iar cele de interes special din inițiativa ministerului;

Considerând că proiectul asupra presei, este o chestiune de interes general, în discuțiunea căruia camera nu poate intra de cât numai după ce va fi lucrat de Comisiunea Centrală;

Membrii secțiunilor în unanimitate declară că nu pot intra în examinarea proiectului; căci cu aceasta s'ar violă art. 6, 33 și 37 din convenție

Raportor, **B. Boerescu**

(Urmează subscrierile membrilor secțiunilor).

VIII

(Supliment la „Monitorul oficial al Țării Românești“ din
31 August No. 41/1858).

Sedința din 25 Iunie

Poslujnici și scutelnici

Bozianu dovedise din punctul de vedere juridic că poșlușnicia și scutelnicii sunt un privilegiu. Acelaș lucru îl susține Boerescu din punctul de vedere istoric.

B. Boerescu arată că C. Bozianu dovedì din punctul de vedere al dreptului că scutelnicii și poșlușnicii sunt un privilegiu, și voește să dovedească și d-sa aceasta din punctul de vedere istoric. Socotesc, zice d. Boerescu, că scutelnicii și poșlușnicii sunt un privilegiu și ce este mai mult, că acest privilegiu își are origina feodală care s'a continuat până azi. Recompensele ce se dau funcționarilor celor vechi la noi erau de altă natură.

Până la Mihaiu, acestea se făceau prin dări de proprietăți. Dar Mihaiu Bravul introduse feudalitatea în țară și făcù ca omul să serve omului.

Mavrocordat desființă acest servagiu, emancipă pe servi și introduse pe scutelnicii și pe poslușnicii, cari sunt o consecință a servagiului. El, ca să despăgubească pe acei stăpâni de servii lor, le dete scutelnici și poslușnicii. Așa dar scutelnicii și poslușnicii din punctul de vedere istoric, nu erau o recompensă de serviciu, ci o simplă despăgubire care reprezintă pe servii de mai înainte. Regulamentul veni și transformă serviciile acestor scutelnici și poslușnici în dar de bani. Însă acești bani reprezintă tot serviciul, privilegiul cel vechiu. După aceea vine Convenția și proclamă desființarea oricărui privilegiu. Cum dar noi, cari cerem stârpirea privilegiurilor, și conformarea întru toate cu Convenția, să păstrăm instituția scutelnicilor și a poslușnicilor, cari nu sunt decât consecința unui vechiu privilegiu? De voiți însă să dați o recompensă unora din aste persoane, care se bucură astăzi de ăst privilegiu, însă care merită ajutor, aceasta o puteți face, dar sub un alt titlu, dar nu sub acela de scutelnici și poslușnici. Acî este vorba de principiu, iar nu de bani. Nu voiu ca să rămâie o urmă de bănuială asupra Camerei că a voit să susție un privilegiu. Indemn dar Camera ca să primească propunerea ce s'a făcut în astă privință.

IX

Monitorul oficial al țării Românești din 9 Septembrie No. 108/1859.

Sedința din 26 Iunie

Naturalizarea străinilor

Boerescu înainte de a trece la ordinea zilei, cere oarecare deslușiri Ministrului de interne, relativ la mai mulți străini, cari au cerut prin petiție la minister, voe de a se naturaliză, iar ministerul s'a adresat la consulat, pentru ca să vază de este cu consimțământul lui acea naturalizare. Aceste chestiuni nefiind destul de bine explicate, nici de regulament, nici de Convenție, cere dela D. Ministru să de explicații în privința aceasta.

Ministrul răspunde că dovada consultului se cere ca nu cumva străinul să aibă vre-o încurcătură la consulat. Boerescu se explică în următoarea cuvântare:

Boerescu. E o chestie de principiu dacă jurisdicția consularie există la noi; și această jurisdicțiune este știut că prin marea complezentă a celor ce erau la putere în trecut s'a în-

tins peste limitele ei, și a făcut cele mai mari abuzuri călcând drepturile noastre autonome. Vin la chestia de naturalizație: ea este cu totul independentă de guvernul de a cui protecție voi să mă lepăd.

Așa eu de exemplu sunt Român, mă duc în Franța, voi să mă naturalizez, să trăiesc sub legile de acolo; nu am nici de cum să mă adresez la guvernul meu cerând voie, ci numai la cel de acolo. Tot asemenea trebuie să fie și pentru un străin când vine în țară la noi și vrea să se împământenească.

Vedem chiar regulamentul la art. 79 unde tratează de naturalizare mică și mare, alin. 5, zice curat că, îndată ce un sudit se va înscrie în corporație și se va supune la patentă, va fi considerat ca pământean. Iacă dar că nu este nici o vorbă de vre-o pretenție consulară; de va avea ceva în contra acelu supus se va adresă la tribunale și nimic mai mult.

Cât pentru ceia ce zice domnul Iacovache se referă la vagabonzi și dezertori; Convenția de extradiție n'are raport decât la aseinenia oameni; și chiar pe aceia, zice articolul ce cită și D-sa, nu-i poate reclamá guvernul lor de vor fi așezați în țară cu industria, și la art. 19, se zice că și în cazurile în care are drept consulatul să reclame

un supus nu o poate face decât adresându-se la guvernul nostru, și în urma unei anchete făcute de Ministrul de interne. D. Ministru a declarat aici că nu cere consimțământul consulatului în chestie de naturalizare. Aceasta e tot ce vream să știu.

X

Sporirea numărului școalelor rurale

Se făcuse un adaos în budgetul ministerului de culte. Eră vorba să se știe cum să se întrebuințeze acest adaos pentru sporirea lefurilor învățătorilor, ori pentru înmulțirea numărului școalelor. Boerescu susține acest din urmă punct de vedere.

D. *Boerescu*. Să dau oarecare deslușiri. Am mai spus că se plătește astă sumă de sate, spre a se acoperi cheltuelile școalelor. Trebuie să considerăm lucrurile astfel cum sunt. Învățători buni n'avem în sate. Mai întâi fiind că sunt rău plătiți; fiecare nu primește decât 300 lei pe an, dar tot s'ar mulțumi cu această mică sumă și cu cele două kile de bucate, dacă alte dificultăți și încomodități nu i-ar silii să vie pe toată zina la Eforie cu plângeri și demisii. O mare parte din ei suferă din partea proprietarilor cari îi bat și îi pun la lucru. Am făcut apel la mai mulți din proprietari ca să se facă oarecari concesi, să se ceară acea muncă

în bani, ceea ce învățătorii sunt foarte mulțumiți să primească. Această chestie însă trebuie să se reguleze în viitor. Acum ce este de făcut? Să se întrebuințeze acest adaos spre a îmbunătăți soarta învățătorilor săteni sau să se înmulțească numărul școalelor? Credem că ultima măsură este mai bună fiindcă pe deoparte soarta profesorilor se va îmbunătăți când se vor reorganiza comunele; pe de altă parte credem că deodată cu regularea chestiei proprietății se va mai ușura și soarta acestor profesori. Sunt dar de opinie că este mai bine ca să-i mai lase câtva timp cu leafa ce o primesc astăzi și să se înmulțească numărul școalelor. Am făcut un mic calcul și am văzut că se poate adăoga o sumă bună de școale la numărul celor în ființă deja; și astfel am putea face ca să avem de șaizeci familii câte o școală, pentru acestea însă avem trebuință, ca pe lângă fondul ce se află astăzi să se mai dea unul de 414.000 lei. Camera ar putea nota acest adaos, dar cât pentru răspunderea lui, aceasta se va face mai târziu, fiindcă mai târziu trebuie să treacă oare-care timp până ce se vor înființa casele de școală, și al doilea până când se vor forma candidații de sate: așa încât aceste sume ar veni să se ia treptat din vistierie. Cu modul acesta, când va veni timpul reorganizației școalelor, vom găsi formate destule

școale ca să operăm acele reforme. Invit dar pe d. Brătianu ca să mai adauge la amendamentul d-lui și sus zisa sumă, și apoi cer ca învățătorul să fie scutit de recrutație. (Asupra recrutației mai multe voci zic că nu se poate). Invățătorul ca și preotul trebuie scutit de recrutație, pentrucă și învățătorul este un preot. (Mai multe voci iar zic că nu se poate). D-v. vorbiți ca oameni necompetenți, învățătorul face și el datoria unui preot, după ce întâmpinam o mulțime de dificultăți până să dobândim învățători, d-v. voiți să-i suprimați și la recrutație. Imi pare prea bine văzându-vă așa de înfocați pentru amorul resbelului, însă acest amor s'a satisfăcut, prin întinderea recrutației asupra tuturor claselor, și de aceea vă cer să primiți ca învățătorul să fie scutit.

1860

I

Monitorul No. 158/1860.

Expunerea motivelor pentru desființarea pedepsei cu moarte în Principatele Unite

Inte alte cestiuni cari s'au discutat în consiliul miniștrilor dela 28 Mai 1860, e și cestiunea desființării pedepsei cu moarte. Boerescu care erà ministru de justiție, desvăluie parlamentului ideile sale în această privință, combătând pedeapsa cu moarte în expunerea de motive pe care o publicăm mai la vale. Boerescu erà bine pregătit pentru această cestiune, pentrucă în 1857 își susținuse teza de doctorat în drept la Paris tractând despre *delicte și pedepse din punctul de vedere filosofic și juridic*. (1)

Una din cele mai importante chestiuni sociale, care a ocupat foarte mult pe moraliști, pe publiciști și pe legiuitorii timpurilor moderne, a fost pedeapsa cu moarte. Această pedeapsă este legitimă? Această pedeapsă este necesarie sau utilă

1) *Traité comparatif des délits et des peines, au point de vue philosophique et juridique*. Paris 1857. B. Boeresco, docteur en droit.

societăților? Trebuie sau nu să piară din legislațiile popoarelor moderne? Iată chestii ce nici nu s'au pus măcar pe tapet de popoarele antice, atât de mult pedeapsa cu moartea se socotea justă și utilă, însă care au preocupat foarte mult pe cele mai mari spirite ale secolului al XIX-lea și al XVIII-lea.

Discuțiunea se urmează încă și astăzi. Chestiunea însă e departe de a fi rezolvată.

Noi pretindem a o rezolvă pentru noi. A cere pur și simplu desființarea pedepsei cu moartea, a face să piară din legile noastre penale o pedeapsă, care există încă mai în toate Statele civilizate din Europa și America.

Cată să justificăm o asemenea cerere; cată să dovedim că ea e conformă cu dreptul și cu morala, cu rațiunea și cu interesul social bine înțeles. Soluțiunea unei chestiuni sociale atât de însemnate nu se poate decretă de puterile legiuitoare, fără a se dovedi că ele vor fi în acord cu regulile justului și cu necesitățile existenței unei societăți.

Pedeapsa cu moartea își are partizanii și adversarii săi; publiciștii sau moraliștii au discutat pentru sau contra acestei pedepse, spre a face apoi și pe legiuitori să se conforme opiniunii lor.

Pedeapsa cu moartea este legitimă, este justă s'a zis, fiindcă ea provine din dreptul de legitimă

apărare. Orice om are dreptul de a depărtă tot ce tinde ori dărâma libertatea sau proprietatea sa; prin urmare el poate depărtă și orice tinde a-i dărâma viața. Dar dacă individul, în cas de legitimă apărare, are dreptul de a ucide pe inamicul său, pentru ce și societatea să nu aibă dreptul de a pronunța legitim pedeapsa cu moarte în contra unui inamic care i-a turburat ordinea?

Dar aci se confundă dreptul unui individ de a se apăra, cu dreptul societății de a pedepsi; se confundă dreptul de legitimă apărare cu dreptul de pedeapsă. Orice om are dreptul de a se apăra în contra unui atac neprevăzut; el poate ucide chiar pe inamicul său, când orice alt mijloc de apărare îi lipsese. Instinctul nostru de conservare ne dă acest drept. Dar societatea nu se află nici în astă pozițiune; ori de câte ori se comite o crimă, societatea nu se apără, ci pedepsește. Când individul se apără, el exercitează un drept; când societatea pedepsește, împlinește o datorie. Pentru individ apărarea e legitimă când pericolul e iminent, amenințator, prezinte și inevitabil. Dar când societatea pedepsește, pericolul a trecut, nu mai e amenințator și ea poate cugetă cu răceală și imparțialitate la pedeapsa ce are să aplice.

Ce analogie poate dar să existe între legitimă apărare și dreptul d'a pedepsi? Cum legitimitatea

pedepsei cu moartea poate derivă serios din dreptul ce are un individ, în oarecare cazuri grave, de a se apăra ucigând pe inamicul său? Se poate oare afla cea mai mică analogie de condițiuni între un individ izolat și slab și societatea forte și armată? Se poate oare zice că societatea se află în caz de legitimă apărare, din cauza unei crime izolate? Nimeni nu poate susține aceasta, căci cum a zis Pastoret: „Societatea nu se află atacată în toți membrii săi, inamicul ce se pedepsește este de „zarmat și căzut, ca să zicem așa, subț puterea „superioară a ei“.

Cel puțin, autoritatea istoriei, s'a zis, poate legitimă pedeapsa cu moarte. Astă pedeapsă a avut consimțimintul tuturilor popoarelor, a fost aplicată în toate țările și în toate epocile de civilizațiune sau barbarie. Aceasta nu este destul un indiciu că pedeapsa este justă, este legitimă?

Noi întrebăm, istoria oamenilor este totdeauna expresiunea verității? Fiindcă un lucru s'a practicat în timp de mai mulți secol, urmează oare că acel lucru e just? Sclavia femeii, care eră supusă puterei absolute a bărbatului, a fost protegiată mai de toate legislațiunile antice, urmează oare că dreptul bărbatului ar fi legitim? Sclavia dela om la om a existat până deunăzi, există și astăzi în America și în celelalte continente; ori-

gina sa se pierde în noaptea secolilor, și nimenea nu cunoaște care este adevăratul său început: Cu toate astea de ce nu se justifică astă sclavie tot cu cuvintele cu care unii alții, vor a justifica pedeapsa cu moartea?

Spiritul omului știm că se poate înșelă, el nu merge decât încet, și pas cu pas, spre a descoperi veritatea; odată însă ce a descoperit-o, cată s'o îmbrățișeze și s'o proclame, ori cât de lung ar fi timpul cât astă veritate a stat ascunsă. Cu destule sacrificiuri s'a făcut descoperirea ei, să nu se mai adaoge victime, din cauza că a venit prea târziu. Când în anul 1828, celebrul jurisconsult american Livingston făcē să se adopteze de Statul Luisiana desființarea pedepsei cu moartea, ziceă în raportul său: „Ce vă cerem? Vă cerem să pă-rășiți o experiență care s'a urmat fără turburare de vr'o cinci sau șase mii de ani, modificată în toate modurile și sub toate formele ce a putut să inventeze geniul cruzimei din toate timpurile și care nici odată nu-și a ajuns scopul propus“. Vechimea pedepsei cu moartea nu influență de loc nici cunoștința lui Livingston, nici spiritul legiuitorilor săi: Pedeapsa cu moartea fu desființată; și Statul Luisiana continuă a viețui tot așa de asigurat ca în trecut.

Așa nici dreptul de legitimă apărare, nici au-

toritatea istorică, nu poate justifica nici într'un chip, legitimitatea pedepsei cu moartea.

Dar cum astă pedeapsă este legitimă? Căutându-se, vedem dacă poate fi justă, dacă poate întruni caracterele ce trebuie să aibă o pedeapsă spre a fi justă.

Când societatea ucide pe un om, nu-și răzbună, ci îi impune o pedeapsă. Dar o pedeapsă este lipsirea unui bun. Pedepsele ne pot lipsi de libertatea sau averea noastră cari sunt atâtea bunuri pentru noi. Inșă orice pedeapsă cată mai întâi să fie justă și morală. Așă confiscarea bunurilor este o pedeapsă injustă, căci cade pe inocenți, pe moștenitorii celui ce se pedepsește. Torturile și mutilațiile, deși se aplică asupra corpului nostru, care e pentru noi un bun, erau injuste, căci depravău omenirea, corumpeău moravurile și întreceău măsura cuvenită, spre a menține ordinea publică. Este oare tot astfel și cu moartea, care ne isbește în existența noastră?

Această pedeapsă nu răspunde de loc la îndoitul scop ce are orice pedeapsă. Acest scop este de a repară răul făcut, de a pune pe culpabil în imposibilitate de a mai face rău.

Pedeapsa cu moartea nu împlinește nici unul din aceste scopuri. Ea nu repară răul făcut; căci repararea răului, în orice bun sistem penal, este

îndreptarea morală a celui rătăcit; și prin ardicarea vieții sale, astă îndreptare devine imposibilă. Dar pune pe culpabil în stare de a nu mai face rău; căci îl face chiar să piară dintre muritori, dar cu aceasta nu se întrece măsura cuvenită spre a menține ordinea publică? Criminalul supus la o închisoare perpetuă, n'ar fi tot în aceiași imposibilitate de a face rău? Pentru ce atunci să se mai execute? Pentru ce, încatenat, desarmat, lipsit de libertate, societatea s'ar mai teme de dânsul, ea care este atât de forte? Cu executarea sa, se întrece, o mai repetăm, măsura cerută pentru siguranța societății, și orice pedeapsă dacă își întrece scopul său, este injustă.

Așă pedeapsa cu moartea este ilegală, fiindcă pe d'oparte nu poate îndreptă pe culpabil, pe de alta fiindcă își întrece scopul propus.

Dar cel puțin ni se va obiecta, această pedeapsă este conformă cu interesul social, cu necesitățile unei societăți?

La aceasta răspundem că o pedeapsă cată să reunească mai multe calități spre a fi conformă interesului social bine înțeles.—Pedeapsa cu moartea întrunește aceste calități?

Mai întâi ea nu prezintă mai multe graduri spre a se proporționa la nuanțele criminalității; este adică indivisibilă, este absolută, căci nu e nici un

grad întru a conserva viața unui om și a-i o lua; apoi se poate admite că sunt cazuri în care legea pronunță pedeapsa cu moartea care nu prezintă nici o diferență de culpabilitate? Iacă dar, că societatea se servește de o pedeapsă care nu se poate aplica la toate nuanțele greșelii.

Aceasta poate fi conform cu interesul societății? Apoi astă pedeapsă este imorală, căci nu este decât continuarea vechilor torture și mutilații, este gradul cel mai 'nalt al torturei, și prezintă mulțimei un spectacol barbar, care nu face decât să se înăsprească moravurile, și să aducă inimile la nesimțire. Nu este reformătoare, căci cum am mai zis, culpabilul n'are timp de a se ameliora.

În fine viciul cel mai grav și mai teribil al acestei pedepse este, că la dânsa orice reparație se află imposibilă. Odată ce un inocent s'a executat, nu mai este nici un mijloc de reparație.

Destul ar fi acest singur viciu, pentru ca pedeapsa cu moarte să fie respinsă de toate inimile generoase, de tot legiuitorul cu prevedere. Cine nu știe la câte greșeli nu se află supuse judecățile omenești. Acela care este expus la o acuzație capitală. se află adesea în poziția cea mai periculoasă. O sumă de circumstanțe fortuite pot interveni spre a pleda în defavoarea sa.

Martorii pot să fie înșălători sau înșelați. O

uitare de ceea ce a făcut în cutare zi, la cutare oră, poate să facă a se naște grave presumpții în contra-i; o asemănare fizică, niște vorbe zise din întâmplare, o coincidență fatală de mai multe fapte inexplicabile face să cază un inocent, și să se pronunțe o sentință injustă!

Și observați: cu cât crima va fi mai mare, cu cât ea va cauză mai mult sgomot, cu cât va inspiră mai multă eroare, cu atât judecătorul poate fi expus a se înșelă. Totul se întoarce atunci în contra acuzatului. Vocea publică cere pedeapsa crimei; cată însă să se caute criminalul. Dar unde să se găsească? Se va lua cel dintâi acuzat care va cădea sub mâna justiției. Spiritele sunt exaltate, pasiunile chiar sunt agitate. Martorii devin, fără știerea lor, acuzatori; sgomotul de afară îi animă și încurajează; cu cât el e mai mare, cu atât culpabilitatea se face mai grea; cu cât preocuparea publică crește, cu atât ori ce îndoială pare imposibilă.

Trebue un criminal, și ăst criminal pare găsit.

Judecătorul orbit de mulțimea circumstanțelor omenești, condamnă un inocent și mulțimea strigă că societatea e răzbunată!

De câte ori justiția omenească nu a fost expusă la asemenea fatale rătăcirii! De câte ori nu s'a executat un criminal, care mai târziu a fost

recunoscut inocent! Dar când cuțitul executorului a lovit, ce reparare se mai poate da? Când astă pedeapsă din cauza altor circumstanțe accesorii s'a putut schimba, repararea atunci devine posibilă.

Așa în analele Franței, un Filippi, acuzat de asasinat la 17 Martie 1843, însă a cărui pedeapsă cu moartea fu schimbată în muncă perpetuă, din cauza circumstanțelor atenuante, fu după doi ani recunoscut și declarat inocent. Un Lesnier fiul, tot așa condamnat la 30 Iunie 1848, fu recunoscut inocent după cinci ani și jumătate de muncă silită la Rochefort și la Brest. Un Malett, condamnat de tribunalele Londrei în Ianuarie 1855, la pedeapsa cu moarte, care apoi s'a transformat în 15 ani de deportație, fu după puțin timp recunoscut inocent.

Ce ar fi fost dacă toți acești presupuși criminali s'ar fi executat? Și cum s'ar putea susține că o asemenea pedeapsă poate fi conformă cu interesul social?

Aceste verități au început a se simți, a se propaga atât, încât tendințele publiciștilor și chiar legiuitorilor Statelor civilizate de astăzi, sunt către desființarea pedepsei cu moartea.

Așa știm că în 1828, asupra raportului jurisconsultului american Livingston, Statul Luisiana

decretă suprimarea acestei pedepse, și cum am zis, nu am aflat că ăst Stat să fi suferit din astă suprimare.

Leopold, marele duce al Toscanei, după ce a suspendat aplicarea acestei pedepse în timp de 21 ani, o dăruimă în drept în 1786, cu toate că și în Statele sale ea fusese mult întrebuințată ca și în restul Europei.

Celelalte State din Europa și America, încă conservă astă pedeapsă. Mai la toți însă se vede tendința de a ajunge la desființarea ei.

Așa în Franța, care a fost cea dintâi a da semnalul emancipării generale; când în 1791 se discută condica penală, mai mulți oratori reclamară desființarea pedepsei cu moartea. Opiniunea lor nu reuși, dar lasă urme neșterse, căci după câțiva ani vedem în legea dela 4 Brumariu, anul al IV-lea, această dispozițiune: „Din ziua publicării păcei generale, pedeapsa cu moartea va fi desființată în republica franceză“. Dar pacea ajunse și legea din Nivos, anul X, declară că pedeapsa că moartea va continua a se aplică până ce se va ordonă altfel. Prin urmare, desființarea acestei pedepse nu se respinge ci se suspendă.

Condica penală din 1810, conservă astă pedeapsă. Câtă diferență însă cu timpii trecuți! În timpul lui Ludovic al XIV-lea erau 132 de crime

care se pedepseau cu moartea. În legiuirea din 1810 abia erau 34.

În 1830, discuțiunea reveni iar asupra acestui punct, în sânul corpului legislativ. Un orator ceru desființarea pedepsei capitale. Astă propunere făcu senzație și se amână pentru altă epocă.

În 1832, la revizuirea legii penale, ministrul regelui ceru adunării franceze ca să se împuțineze încă crimele pedepsite cu moarte, și exprimă speranța de a vedea într'o zi astă pedeapsă desființată cu totul. O mai conservă însă ca o necesitate. Raportorul comisiunii adunării exprimă aceeași opiniune.

În 1848 asta chestiune fuse din nou pusă pe tapet. Acum însă ea făcu un mare pas către soluțiune; căci se decretă desființarea ei în materie politică, prin constituția și legea din 26 Ianuarie 1848 și prin legea din 10 Iunie 1850. Se conservă însă pentru crimele ordinarii iarăși ca necesitate și provizoriu.

Așa în Franța, dacă pedeapsa cu moartea încă mai există, nu este pentru că se crede necesarie, după cum zicea ministeriul din 1832, până va veni timpul când suprimarea ei va fi în armonie cu moravurile publice.

Observăm însă, că adesea moravurile se formează după legi, și am văzut multe legi vițioase

comunicând niște moravuri simple. Apoi nu înțelegem cum astă pedeapsă poate fi necesară stărei societății de astăzi.

În timpii cei vechi, în timpii feudali, pedeasa cu moartea putea, până la un grad, fi necesară; în acei timpii se putea scuza, dacă nu legitimă, existența astei pedepse. Starea morală și materială a societăților de atunci, mulțimea resbelilor publice și private, nesiguranța vieții fiecărui om, neeficacitatea legilor în ființă și slăbiciunea puterii administrative: Toate astea puteau oarecum să scuze întrebuintarea unei pedepse, care eră conformă cu starea generală a societății. Astăzi, grație cerului, totul este altfel.

Resbelul nu mai este starea normală a societăților. Predările, răpirile, atât de dese în timpii vechi, nu se întâmplă decât în cazuri foarte rare și excepționale. Asasinaturile, incendiile și celelalte crime s'au micșorat într'o mare proporțiune, după cum dovedesc statisticele existente; căci acțiunea legii și administrației este mult mai tare și mai simțită. De când seniorii feudali cu castelele lor au perit, dreptul celui forte a cedat dreptului din lege. Libertatea și viața persoanelor nu mai sunt la dispoziția acelor sute de mici tirani: O lege unică și egală garantează dreptul tuturilor și puterea publică, făcând să înceteze arbitrariul in-

dividual, proteje de o potrivă pe avut și pe sărac. Starea materială a indivizilor este mult mai bună decât în timpii trecuți. Grație progresului agriculturii și înmulțirii capitalurilor, grație mai ales siguranței generale, fiecare se poate împărtăși de comoditățile vieții materiale. Astă comoditate permite omului de a-și înavuți spiritul și a-și ameliora inima. Instrucțiunea publică este destul de răspândită în statele cultivate. Pe când în evul mediu un om de sabie sau un gentilom ar fi avut rușine să știe a citi și scri, astăzi mai toți țărani și lucrătorii găsesc natural a posedă aceste cunoștințe.

Timpii dar sunt cu totul diferiți, și nu vedem în ce starea societăților de astăzi n'ar suferi desființarea unei pedepse atât de defectuoase. Totul tinde către astă desființare.

În urma reformei din 1832, în Franța au rămas ca la 24 de crime pedepsite cu moartea. S'a primit însă în acelaș timp și admiterea circumstanțelor atenuante. Opiniunea publică a profitat de aceasta, și a făcut ca în faptă, astă pedeapsă să se pronunțe numai într'un singur caz, adică omuciderea, sub orice formă, comisă cu intențiune. Aceasta este singurul caz când jurații lasă a se pronunța pedeapsa cu moartea. Iacă dar legea eludată în faptă.

Condicele germane în general pronunță pedeapsa capitală dela 5 la 7 cazuri.

Condicele Piemontului și Neapolului, care se apropie mai mult de legea franceză în privința severității, au conservat numai dela 15 la 20 cazuri spre a pronunță pedeapsa cu moarte.

Așa în toate Statele civilizate ale Europei și Americii, tendința generală este pentru desființarea pedepsei capitale. Dacă unii din publiciștii, dacă legiuitorii mai susțin astă pedeapsă, este mai cu seamă din cauza unei prejudecăți că astă pedeapsă ar fi încă necesarie stărei societății de astăzi. Dar și această prejudecată va pieri ca multe altele, și veritatea va triumfă. Crimele pentru care se mai pronunță astă pedeapsă, s'au redus la cea mai simplă expresie. Progresul este evident, și nimenea nu-l poate nega.

Românii se află în cea mai favorabilă poziție spre a face să piară cu totul astă pedeapsă din legile lor. Caracterul lor dulce și ospitalier, moravurile lor simple și pacifice, îi fac a nu putea să sufere acel spectacol crud al unei execuții capitale. Viața patriarcală ce domină în câmpiile și orașele noastre, abundența materială a pământului nostru atât de fertil, înlesnirea cu care orice om își poate căpăta cele necesarii spre existență: toate acestea fac că pasiunile violente agită mai

puțin inimile Românilor, cari sunt mai mult apti spre a-și ameliora spiritul și inima.

Cu toate acestea, pedeapsa cu moartea există în România. Ea însă există numai în litera legii, nu și în fapt. Spre onoarea Românilor și recomandarea lor către celelalte popoare civilizate, sunt ea la treizeci de ani de când nici o execuție nu s'a văzut în fapt. Postul de executor stă vacant.

Tribunalele pronunță pedeapsa cu moartea; capul Statului însă, exercitând dreptul său de grație și corespunzând simțământului general al nației, transformă astă pedeapsă în aceea de munca silită pe viață.

Mersul legislației în astă privință prezintă un fenomen curios. În condica Domnului Caragea din 1818 se conservă tortura; și pedeapsa cu moartea se pronunță numai în trei cazuri: pentru omucidere cuprecugetare, pentru tâlhari și pentru falși-monetari Dar atât tortura cât și moartea se execută în faptă până la 1830.

Dela această epocă opinia publică n'a mai suferit nici o executare, și execuțiile au încetat.

Condica penală, pusă în lucrare în 1852 și copiată după condica Franței, se arată mai puțin severă decât această din urmă. Suprimă în adevăr torturele, însă prescrie pedeapsa cu moartea pentru vr'o zece crime, mai mult adică decât condica lui

Caragea, însă mai puțin decât legea franceză, care după reforma din 1832 o pronunță pentru vr'o douăzeci și patru de crime; însă, precum am zis, în nici un caz pedeapsa capitală nu se execută în fapt.

Ce cerem astăzi? Nimic mai mult decât ca și legea să fie în acord cu faptul. Cerem suprimarea unei pedepse contrarie rațiunii și moralei, contrarie interesului social bine înțeles.

Și care alt timp poate fi mai propriu, decât cel de acum, spre a decretă desființarea acestei pedepse? Astăzi când ne bucurăm de un regim constituțional care ne va aduce la putere și prosperitate; astăzi, când alesul nației, preocupat de fericirea patriei sale, voește a pune în practică cele mai sănătoase reforme sociale și economice: totul concură pentru ca puterea publică să fie forte și respectabilă, pentru ca libertatea, viața și bunurile cetățenilor să fie garantate și asigurate. Desființarea pedepsei cu moartea nu poate lăsa nici o lacună în mecanismul guvernamental. Stabilirea unui bun sistem penitenciar va complectă astă reformă umanitară și civilizatoare.

După cum văzurăm, desființarea acestei pedepse este conformă cu rațiunea, cu justul, cu morala publică, cu interesul social; legile națiunilor

civilizate tind către dânsa, și Româniii sunt în poziție de a o proclama.

Puterile Statului, care o vor decretă, vor lăsa posterității un monument de recunoștință și de respect!

Se propune dar onorabilei Comisii centrale următorul proiect de lege, conform cu art. 33 din Convenția dela Paris din 7/19 August 1858.

„Art. 1. — Pedeapsa cu moartea este des-
„ființată.

„Art. 2. — Această pedeapsă se va înlocui,
„în toate cazurile când este prescrisă de legea
„penală, prin munca silită în perpetuu“.

II

„Monitorul oficial“ No. 229/1860.

Adresă a Ministrului B. Boerescu pentru lucrarea unei istorii naționale.

În bugetul ministerului de culte și instrucțiune publică se prevăzuse pe anul 1860 o sumă pentru premii și încurajări științifice. Boerescu, care era ministrul al cultelor, face o adresă prin care spune că această sumă nu se poate mai bine întrebuința decât pentru lucrarea unei istorii naționale.

Ministerul cultelor

Adresa ministrului cultelor către domnii A. T. Laurian, I. Maioreșcu, I. Brătianu, A. Odobescu, P. Cernătescu, Florian Aron și I. Elliade.

Istoria României, așa precum o au națiunile civilizate, este o operă pe care încă nu o avem.

D-voastră însă simțiți ce este pentru o nație istoria sa; ea este imaginea trecutului din care rezultă învățăminte și exemple pentru viitor; ea conservă drepturile și ne aduce aminte datoria, ea laudă virtutea, trâmbiță gloria, dă omagii eroilor

și ne face a ne înfiora de vițiu, a desprețui lașitatea, a admira bravura. În partea sa analitică istoria ne face a vedea trăind niște fapte și evenimente ce altfel s'ar crede moarte; prin partea sa sintetică, istoria ne arată rațiunea de a fi a lucrurilor și ne explică fenomenele vieții sociale, precum științele naturale ne explică pe acele ale vieții fizice.

Cum dar o nație ar putea progresa fără istorie, pe când nu poate progresa fără alte științe pozitive, cum o nație ar putea crește, pe când îi lipsește istoria, baza individualității sale? Dar Românii sunt o nație ce voeste a progresa, Românii au o naționalitate: istoria lor există prin fapte, se conservă prin acte, se constată prin drepturi; rămâne ca aceste elemente primordiale să se adune, să se completeze, să se coordoneze, să se combine, spre a le forma o adevărată istorie.

Deja mai mulți Români de merit, trecuți și prezenți, au tractat istoria noastră în diverse epoci sau din diferite puncturi de vedere. Dar toate aste opere care pot foarte mult veni în ajutorul unei istorii naționale, se pot considera ca niște părți izolate ale unui tot incomplet. Despre acest tot este acum vorba.

Ceea ce vă lipsește mai ales spre formarea unei istorii naționale, este adunarea documentelor

relative la dânsa. Această singură lucrare preliminară poate cere mai mult timp spre a se putea realiza. În bugetul ministerului instrucțiunii publice se află prevăzută o sumă pentru premii și încurajări științifice. Ce altă încurajare mai productivă s'ar putea face decât pentru lucrarea unei istorii naționale?

De aceea o parte din aceea sumă din anul acesta se destină pentru ăst scop.

În mijlocul preocupărilor noastre politice și de reforme sociale, nu trebuie să se uite știința și mai ales istoria. Este cu atât mai necesar a se începe acum această lucrare cu cât ea poate dura mai mulți ani, și un început la timp ne face a câștiga vreme pe viitor.

De aceea, Domnilor, m'am adresat D-voastră ca împreună să formați o comisie spre adunarea materialelor și formarea unei istorii naționale. Singura mea preocupare în această materie a fost specialitatea, și m'am adresat la toate persoanele ce am cîrezut mai speciale în istorie. Știința este ținta, și știința, ăst câmp întins de exploatare abstractă, este independentă de orice altă considerație.

Aceiași măsură am comunicat și guvernului din țara suroră, și sper că aceleași dispoziții se vor lua și acolo.

Sper, domnilor, că apreciind interesul acestei misii, nu veți lipsi a servi prin luminile d-voastră o chestie ce interesează atât de mult nația română.

Primiți, domnilor, încredințarea osebitei mele considerații.

Ministrul cultelor, **V. Boerescu.**

1864

I

„Monitorul Oficial“ al Principatelor Unite din 21 Martie,
2 Aprilie 1864 No. 67.

Raport referitor la codul penal și procedura penală.

Raport adresat adunării electivă a țării de B. Boerescu.

Citindu-l, se poate observă cultura juridică și spiritul cumpătat al lui Boerescu. Raportul acesta e un rezumat clar al tendințelor generale ale codului și procedurii penale.

ADUNAREA GENERALA A ROMÂNIEI

Anexa litera A, la Sumarul Sedinței din 11 Martie anul 1864, publicat în Monitorul No. 64.

Raport asupra Codicei penale și procedurii Codicei penale.

Domnilor Deputați!

Comisiunea judecătorească, terminând lucrarea sa asupra Codicei penale vii, ca raportor al său a vă supune rezultatul lucrării sale.

Este de prisos, Domnilor Deputați, a vă

mai arată importanța acestei lucrări. Fiecare din D-voastră, știe că într'o bună lege penală cată să se afle toate măsurile protectoare, toate garanțiile reale ce societatea trebuie să dea, spre a-și apăra interesele sale generale, precum și onoarea, viața, libertatea și proprietatea fiecărui cetățean. Comisiunea D-voastră a căutat, pe cât timpul și mijloacele i-au permis, să facă ca această lege să corespundă scopului său.

Lucrarea, pe lângă importanța sa este și de o întindere foarte mare. Timpul însă a fost scurt, pentruca Comisiunea d-voastră să poată pretinde că a făcut o lucrare, dacă nu perfectă, cel puțin completă. Multe lacune, multe imperfecțiuni au putut să rămână în acest proiect. Știința generală a făcut mari progrese dela un timp încoace. Codificarea acestor legi a primit mari prefaceri în multe State civilizate; publiciștii au adus lumini însemnate asupra bazelor chiar sistemului penal de astăzi. Comisiunea D-voastră ar fi dorit să poată profita de toate aceste prefaceri, de toate aceste lumini. Inșă pentru aceasta i-ar fi trebuit un timp de ani, iar nu de două până la 3 luni, precum a fost timpul ce a avut.

Păstrând în esență diviziunile și bazele generale ale actualei legi penale din România de dincoace de Milcov, am completat și am îndreptat

această lege, și pentruca să punem legea noastră la nivelul științei europene, am avut în vedere, nu numai legea franceză, sorgintea Condicelor noastre celor vechi, dar și cele mai noi și mai bune legi din Germania, unde mai cu seamă se află cultivată știința penală, precum și ameliorațiunile aduse legii franceze în Belgia. Astfel, fără să se depărteze într'un mod absolut de sistemul nostru penal de astăzi, și ținând seama de datinele, obiceiurile și trebuințele țării noastre, Comisiunea D-voastră crede că a făcut o lucrare care corespunde adevăratului său scop, ca și celor mai bune condice penale din Europa.

Spre a face însă această lucrare, Comisiunea D-voastră, în ceea ce privește Codul penal propriu zis, a trebuit să se depărteze cu totul de textul prezentat de Guvern. Acea lucrare, deși poate își avea meritele sale, eră însă prea imperfectă, prea incompletă, pentru ca să servească de bază lucrărilor Comisiunii. A trebuit dar ca aceasta să facă lucrarea întregă a sa. Cât despre procedura condicei penale, textul Guvernului eră mult mai complet și mai corect, și, deși prezintă multe lacune, prin lipsa procedurii juraților, cu toate astea el a putut servi de bază lucrărilor Comisiunii, care a făcut modificațiunile și adăgirile necesarii.

Nu pot avea, Domnilor, pretențiunea de a vă expune toate modificațiunile aduse de Comisiune, și principiile generale pe care se bazează fiecare diviziune a lucrărei sale. Această expunere ar cere un timp prea lung, care lipsește, atât mie cât și Onor. Adunări. Principiile devin evidente prin dispozițiunile chiar ale proiectului. O simplă expunere sau enunțiere a diviziunilor și reformelor celor mai însemnate este cred de ajuns.

Mai întâiu, în ceea ce privește Condica penală, Comisiunea D-voastră nu a adoptat acea diviziune a pedepselor în infamante și afflictive, care cu drept cuvânt se critică mai de toți autorii moderni, și care nu s'a adoptat de Guvern. Proiectul procede prin simplă nomenclatură a pedepselor, care se explică la crime, delictes și contravențiuni.

Comisiunea a suprimat din legea noastră pedeapsa cu moarte. Această pedeapsă barbară, care nu corespunde scopului îndreptător și exemplar ce trebuie să aibă o pedeapsă, care este în desacord cu drepturile și puterea Societății, se află numai scrisă în legea noastră, fără ca să se execute de ani îndelungați. Suprimarea ei dar, nu numai că nu poate aduce la noi nici cea mai mică perturbație, precum se pretinde aiurea, dar cred că nu va da loc nici chiar la discuțiuni, căci suprimarea ei există în fapt, într'un mod tacit, prin un con-

simțimânt general, prin puterea opiniunii publice, prin moravurile dulci și umanitare ale poporului nostru. Eră dar timpul ca să peară și din lege această pedeapsă, care perise în fapt de atâția ani. Pe când alte popoare mult mai civilizate se îndoiesc și nu cutează a suprima această pedeapsă, sunt mândru a spune că Românii sunt cei dintâiu cari au suprimat-o în fapt, și vor fi cei dintâiu cari vor suprima-o și din lege. Și cu toate acestea, relativ vorbind, în statul nostru se comit mult mai puține crime, și într'un mod mult mai puțin crud, decât în alte state, mai civilizate, unde această pedeapsă există și în fapt și în lege.

În privința specificărei și executărei pedep-selor, proiectul arată în ce constă fiecare pedeapsă, și cum se execută. Scopul pedepsei este de o ordine morală, iar nu materială. Societatea, prin pedeapsă, nu-și răsbună, precum afirmă practica cea greșită; societatea nu are vindicta publică, căci ea e prea forte ca să-și răzbune în contra indivizilor. Socie-tatea protectează și îndreptează. Ea oprește pe delicuent de a comite răul, și totdeodată se preo-cupă a-l îndreptă, a-l amelioră, a-l duce pe calea binelui. De aceea toate pedepsele ce propune Comi-siunea, afară de cele cari lipsesc pe delicuent de exercițiul unor drepturi politice, civile sau de familie, se pot împărți numai în două clase: pri-

vative de libertate sau pecuniare. Apoi acestea se împart în mai multe categorii, după natura delic-
tului ce s'a comis.

Aci însă cată să arăt, că scopul legii se îndeplinește mai ales prin execuțiunea ei. Executarea însă a pedepselor privative de libertate nu se poate face într'un mod rațional, decât prin stabilirea unui bun sistem penitenciar și prin creări de diferite specii de închisori. Această misiune este a puterii executive; ea cată să se preocupe, și D-voastră să-i dați în parte mijloacele, ca să creeze toate speciile de închisori câte se prevăd prin proiectul de față. Altfel mărturisesc, că legea penală își va perde scopul său, în partea sa cea mai esențială.

Comisiunea a complectat, sau mai bine a lucrat din nou, părțile condicii relative la tentativă, la concursul mai multor infracțiuni, la recidivă, la complicitate și la cauzele care apără de pedepse sau micșorează pedepsele.

Trecând apoi la crimele și delictele în special și la pedepsele lor, Comisiunea a tratat într'un mod mai complect crimele și delictele în contra siguranței exterioare și interioare a Statului, și a prevăzut toate acele cazuri când se va comite o crimă în contra acestei siguranțe, sau în contra constituțiunii Statului, ori în contra exercițiului drepturilor politice ale unui cetățean.

Ca o directă consecvență a constituțiunei unui Stat, este respectarea libertăței fiecărui cetățean. Această libertate cată să fie respectată în toate manifestațiunile sale, pre cât ea nu vatămă drepturile altuia. De aceea Comisiunea. atât în Capitolul ce tratează despre atentate în contra libertăței, cât și în alte Capitoale relative la abuzurile de putere, la arestări legale, etc., s'a silit a prevede toate cazurile când se poate atacă libertatea sau domiciliul unui cetățean, și a luat măsurile cele mai reale, atât în condică cât și în procedură, ca această libertate să fie garantată în toate manifestațiunile sale, de orice atac ar primì dela funcționarii publici sau dela particulari.

Dupăce proiectul a tratat despre toate delictele care ating siguranța exterioară și interioară a Statului, în toate fazele sale, trece la o altă ordine de delictes de un interes mai puțin general, însă care ating ordinea publică în general, și care prin urmare figurează sub numele de delictes în contra intereselor generale.

Lipsele din această parte a condicei erau foarte simțite până acum, și s'au complectat așa ca în adevăr să se protecteze interesele generale de a doua ordine.

Crimele și delictesle în contra particularilor se împart în două mari clase; unele se pot co-

mite în contra persoanelor, altele în contra proprietăților.

Intre cele dântâiu s'a prevăzut într'un capitol special, delictele care pot rezultă din duel, și pedeapsa lor.

Această materie, până acum, nu erà prevăzută în condica noastră, precum nu e nici la Francezi. Se află însă prevăzută în o lege specială a Moldovei, precum și în condicele mai tuturor celorlalte State civilizate. Pe de altă parte vedem, din nenorocire, că acest obicei al duelului a început a se introduce și la noi. Erà dar chestiunea de a ști dacă și la noi trebuie să introducem dispozițiuni speciale pentru duel.

Acolo unde asemeni dispozițiuni nu există; răniurile sau omorurile ce se comit prin duel, se consideră și se pedepsesc ca orice rănire sau omor, după dreptul comun. Inșă aceasta nu e nici just, nici logic. Omorul comis prin duel, nu se poate asemăna cu omorul comis prin voință sau pre-cugetare. Nici rațiunea, nici ecuitatea nu poate asemăna cu un asasin pe cel ce a avut nenorocirea să ucigă pe adversarul său în duel. In duel ambii adversari s'au expus deopotrivă a fi răniți sau uciși, și acest delict, o mai repetăm, nu poate fi asemănat, nicidecum cu delictul de drept comun. Iacă pentru ce, pentru răniurile sau omorurile comise

prin duel, cată să fie niște pedepse speciale, mai mici ca cele dela dreptul comun.

Altfel, Comisiunea D-voastră combinând ce a aflat mai bun în legea Moldovei și în alte legi străine, a luat mai întâiu niște măsuri preventive, ca să facă a se evita duelul cât mai mult, și apoi a prescris pedepsele ce cată să se aplice pentru răniurile sau omorurile ce pot rezultă din acest fapt.

Celelalte dispozițiuni, relative la delictetele în contra persoanelor sau complectat astfel ca în adevăr să se garanteze diferite drepturi și interese ce are omul în societate.

La crimele și delictetele în contra proprietăților, Comisiunea a dezvoltat mai cu seamă materia furtișagurilor și tâlhăriilor, după principiile noi admise de Condicele Germaniei, și care sunt mult mai conforme cu rațiunea, cu ecuitatea, precum și cu interesele proprietarilor.

O dispozițiune finală, care lipseă în condica noastră, și a cărei lipsă eră prea simțită, este aceea a circumstanțelor atenuante. Această dispozițiune se află strâns legată cu instituțiunea juriului. Comisiunea D-voastră adoptând și regulând instituțiunea juriului, a prevăzut și cazurile de circumstanțe atenuante, a arătat adică cum se micșorează pedepsele, în cazul când juriul va declara că există circumstanțe atenuante.

Cât despre partea condicei relativă la contravențiunile de simplă poliție, dispozițiunile ei sunt prea simple pentru ca să merite o expunere specială.

În general putem dar adăoga, în privința Condicei penale, că Comisiunea D-voastră, s'a silit a face o lucrare pe cât s'a putut mai complectă și mai la nivel cu ideile de progres ale timpilor moderni. Pedepsele ce s'au prescris sunt mai ușoare decât în alte State, pentrucă Comisiunea a crezut că eficacitatea pedepsei nu stă în exagerarea ei, și că la un popor cu moravuri dulci, precum este al nostru, măsura cea mai eficace, este mai mult aceea de a preveni răul, și răul e prevenit prin aceasta chiar că e prevăzut.

Să zicem acum câteva cuvinte despre procedura condicei penale.

Procedura unei condici este partea ei cea mai importantă în sensul acesta, că dacă o lege, oricât de bună ar fi, nu va lua bune măsuri ca să se aplice exact, își pierde toată eficacitatea.

Procedura noastră criminală, astăzi în vigoare, este prea incomplectă și are atât de multe defecte, încât aplicarea legii penale nu prezintă o adevărată garanție nici intereselor sociale, nici drepturilor indivizilor.

Comisiunea D-voastră crede, că s'a preparat

o lucrare ca să răspundă la adevăratul scop al unei bune proceduri.

Observ însă, că aplicarea acestei procedure se leagă intim cu legea organizației judecătorești, cu care tot această Comisiune a fost însărcinată. În acea lege se prevede organizarea judecătorilor de plăși, a ministerului public și a juriului etc. Inșă judecătorii de plăși au atribuțiuni de judecători de simplă poliție; Procurorii. și ceilalți agenți ai Ministerului public joacă un rol însemnat în materii criminale: materiile criminale se judecă de jurați. Cată dar mai întâiu să știm, care este organizarea noastră judecătorească.

În procedura dar acestei legi de organizare, al căreia raport voi avea onoare a vi-l prezintă îndată; Comisiunea a căutat să vă prezinte o procedură completă, și așa ca să se poată aplica îndată ce se va pune în lucrare noua organizare judecătorească.

S'a regulat dar mai întâiu poliția judecătorească și ofițerii acestei poliții. S'a specificat rolul și competența acestor ofițeri precum și atribuțiunile Procurorilor și Substituților lor în materii penale.

S'a creat funcțiunea judecătorului de instrucțiune și s'a prescris modul funcționării sale.

S'a regulat ascultarea martorilor și a probelor, precum și mandatele de aducere sau de arestare.

S'au. regulat în fine cazurile și formele cum se poate dobândi libertatea provizorie pe cauțiune.

În a doua parte a procedurii se tratează mai întâiu despre Tribunalele de simplă poliție, precum și despre Tribunalele în materii corecționale.

În ceea ce privește cauzele criminale, ele se vor judeca numai de jurați. Partea organică a Curților cu jurați, s'a regulat prin proiectul organizării judecătorești. În procedură s'a tractat modul cum au să funcționeze aceste Curți. Aci dar s'a tractat despre punerea în acuzare, despre drepturile și datoriile judecătorilor civili, cari pronunță penalitatea, despre misiunea juraților și modul cum își pronunță ei hotărîrea lor.

S'a regulat apoi apelurile, revizuirea sau casarea hotărîrilor și sentințelor în materii criminale, corecționale și de simplă poliție.

Sub titlu de proceduri diverse, s'a tractat despre falsificare, despre cei condamnați în lipsă sau contumați, despre crimele și delictele comise de judecători afară din funcțiunea lor sau în exercițiul acelor funcțiuni, precum și despre alte crime și delicta relative la funcțiunile lor.

În fine s'au prescris mai multe alte dispozițiuni, simple și lesne de înțeles, însă de un interes evident pentru societate și indivizi.

Astfel Domnilor Deputați, comisiunea D-stră

terminând această lucrare, în cel mai scurt timp posibil, cred că a corespuns la legitima dorință a D-voastră de a vedea Țara dotată cu o lege penală, care să garanteze, precum am mai zis, onoarea, viața, libertatea și proprietatea fiecărui cetățean. Dacă această lipsă a fost atât de mult simțită aci, cu cât ea trebuie să fie și mai simțită în România de dincolo de Milcov! Orice amânare dar a unei asemenea legi, ar fi o pierdere adânc simțită.

Adunare și guvern, cată cu toții să punem toată bunavoință pentru ca acest proiect să se discute și să se voteze cât mai curând, pentru ca această sesiune care a fost atât de roditoare, să nu treacă fără ca țara să fie dotată cu o bună lege penală.

Cât despre punerea ei în lucrare, Comisiunea propune a se aplică, trei luni, după promulgarea ei. Acest termen e de ajuns pentru ca legea să ajungă a fi cunoscută în toate părțile țării, cu atât mai mult, că se știe că o lege începe a se cunoaște și mai bine numai din momentul de când începe a se aplică.

Raportor, **B. Boerescu.**

1865

I

Monitorul Oficial din 19 Iunie (1 Iulie) No. 133 (1865)

Inamovibilitatea magistraturei

Chr. Tell susține amendamentul de mai jos prin care se propunea aplicarea inamovibilității la fie ce tribunal și la fie ce curte prin legiuri speciale. Boerescu combate acest amendament fiindcă știrbește principiul inamovibilității și ar putea deveni o armă politică în mâna miniștrilor.

ADUNAREA ELECTIVĂ A ROMÂNIEI

Proces-Verbal XXVII

Sedința publică din 1 Iunie 1865

Se citește asemenea următorul amendament:

„Președinții, membrii și supleanții Curților de Apel și ai Tribunalelor județene vor putea deveni inamovibili, sau Curțile sau toate Tribunalele deodată, sau una sau mai multe Tribunale prin legiuri speciale.“

B. Boerescu, Vice-Președinte al Consiliului de Stat. D-lor cestiunea inamovibilității este dificilă, și înțeleg, a fi impusă discuțiunii. Aș fi înțeles dar, când D. Tell și cei ce au subscris

amendamentul, ar fi scris curat și simplu inamovibilitatea. Atunci am fi discutat principiul dacă convențiunea ne lasă a-l discuta. Dar a pretinde, că se primește principiul și că prin alt amendament să ia numai niște garanții, pentru ca judecătorii cei buni să devină inamovibili, asta nu o înțeleg.

D-lor eu nu pretind, că în proiectul guvernului este perfecțiune, dar pretind că garanția ce se află în acest proiect, că adică peste trei sau cinci ani vom avea pe toți magistrații inamovibili, pretind, zic, că asta e o garanție; în vreme ce în amendamentul propus, nu numai că nu se află în realitate nici o garanție, dar se și rîspinge de fapt principiul inamovibilității.

D. Tell ne spune, că în Regulament chiar se află principiul că inamovibilitatea, să se facă treptat, și că noi o facem deodată. Dar D-lor, observați că dela 1832 nu facem decât a ne tot prepara, s'a promis neamovibilitatea de atunci, dar nu s'a realizat nici până astăzi. Ce face guvernul astăzi? Nimic alt decât a realiza principiul pus și în Regulament și mai cu seamă în Convențiunea din Paris. Guvernul vă prezintă o inamovibilitate treptată după trei ani pentru curți, după cinci ani pentru tribunale.

Dar mi se zice, poate, că după trei ani sau

cinci ani vom avea un ministru rău și judecătorii ce-i va declara inamovibili vor fi răi. Se poate și aceasta, D-lor. Dar să vedem dacă, prin ast amendament, evitați un alt rău și mai mare.

Ce faceți D-voastră cu voia ce dați guvernului de a cere prin legi speciale inamovibilitatea cutărei curți sau cutărui tribunal? Mai întâiu, după cum a spus D. Ministru al Justiției, nu faceți nimic real, căci guvernul are totdeauna dreptul de a veni la Cameră cu proiecte de legi. Apoi nu cugetați ce armă teribilă ați da în mâna unui Ministru rău? Ați da acelui Ministru rău, presupus de D-voastră, un fel de biciu de foc ce ar ține asupra tribunalelor și curților. Cu această armă ar amenința fiecare tribunal sau curte a urmă după voința sa, căci altfel nu le va declara inamovibile. Dar astfel înțelegeți D-voastră a protecta independența și demnitatea magistraturei? și fiți încă siguri, D-lor, că acel Ministru fiind așa de rău cum îl presupuneți, nici că va veni cu o lege, prin care să declare inamovibilitatea cutărui tribunal sau curți.

D. Aricescu. O vom avea această lege mâine.

Boerescu. *Vice-Președinte al Consiliului de Stat.* Nu știu dacă veți fi ascultați, dar ceia ce știu este, că un Ministru rău nu va voi niciodată

a perde din mână minunata armă ce-i dați, spre a menține Justiția în puterea voinței sale.

Dar să presupunem chiar că acel Ministru va cere dela Cameră inamovibilitatea cutărei curți. Acel Ministru, peste câțivă ani va avea neapărat majoritatea în astă Adunare, și ministru fiind rău, majoritatea va semăna lui. Ce garanții aveți atunci, că se va declara inamovibilă curtea cea mai bună, iară nu o curte rea, care va semăna acelui Ministru rău? chiar când ași presupune, că judecătorii ce se oferă la inamovibilitate sunt buni, de ce garanție sunt eu sigur, când îi voi expune pasiunilor individuale ale deputaților?

Să mai presupunem cu toate astea, că unele tribunale sau unele curți sunt declarate inamovibile, vă întreb ce ar însemna justiția țării noastre, de a se vedea cutare curte inamovibilă; și cutare curte amovibilă; cutare tribunal sau secțiune de tribunal inamovibilă, și cutare tribunal sau secțiune amovibilă? Astfel înțelegeți D-voastră a garantă indenpedența și demnitatea magistraturei? Astfel știți D-voastră a organiza justiția în țară? Acest spectacol voiți D-voastră să dați lumii despre modul cum Românii au asigurat indenpedența magistraturei lor?..

II

Monitorul Of. din 20 Iunie (2 Iulie) No. 134/1865

Iar Inamovibilitatea magistraturei

Boerescu este un partizan înfocat al stabilității în magistratură pe care o apără cu toată căldura convingerilor sale în contra acelor care fie-că erau protivnici inamovibilității, fie-că o învăluiau în amendamente și propuneri cari o puteau desființa ori ar fi făcut-o să devină o armă de partid. Intr'un discurs anterior s'a putut observa această dorință, cuvântarea de mai jos va întări și mai mult în spiritul cititorilor ideea că Boerescu voia o magistratură inamovibilă.

Boerescu, Vice-Președinte al consiliului de stat. D-lor, sunt cauze cari sunt supuse foarte mult la discuțiune, fiindcă sunt discutabile. Astfel sunt toate cestiunile de natură abstractă. Astfel este și cestiunea de față. Când am văzut pe D. Tell, când se vorbea de portărei, că respinge această instituțiune, am înțeles că neapărat cată să fie și în contra întregii organizări judecătorești, și în contra unui principiu care poate fi discutabil. Să discutăm dar, cu tot sângele rece; să examinăm bine cestiunea, pentrucă grăbindu-vă, într'un mo-

ment de entusiasm, puteți comite greșeli ireparabile, de cari în urmă poată să vă pară rău, deși în deșert. Este, D-lor, neapărat că în asemenea cestiuni importante să consultați experiența dobândită din trecutul altor națiuni vechi și din trecutul nostru propriu . . .

Pâcleanu. Trecutul nostru!! . . .

Boerescu, Vice Președinte al Consiliului de Stat.

Da, căci și noi avem trecutul nostru! Experiența trecutului! . . .

Picleanu. Experiența altor națiuni, se poate! . . .

B. Boerescu. Vice-Președinte al Consiliului de stat. D. Pâcleanu are multă poftă de vorbă când întrerupe, dar tace când i se dă cuvântul (ilaritate) să luăm dar, zic, exemplul dela alte națiuni mai vechi decât noi, și să ne servim noi tineri încă, cu experiența lor. Mai toate națiunile civilizate, D-lor, au judecători inamovibili; după ce însă acest salutar principiu și-a dat bunele sale rezultate, după ce magistratura a ajuns în starea pe care o admirăm, atunci s'a ivit și teorii în contra inamovibilității; atunci teoreticienii au început de a combate, unii din convingeune, alții poate din plăcerea ce aduce inovațiunile. Tot astfel s'a urmat mai cu toate instituțiunile popoarelor civilizate. Nu veți află nici-o instituțiune, care să nu fie supusă criticilor, și aceasta s'a întâmplat nu numai în

domeniul cestiunilor abstracte; dar chiar și a îmbunătățirilor celor mai materiale; veți afla, D-lor, autori care critică și tăgăduesc binefacerile industriei, căilor, drumurilor de fer, etc; însă aceste critici de obște se fac după ce țara lor s'a acoperit cu drumuri de fer, cu stabilimente de industrii, etc. Nu vă mirați dar, dacă auziți că sunt autori cari neagă principiul inamovibilității. J. J. Rousseau, după ce și-a înavuțit inteligența cu cunoștințele secolului său, a tăgăduit binefacerile civilizațiunii și instrucțiunii.

După ce Franța, Anglia și alte țări, au ajuns a avea cei mai buni magistrați, toemai din cauza inamovibilității și stabilității pozițiunii judecătorilor nu vă mirați a auzi că un autor critică acum binefacerile inamovibilității. Să ajungem și noi cu magistratura unde e ajunsă Franța și atunci să criticăm și noi ăst principiu. Căci, D-lor, credeți D-voastră că și în Franța, de exemplu, a fost tot deauna magistrați așa de buni, cum sunt cei actuali? Buni erau magistrații Franciei, cari erau însă inamovibili, când știm că cavalerul de Aguesseau, unul din oamenii cei mai influenți ai Franciei din timpul său, zicea: „*de m'ar acuza cinevâ că „am furat turnurile bisericei Notre-Dame (niște „turnuri de două ori mai mari decât turnul Colței „dela noi) și că le-am pus în buzunar, ați lud*

„*da fuga*“. Dar aste cuvinte ce dovedesc alta decât că, la acea epocă, Justiția franceză eră departe de a prezintă garanțiile unei bune justiții. Și cu toate asta Francezii au susținut inamovibilitatea; fiindcă, o repet, prin inamovibilitate, au putut să ajungă a perfecționa justiția lor.

Prin urmare vedeți D-lor, că dacă voră examina lucrurile așa precum sunt, fără poezie, aflăm din experiența națiunilor mai bătrâne decât noi, că nici ele nu au avut la început o magistratură model de perfecțiune, ci că din contra cu timpul și cu aplicarea principiului inamovibilităței, au ajuns a posedă o magistratură în general respectată.

Să vedem acum ce aflăm și din experiența noastră trecută.

Mai întâiu, D-lor, toți știm că aceace a cerut această țară de mai mulți ani a fost neîncetat stabilitate! stabilitate! Au reușit cei dela 1859 a aveă stabilitate politică, prin organizațiunea și recunoașterea drepturilor noastre, prin Convențiunea din Paris care ne-a apărat de sguduirile la cari eram expuși pe atuncea. Dar după stabilitatea politică, fiecare a început a se preocupă de stabilitatea socială, a instituțiunilor civile și mai ales de stabilitatea magistraturei. Știți, D-lor, că dela 1859 până acum, toată lumea la noi cere, cu drept cuvânt, stabilitate în magistratură. Am trăit în

București, am fost în afacerile publice, am făcut parte din toate Adunările Legislative, pretutindenea, atât la tribună cât și în Presă, am auzit neconținut: prea multe schimbări la justiție: Fiecare Ministru schimbă după opiniunile sale politice! Magistratura este expusă la fluctuațiunile politice! Destule schimbări, ni s'a zis! Când oare are să se realizeze principiul Convențiunei de a organiza inamovibilitatea gradată a magistraților!

Iacă, D-lor, ce s'a cerut neconținut dela 1859 până acum. Vine astăzi un Ministru și vă zice: „Iacă inamovibilitatea gradată; peste trei și cinci ani toată magistratura română va fi inamovibilă; mă leapăd dar de prerogativa ce aveam de a schimbă pe magistrați, după voia sau capiciul meu; soarta lor va deveni stabilă, și vor fi apărați de fluctuațiunile politice.“

Și Adunarea ce ar răspunde la aceste cuvinte, când ar primi amendamentul? I-ar răspunde: Nu! nu voi să-ți iau dreptul arbitrar ce aveai; schimbă, fă ce vrei cu magistratura; căci din aceste schimbări, din această nesiguranță, va eși într'o zi o magistratură onestă. Teorie nouă, ca din nesiguranța să iasă stabilitatea! ca din arbitrar să iasă dreptatea! Poate că și astă teorie să-și aibă meritele ei; dar eu unul nu o înțeleg.

Să fim, D-lor, practici și să procedăm fără

iluziuni. Când un membru al corpului e rănit, de multe ori îl tăiăm spre a scăpa tot corpul de gangrenă. Guvernul a aflat, că nestabilitatea în magistratură este un rău foarte mare. Vă propunem dar un remediu radical; desființarea cauzei răului. Dar poate că remediul nostru nu este absolut bun. Se poate; eu nu susțiu contrariul. Dar atuncia vă întreb pe D-voastră, amendamentul D-voastră prezintă un remediu mai bun?

Nu, D-lor, acest amendament nici că este un remediu. Autorii lui sunt în realitate contrarii inamovibilității; dar fiindcă nu o pot zice pe față, de vreme ce acest principiu se află scris în Convențiune, au alergat la acest mod indirect de a-l evita. Cu toate acestea nu e mai puțin adevărat că spectacolul e curios. Ministrul zice Camerei: numai voi aveți un drept nemărginit, voi să îmi mărginesc puterea voi ca judecătorii să nu mai fie scoși decât prin judecată, și D-voastră ați răspunde: noi nu vrem așa, noi voim ca judecătorii să fie nesiguri în funcțiunile lor, voim să fie scoși după capriciul Ministrului. Dar asta ar fi, D-lor, garanția ce ați da magistraturei? Asta e garanția pentru o bună justiție? Ni se obiectează încă, că și sistemul nostru nu e bun; că de ce magistrații să fie inamovibili după trei ani? Asta e preocuparea D-voastră, D-lor? Ei,

D-lor, eu mă tem că nici peste trei ani poate nu vor fi inamobili; eu mă tem că un Ministru rău, așa cum îl presupuneți D-voastră, să nu vie înainte de trei ani și să mai ceară prelungirea aplicării principiului de inamovibilitate. Termenul dar nu e un cuvânt de a combate sistemul; căci principiul se proclamă chiar de azi; de vreme ce, după amendament, principiul nu e recunoscut și și proclamat astăzi.

Dar odată ce principiul inamovibilității s'ar proclamă chiar de astăzi, binefăcătoarele sale fructe se vor vedeă îndată. Magistrații vor ști că după atâta timp au să devină inamovibili; pozițiunea lor se va stabili, și chiar cei mai mult sau mai puțin răi vor căută a merita stima și încrederea publică. Tribunalele vor aveă în vedere înaintarea la Curți și perspectiva stabilității lor, și iarăși se vor silii a se face demni, a ajunge ca să se bucure de acea stabilitate. Astfel cariera justiției va fi o adevărată carieră, și junimea se va încuragiă a se prepară ei prin studii, fiindcă va aveă în vedere, o carieră sigură, nesupusă fluctuațiilor și pasiunilor politice. Iacă, D-lor, cum ați prepară viitorul; iacă cum prin sistemul inamovibilității gradate vom ajunge a aveă o demnă și bună magistratură. Dar ni se obiectează că o să rămână inamovibili și magistrații răi. Dar, se

poate însă cu sistemul amendamentului să se evite acest rău? Nu, nici de cum; căci magistrații răi pot fi și mai mulți, când ei se pot numi și scoate după capriciul Ministrului. Apoi chiar cei răi inamovibili, oare sunt perpetui? Nu, D-lor, și ei sunt muritori ca toți, apoi se pot retrage din alte cauze, pe care le veți vedeà în proiect, și astfel cu încetul cei răi se vor strecurà, și alții buni îi vor suplini; iar principiul are să se scape de toate relele actuale.

Apoi, Domnilor, nu credeți că acei magistrați răi vor fi fără nici un control, că nu vor fi impuși la nici o penalitate. Când am lucrat proiectul organizării judecătorești, nu am avut cugetul de a face din judecătorii inamovibili, niște pașale. Nu, Domnilor, ei nu sunt așa de absolut independenți, spre a face răul, precum ați crede. Citiți partea relativă la disciplină, citiți în Codicele penal cauzele pentru cari un judecător se poate pedepsi și destitui, și veți vedeà că este un control foarte serios asupra judecătorilor inamovibili; că aceia care își vor permite a abuzà de puterea lor, pot fi pedepsiți și chiar destituiți. Prin urmare dar, răul în fapt nu poate fi așa de mare, precum vi se arată.

Apoi chiar supozițiunea ce se face, că peste trei ani poate să avem un Ministru rău care să

compue deodată niște curți foarte rele, pe ce se bazează? Pe ipoteze?

Să considerăm deci numai faptele, și fapte chiar ale trecutului, pentru a vedea că, lucrurile nu au mers tocmai așa.

Ce vedem în acest trecut, în acești câțiva ani din urmă? Vedem că, afară de puține excepțiuni, toți magistrații probi și capabili, au stat la locurile lor; schimbările Ministeriale au trecut peste dânșii și ei nu s'au mișcat.

Ce dovedește asta? 'Aceasta dovedește că și pe viitor nu poate fi altfel. Și pe viitor cred, magistrați cei probi și capabili, — deși cu oarecare excepțiuni — au să stea la locurile lor; așa încât nu cred că e fondată supozițiunea după care s'ar găsi un Ministru care să compună Curțile din adunături.

Cugetați, Domnilor, că nu e natural a presupune un asemenea Ministru, ar trebui să credem că acel om a pierdut orice cunoștință, orice temere de judecata oamenilor și a lui Dumnezeu, pentru ca să facă inamovibili pe judecătorii cei mai răi, după ce ar scoate pe cei buni. Asta nu o pot presupune lesne. Și, apoi, mai cugetați că astăzi puterea Ministrului, în ceea ce privește numirile în funcțiuni, este limitată prin legea de admisibilitate, așa chiar rău de ar fi Ministrul, nu

poate să compună Curțile cu cei d'întâiu veniți, precum eră până acum.

Nu amânați dar acest principiu, pentru niște supozițiuni nefundate, ci priimiți-l a se execută treptat cum vi se prezintă.

A se priimi amendamentul este, cum am zis, a se lepădă chiar principiul. Astfel, D-lor, pentru niște temeri incerte, pentru viitor, ați neglijea de a lua măsuri în prezent, spre a asigura viitorul. Așteptând ca să aveți magistrați buni, D-voastră faceți tot ce puteți ca să faceți rei și pe puținii buni ce avem; căci cum voiți ca magistratul, chiar cel ce are o bună natură, să nu fie expus tentațiunilor, când el are o leafă moderată, când soarta sa e nesigură, când în caz de scoatere el este expus a rămâneă fără mijloace de existență? Astfel voiți a prepară viitorul, făcând totul ca să nu încurajați meritul și probitatea?

Respingeți atunci mai bine, pur și simplu inamovibilitatea căci v'ași înțelege; cu acest amendament, însă nici eu, nici țara, nu vă va înțelege.

Vă îngrijiți de persoane, pentru persoane voiți a respinge principiul cel mai însemnat; dar atunci, cel puțin vă întreb, ce propuneți Dv. ca să perfecționați personalul magistraturei?

Nimic și iar nimic. Guvernul vă propune stabilitatea și Dvoastră voiți schimbarea; guvernul

vă propune limita dreptului absolut și D-voastră voiți un drept arbitrar; guvernul voiește a sustrage pe magistrați dela fluctuațiile schimbărilor politice, și D-voastră voiți a-i lăsa expuși tot la schimbări și incertitudini ale trecutului. Dar astfel se va ameliora personalul magistraturei? Nu, cu ăst mod, magistratura va perde din ce în ce mai mult, și astfel vă veți întoarce într'un cerc vicios, fără a ajunge vreodată a avea o magistratură demnă de misiunea ei.

Nu respingeți, D-lor, o instituțiune care prepară și asigură viitorul. Inconveniente practice de moment să nu vă facă a uita principiile esențiale; căci inconvenientele pier și principiile rămân.

III

Monitorul Of. din 1/13 Iulie No 142/1865.

Procedura execuțiunii civile

Discutându-se procedura execuțiunii silită Boerescu se folosește de această împrejurare pentru a spune adunării, spiritul general al procedurii civile al căruia autor erà. Ideia principală de care a fost însuflețit a fost să se folosească de ce erà bun în trecutul țării noastre și să adopte câteva ceva din legislațiunile țărilor cu moravuri simple, fără prejudiți medievale, ca Elveția. Așa că opera lui e mai întâi românească și apoi simplă și limpede.

B. Boerescu. vice-președinte al consiliului de stat. D-lor, acum să trecem la o altă parte a procedurii, să-mi permiteți a vă dà oarecari explicațiuni asupra spiritului acestei lucrări.

Ați văzut până acum partea relativă la darea și formarea sentimentelor, acum trecem la o altă parte, la aceea relativă la execuțiunea silită. Această parte, Domnilor, are o foarte mare importanță, ea este, ca să zic așa, sancțiunea justiției, căci la ce ne-ar servi o sentință, dacă nu

am avea toate garanțiile că are să se execute întocmai. Când vom examina această parte a procedurii vom simți și mai mult ce însemnată lipsă avem în trecut, în procedura veche, și nu ne vom mai mira dacă în trecut, sentințele se executau anevoe, sau se executau rău.

Când Consiliul de stat mi-a dat misiunea ca să încerc eu singur toată procedura civilă, eu am simțit atât greutatea acestei însărcinări, cu care am fost onorat, cât și avantajele ce pot trage din acest sistem ca o lege să se lucreze de un singur om. Am căutat dar, precum ați putut vedea, din părțile câte s'au citit până acum, a mă pătrunde de toate lipsele și trebuințele noastre, în materia de procedură; am căutat a împlini lipsele trecutului, și a corespunde la trebuințele locale. Spre a atinge acest scop, m'am silit a păstra atât ceea ce avem bun în trecut cât și a îndrepta, și a completa mai ales aceea ce știam că cauză multe inconveniente. Am căutat a mă conforma principiilor științei, și consultând și legislațiunile altor țări mai ales ale acelor cu moravuri simple, și emancipate de prejudițiile feudale, precum este Elveția, am format acest corp de lege uniformă, omogenă și pe cât am putut simplă, clară și mai ales românească.

Acest caracter, care îl are toată procedura

în general, l'am dat, pe cât puterile mele m'au ertat, și procedurii asupra execuțiunii silite în special. Am consultat tradițiunile și jurisprudența noastră; m'am povățuit după principiile științei și după exemplele altor state cizilizate, mai ales, o repet, ale acelor cu moravuri simple și fără prejudicii feudale; am lepădat formalitățile complicate și nefolositoare, cari neavând un scop practic, complică justiția în loc de a o înlesni, și ast-fel m'am silit pe cât am putut, a formă și aceasta parte a procedurii simplă, omogenă, practică și românească, adecă corespunzând trebuințelor noastre.

Nu știu, Domnilor, dacă am corespuns scopului ce mi-am propus. Imperfecțiunile însă și lacunele ce vor exista se vor ivi cu timpul, prin aplicarea acestei legi, și atunci, profitând de luminele ce va aduce cu sine experiența, se vor îndreptă și aceste imperfecțiuni; astfel Românii vor reuși a posedă o procedură în acord cu principiile științei și cu trebuințele țării lor.

1866

I

Monitorul Of. din 29 Noemvrie (11 Decemvrie) No. 261/1866.

Discuție referitoare la excluderea din adunare a lui M. Kogălniceanu

N. Blarenberg cere excluderea lui M. Kogălniceanu din adunare fiindcă nu aveà dreptul să fie ales. In realitate Blarenberg e contra lui M. Kogălniceanu căci acesta făcuse lovitura de stat din 1864. Boerescu deși nu e amic politic al lui Kogălniceanu îl susține spunând că excluderea acestuia nu înseamnă, cum cred unii, că se desaproabă lovitura de stat din 2 Mai 1864 și se aprobă 11 Februarie 1866. Cestiunea nu trebuie pusă pe acest teren. Din acest discurs se vede judecata rece și mintea cumpănită a lui B. Boerescu.

B. Boerescu Imi pare că discuțiunea ieà o formă care nu ar fi trebuit s'o aibă. Credeam la început că D. P. Grădiștianu s'a pus pe adevăratul tărâm, dar am văzut că s'a abătut și D-lui.

Domnilor, pentru ca să vedem ce este în cestiune, nu avem decât să citim propunerea, care zice: că votul constituantei în privința D-lui Ko-

gălniceanu, constituie o incapacitate pentru D-sa, și că prin urmare D-sa, ne mai putând fi eligibil când s'a ales, trebuie acum exclus din această Adunare. Domnilor, în această cestiune pozițiunea mea este foarte limpede; este cunoscut că nu am avut onoare a fi din amicii D-lui Kogălniceanu, că nu am fost de ideile D-lui; și că în fine am diferit cu totul de opiniune cu D-lui, în privința loviturii D-sale de Stat; și că, din contră, am fost dintre aceia, cari prevăzând că aceea lovitură va avea rele consecuențe, am combătut-o și am căutat să o evit.

Ideile și actele mele trecute fiind dară cunoscute, pozițiunea mea este foarte limpede și facilă în această cestiune. Vorbesc liber de orice considerațiune personală, de orice simțimânt de simpatie sau antipatie și doresc mai întâiu ca, după ce se va pune cestiunea pe adevăratul ei tărâm, să vedem dacă în adevăr este bine sau nu, să se ia în considerațiune propunerea ce s'a făcut.

Acum, Domnilor, se poate ca autorii propunerii să fie preocupați de ideia că votul constituantei în privința excluderii D-lui Kogălniceanu, să continue a fi obligatoriu și astăzi; că este o solidaritate între Camera trecută și cea actuală în privința aceluși vot, și că prin urmare și Ca-

mera actuală trebuie să voteze astăzi cum a votat constituanta.

Domnilor, această idee de va există, este greșită: o asemenea solidaritate nu există între aceste Adunări; chiar aceeași Adunare poate să voteze un ce și apoi tot acea Adunare va putea reveni odată sau de două ori asupra aceluiași vot, dacă alte elemente au intervenit spre a o lumina. Cu atât mai mult dar o altă Adunare poate prea bine modifica aceea ce a făcut o Adunare anterioară. Solidaritatea de voturi nu poate fi niciodată în această privință. O Adunare următoare poate modifica nu numai simplele voturi, dar și legile votate de Adunarea precedentă. Aceasta este conform cu natura corpurilor deliberante, este conform cu natura progresului uman. Un vot sau chiar o lege au putut fi bune pentru un timp; apoi circumstanțele și trebuințele timpului schimbându-se, același vot sau aceeași lege se poate în urmă modifica. Dacă, domnilor, am presupune că un vot ar trebui să fie așa de perpetuu obligatoriu, cum ar pretinde D-nii subscriitori ai acestei propuneri cum s'ar mai putea atunci modifica legile după trebuințele timpului? Vedeți dar, domnilor, că nici o solidaritate nu poate să existe între votul ce avem a da astăzi, și între votul ce a dat constituanta trecută.

Să luăm acum cestiunea din punctul de vedere al legalității. Domnilor, eu care țin foarte mult la demnitatea acestei Adunări, doresc ca tot-d'eauna lucrările și voturile sale, spre a fi bine respectate, să fie nu numai juste și echitabile, dar și conforme cu legea. Cum dar s'ar putea ca printr'un vot să se poată creia o incapacitate electorală pentru o persoană, care, după lege, se bucură de toate drepturile unui eligibil? Se poate presupune după cum a zis D. Blaremborg, că în privința D-lui Kogălniceanu s'a creiat o incapacitate excepțională prin votul constituantei, și că efectele acelui vot continuă și astăzi? Dar, domnilor, chiar dacă acel vot ar fi lovit în adevăr pe D. Kogălniceanu de o incapacitate electorală, acea incapacitate nu a putut să-și aibă efectele sale decât provizoriu, pentru Adunarea constituantă, și pe cât timp acea Adunare l'a menținut. Dar odată ce acea Adunare a încetat, odată ce o constituțiune s'a votat de dânsa în care, se arată cari sunt incapacitățile electorale, cum mai putem crede că, peste acele incapacități legale, mai există și altele create prin voturi individuale? Nu, domnilor! Constituțiunea noastră ne arată cari sunt incapacitățile electorale; Adunarea, mai înainte de toate, cată să respecte acea constituțiune; și peste dânsa, nu putem admite nicioaltă incapacitate (aplauze.)

în privința D-lui Kogălniceanu! Rău dar a făcut acea Adunare când a gonit pe D. Aricescu; rău au făcut după mine, alte Adunări cari, tot arbitrariu, au gonit și pe D. Ch. Tell. Să nu cădem și noi astăzi tot în aceleași greșeli.

Dar ni se citează de D. Blaremburg mai multe exemple din Anglia, unde, în secolii trecuți, s'au gonit mai mulți deputați pentru opiniunile lor politice sau chiar filozofice. Dar ce dovedește asta? Dovedește că fapta Camerei din Anglia a fost justă? Nici de cum. Și cu toate astea ar fi aceasta un cuvânt ca să imităm și noi faptele nedrepte comise de Parlamentul englez? Dar nu ați văzut în exemplele citate că un deputat englez s'a gonit pentru o scriere filozofică, pentru o opinie abstractă ce exprimase în public? Acolo am voi să ajungem și noi? Nu cred că aceasta să fie intențiunea D-v? Apoi atunci ferțiți-vă de a intra pe calea arbitrariului; căci odată ce astăzi ați gonit un deputat pentru o idee sau un fapt politic al său, de ce mâine să nu goniți pe altul și pentru o idee filozofică sau curat morală? Unde va mai fi limita arbitrariului? Justul nu se măsoară numai după obiectul la care se aplică, ci și după natura faptei în sine; tot atât de imoral în sine. este acel ce fură un ou, cât și acel ce fură un bou. Nu creați dar astăzi un precedent injust pentru

D. Kogălniceanu; căci odată alunecați peastă răpă, nu știm unde ne-am putea opri? (aplauze.)

Să nu se creadă iarăși că, dacă astăzi am votă altfel decât a făcut constituanța, am da cu aceasta un blam acelei Adunări. Nu, domnilor. Fiecare Adunare este suverană în lucrările și apretuirile sale. Constituanța a putut să aprecieze cestiunea într'un fel; noi astăzi, aflați în alte circumstanțe, luminați poate mai bine, avem aprecierea noastră specială. Fiecare din aste Adunări nu au făcut decât să-și exerciteze cu sinceritate misiunea sa.

Am mai văzut încă, domnilor, și cu multă părere de rău, că unii din noi s'au făcut apărătorii ori acuzatorii revoluțiunilor dela 2 Maiu ori 11 Februarie. Dar domnilor, acesta nu este de loc în cestiune; și rog, pe unii, să nu creadă că gonind pe D. Kogălniceanu din Adunare, se lovește 2 Maiu și se laudă 11 Februarie; pe alții, să nu creadă iarăși, că cei ce susțin pe D. Kogălniceanu susțin prin acesta 2 Maiu și lovesc în 11 Februarie. Nu este această cestiunea, și este cred chiar imprudent a se pune pe acest tărîm.

Revoluțiunea dela 2 Maiu ca și cea dela 11 Februarie, sunt din domeniul istoriei. Nu ne aparține nouă, contimporanii interesați, cari am fost mai mult sau mai puțin actori în aste fapte, să

venim a le critică ori a le lăudă. Istoria contemporană nu se scrie, destul de imparțial, de cei contemporani, ci de generațiunea următoare. Astăzi nu mai avem nici 2 Maiu nici 11 Februarie: astăzi avem o stare normală de lucruri; avem o constituțiune, avem o ilustră dinastie, și oamenii nu au a se mai împărți după ordinea chronologică. Eu am fost în contra lui 2 Maiu și l-am lovit dela această tribună; dar n'am avut onoare a participă la faptele din ziua de 11 Februarie. Între cine dar mă veți clasă pe mine? (Ilaritate.)

Nu, domnilor. Toți Români astăzi sunt devotați regimului actual. Toți deputații, cari combat sau susțin pe D. Kogălniceanu, sunt veniți aci ca să observe constituțiunea și să consolideze tronul, și dinastia noastră. (Aplause generale.) Nu voi, nici pentru un moment măcar, să presupunem că amicii D-lui Kogălniceanu de peste Milcov ar fi expresiunea celor ce ar voi să susțină nu știu ce din 2 Maiu. Nu domnilor; nici un județ în România, nici aci nici peste Milcov, nu a putut să trimită un singur deputat ostil regimului de astăzi, dinastiei, care are să regenereze naționalitatea noastră! (Aplause.)

Dacă asemenea deputat ar există, el n'ar fi nici din 2 Maiu, nici din o altă dată ar fi un simplu rebel, și-l vom trată ca atare. (Aplause.)

Însă, pe cât cred, nici un asemenea deputat, nu există între noi, sau, cel puțin, nu trebuie să presupunem că există.

Repet dar, domnilor, să respingem propunerea ce vi se prezintă; căci ea e contrarie legii noastre fundamentale: respingerea ei nu e de loc un blam pentru constituantă. Până la un punct eu îmi explic chiar împrejurările cari au făcut pe acea Adunare să voteze cum a făcut. Eră în adevăr a doua-zi după o revoluțiune; în momentele când aveă să formeze o constituțiune. Fumul poate al victoriei, instinctul natural al conservării, a putut face acea Adunare să nu voească, a admite în sânul său pe un om care jucase primul rol în lovirea de stat dela 2 Maiu.

Astăzi însă împrejurările sunt cu totul altele. Astăzi ne aflăm în stare normală și legală, astăzi avem o constituțiune în vigoare; astăzi există stabilitatea la Tron prin ilustra dinastie ce-l ocupă. Cum s'ar mai putea scuza expulsiunea unui deputat?

Au voiți să faceți din D. Kogălniceanu un om așa de mare, încât să-l credeți, pe el singur, așa de periculos? Nu, domnilor. Tocmai pentru că nu sunt amic al D-lui Kogălniceanu, nu voi să-i dau această importanță, nu voi să-l fac un om așa de mare. (Aplause.) Vină d-lui în Adunare, și va fi privit după cum se va conduce. Dela tri-

bună i se va da numai crezământul ce va merita. Pene străine de va pune, cum a zis D. Sihleanu, le vom cunoaște. Nimeni între noi, Domnilor, nu poate fi periculos; căci, grație cerului, sunt în astă Cameră destui oameni capabili, și când unul din noi se va abate dela drumul cel drept, ceilalți vor fi aci ca să-l pună la loc.

A continuă dar excluderea în privința D-lui Kogălniceanu, ar avea aerul de o simplă persecuțiune. L'am pune în fața țarei și a istoriei ca o victimă. Și eu unul nu voi aceasta. Vedeți consecința unei aparințe, chiar de persecuțiune; ales de un colegiu, după întâia expulsione din Adunare, D-lui vine ales de două colegiuri; exclus de a doua oară, trei colegiuri ni-l trimit iarăși deputat. De-l vom exclude și acum, prevedem oare unde ve va opri numărul colegilor ce-l vor alege? Apoi bine e, prudent e, să ne punem astfel în luptă cu mai multe colegiuri electorale, să nu ținem socoteală de opiniunea lor, și să le lăsăm fără deputat? Nu, domnilor; aceasta nu ar fi prudent; aceasta nu ar fi drept, și, ce e mai mult, aceasta nu ar fi politic.

Vină dar D. Kogălniceanu în Adunare; și va merita dela Cameră și dela țară numai aceea ce i se va cuveni, după conduita D-sale ca deputat.

Așa dar Domnilor, vă rog, pentru toate cuvin-

tele ce le am expus, să respingeți pur și simplu propunerea ce vi se prezintă; și fiți siguri, că cu aceasta veți fi mai forți, căci veți avea dreptul și legea cu D-voastră. (Aplause.)

1867

I

Monitorul Of. din 6, 18 No. 5/1867.

Combaterea sporirii numărului referendarilor.

Ministrul de Finanțe depune un proiect de lege prin care cere sporirea numărului referendarilor la curtea de compturi încă cu 8. Boerescu îl combate motivând că serviciul se face bine nu cu cantitatea funcționarilor ci cu calitatea lor și adăugând că numărul referendarilor e suficient cu condițiune ca membrii curții să fie mai activi.

B. Boerescu. Domnilor, am făcut parte din majoritatea comisiunei, și de aceia mă simt dator a vă dà oarecari explicațiuni asupra impresiunilor în care s'a găsit comisiunea când a votat acest proiect.

Domnilor, se cere prin proiectul de față un adaos la numărul referendarilor dela curtea de compturi; prin urmare comisiunea s'a ocupat, pe lângă considerațiunile de economie, a se convinge de insuficienta numerică a acelor referendari, astfel încât să nu sufere serviciul.

Domnilor, nu este vorba de necesitatea ce o

resimte curtea de compturi, ci de serviciile ce ea este menită să dea; aceasta necesitate e incontestabilă.

Prin urmare dar, nu se discută susținerea sau respingerea ideii de adaos a referendarilor din cauza serviciilor ce este chemată curtea de compturi să dea, fiindcă nu are a face una ca alta.

Și eu, Domnilor, sunt atât pentru economii, cât și pentru necesitatea acestei instituțiuni; și încă cred, ca și D. Ministru de finance, că ar trebui să nu facem niciodată economii, încât să desorganizăm un serviciu, căci atunci după cum a zis D. Ministru, e mai bine să se suprimă acel serviciu.

Vorba este, de a se ști dacă prin neadaosul acesta, ar suferi în realitate, curtea de compturi; dacă adică curtea în realitate, nu ar putea să, producă ceea ce este chiămată să dea și fără adaosul acestor referendari. In genere, Domnilor, trebuie să știți că nu este nici un corp de serviciu, care să nu reclame mereu adaos de funcționari, nu am văzut instituțiune care să nu se plângă că nu are destui amployați. Am văzut eu însumi, când eram la minister, că în administrațiunile serviciilor ce dirigeam erau funcționari de prisos, și eu îmi propusesem a-i mai reduce; iar din succesorii mei, nu numai nu i-au suprimat, ba încă i-au mai

adăogat: și acesta pentru că amploiații strigau că trebuie să se mai înmulțească (Aplause).

Acum să vedem, dacă serviciul Curței de Compturi are neapărată nevoie de adaos; și dacă trebuie asemenea să se supprime acei doi membrii și acei doi referendari provizorii. Majoritatea Comisiunii a zis: nu este nevoie de adaos, însă nu trebuie să suprimiți acei doi membrii provizorii. Această hotărîre a sa și-a bazat-o, mai întâi pe considerațiunea că unii din membrii acestei curți, sunt distrași dela serviciul curței la alte ocupațiuni, și procurorul acelei curți, chemat în sânul comisiunii ne-a arătat imposibilitatea ca ea să poată lucra în secțiuni.

Noi mai întâi am constatat aceasta: că rău și fără cale merg doi membrii la Comitetul de liquidare, iar nu unul; pentrucă legea rurală zice că un singur membru numai dela Curtea de Compturi se va duce la comitetul de liquidare; un alt membru se va luà dela Consiliul de Stat, care, fiind desființat, s'a înlocuit cu unul dela Curtea de Casațiune, și un al treilea membru va fi Ministrul sau delegatul său. Ce caută dar la Comitetul de liquidare un al doilea membru dela Curtea de Compturi? Astă procedare, după legea rurală, este ilegală; și am spus procurorului să explice aceasta președintelui Curței, pentruca nu mâine, poimâine

lucrarea sa să poată fi contestată. Un alt membru al Curței de Compturi este însărcinat de a se duce la Casa de depuneri și consemnațiuni. Inșă, asupra acestui membru am observat că această îndatorire nu-l distrage dela lucrările sale; căci el, ne exercitând la Cassa de Depunere decât un simplu control, el poate prea bine să lucreze totdeodată și acolo și la Curtea de Compturi.

Apoi, chiar în privința membrului dela Comitetul de liquidare, eu am crezut, și Comisiunea a fost de această idee, că acesta riguros ar putea lucra și la Curtea de Compturi și la Comitetul de liquidare. El ar putea face această îndată ce și-ar regula orele sau zilele așa, încât să poată merge în amândouă locurile. Astfel se întâmpla la Consiliul de Stat, când aveam onoarea a-l prezida: un membru al său, care era însărcinat și cu lucrarea Comitetului de liquidare, mergea acolo seara, iar ziua venea de lucru la Consiliu.

Apoi, Domnul Procuror ne mai spunea, că nu mai poate Curtea să lucreze în secțiuni, nici în Adunarea generală. Atunci i-am arătat legea și i-am dovedit că Curtea poate să lucreze foarte bine și în secțiuni și în Adunarea generală. In adevăr, după art. 2 din lege Curtea de Compturi se compune dintr'un președinte, din opt membrii, și din opt referendari. După art. 3 secțiunile pot

lucrà fiecare cu câte 3 membrii; două secțiuni au dar nevoie de șase membrii; dar D-lor sunt 9; și prin urmare trei mai rămân de prisos. Apoi după art. 17 adunarea generală se poate ține cu 5 membrii. D-lor însă fiind nouă mai rămân patru de prisos. Unde dar este imposibilitatea practică de a lucrà?

Acum, Domnilor, venim la partea a doua, la necesitatea de alți opt referendari. Aci să-mi permită d. Ministru de finanțe a diferi de opiniunea D-lui în privința modului de lucrare a referendarilor. Ce zice legea asupra lor? Art. 50 ne zice „că referendarii asistă pe membrii în cercetarea compturilor; dau lămurilele trebuincioase Curței și membrilor în parte. etc.“ Vedeți dar că referendarii nu fac decât să asiste pe membrii în lucrările lor. Aceasta însă nu va să zică, că membrii sunt scutiți să facă și ei lucrarea ce o fac referendarii. De unde a eșit oare sistemul că numai referendarii să facă cele d'întâiu investigații, și apoi membrii Curței să le controleze? Acești membrii pot prea bine să facă și ei lucrarea referendarilor, căci aceștia sunt numai niște ajutoare ale membrilor. Lucrarea membrilor dela Curtea de Compturi, este până la un grad. cam ca aceea a membrilor dela Curtea de Cassațiune, când fac raporturi Curței

asupra unei cauze. Ei iau dosarele acasă, fac raportul lor Curței, și apoi în secțiuni judecă cauza.

Tot așa s'ar putea face la Curtea de Conturi. Pe lângă referendari, punând și Domnii membrii mai multă activitate, cel puțin numai pentru anul acesta, ar putea lua dosare acasă și să lucreze prima investigațiune sau raportul asupra unei chestiuni, așa cum fac referendarii. De unde s'a luat oare că numai referendarii cată să lucreze raporturile și Domnii membrii nu trebuie să facă altceva decât să le controleze? Cel puțin legea se opune la acest sistem; căci ea face din referendari niște ajutoare numai, iar nu o primă instanță indispensabilă; și prin urmare cel ce are un ajutor poate însuși face aceia ce face ajutorul său. Dacă s'ar urma sistemul legii, vedeți ce avantajiu am avea; ar fi șaptesprezece persoane, dar nu numai opt, cari să facă raporturi sau cele d'întâi lucrări de investigațiune, și lucrarea ar merge îndoit de repede.

Vă mărturisesc dar, că nu am văzut nevoia de acest adaos, pentru că dacă ar lucra și membrii cu ceva mai multă activitate s'ar îndeplini scopul legitim de care se ocupă d. Ministru. (Aplauze)

Acum vine chestiunea, dacă trebuie să se suprimă membrii și referendarii provizorii. La această suprimare majoritatea membrilor comisiunii s'a opus și iacă pentru ce:

Care a fost scopul legii când în art. 64 s'a zis că se numesc doi membri și doi referendari provizorii pe doi ani? Scopul a fost ca Curtea să poată examina socotelile înapoiate ale anilor trecuți. Implinitu-s'a acest scop al legii? Nu, Domnilor; Curtea nu a putut examina socotelile de cât până la anul 1860. Prin urmare este logic ca să mai prelungim și pe acest an existența acestor membrii, spre a se putea termina examinarea vechilor socoteli. Odată ce acest scop se va împlini, precum cred o că să se îndeplinească în acest an, odată ce Curtea va fi pusă în stare normală cu examinarea compturilor, atunci neapărat vom suprima pe acei membrii provizorii. Până atunci însă, Domnilor, trebuie să-i menținem; căci altfel n'am îndeplini scopul ce și-a propus legiuitorul când a adăogat acești membrii provizorii.

Mai adăogăm pe lângă aceasta, că un membru al Curței este distras dela lucrarea sa, că un un altul este ocupat accidental cu controlul Cassei de Depuneri, și vedeți că, dacă am micșora îndată numărul membrilor actuali ai Curței, am riscă de a paraliza serviciul ei.

Iată pentru ce cuvinte, Domnilor, cred că este bine a vă uni cu opiniunea majorității comisiunei. (Aplause).

II

Monitorul Oficial din 20 Ianuarie (1 Februarie) No. 16/1867

Discurs privitor la contractarea împrumuturilor în străinătate.

Guvernul făcuse un împrumut pentru care cerea votul Camerei. N. Ionescu, P. Grădișteanu combăteau această cerere sub cuvânt că împrumutul este oneros și că ar fi trebuit înainte de a-l face în străinătate să-l fi supus votului Camerei. Boerescu deși nu tăgăduște că împrumutul ar fi putut fi făcut în condițiuni mai bune t. tuș recunoaște guvernului dreptul de a-l fi contractat înainte de a-l fi supus votului adunării electivă.

B. Boerescu. D-lor, a fost un mare financiar al Franței baronul Louis, la care a făcut aluziune și D. Ionescu, care a zis: „faceți o bună politică, dacă voiți să aveți bune finanțe“. Prin urmare, contrariu opiniunii D-lui Epureanu, socotesc și eu că finanțele sunt strâns legate cu politica, și că nici Onor. Camera, nici guvernul nu vor putea reuși niciodată să aibă bune finanțe, dacă mai întâiu nu vor face bună politică.

Așa dar, Domnilor, vorbind de finanțe, să

nu credeți că nu am să fac și politică, dar voi face politică, care să fie legată cu finanțele. Voi căuta pe lângă aceasta să fiu scurt, și voi pune cestiunea pe un tărâm, care, după mine, nu s'a discutat în destul încă.

Preocuparea acestei Camere în cestiunea împrumutului o găsesc legitimă, fiindcă împrumuturile sună întotdeauna rău la ureche. A se împrumuta este a angaja viitorul, și neapărat, că trebuie să vedem și să cumpănim bine condițiunile cu cari angajăm acel viitor.

Această preocupare o găsim dar legitimă. Totdeauna cestiunile de împrumut dau loc la multe discuțiuni. Intre financierii, chiar cei mai iluștrii, problema împrumuturilor nu este deslegată încă; sunt unii, din cei mai însemnați cari cred că nimic nu este mai bine pentru un Stat, decât a se împrumuta, sunt alții, tot cu aceeași autoritate, cari combat această teorie. Odată ce am constatat că dificultatea cestiunii este naturală, să trecem la examinarea ei.

Domnilor, s'a împărțit de către comisiunea bugetară, prin raportul său, cestiunea ce desbatem în două mari părți: partea financiară, care privește condițiunile și modul cu care s'au făcut împrumutul, și partea legală, sau mai bine zis parlamentară ori politică, din cari se deduc conclu-

ziunile la care a voit comisiunea să ajungă. Voiu luà dar și eu aceste două părți pe rând, și le voiu examina pe cât voiu puteà mai scurt.

La partea financiară, asupra celor relative la calcule, nu mai am nimic de adăogat. In privința acestor calcule s'a zis și s'a discutat atât, încât pentru mine cestiunea s'a epuizat.

Tot ce aș puteà să constat ar fi, că am văzut că și în calcule și în matematici sunt controversate și nu se poate ajunge câteodată la o certitudine absolută. Dar, D-lor, nici nu se cuvine, cred eu, să avem aerul că vom a face din astă Cameră o școală de aritmetică, spre a discuta atât de minuțios toate felurile de calcule ce se pot face cu ocaziunea unui împrumut; așa încât fiecare din noi să ajungem la un rezultat diferit, după cum vom adăoga, ori vom sustrage cutare cifră dela cutare sumă, și, chiar de am face acestea, încă nu vom ajunge la nici un rezultat practic, fiindcă ceilalți deputați nu ar puteà controlà lucrarea unuia sau mai multora dintre noi.

Să examinăm dar lucrurile dintr'un punct de vedere mai practic și mai general. Să constatăm mai întâiu un fenomen care se întâmplă cu toate împrumuturile ce se fac azi de către guverne, fenomen despre care a vorbit și D. P. Grădișteanu. Acest fenomen constă într'aceasta, că statul, când

se împrumută, primește în realitate o sumă mai mică decât aceia pentru care se dă dator. Așa un Stat zice că ia cu împrumut 100, el nu primește în realitate decât 60, 75, 80 etc., după cum creditul acelu stat stă mai bine sau mai rău pe piețe. Aceasta constituie diferența între valoarea reală și valoarea nominală a unui împrumut. Dar aceasta este o anomalie! o contradicțiune!

Se poate, și eu cred că este o anomalie, însă la această anomalie cată să se supună toți, căci așa voesc *capitaliștii*, așa voesc *speculatorii*. Și în materie de împrumuturi aceștia sunt cari fac legi și guvernelor și popoarelor.

Ce rezultă însă din această necesitate financiară? Rezultă că una este valoarea reală ce o primește Statul, și alta este valoarea nominală pentru care se dă el dator. Așa, de exemplu, când Statul se împrumută cu 25.000.000 milioane, dacă el a primit în monedă sunătoare această sumă, apoi să știți că s'a obligat a plăti către cel ce l-a împrumutat, nu 25 milioane numai, ci 30, 40 sau 50 milioane. Astă combinațiune este absurdă, anormală, vătămătoare chiar; sunt în contra ei și eu, și D-voastră, și mai toți autorii financiari. Inșă, o repet, ea se impune de către capitaliști ca o lege; căci așa le vine lor bine să facă împru-

muturi; vor să aibă în mână niște titluri a căror valoare reală și nominală să fie diferită.

Mai toate împrumuturile Staturilor moderne astfel se fac. Și să nu ne mirăm noi când D. raportor ne spune că Statul, în împrumutul ce facea se dă dator 100, când el primește numai 52, că suma primită fiind de 50 milioane, noi ne dăm datori 90 milioane sau altă sumă.

Toate aceste sunt adevărate, însă nu putem noi schimbă condițiunile creditului ce se practică în toată Europa. Și dacă voim a ne împrumută, cată și noi, ca toate celelalte națiuni, să ne supunem unei legi financiare impusă de uz și de capitaliști.

Ne fiind financiar am căutat și eu să-mi dau bine seama de acest fenomen. Am căutat să văd bine, dacă numai noi suntem supuși la această lege oneroasă; și am văzut, Domnilor, că toate națiunile au fost silite a se supune ei, într'un mod mai mult sau mai puțin oneros, după împrejurări.

Așa de exemplu, am luat Franția, Stat, al cărui credit este unul din cele mai bine stabilite în Europa, și am găsit că în epoce mai mult sau mai puțin critice ca acelea prin cari am trecut noi — am găsit, zic, că Franța s'a împrumutat cu condițiuni foarte grele; așa, de exemplu, în 1815 un împrumut cu 5 la sută dobândă nu s'a

contractat decât 51 franci 23 centime, pentru o sută franci.

O voce: Erau armatele aliate în Franța.

B. Boerescu. Vă voi da exemple și când nu erau aliații în Paris, cu toate că intrarea lor a ridicat valorile bursei.

Așa în 1816, 1817, 1818 împrumuturile guvernului Francez s'au făcut pentru 5 la sută dobândă cu 57 franci. În alte cuvinte guvernul francez primea 57 franci în loc de o sută și prin urmare dobânda ce plătea nu era de 5 la sută cum se zicea, ci în realitate da aproape 10 la sută; adică pe lângă altele, guvernul se supunea unei uzuri pe care, altminterlea, legile sale o pedepseau.

Voiți un exemplu și mai apropiat? Tot guvernul Francez în anul 1855 contractează un împrumut pentru 3 la sută dobândă cu 65 fr., 25 centime; adică, în realitate, guvernul nu plătea 3 la sută, ci aproape îndoit. Și ca să vă încredințez că aceste cifre sunt nesupuse îndoieii, vă declar că le-am luat din *manualul speculatorului la bursă*, de *O. Proudhon*.

Acum înțelegeți, Domnilor, pentru ce, și în împrumutul nostru, capitalul real fiind de 18 milioane franci iar emiterea lui de 34 milioane,

noi plătim în realitate 14 la sută dobândă, iar nu șapte.

Din această combinațiune financiară rezultă mai multe consecinți foarte apăsătoare staturilor. În adevăr, înțelegeți Domnilor, că prin ingenuoasa combinațiune ce v'am expus, statul în fapt, se află dator sume ce nu a primit; și aceste sume sunt foarte mari foarte împovărătoare.

Un însemnat financiar, D. Gustave de Puquode ne spune, că s'a calculat că tezaurul public al Franței datoră până pe la 1840 o sumă de 17 milioane franci, ce nu primise deloc.

Tot acel autor ne spune că tezaurul englez, numai dela anul 1775 până la 1816 datoră suma de 171 231 449 livre sterlingi, pe care iarăși nu o primise de loc.

Vedeți, dar Domnilor, cât este de greu de purtat diferența între valoarea reală și nominală a împrumuturilor.

Voiți încă a mai ști o însemnată sarcină ce iau asupra-le guvernele prin împrumuturile ce contractează? N'aveți decât să examinați ce plătește guvernul francez pentru rentele sau dobânzile datoriei sale, nu temporale ci perpetue, adică a datoriei consolidate. *Proulhon*, în manualul său de bursă, ne spune că de 1814 până la 1847 guvernul Francez a plătit 10 miliarde 433 milioane

și jumătate de rentă pentru o datorie a cărei capital nu se urcă tocmai la șase miliarde.

Din toate acestea vedeți, Domnilor, că sarcinile unui împrumut sunt foarte grele, și că tot ce e mai bine și mai prudent este ca statul, ca și individul, să se împrumute cât se va putea mai rar. De aceia, cât pentru mine, cu tot respectul ce am pentru opiniunile contrarii ale mai multor însemnați financiari, sunt foarte puțin favorabil împrumuturilor. Dar Domnilor, și în contra opiniunii mele, și în contra opiniunii D-v. tuturor, este o lege fatală: această este legea necesității. Când necesitatea se ivește cată să ne supunem ei.

D. Gustave de Puquode, pe care l-am mai citat și pe care l'am consultat de preferență, fiindcă și el e puțin favorabil împrumuturilor, nu admite împrumutul decât într'un singur caz, acela al necesității. Iacă propriile sale cuvinte:

„Nu este decât o scuză pentru împrumut: necesitatea cea mai absolută și cea mai grăbită.“

Acum în privința împrumutului ce discutăm fost-a sau nu necesitatea de a-l contracta? Mi se pare, Domnilor, că asupra acestui punct, suntem toți de acord. Necesitatea a existat. Chiar comisiunea bugetară a constatat această necesitate prin raportul său; și cu toți știm că eră și necesitate și urgență a se ridica creditul nostru, a se plăti

mandatele în suferință în fine a nu se lăsa datoria flotantă de 75 milioane ne plătită.

Odată dar ce necesitatea există, să vedem pe ce drept guvernul a contractat acest împrumut; cu alte cuvinte, să vedem ce zice legea care da drept guvernului a face împrumutul; pentru că numai astfel putem aprecia legalitatea sa, precum și consecințele politice ale conduitei noastre.

Domnilor, legea care autoriză pe guvern a face un împrumut, este din 15 Iulie 1866. În cel întâiu articol, ea specifică necesitățile existente pentru cari urmă a se vinde o parte din domeniile Statului. Tot din cauza acestei necesități, în art. 36, legea autoriză pe guvern a face un împrumut, chiar în acești termeni:

„Se autoriză ministerul finanțelor a trată cu capitaliștii pentru realizarea unui împrumut de 50.000.000, conform bazelor emise de această lege“.

Vedeți dară, domnilor, că textul lezei e precis.

Legea dă guvernului, un drept absolut de a face împrumutul cum va ști el. Vin însă D-nii Ionescu. P. Grădișteanu și alții și ne zic că vorba a *trată* nu este tot una cu a *contractă*, și că prin urmare guvernul nu putea contractă alt împrumut fără ratificarea Camerei.

Domnilor, mai întâiu nu știu dacă în materie de finanțe, când este vorba de un împrumut atât

de însemnat încheiat cu capitaliști străini, când e vorba de creditul nostru pe piețele Europei, nu știu, zic, dacă ar fi nu numai politic dar și ecuitabil, ca să venim și, serios, să discutăm asemenea interpretări.

Nu, domnilor, eu nu pot presupune nici un singur moment, că corpurile legiuitoare s'ar pune pe un așa fals tărâm; și judecând asupra interpretării judeice, dacă vorba *tratà* este tot una cu *contractà*, să vină a dărâma un împrumut, și a da astfel o lovire de moarte creditului nostru pe piețele Europei! (aplaude). Dacă oratorii de cari vorbesc ar fi observat mai bine desbaterile constituantei care a făcut legea împrumutului, cred că nu le-ar fi mai rămas nici o îndoială asupra înțelesului legii.

Ni se mai obiectează însă, că trebuie ca Camera actuală să ratifice acest împrumut. Dar, domnilor, astă însemnată condițiune nu este scrisă în lege. Dacă legea ar fi voit ca împrumutul să fie supus ratificărei, aceasta înseamnă, că Camera ar avea dreptul să primească sau să respingă împrumutul. Aceasta însă mai înseamnă, că guvernul trebuiă să facă numai o simplă lucrare preparatorie de împrumut, dar nu să-l și realizeze. Dar aceasta nu a voit-o constituanta, desbaterile ei ne-o spun, ce e mai mult, textul legii ne-o spune curat.

Acum, dacă voiți să criticăm legea, dacă

voiți să criticăm constituanta, ne putem întrebă: bine sau rău a făcut ea? Și eu zic, da, rău a făcut. Da, eră mai bine poate ca constituanta să fi zis că guvernul să facă un împrumut, sub clauza ratificării ei. Dar nu a zis aceasta, și pe câtă vreme, nu a zis-o, Dv. nu puteți inventa.

Domnilor, astă lege e definitivă și împrumutul este făcut în puterea ei; el este sancționat și promulgat de Domn; parte din bani s'au și plătit; și dacă ar fi fost în lege vorba de ratificare, nimic din toate acestea nu s'ar fi făcut. Cuvântul de ratificare are o mare însemnătate; el face parte integrantă din valoarea legală a unui act; și când ăst cuvânt nu s'a pus în textul legii, nu-l putem pune noi prin interpretațiuni

Nu est dar. Domnilor, nici politic; nici ecuitabil, nici legal mai ales, ca să presupunem noi într'o lege o condițiune subînțeleasă și în virtutea acestei supozițiuni să atacăm un contract.

Așă dar, Domnilor, să ne înțelegem bine. Dacă este vorba a examina împrumutul sub punctu de vedere legal, sau constituțional, cum a zis aseară D. N. Ionescu, vedeți că nu se poate admite condițiunea ratificării. Dacă este vorba să criticăm legea constituantei apoi o critic eu împreună cu Dv. împreună cu D. Ionescu, și zic că bine ar fi fost ca constituanta să fi pus și condițiunea rati-

ficărei, și aceia chiar a maximului de dobândă. Dar astăzi nu este vorba nici de a face, nici de a critica legea; ci de a o primi așa cum este făcută; și ea este așa făcută ca guvernul să aibă cea mai absolută putere pentru contractarea acestui împrumut.

Acum, Domnilor, să venim la partea politică, adică la consecințele practice la care trebuie să ajungem în urma acestor discuțiuni. Ni s'au prezentat trei soluțiuni! una a comisiunii budgetare, modificată în ședința de astăzi și prin care se zice a se înscrie împrumutul în budget, însă a se da un blam ministerului; altă a D-lui N. Ionescu, prin care se cere ratificare, adică punerea în discuțiune a împrumutului printr'un proiect de lege; și alta a D-lui. C. Grădișteanu și Epureanu, prin care se cere înscrierea în budget a anuității, și trecerea la ordinea zilei. Întreb care din aceste soluțiuni, trebuie să adoptăm? Eu, Domnilor de mai 'nainte mă declar în contra câtor trei. Soluțiunea prezentată de D. Ionescu o găsesc cea mai gravă dintre toate. D. Ionescu însă de aseară a venit la această tribună și cu un ton foarte dulce și măgulitor, părù că apără ministerul contra comisiunii budgetare, însă așa cum știe a apăra D. Ionescu, cum a apărât și pe D. Kogălniceanu (ilaritate). D-lui a combătut și a înlăturat toate concluziunile

raportului comisiunei, și a fost de idee a nu crea criza ministerială. A observat numai o singură, mică *incorecțiune*, sub punctul de vedere constituțional, a observat adică că trebuie ratificarea Adunării.

Știu că o să respingem amendamentul D-lui Ionescu: însă chiar ideea de a o face, chiar ideea că Camera ar putea să revină printr'o interpretațiune oarecare, spre a anula un împrumut făcut în virtutea unei legi, ar exercita în străinătate o rea impresiune asupra creditului nostru.

Depărtăți, D-lor, orice ar putea atinge creditul nostru. Să nu se compromită, în modul acesta, creditul unui Stat, care e la începutul vieții sale financiare și chiar politice. Zic la nașterea vieții sale financiare, fiindcă știți că până acum abia este deschis creditul nostru pe piețele Europei până acum o singură rentă avem care circulă pe aceste piețe? suntem la începutul vieții noastre politice, căci acum am intrat într'o eră nouă, care are să ne aducă la stabilitate și putere; și creditul fiind forța oricărui Stat să nu facem nimic care l'ar putea sdruncina.

Rezultă oare din toate acestea că criticele câte s'au adus acestui împrumut sunt toate nefondate? că avem să mulțumim ministerului de toate câte a făcut? nici de cum Domnilor, re-

cunosc și eu cu mulți din D-voastră adevărul criticilor ce s'au adus asupra greutății condițiilor împrumutului. Da, Domnilor, acest împrumut este foarte greu; însuși ministrul a declarat-o că condițiile sunt foarte oneroase, mai cu seamă acel articol care tratează despre dreptul guvernului de a contracta alt împrumut în timp de trei ani, mi s'au părut, cel puțin pentru mine unul, ca coprinzând condițiunea cea mai greă și mai vătămătoare; acel articol coprinde mai ales un germene de uniliniță la care se revoltă conștiința mea (aplause). Nu pot dar Domnilor, să viu la această tribună și să zic că admir acest împrumut, aceasta ar fi în contra conștiinței mele, a D-v a tuturilor, și chiar a D-lui Ministru, care însuși a declarat, că împrumutul este oneros. Nu știu ce aș fi făcut și eu dacă aș fi fost în locul D-lor; nu cunosc toate circumstanțele. Dar poate că eu nu m'aș fi grăbit, poate că aș fi așteptat recunoașterea Domnitorului, care eră dejă dus la Constantinopol și prin recunoașterea sa s'ar fi stabilit creditul nostru, și când acest credit ar fi fost mai bun pe piețele Europei, am fi putut contracta un împrumut cu condițiuni mult mai puțin oneroase. Prin urmare, Domnilor, eu unul nu sunt încântat de acest împrumut, din contră îl recunosc că e foarte greu, și după mine, ar fi putut poate să se facă mai ușor, însă aceasta este

o cestiune de apreciere a mea, poate că eu mă înșel, aceea ce văd și știu este că împrumutul s'a făcut așa cum îl vedem. Legea în puterea căreia el s'a făcut nu impune condițiuni cum să se facă; guvernul a avut *carte blanche* ca să-l facă cum va putea. Putem recunoaște, greutatea condițiunilor sale; însă suntem nevoiți a le respecta și prin urmare a vota contra amendamentului D-lui Ionescu.

Să venim acum la soluțiunea propusă de comisiunea bugetară, așa cum s'a modificat astăzi.

Comisiunea bugetară ne propune mai întâiu — aceea ce nu făcuse mai 'nainte — ca să înscrim în buget anuitatea împrumutului. Apoi, fiindcă acest împrumut este oneros, sau neregulat contractat, comisiunea ne propune a da un blam ministerului și, deși chiar acest cuvânt îmi pare că numai există acum în concluziunile comisiunei, însă o idee rezultă clar și evident. Comisiunea, în alte cuvinte, cu ocaziunea acestui împrumut dă loc la o criză ministerială. Aceste concluziuni ale comisiunei bugetare s'au criticat de unii și s'au susținut de alții cu o deopotrivă ardoare.

Voiu și eu, Domnilor, să le apreciez cât voiu putea mai cu sânge rece și mai imparțial.

Mai întâiu, Domnilor, până la un loc eu sunt de acord cu comisiunea bugetară și înțeleg prea bine pozițiunea sa.

Comisiunea bugetară s'a aflat la bugetul ministerului finanțelor în fața cifrei anuității împrumutului. Văd cu plăcere că ea a admis înscrierea acestei cifre în buget. Inșă putea ca să admită această înscriere, pur și simplu fără nici o explicațiune fără nici o descriere a împrejurărilor acestui împrumut? Cu toții știm, Domnilor, că cestiunea acestui împrumut făcuse deja vâlvă, făcuse svon în țară. Ei bine, o repet, putea comisiunea pur și simplu să propună Adunărei înscrierea în buget a anuității împrumutului, fără nici un fel de deslușire? Nu? A trebuit dar ca să ia dosarul, să 'l examineze, și să ne spună și nouă împrejurările acestui împrumut. Inșă să-mi permită comisiunea bugetară a-i spune că până aci se mărgineă misiunea sa. Ea nu prea a fost în regulă, când a dat și concluziuni, când mai ales, prin aste concluziuni, ea dă naștere la o criză ministerială.

In adevăr, Domnilor, noi am ales comisiunea bugetară pentru ca să se pronunțe asupra bugetului, ca să examineze cifrele bugetului, să le coordoneze între ele, să arate suprimările și adaosele ce sunt de trebuință a se face, și apoi cu raportul general să ne arate modificările ce propune. cauzele lor, și noi să luăm în examinare aceste modificări. Ce face inșă Comisiunea? în pri-

vința împrumutului ea nu se mulțumește a face numai ceace urmează cu toate cifrele: a expune adică faptele și modificările ce propune la cifre; ei ne vine cu niște concluziuni din cari rezultă o criză ministerială. Dar, Domnilor, ți-am dat noi misiunea aceasta? crizele ministeriale 'și au și ele regula lor, adică ele se nasc când majoritatea Camerei apreciază că este timpul ca să le facă a se ivi; și îmi pare că nu e de loc timpul a crea crize ministeriale în mijlocul discuțiunii bugetelor; îmi pare că nu eră de loc timpul ca comisiunea prin raportul său să arunce între noi ca o bombă cestiunea ministerială.

Dacă comisiunea bugetară după expunerea împrejurărilor împrumutului, ar fi conclud la ștergerea cifrei anuităței din buget, adică la anularea împrumutului, o, atunci aș fi înțeles-o; ea ar fi fost în regulă, căci misiunea ei este tocmai a ne propune adaose sau scăderi de cifre. Însă, Domnilor, ea nu face aceasta; nu scoate cifra, din contră se pronunță ca să o menținem și apoi propune criză ministerială, Dar, Domnilor, o, repet, aceasta nu eră misiunea comisiunii. Apoi, Domnilor, cumpănit-ați bine și cestiunea oportunităței? Ați cugetat oare ce va să zică o criză ministerială, în mijlocul discuțiunii bugetelor? Dar, după regulile parlamentare. ministerul este

în drept să se retragă sau să disolve Adunarea, și dacă nu mă înșel, pare-mi-se că D. Ministru de Interne ne-a dat să înțelegem că are să disolve Adunarea. Apoi presupuind că această disolvare se poate întâmpla, bine este ca noi să expunem țara la o asemenea șansă mai 'nainte de a fi bugetele votate? Lucrăm noi ca buni Români, ca buni patrioți lăsând țara să rămâe fără bugete? Prudent este ca în momentul când avem să consolidăm regimul nostru actual, care este merit să ne ducă la stabilitate, să expunem țara la consecințele luptelor electorale, cari au să o țină într'o agitațiune călduroasă în timp de două sau trei luni? Nu, Domnilor, eu nu suut de idee să creăm o asemenea stare de lucruri.

Poate să mă înșel; însă eu nu văd decât răul care ar putea rezultă pentru țară dintr'această criză ce am creea; și eu sunt de idee că noi nu trebuie să votăm nici încredere nici neîncredere în Ministru, ci să lăsăm să meargă lucrurile în cursul lor normal. Aș propune dar onor. membrii ai comisiunei bugetare, dacă D-lor voesc să facă un serviciu real țării, dacă voesc să ne scoată din impasul în care ne aflăm, să retragă ei înșiși ori ce fel de concluziuni; căci, o mai repet, noi, n'am dat misiune comisiunei bugetare de a veni cu concluziuni pentru sau contra ministerului, ci numai

de a se ocupa cu cifre. Să mergem dar înainte cu ministerul în discuțiunea bugetelor, ca să le terminăm odată. Voiți să creați apoi criză ministerială? Creați-o dacă veți socoti că va fi bine. Eu unul, vă mărturisesc de acum că nu cred bine a se creia o asemenea criză, până când nu voi vedea bugetele votate . . . (aplauze, ilaritate, mare sgomot)

Ca să rezum, D-lor, sfârșesc cum am început: faceți o bună politică, dacă voiți să aveți bune finanțe. Suntem la începutul vieții parlamentare, dorim toți să consolidăm noul regim ce am creat. Nu trebuie atunci ca dela începutul acestei vieți să venim a lovi un minister în cestiuni de credit; nu trebuie să lovim ministerul astfel ca să compromitem creditul nostru în străinătate, și ca să aducem perturbațiuni în starea noastră interioară.

Nu cu propuneri ca ale D-lui Ionescu vom consolida creditul Statului nostru, nu, D-lor, nu turburați creditul nostru pe piețele europene, contestând existența unui împrumut făcut în virtutea unei legi care nu a impus nici o condițiune guvernului asupra contractărei sale. Cu propunerea de anularea împrumutului credeți, D-lor, că veți ajunge a consolida creditul nostru? Astfel credeți D-voastră că veți ajunge a întări noua stare de

lucruri? Oare nu se va presupune cu drept cuvânt că noi am venit aci cu mandat imperativ în buznar, ca să răsturnăm ministerul spre a ocupa noi locurile miniştrilor? Vă rog dar, D-lor, să lăsați la o parte cestiunea ministerială și să continuăm pur și simplu discuțiunea budgetelor, nevoțând nici încredere în guvern.

Așã dar, Domnilor, concluziunea mea este ca să înscrim în budget, anuitatea împrumutului, care după forme, este în regulă. Iar în ceea ce privește comisiunea budgetară, o rog ca ea însăși să-și retragă concluziunile sale sau să votăm noi înlăturarea acelor concluziuni.

Supliment la Monit. No. 16.

Unul din secretari dă citire la următorul amendament al D-lui *B. Boerescu*:

Considerând că prin legea votată de Adunarea constituantă care a dat guvernului autorizație de a contracta un împrumut, nu se vede vre-o arătare de condițiuni, nici vre-o rezervă a ratificării Adunărilor viitoare.

Considerând că, în consecință acest împrumut este legal și trebuie țifra lui prevăzută în budgetul anului curent.

Adunarea decide a se înscrie țifra prevăzută în budget, alăturând concluziunile comisiunei budgetare.

Se pune la vot amendamentul D-lui Boerescu și se adoptă cu 58 bile albe contra 40 negre.

III

Monitorul Of. din 24 Ianuarie (5 Februarie) No. 19 1867.

Aplicarea legii judecătorilor de plăși

Amendamentul de mai jos e combătut de Boerescu căci nepunându-se în aplicare legea judecătorilor de plăși s'ar lipsi poporul de cea mai mare a lui trebuință: justiția.

D. Ionescu a prezentat următorul amendament:

„Până la revizuirea legii asupra organizațiunii judecătorești, să se amâne instituirea judecătorilor de plăși, nepusă în vigoare; iar atribuțiunile judiciare ale acelor judecători să se exercite de subprefecți ca și până acum“.

B. Boerescu. D-lor, nu știu dacă ne-am dat bine mai întâiu seama despre ce sunt judecătorii aceștia de plăși? dacă am ști bine ce sunt ei, care e misiunea lor, nu știu dacă — ertați-mi expresiunea — s'ar fi ivit aceste curioase amendamente! Domnilor, judecătorii de plăși, cum s'a mai zis în această Cameră, sunt judecătorii mulțimei, sunt judecătorii poporului de jos.

Justiția de plasă, această justiție patriarhală și poporană, se dă pentru pricinele cele mici, pentru dificultățile de fiecare zi și oră, cari se ivesc

mai cu seamă între locuitorii dela țară; utilitatea ei practică, se constată și mai bine prin legile care o institue.

Dacă voiți să o cunoașteți n'aveți decât să citiți atribuțiunile acestor judecători la începutul chiar al procedurii noastre civile. Căci, Domnilor, vă rog a nu uită că acești judecători sunt instituiți prin niște legi pozitive, cari sunt în vigoare și neabrogate de nici o altă lege, adică prin legea organizației judecătorești și prin procedura civilă.

Dacă dar veți citi câteva numai din atribuțiunile acestor judecători, așa cum ele se prescriu dela art. 1 până la 9 din procedură, vă veți convinge, sunt sigur, de utilitatea practică a acestor judecători.

Ei judecă fără apel pricinile cele mici până la 200 lei, și cu apel la tribunal până la 1500 lei, contracte, învoeli de lucru, călcări de țarine, stricăciuni de holde, incendii, etc., toate aceste se judecă de acești judecători atât de apropiați de justițiabili. Nu știu dacă ei seamănă sau nu cu judecătorii de plăși ori comune din Italia de care vorbi D. Fleva; ceeace știu este că ei sunt judecători curat românești, și poate că nu seamănă tocmăi nici cu cei din Italia, nici chiar cu cei din Franța.

Nu poate poporul, mai ales cel dela țară, să

meargă mereu la tribunal să se judece pentru cele mai mici pricini. Aceasta ar cere mult timp; aceasta mai ales ar costă pe un mic împricinat cât nu face pricina lui. Judecătorul de plasă este lângă dânsul, este aproape de justițiabil, aci e avantajul cel mare. Un alt avantaj și mai mare, este că judecata aceasta nu costă nimic. Cum ar putea un om, pentru o pricină de două sute lei, să plătească 4 galb. taxa de tribunal? Nu vedeți că dacă îl siliți să meargă la tribunal îi răpiți dreptatea? (Aplause).

Apoi pe lângă toate aceste avantaje, această instituțiune pe care D. Ionescu o critică cu înlesnire, mai are și acest mare avantaj că toată procedura înaintea judecătorului de plasă este sumară. O cestiune înaintea sa se judecă într'un mod patriarchal, fără multe forme, fără întârziere, fără cheltueală. Citească D. Ionescu și ceilalți cari se îndoesc de utilitatea acelei instituțiuni, citească, o repet, procedura civilă și vor vedea cât le este de folositoare. Judecătorul de plasă, judecă fără forme, fără citațiuni chiar, după o chemare sumară, și așa ca el să fie mai mult părintele și povățuitorul justițiabililor decât judecătorul lor.

Și înființarea unei asemenea instituțiuni voiți s'o mai întârziati, când legea ordonă a se înființa expres?

Apoi pe lângă acestea, judecătorii de plăși au chiar atribuțiuni de poliție; art. 8 din procedură le dă aceste atribuțiuni, și vorbele noastre nu pot să le ia, art. 9 din procedură ne spune că ei judecă contravențiunile polițienești, și vă întreb cum puteți prin buget să faceți a încetă această jurisdicțiune?

Pe de altă parte tot art. 9 ne spune că atribuțiunile date subprefecților și polițailor prin art. 141 și 142 din procedura penală, se vor executa numai de judecătorii de plăși; și întreb cum mai puteți D-v. prin buget sau amendament să dați subprefecților niște atribuțiuni ce nu mai au?

Nu știți D-v. că dacă legea a luat dela subprefecți aceste atribuțiuni, a fost pentru că tot noi toți am strigat neconținut ca să se despartă puterea administrativă de cea judecătorească? Să nu se facă confuziune de atribuțiuni între aceste două puteri? Și acum căutăm indirect a-le confundă din nou!

Nu sunteți tot D-v., tot noi toți cari, dela un timp încoace, spunem că nu avem autorități cari să garanteze executarea învoelilor, care să facă a ni se respectă proprietatea și pozițiunea care să ne apere de atacurile și violențele aduse holdelor noastre, pământurilor noastre, arăturilor noastre, care să ne asigure de violențe, atacuri, furturi, in-

rendi și altemulte rele? și apoi când aceste autorități se înfintează, când legea vine și prin acești agenți, ne dă garanție în contra tuturilor acestor atacuri, tot noi venim, și nu știm cum și cu ce drept, venim să oprim înșine esecutarea lezei?

Dar, domnilor, cel puțin de aș vedeà cuvinte valabile pentru care se cere a nu se pune în esecutie această frumoasă instituțiune, care e baza justiției în toate statele civilizate, căci ea regulează și garantează interesele de toate zilele ce avem în viața noastră practică.

O voce: Finanțele.

B. Boerescu Voi veni și la cestiunea financiară... Dar, mai 'nainte de această cestiune, s'a pus de D. Ionescu cestiunea de constituționalism. Cuvântul acesta devine la D-lui o vorbă căreia îi dă tot felul de sensuri, și pe care o încovoae și îmlădiază după trebuințele momentului.

În adevăr, Domnilor, vă întreb cum voiți Dv-. să propuneți suprimarea unei legi în vigoare, care nu știu de ce nu s'a pus în practică până acum? Cum veniți în fapt de suprimați această lege și pretindeți ca atribuțiunile unei autorități judecătorești să treacă la o autoritate administrativă? Dar această instituțiune este formată prin o lege expresă! Dar nici o altă lege nu a abrogat'o! Chiar rea dacă ar fi legea, trebuie să vă supuneți

ei. D-v. din contra, nu numai nu faceți aceasta, dar voiți din nou să confundați autoritățile administrative cu cele judecătorești. Acest fapt, D-le Ionescu, este neconstituțional; și dacă vă îndoiiți citiți art. 36 din constituțiune care declară curat că autoritatea judecătorească se exercită numai de puterea judecătorească, de curți, de Tribunale. Iar, D-v, pretindeți, în contra celor prescrise de constituțiune, că, se pot da niște atribuțiuni judecătorești unor funcționari administrativi?

D. Ionescu însă înțelege constituționalismul în diferite sensuri; și de aceia D-lui ne-a spus că ar fi mai constituțional a nu se aplică această instituțiune până se vor revizui legile.

Dar, Domnilor, știm noi când vom revizui legile? Oare astă revizuire se face așa lesne cum cred unii? Am avut oare noi o așa îndelungă aplicațiune a legilor pentru ca să putem cunoaște, viciile lor, lacunele, relele ce ar conține, așa în cât când revizuirea se va face, să fie serioasă și în cunoștință de lucru?

Unde a văzut D. Ionescu cestiune de constituțiune în toate acestea? Cestiune de constituțiune este oare de a veni să declarăm o lege, care este în vigoare, că nu este bună, și pentrucă ni se pare nouă că nu este bună, să o lăsăm neaplicată fără a o înlocui cu alta? Așa se respectă

legile, aşà o să aducem stabilitatea? Astă instituţiune s'a creat repede, ne spune Domnul Ionescu, s'a făcut prin decret numai.

Acest cuvânt nu ar avea valoare, pentru ca să se suspende de aceea aplicarea unei legi.

Pe lângă acestea ca să liniştesc şi mai mult conştiinţa D-lui Ionescu, să mai afle că legea organizării judecătoreşti, care cea dintâi a înfiinţat judecătorii de plăşi, a trecut chiar prin Cameră înaintea lovirei de stat dela 2 Maiu, ca şi condica penală, ca şi procedura penală, şi că aceste legi, cu oarecare mici schimbări, s'au mai examinat apoi şi de Adunarea după statut.

Vedeţi dar D-lor, că, chiar garanţia ce o doreà D. Ionescu există într'un mod îndoit, în sensul acesta, că această lege e trecută de două ori prin examinarea puterilor legiuitoare. Vedeţi dar din toate acestea că cestiunea constituţională, cum a pus-o D. Ionescu, este o simplă iluziune.

Eu unul vă mărturisesc, că aş preferi aceia ce a zis D. Ionescu în şedinţa de ieri, adică de a lăsa să doarmă şi această lege, ca multe altele; da, D-lor, lăsaţi, dacă voiţi, să doarmă justiţia poporului de jos! Dar cel puţin nu faceţi aceea ce nu puteţi, adică de a da subprefecţilor atribuţiunile ce legeà a prescris pentru judecătorii de plăşi. Aceasta, D-lor, am zis că nu o puteţi face.

pentru că chiar dacă veți face-o, știți ce se poate întâmpla—și sunt sigur că se va întâmpla—se va întâmpla, ca o sentință dată de un subprefect să meargă la curtea de casațiune; și această curte va fi silită să caseze acea sentință, fiindcă va fi dată contrariu legilor în ființă.

Așa dar, D-lor, vedeți că chiar în fapt va fi imposibil a desființa o lege prin simple voturi, ori amendamente, o lege, o mai repet, nu se abrogă decât prin o altă lege. Așa dar, înconstituționale sunt toate propunerile ivite și aceia a comisiunii budgetare, și amendamentele D-lui Ionescu, Fleva și chiar acel al D. Grigore Lahovari. D. Lahovari mai ales, mă mir cum a făcut un asemenea amendament, prin care cere ca să se adaoge niște grefieri pe lângă subprefecți dacă acestora li se vor da atribuțiuni judecătorești; căci D-lui știe că aceasta nu se poate face, și atunci nu mai înțeleg ce ar însemna grefierii pe lângă subprefecți. Toate aceste propuneri trebuie respinse, căci sunt în contra legilor și a constituțiunii.

Ni s'a mai opus, D-lor, și o altă obiecțiune, pentru înființarea judecătorilor de plăși; ni s'a zis că ei sunt puțini plătiți cu 400 lei pe lună, și prin urmare să nu mai înființăm, și aceasta s'a dedus din, aceasta că cine o să fie acei care să voască să meargă a fi judecători în comune pentru

o leafă de 400 lei pe lună! Mai întâi, Domnilor, aceasta poate fi un cuvânt serios pentru a nu se înființa o instituțiune atât de utilă? De când oare legile nu se mai pun în lucrare de temere că nu vom găsi oameni destul de capabili ca să ocupe funcțiunile ce ea crează? Dar fiți, D-lor, siguri că nici această dificultate aparentă nu va exista. Să încercăm, D-lor, și veți vedeà că vom găsi oameni.

Legiuitorul nu a cerut o capacitate atât de mare pentru acești judecători. El le cere să aibă numai purtări oneste și oarecare cunoștință de legi.

Aceștia sunt niște funcționari mici, niște împăciuitori între oameni. Să nu venim cu presumpții de mai nainte, și sub cuvânt că nu putem da o destul de bună justiție poporului, să i-o luăm de tot și pe aceia ce i-am putea da. Căci, D-lor, aveți să lipsiți de tot pe popor de justiție, de nu veți înființa, cu o oră mai 'nainte, astă instituțiune, de vreme ce, cum am mai zis, nu poate un om dela țară, sau chiar din orașe, pentru o pricină de două sute sau trei sute lei, să vină a se judecă la Tribunal, a plăti 4 galbeni taxă, a cheltui pe la oteluri, și a perde un îndelungat timp.

Vă temeți că nu o să găsiți asemenea judecători? Să vă peară temerea căci veți găsi. Sunt mulți oameni retrași din serviciu, vechi funcționari administrativi sau judecătorești, cari astăzi sunt

la pensiune și locuiesc pe la țară. Ei bine, asemenea persoane pot primi a fi judecători de plăși căci ei au misiune de împăcare, sunt niște adevărați părinți ai mulțimei. Legiuitorul chiar, pentru ca să îndeplinească pe pensionari cari locuiesc pe la țară, a primit să fie judecători de plăși, le-a permis ca pe lângă pensiunea lor, să aibă dreptul a primi și jumătate din retribuțiunea unui judecător de plasă. Art. 10 din legea organizării judecătorești prescrie aceasta pozitiv.

Cu această dispozițiune, pe de o parte s'ar asigura numirea unor buni judecători, și pe de altă parte s'ar asigura o economie pentru Stat.

Funcțiunea aceasta nu e așa grea ca aceea de subprefect; nu sunt atâtea alergături, bătăi de cap, riscuri chiar. Judecătorul de plasă este omul păcei și al bunei viețuiri, și fiți siguri că va fi o plăcere, pentru un om bătrân și retras la țară, să primească o așa frumoasă misiune.

S'a mai pus înainte dificultatea financiară; s'a zis, poate fi bună instituțiunea, dar să o mai amânăm pentru anul acesta, fiindcă nu avem mijloace a o înființa. Iacă singurul argument pe care-l înțeleg, până la oarecare grad, care poate fi cel puțin discutabil.

Pentru ca să vedem valoarea acestei obiecțiuni, să vă mai aduc aminte, D-lor, acea ce s'a

zis în astă adunare, că adică impozitele sunt, din natura lor, niște compensațiuni în schimb de serviciile ce Statul dă contribuabililor. Ei bine, D-lor, la ce servicii mai mari și mai utile, pot avea drept, contribuabilii, dacă nu la acele ale justiției? Dar v'am demonstrat, D-lor, că neînființând pe acești judecători de plăși, luați justiția mulțimei, contribuabililor celor mici! Și dacă chiar veți susține ca mai înainte, a se da această justiție prin subprefecții, astăzi, după legile existente și constituțiune, nu o mai puteți da tot subprefecților. Iar dacă vă veți încercă să faceți, aceasta, dacă veți crede că prin amendament, și propuneri veți putea modifica aceste legi, v'am spus că încă vă 'nșelați, fiindcă orice lucrare s'ar face de subprefecți, pe asemenea baze, se va casă de curtea de casațiune fiindcă această curte nu judecă după amendamentele sau discuțiunile noastre, ci după legi pozitive.

Așă dar, în fapt cred că sunteți cnvinși că veți lăsa mulțimea fără justiție, și ce e mai mult, veți încărcă și tribunalele de județe cu o suună de pricini, fiindcă toate pricinele câte erau să se strângă la judecătorii de plăși vor merge tot la tribunale.

Cum dar voiți să faceți economie cu cel mai însemnat, cu principalul serviciu ce Statul e dator să dea contribuabilor, cu justiția? Vom face economia, D-lor, din altă parte; vom scădea din budget

unde vom putea, însă, v'o repet, nu puteți lua justiția poporului sub cuvânt de economie: căci atunci nu văd cuvântul pentru ce nu am desființat și tribunalele și curțile,

Acum, Domnilor, viu să vă pun pe față și o altă îngrijire de care am văzut preocupați mai mulți deputați, în convorbiri izolate. S'a zis, dar dacă ministrul va face o alegere rea cu aști judecători? Dacă ei vor deveni astfel o nenorocire pentru comune? Dacă vor servi de propagatori pernicioși pe la țară? Dacă vor deveni instrumente de lupte electorale? etc.

Ei bine, D-lor toate acestea se pot întâmpla. Din nenorocire cele mai bune instituțiuni pot degenera și cădea din cauza relei lor aplicațiuni. Dar Camera va fi aci; dacă numirile se vor face rele, dacă legea se va aplica rău, vom interpela pe D. ministru, îl vom critica, îl vom sili a se pune pe calea cea bună. Când vom avea ocaziunea a revizui legea organizării judecătorești, vom mai căuta și alte garanții, vom vedea a găsi și alte mijloace ca să asigurăm buna aplicare a legii. Însă, D-lor, niciodată o lege nu se poate suspenda, din cauza unei temeri vage și eventuale că ea poate se va aplica rău. Niște legiuitori nu pot să oprească executarea legilor pe asemenea considerațiuni.

Sfârșesc, D-lor, zicând că mai presus de ori-

ce considerațiune este un principiu care domină. Acest principiu este că avem o lege neabrogată, în vigoare; că această lege trebuie să se aplice. Dar nu s'a aplicat până acum, foarte rău s'a făcut, și aceasta a fost o anomalie. Acum însă cată să facem a încetă astă anomalie; și să aplicăm îndată legea, căci, o repet, prin neaplicarea ei, lipsim pe popor de una din cele mai mari ale sale necesități, de aceea de a aveà justiție (*aplauze*).

IV

Suplimentul Mon. Of. No. 32 din 10/22 Fevr. 1867.

Propunerea strămutării curții de casație la Iași.

B. Boerescu combate propunerea de urgență de mai jos spunând că nu este nevoie să se întrerupă desbaterile bugetului pentru a se studia cesiunea transferării curții de Casație de la București la Iași prin două cuvântări. Urgența este respinsă. Propunerea de urgență este concepută în modul următor.

«Subsemnații deputați suntem pentru strămutarea Curții de casație la Iași și propunem a se luă în desbatere de urgență raportul comisiei delegaților (ss) Gr. M. Sturza, G. Vârnan, A. Holban, A. Cilibidache, N. Costandache. D. Tacu, C. Emandi, A. I. Ghiorghiu, C. Rosetti Tețcani, M. Cogălniceanu, N. C. Aslan, Ghr. Tell, H. Adam, Dr. A. Fetu, P. Arbore, C. Mârzescu, I. Fētu, I. S. Filibiliu, D. Cozadini, G. Ghițescu, G. Hasnaș, M. Jora, V. Foiescu, M. Plesescu, G. G. Sturza, C. A. Rosetti. E. Alcaz, C. Boliac.

B. Boerescu. D-lor, ați văzut că în mijlocul discuțiunii bugetului ministerului de culte, mai mult decât atâta ați văzut că în mijlocul discutării

articolelor din acest budget ne-am întrerupt din lucrare prin ivirea unei propuneri care cere urgență spre a se discuta și vota proiectul pentru strămutarea curței de casațiune la Iași, mai nainte chiar de a se vota și termină budgetele. Inșă, domnilor este un ce grav a se întrerupe astfel discuțiunea unui proiect la ordinea zilei, sub cuvânt că un altul este mai urgent, și, pentrucă aceste chestiuni de urgență au o așa mare însemnătate, Camera, prin regulamentul său, a luat măsuri ca nu, sub pretextul de urgență, să se întrerupă lesne discuțiunea legilor care sunt în drum de a se vota sau să se răstoarne ordinea zilei. Și pentru a atinge acest scop, se cere prin regulamentul nostru la art. 79, ca să fie două treimi de voturi spre a se primi urgența. Așa dar ar trebui ca motive foarte grave să militeze în favoarea acestei propuneri, pentru ca în mijlocul discuțiunii budgetului să ne întrerupem și să dăm loc la o altă discuțiune, care are să fie destul de animată pe cât se vede după aparințele de acum. Ei bine, D-lor, cari sunt cuvintele fundate cari s'au adus spre a se justifica chestiunea urgenței? Să le examinăm, și voi evita, pe cât voi putea, de a intra în fondul chestiunii, spre a mă mărgini numai în discuțiunea urgenței.

Mai întâi, D-lor, fiindcă sunt două chestiuni în față una cu alta, adică aceea a budgetelor și aceea

a urgenței acestei propuneri, îmi pare că este logic ca înainte de toate, să comparăm aceste două chestiuni între dânsule, spre a vedea care din natura sa este mai urgentă; budgetul prezintă natură mai urgentă sau chestiunea strămutării curții de casațiune? Imi pare D-lor, că comparând aceste două chestiuni între dânsule, rezultă într'un mod necontestat și pozitiv că budgetul trebuie să aibă prioritatea asupra ori cărei discuțiuni. S'a și dat un vot de Adunare în sensul acesta, într'una din ședințele trecute, și prin acel vot s'a hotărât ca să nu turburăm prin nimic discuțiunea budgetelor. Și aceasta, D-lor, rezultă din natura chiar a lucrurilor.

Budgetul în adevăr oferă un interes general el tratează despre niște interese generale ale țării întregi, în vreme ce, cel puțin după mine, chestiunea strămutării curții de casațiune la Iași, permiteți-mi să vă spun, că nu atinge decât niște interese curat locale; și cu toate acestea autorii propunerii voesc să ne distragă dela această discuțiune a budgetelor care interesează țara întreagă, pentru ca să discutăm o chestiune cu totul locală, și, când zic că chestiunea curții de casațiune este cu totul locală, veți vedea că lucrul este așa, și cred că și D-voastră veți fi de acord cu mine

În adevăr, D-lor, când este chestiunea de bud-

gete nimeni nu poate zice că aceasta este o chestiune locală; căci bugetele regulează serviciile publice; ele introduc ameliorațiuni și economii în cheltuieli, așa în cât toată țara, toate localitățile se interesează la aplicarea cât mai curând a acestor bugete. Nu este așa, și nu poate fi așa când este vorba de strămutarea curții de casațiune la Iași. Veți vedeà mai ales, când se va discutà această chestiune în fond, că ea nu poate fi de cât o chestiune locală. Și în adevăr, D-lor, dacă se va dovedi că această strămutare este foarte folositoare pentru multe localități, se va puteà asemenea dovedi, prin fapte, că ea este în contra intereselor a o sumă de alte localități. Este destul pentru această a vă spune că locuitorii din județele din România mică și din mai multe alte județe de dincoace de Milcov vor fi siliți să se ducă tocmai la cea altă extremitate a țării spre a-și apăra interesele lor înaintea curții de casațiune. Apoi, îndată ce unele părți ale țării au un interes contrariu strămutării curții de casațiune, iată că chestiunea devine curat locală: căci când o chestiune prezintă foloase numai pentru o localitate, iar nu pentru țara întreagă, aceea chestiune se zice că este de interes local.

Cu toate acestea să vedem care sunt cuvintele, care sunt considerațiunile ce ni s'au adus în-

nainte spre a ne convinge, că trebuie să lăsăm discuțiunea unei legi ca a budgetului care tratează despre interesele generale ale țării, spre a ne ocupa cu o chestiune de interes local. Am ascultat pe toți oratorii, cari au vorbit în favoarea acestei propuneri, și anume pe D-nii deputați dela Iași, și am văzut că toate argumentele D-lor se reduc la unul singur, că, adică, această chestiune este o armă în mâna separatistilor, că ea este o materie de exploatare de care se servă și inamicii noștri: că prin urmare este necesar, este urgent să se strămute cu o oră mai înainte curtea de casațiune la Iași. Să mi se permită însă a nu participa aceste temeri, a nu vedea și eu lucrurile așa de negre după cum le văd acei onor. deputați. Eu unul vă declar curat că nu cred în realitatea pericolelor anunțate, că nu ne aduc nici un argument, nici un fapt prin care să se probeze această realitate.

Se crede oare că ni s'a demonstrat realitatea pericolelor, și prin urmare necesitatea strămutării curții de casațiune la Iași, prin aceasta că ni s'a zis că interesele populațiunelor de dincolo de Milcov suferă foarte mult? Da, D-lor, din nenorocire este adevărat; aceste populațiuni suferă foarte multe. Însă să-mi permită D-nii oratori a le spune, că nu văd sorgintea nici cauza acestor suferințe în

lipsa curței de casațiune din Iași, pentru ca să pot crede că, îndată ce această curte se va transporta în Iași, toate aceste suferințe vor înceta. Nu, cauza suferințelor o văd în lipsa unor altor măsuri și îmbunătățiri cari nu s'au făcut nici în Iași, nici în Moldova întreagă.

O voce. Propune-le.

B. Boerescu. Le voi propune la timp. Până atunci constat astăzi că răul Moldovei provine din lipsa bugetelor pe anul 1867, pe care am întârziat a le vota; din lipsa de șosele și drumuri de fer care trebuie să unească Moldova cu Muntenia; din neaplicarea destul de exactă a legilor; din lipsa unei bune organizațiuni administrative și financiare și din mai multe alte lipse. Iar cât despre curtea de casațiune vă încredințez, D-lor, că ea va putea fi la Iași și relele Moldovei vor fi tot aceleași și soarta chiar a justiției tot nu se va îmbunătăți. Întrebați, domnilor, mulțimea, întrebați populațiunea Moldovei și veți vedea că va surâde când îi veți spune că relele de care suferă au să înceteze prin transportarea unei curți la Iași! Și dovadă despre aceasta este că nu este populațiunea care cere, care se interesează a se transfera curtea de casațiune la Iași.

Prea puțini oameni din masa poporului au interes la curtea de casațiune, procesele lor sunt

prea mici ca să ajungă până la casațiune. Examinați dosarele acestei curți, statistica ei, și vă veți convinge de acest adevăr; veți vedea mai ales că procesele proprietarilor mari, capitaliștilor mari, merg până la casațiune. Masa poporului nevând decât procese mici, ele se termină la tribunale și curți. Chiar de ar veni cineva ca, cu un proces mic, să meargă la casațiune, nu ar putea-o face, fiindcă cheltuiile vor întrece validarea procesului.

Dacă dar ar fi cineva care să se intereseze de transferarea curții de casațiune la Iași, aceștia ar fi marii proprietari și capitaliști. De unde dar s'a scos această idee că cestiunea transferării curții de casațiune este o cauză de agitațiune în masa populațiunii, că ea atinge interesele celor mai de jos, că este urgență de a face să înceteze această agitațiune, fiindcă s'a pus în pericol chiar Unirea?

Eu unul, Domnilor, nu cred în acest pericol. De această cauză de agitațiune nu se pot servi decât aceia — dacă vor mai esista asemenea persoane — cari n'au dorit unirea niciodată (aplause). Și dacă prin măsura ce propuneți credeți D-voastră, că le-ați luat orice armă, ori ce pretecest de nemulțumire, vă înșelați; căci, dacă inimicii unirei vor exista, ei vor afla totdeauna alte arme. Intre noi însă, D-lor, între D-voastră, toți care țineți la unire, nici nu trebuie să cugetăm măcar că se poate

da cuiva vreodată o armă în contra unirei; și că chestiunea curței de casațiune poate să fie vreodată de natură a pune în joc unirea sau desunirea țărilor. Lăsați asemenea pericole numai în spiritul acelor care profită și vor profita de orice ocaziune spre a strigă: iată unde ne-a adus unirea; iacă ce ne-a făcut unirea!

Plângerile în contra unirei nu pot, Domnilor, fi niciodată juste. Am văzut în alte țări, alte capitale, cu mult mai mare forță materială și morală, și cu toate acestea ele au renunțat la rangul lor de capitală fără nici o plângere; căci această renunțare s'a făcut acolo ca și la noi în favoarea unității și forței naturale.

Tot astfel, Domnilor, au eugetat și eugetă la noi toți adevărații patrioți.

Spre a ni se demonstră urgența desbaterei ce ni se propune, D. Mârzescu ne-a mai spus că această cestiune a devenit populară, și că trebuie să satisfacem o cerere așa de populară.

Eu, domnilor, nu știu dacă această cestiune a devenit populară, sau dacă ea este o cestiune de popularitate; căci, domnilor, e o mare deosebire între una și între alta. Pe mine unul nu mă poate face nimeni, să cred că cestiunea este în adevăr populară în Moldova, cu tot manifestul, ce văd

că ne sosi dela Iași, subscris numai de un singur individ.

Dar să presupunem, Domnilor, chiar că această cestiune este populară în Moldova. Ce ar însemna aceasta? Aceasta ar însemna că opiniunea publică de peste Milcov ar fi, pentru moment, ră-tăcită în privința acestei cestiuni; ar însemna că frații noștrii de peste Milcov au luat drept un re-mediu la suferințele lor, acea ce este o iluziune, acea ce chiar are să le aducă mai mult rău, căci când vom vorbi în fondul cestiunei, vă voi de-monstră, Domnilor, că justiția are și mai mult să suferă prin strămutarea acestei Curți. Dar când opi-niunea publică este înșelată; noi nu trebuie să urmăm, ci s'o luminăm și s'o îndreptăm. Ar fi dar de datoră noastră, și în această împrejurare, să luminăm opiniunea publică în Moldova; și să-i demonstrăm că suferințele ei n'au să înceteze prin strămutarea unei curți la Iași; și că prosperitatea Iașului și a Moldovei are să rezulte din alte mă-suri de îmbunătățire ce trebuie să se iea. . .

Voci. Și care nu se vor lua niciodată.

B. Boerescu. Și care se vor lua de vom stărui noi, și de vom ști să lucrăm. Dar Domnilor, eu sunt sigur că opiniunea publică în Moldova nici nu are nevoie deasemenea luminare, căci ea îmi pare că este luminată și nu se înșală până

a crede că toată Moldova are să prospere dacă o curte se va transporta la Iași.

Negreșit că vedem pe mulți din Deputații de peste Milcov susținând astă cestiune cu căldură. Dar poate că și D-lor, sunt siliți să se conformeze dorințelor unor localități, poate că trebuiesc să execute promisiunile ce vor fi dat mandatarilor D-lor.

Insă Domnilor, nu toți deputați de peste Milcov cugetă astfel; sunt foarte mulți, o mare parte dintre D-lor, care nu vor cere de loc transferarea curții de casațiune la Iași, și care prin urmare nu văd de loc vreun pericol pentru astă netransferare. Pe cine dar să credem mai bine?

Dacă cel puțin aș fi văzut și eu o unanimitate între toți deputații de peste Milcov în astă cestiune; dacă toți ne-ar fi spus că strămutarea acestei Curți la Iași, a devenit o trebuință adânc simțită de toată populațiunea de acolo; dacă toți D-lor, împreună cu guvernul, ne-ar fi expus pericolele ce ar rezultă pentru țară din amânarea încă a acestei discuțiuni, atunci, D-lor, aș fi zis și eu și D-voastră toți, ca să întrerupem discutarea bugetelor care tratează despre interesele generale ale țării, spre a ne ocupa de această cestiune care deși locală, este adevărat urgentă.

Fiindcă însă această unanimitate nu există și nici această expunere nu ni s'a făcut, să-mi per-

miteți, D-lor, a crede că este mai bine să continuăm discuțiunea proiectelor de budget, care interesează țara întreagă; și să nu întrerupem această discuțiune prin o chestiune locală a cărei urgență nu ni s'a dovedit, că există. Odată însă ce vom termina cu budgetul, ne vom ocupa de această chestiune a transferării curței de casațiune la Iași, care dejă se află pusă la ordinea zilei.

Până atunci însă permiteți-mi D-lor, a vota în contra oricărei propuneri de urgență.

IV

Mon. of. din (24 Fevr. 8 Martie) No. 44 1887.

Perceperea veniturilor statului.

În aceeași ședință fiind la ordinea zilei legea depusă de guvern pentru perceperea veniturilor Statului, deputații Gheorghiu și Vericeanu o combat cu înverșunare. Luând parte la desbateri le răspunde Boerescu susținând proiectul guvernului.

B. Boerescu. Domnilor, acest proiect s'a combătut mai întâiu de către doi onorabili oratori, D-l Gheorghiu și D-l Vericeanu, cari, ca economiști sunt negreșit presupuși competenți în asemenea materie.

D. Cernătescu l'a combătut asemenea ca și D. Boliac din alt punct de vedere.

Eu, Domnilor, voiu să crîtic această combatere, și voiu căută a vă dovedi că ea nu este fondată și că prin urmare Camera ar face foarte rău de a vota contra acestui proiect, căci ar lipsi sistemul nostru financiar de una din ramurile sale cele mai

principale, de acelea adică cari regulează perceperea veniturilor.

Să încep dar mai întâiu cu aceia ce s'au zis în privința primarilor, și în privința solidarității comunelor, și apoi voi expune în scurt observațiunile mele asupra criticelor financiare, care s'au făcut acestui proiect.

Despre primari mi s'a părut prea puțin fondată observațiunea ce s'a făcut că nu trebuie să facem dintr'înșii funcționari, că nu trebuie să-i încărcăm cu asemenea atribuțiuni. Inșă, D-lor, primarii sunt foarte în rolul lor când sunt însărcinați și cu perceperea veniturilor. Prin astă nouă atribuțiune ei nu sunt scoși afară din cercul comunei lor. Ce e mai mult legiuitorul nici nu putea să găsească un agent mai bun decât primarul pentru a-l însărcina cu perceperea veniturilor din comună; căci el, ales fiind de comună prezintă {mai multe, garanții morale; și apoi ca om din localitate, cunoaște mult mai bine atât pe contribuabili cât și puterea sau averea lor. Mă mir cum D. Vericeanu care vorbește neconținut de descentralizare, se revoltă când primarul, agentul comunei, reprezentantul comunei, are și sarcina de a adună impozitele. Dar nu vede D-lui că noi nu facem decât să descentralizăm? Și cum să nu primim o asemenea

descentralizare, al cărei efect este de a se da primarului cea mai naturală și mai simplă atribuțiune?

S'a mai observat de unul din D-nii preopinenți, că este îngust a se stabili solidaritatea de răspundere, între primari, perceptori și comună. Dacă, Domnilor, vom considera această dispozițiune din punctul de vedere al justiției absolute, negreșit există aci o justiție, căci este îngust ca comuna să se facă responsabilă de faptele altuia.

Dacă însă lăsând domeniul teoriilor abstracte, vom trece pe terenul practic, și ne vom pune și în prezența necesităților faptelor, atunci vom vedea că teoria absolută cată să cedeze necesității practice, precum vom vedea că aceasta s'a făcut și de alte națiuni în cazuri identice cu ale noastre, și la cari aplicarea principiului responsabilității comunelor a produs efectele cele mai salutarii.

Mai întâiu, Domnilor, nu uitați că aci este vorba de un funcționar ales de comună, căruia comuna i-a dat toată încrederea. Prin urmare comuna nu se face solidară în privința strângerei veniturilor cu un funcționar ales de dânsa. Este dar o obligațiune morală din partea comunei ca să aleagă oameni cari să corespundă cu misiunea care li se încredințează, care să aibă toate calitățile de moralitate și probitate, spre a nu abuză de

încrederea sa. Asigurăm dar mai întâiu o mai bună alegere, de primari decât până acum.

Apoi, un alt rezultat practic ce rezultă din solidaritatea comunei cu perceptorul său, este că însăși comuna se află moralmente interesată a nu se comite abuzuri de primar în perceperea veniturilor; căci încă are să sufere de acele abuzuri. Prin urmare la cel mai mic abus ce s'ar comite la perceptor, însăși comuna îl va denunța la guvern cea d'ântăiu; căci toți locuitorii comunei sunt interesați ca abuzul mic să nu devie în urmă mai mare.

Astfel, în practică, paguba ce ar rezultă pentru comună din solidaritatea sa cu perceptorul, se va reduce la puțin lucru. Aceasta este și mai adevărat când vom cugeta cum are, în practică, să se exerciteze răspunderea comunelor. Mai întâiu, pentru impozitele neadunate, are să se urmărească contribuabilul, și toți din comună sunt interesați ca să denunțe averea lui; apoi se urmărește averea primarului; apoi, numai după aceste urmăriri și împliniri făcute asupra averii contribuabililor și a percepților, se va exercita urmărirea și asupra comunei. De aceea în practică, o repet, responsabilitatea comunei nu va avea ceva consecințe grave pentru dânsa; însă temerea, ideea că are să plătească, în oarecare caz, când primarul nu 'și

va face bine datoria, o va sili ca să ieă toate măsurile spre a evita un asemenea caz. Și folosul care va rezultă pentru Stat din aceasta, va fi foarte mare; căci i se va asigura strângerea exactă și completă a veniturilor sale.

Asmenea legi există și în alte țări, există și în Franța de exemplu. Așa în timpul marelui republici, în anul 1795 s'a făcut o lege prin care comuna devenea răspunzătoare, nu de faptele unui agent ales de dânsa, ci de crimele sau delictele comise pe teritoriul ei chiar de un străin. Și unii din noi găsesc că e rău ca aceeași responsabilitate să se pună pentru un funcționar ales de comună chiar?

Ei, D-lor, e lesne ca și în cestiuni de finanțe să venim cu teorii abstracte și filosofice; însă cu asemenea teorii nu vom ajunge să garantăm Statului încasarea banilor săi! când e vorba de cheltueli nu suntem așa de abstracți; acolo toți suntem practici; acolo fiecare din noi propunem a se înscrie în budget cutare și cutare cheltueală. Și apoi când ajungem la venituri, când vi se propune creări de venituri sau măsuri prin care să se garanteze strângerea lor, atunci tot noi venim și invocăm teorii abstracte, și ne ocupăm de niște susceptibilități pe cari alte națiuni, și mai civilizate și mai democratice decât noi, nu le-au avut (aplause).

Lesne vine D-nii Vericeanu și Gheorghiu ca în numele unei teorii abstracte, să propună respingerea proiectului de față. Dar arătat-u-ne-a, Domnilor, un alt sistem mai practic? nu; apoi Domnilor, atunci vă întreb pe D-voastră, aveți nevoie de venituri sau nu? aveți nevoie ca să prescriși niște măsuri cari să vă asigureze adunarea acestor venituri? da, aceasta este pozitiv. Apoi atunci rugăm pe cei ce critică proiectul acesta, să nu se mărginească numai a-l critica ci să ne prezinte altceva în locul său, fiindcă nu putem rămâne fără nici o lege în această materie.

Când în epoca regulamentului organic s'a căutat mijlocul de a scăpa țara de tâlhari, nu s'a ocupat legiuitorul numai de teorii abstracte, și a adoptat legea republicei Franceze pentru răspunderea comunelor în privința crimelor și delictelor comise pe teritoriul său și toți noi recunoaștem, D-lor, că acea lege să se aplice din nou și astăzi (aprobări)

Acestea le zic spre răspuns și la cele susținute de D. Boliac și D. Cernătescu.

Să trecem acum la partea financiară propiu zisă, la observațiunile financiare ce D-nii Gheorghiu și Vericeanu, în calitatea D-lor de economiști, au făcut asupra acestui proiect.

Sub acest punct de vedere, D-lor au făcut

mai întâiu niște observațiuni generale asupra sistemului proiectului și, pe acest tărâm, vor putea D-lor avea totdeauna dreptate; căci știința financiară, fiind o știință abstractă, e destul de cineva să adopteze un sistem oricare pentru ca apoi să poată critica toate celelalte sisteme. Așă, D-lor, ne-au spus că nu este unitate în întregul nostru sistem financiar și că proiectul de față aduce încă un element eterogen la restul sistemului nostru. Nu ne-au arătat însă cari sunt acele punte, acele părți eterogene din sistemul general. Ne afirmă însă D-lor, și mai ales D. Ghiorghiu, că au și D-lor un sistem al D-lor financiar, și că sistemul D-lor nu se potrivește de loc cu al nostru. Se poate; însă îi rog și eu să binevoiască a ne arăta și nouă acel sistem al D-lor pentru ca să ne convingem și noi despre perfecțiunea lui; însă până atunci să ne permită D-lor a conserva pe al nostru (*aplauze*).

Destul timp ar fi avut D-nii financiari ai noștrii să ne comunice și nouă sistemul D-lor. Proiectul de față este de mai multe luni în adunare; el a fost tipărit, și oricine a putut să-l studieze în liniște. De ce D-nii financiari ai noștri, cari găsesc că acest proiect e foarte rău nu au venit cu un contra-proiect prin care să ni se arate un sistem mai perfect pe cari noi am fi fost încântați de a-l primi? dară nimic din toate acestea nu s'a făcut.

S'a lăsat proiectul a veni în adunare; și apoi se zice; nu ne place ăst sistem; este imperfect; noi avem alt sistem financiar mai bun.

Toate astea pot fi prea adevărate; însă în finanțe trebuie să fim practici și până să vedem un alt sistem mai bun cată să ne mulțumim pe cece avem; căci tot e mai bine a avea ceva decât nimic.

Ca critice mai speciale asupra proiectului s'a zis de D. Ghiorghiu, că prin el se înmulțesc funcțiunile; apoi s'a mai adăogat și de D. Ghiorghiu și de D. Vericeanu, că remiterile sunt cheltueli de prisos; căci rămășițele tot n'o să intre în casa Statului și că atunci e mai bine ca ele să rămâe în punga contribuabilor. Vă mărturisesc, D-lor, că nu pot înțelege toate aceste critice. Eu știu ce sistemul acestui proiect are de bun; întâi că descentralizează serviciul financiar în privința percepțiunilor; de vreme ce prin sistemul solidarității, însăși comuna, iar nu numai primarul, este însărcinată cu strângerea veniturilor; al doilea, se asigurază exacta strângere a veniturilor, pentru că se adoptează, de către Stat, precum se face de mulți particulari fabricanți ori comercianți, sistemul de primiri sau remiteri prin cari se stimulează strângerea rămășițelor, a acelor rămășițe de mai multe milioane, din lipsa căror milioane, noi am fost siliți să contractăm împrumuturi așa de grele ca cel de deunăzi.

Cu ce cuvânt s'a criticat toate aceste avantagii ce prezintă proiectul de față? Cu cuvântul că se înmulțesc funcționarii? că se centralizează serviciul? Dar D-lor acest proiect face tocmai contrariul. El nu înmulțește funcționarii de vreme ce dă primarilor misiunea de a strânge veniturile; el nu centralizează, de vreme ce însăși comuna alege pe perceptor și priveghează îndeplinirea acestui servici.

Dar ni s'a zis că în deșert se plătesc premiile, că rămășițele nu o să se strângă, și că de aceea e mai bine ca acei bani să rămână tot în punga contribuabililor. Eu vă mărturisesc, Domnilor, că nu înțeleg de loc acest limbajiu. Oratorii cari îl țin au aerul de a voi să încurajeze neplata datoriilor către Stat. Apoi ce fel de economiști ar fi D-lor, dacă ar recomanda că ar fi mai bine ca banii Statului să rămâe în buzunarul contribuabililor? cum voiți să existe un Stat cu un asemenea sistem?

D. Ghiorghiu. Eu nu am zis aceasta.

B. Boerescu. D. Ghiorghiu a zis că este inuman ca să se perceapă toate rămășițele, și D. Vericeanu, a zis că, fiindcă nu o să se adune toate rămășițele, este mai bine ca ele să rămâe în punga contribuabililor. Ideea "cum vedeți este tot una; însă logica ei nu o înțeleg. Umanitatea, Domnilor, este un sentiment foarte bun, foarte frumos și lau-

dabil, însă și ăst sentiment își are marginele sale. Eu până acum nu am văzut nici un economist, nici un filozof, nici un publicist care să ridice neplata datoriilor până la înălțimea unei teoreme economice sau morale (*ilaritate aplauze*).

Domnilor, pe lângă datoria de umanitate mai avem alta și mai mare, aceea de a moraliza poporul de a-i inspira conștiința datoriei de a-l face adică să știe că oricine e dator trebuie să plătescă, și că mai ales datoria către Stat este un lucru sacru. D-voastră citiți jurnale străine, și a-ți văzut de multe ori publicându-se că un anonim a trimis guvernului o sumă oarecare, de multe ori foarte mică, pentru o plată datorită fiscoi, care se vede că fusese fraudat la vamă, sau oriunde alt de către acel anonim sau un om al său. Asemenea plată este dovadă de respectul ce există în statele civilizate pentru dreptul cuvenit fiscoi; datoriile fiscoi se consideră ca sacre, și cel ce l-a fraudat are o muștrare de cuget așa încât, sub scutul anonimului, vine apoi de plătește această datorie. Iar la noi unde această conștiință de datorie către Stat este deja destul de slabă, am veni să o slăbim și mai mult, propagând niște doctrine cari sunt contrarii moralei și științei economice și bunului simț.

Am mai văzut criticându-se cifra remiselor că ar fi prea mare, că legea aceasta este incom-

plectă pentrucă nu cuprinde dispozițiuni de constatarea veniturilor. Dar, Domnilor în privința cifrei remiterii, D-voastră știți că nu este esagerată, după cum vi s'a dovedit prin calculele ce s'a făcut la discuțiunea de articole. Apoi, D-voastră mai știți că constatarea și percepțiunea sunt două lucruri cu totul deosebite; astăzi este vorba numai de percepțiunea veniturilor, este vorba mai cu seamă, de a se adună imensele rămășițe ce stau la contribuabili. Prin urmare să nu se confunde perceperea cu constatarea, căci sunt două lucruri cu totul diferite.

Vă rog dar, Domnilor, să votați acest proiect; el are să umple o lacună ce se află în sistemul nostru financiar; căci avem o lege asupra constatărilor, însă ne lipsește asupra percepțiunei. Când va fi timpul a se critica întregul nostru sistem financiar, voi avea și eu, Domnilor, multe de zis, și voi fi și eu pentru o reviziune și o simplificare a acestui sistem. Până atunci însă să complectăm aceeace ne lipsește, și la timp vom îndreptă ceea ce va fi vicios.

V

„Mon. Of.” No. 54, din 8/20 Martie 1867

PROIECTUL DE LEGE

**Pentru ratificarea convenției din 11 Iunie 1866 relativă
la rezilierea convenției împrumutului de 150 milioane
lei turcești, dela 19 Martie 1865**

Cu ocazia discuțiunii acestui proiect de lege, Boerescu ia cuvântul și spune că ratificarea acestei transacțiuni trebuie prealabil supusă votului Camerei conform principiilor constituționale.

B. Boerescu. D-lor, această chestiune își are importanța ei din două puncturi de vedere: întâiu, din punctul de vedere financiar și al doilea din punctul de vedere constituțional.

Sunt unii din oratori, precum D. Kogălniceanu, care a căutat să lege două chestiuni de o natură diversă. Așa D. Kogălniceanu a zis că trebuie mai întâiu să examinăm împrumutul Zarifi în sine, și apoi să ne ocupăm de chestiunea care e la ordinea zilei, adică de rectificarea transacțiunii împrumutului și de înscrierea țifrei de 2.700.000 lei în budgetul statului. A mai adăogat încă D. Kogălniceanu, că această din urmă chestiune a tran-

sacțiunii e accesorie și prin urmare depinde de chestiunea întâiu care este cea principală.

D-lor, ca să nu mai repet ceea ce s'a zis, mă mărginesc numai a aminti D-lui Kogălniceanu, că aceste două chestiuni nu mai pot fi astăzi legate împreună. Căci mai întâiu, chiar de am primi să ne ocupăm de împrumutul Zarifi în sine, ce am aveà oare să judecăm? Am judecà oare greutatea condițiunilor sub care s'a făcut acest pretins împrumut? Dar aceasta nu se mai poate; căci acest împrumut este reziliat, el nu mai are o existență reală. Fi-va oare pentru ca să judecăm, precum a zis D. Kogălniceanu, că nu au existat cauze pentru ca să se contracte acest împrumut? D-lor, atunci ar fi să intrăm în examinarea unor idei de o ordine morală numai, și nu cred iar că este timpul astăzi de a ne ocupa deasemenea chestiuni; cu atât mai mult că ați văzut că alți oratori au și arătat necesitățile reale cari au silit pe guvernul de atunci să facă această operațiune financiară.

De ce dar se confundă sau se alătură două chestiuni de o natură diversă? Împrumutul Zarifi nu mai există; aceasta este un fapt pozitiv; el a fost reziliat cu voința ambelor părți, și prin urmare orice critice am face asupra lui, numai putem

să-l îndreptăm; căci, o repet, el nici numai există, și apoi nici nu e pus la ordinea zilei.

Eu, D-lor, nu voi avea, în această chestiune ca și în altele, două măsuri, după cum va fi vorba de un individ simpatic sau antipatic mie, de o persoană din partida mea sau din altă partidă. Am și voi avea o măsură pentru toți, și voi judecă lucrurile cu o egală imparțialitate și justiție.

Nu înțeleg însă pe D. Kogălniceanu pentru ce voește cu orice preț să lege chestiunea ratificării acțiunii făcută de D. Ioan Brătianu, ca ministru de finanțe, cu chestiunea împrumutului contractat de D. Strat? Eu nu am asistat la ședințele constituanței, însă am auzit pe oratori ce m'au precedat, pe D. Ioan Brătianu chiar spunându-ne că D. Strat și-a expus în ședința secretă a constituanței toate cuvintele sale, și unii chiar afirmă că s'au primit cu aplauze. D. Kogălniceanu pare însă a fi de altă opiniune; căci, pe cât a lăsat să transpire din cuvintele D-lui, se vede că D-lui e prea dispus a condamna pe D. Strat. Poate s'o facă dacă crede de cuviință; însă atunci îl întreb și eu de ce nu examinează cu aceeași egală imparțialitate și condițiunile transacțiunii făcute de D. Brătianu? De ce această deosebire? De ce pare așa de sever în privința lucrării D-lui Strat, când acea lucrare nu e la ordinea zilei, și

nu zice nimic asupra chestiunii care este dejă la ordinea zilei. Când văd că se fac asemenea distincțiuni, nu-mi este permis să presupun că D. Kogălniceanu este poate preocupat de oarecari considerațiuni de antipatii și simpatii personale?

După oarecari explicațiuni date de Lascar Catargi, continuă tot B. Boerescu.

B. Boerescu. Domnilor, din cele ce am zis, rezultă în scurt, că chestiunea vi s'a pus sub două faze. În ceea ce privește faza relativă la contractarea împrumutului Zarifi, cred că vom renunța a o mai tracta, de vreme ce aceasta nu este chestiunea ce se discută, de vreme ce o Cameră anterioară a declarat acest împrumut reziliat; și cred, că nu este regulat, într'un mod incidental, să mai revenim asupra acestei chestiuni.

Să precizăm dar bine ce este la ordinea zilei. La ordinea zilei este dacă trebuie să se ratifice convențiunea încheiată pentru rezilierea acelui contract, dacă trebuie să se înscrie în budget suma de 2.700.000.

Iată chestiunea financiară care este la ordinea zilei. Vom vedea apoi și chestiunea constituțională.

Domnilor, în privința chestiunii financiare caută mai întâi să ne lămurim asupra unor considerațiuni puse de D. Iorgu Ghica; Dunnealui ne-a spus că aici nu e vorba de un act; nici măcar

de o transacțiune, ci de executarea naturală a unui caz prevăzut de contractul încheiat cu Zarifi. Îmi pare, domnilor, că D. G. Ghica se înșală foarte mult; Dumnealui, ce este mai mult, se află în contradicțiune chiar cu declarațiunile D-lui Brățianu, chiar cu ceea ce se află la biurou, adică cu proiectul de lege prin care se propune ratificarea transacțiunii. Așa dar vedeți că există în realitate un act public asupra rezilierii unui contract, și că un ministru ne propune prin o lege să ratificăm acea transacțiune.

Dar D. G. Ghica, spre a ne convinge și mai mult că transacțiunea nu există în realitate, și că este vorba numai de executarea clauzelor din contractul Zarifi, ne adaogă că rezilierea s'a făcut numai cu pierderile prevăzute prin acel contract, afară de diferența obligațiunilor Stern. Să-mi permită D. Ghica a-i spune că și aci se înșală. Transacțiunea, domnilor, este reală, chiar sub punctul de vedere al concesiunilor reciproce ce și-au făcut părțile. Pierderile primite de ministrul, ce a făcut transacțiunea, sunt mai mari decât cele prevăzute prin contractul primitiv al împrumutului.

În adevăr, domnilor, după cum am citit contractul împrumutului, am văzut că, ca despăgubire pentru rezilierea contractului se prevede plata din partea noastră mai întâi a unei sume de 7.500

lire turcești, și a unei alte sume de 30.000 lire turcești. În actul de transacțiune ce s'a făcut, văd că perdeau afară de cele 7.000 de lire, alte 45.000. Iacă dar o întâie pierdere de 15.000 lire mai mult decât în contractul primitiv.

Vine apoi și ceailaltă pierdere de câte un milion care rezultă din scăzământul obligațiunilor Stern pe care l-am primit drept bani cu o valoare mai mare decât eră în realitate.

Asupra acestei din urmă pierderi nu am să zic alt decât că comparațiunea ce a făcut D. G. Ghica între aceste obligațiuni și polițele din zapisele pe care un debitor onest este dator a le primi drept plată cu valoarea lor întreagă, nu este destul de exactă; fiindcă, dacă ar fi fost așa, atunci obligațiunile Stern, nu trebuiau primite numai cu 84 drept o sută, ci o sută în cap, adică *au pair*; căci o sută este valoarea lor nominală.

Apoi să știe că de obște, amortizarea unei datorii sau retragerea din circulațiune a unor acțiuni sau obligațiuni se face răscumpărând titlurile după valoarea ce au ele în momentul operațiunei.

Eu însă nu uit că aci a fost vorba de o transacțiune, și că casa ce ne-a împrumutat nu a voit să transige decât cu condițiune să primim și titlurile lui Stern pe preț de 84 în loc de 54 cum

circulau atunci. A trebuit dar să suferim și această pierdere.

Ce este acum de zis în privința condițiilor chiar cu cari s'a făcut astă transacțiune? Să o examinăm oare în fondul ei? Să calculăm cât țara a câștigat, oricât a pierdut printr'însa? D-lor, pentru mine această chestiune este secundară. Odată ce am fost siliți să facem o transacțiune, apoi caută să ne așteptăm și la pierderi. Și eu și D-voastră toți știți cât de greă eră pozițiunea țarei atunci, și prin urmare nu trebuie astăzi să ne mirăm de sacrificiile ce a trebuit să ne impunem spre a eși din multe dificultăți.

Ceeace însă mă preocupă pe mine, și ceeace are în adevăr o importanță în această chestiune, este partea constituțională. Și în astă privință să-mi permită d. Ioan Brătianu, ministrul de finanțe care a încheiat această convențiune în anul trecut, a-i spune că a comis o eroare, că nu s'a conformat principiilor constituționale. Nici d-lui, de va voi să fie drept, nu va putea contesta aceasta.

Eu am toată stima în d. Brătianu și cunosc onorabilitatea d-sale, și numai respectul ce trebuie să datorăm toți principiilor constituționale, mă face să-i arăt că d-lui, cu această ocaziune, a comis, poate dintr'o scăpare de vedere, o eroare constituțională esențială.

O voce. Imprunutul Oppenheim.

B. Boerescu. Vă voi răspunde și asupra lui. Deocamdată să constat că din explicațiile ce ne-a dat d. Brătianu și d. Catargiu ne-am convins de aceste fapte.

Întâiu, că, un vot al Camerei constituante prin care să se autorizeze d. ministru de finanțe de atunci, de a încheia tranzacțiuni nu a fost de vreme ce însuși d. Brătianu declară astăzi că a crezut că are o autorizare morală, și știm, d-lor, că în Adunări se fac voturi pozitive, iar nu se dau autorizări morale.

Al doilea, s'a mai constatat că această tranzacțiune s'a făcut fără autorizarea colegilor d-lui ministru de finanțe, fără să încheie măcar un jurnal al consiliului de miniștri prin care să se aprobe acea tranzacțiune, și tot ce ne spune d. Brătianu este că d-lui credeă că are și consimțământul colegilor săi, iar d. președinte al consiliului de miniștri de atunci ne declară că d-lui nici n'a știut măcar de această tranzacțiune.

Prin urmare iată constat, într'un mod pozitiv și cert, că d. Brătianu, ministru de finanțe din anul trecut a făcut o tranzacțiune de câteva milioane în numele Statului într'un mod definitiv, așa încât tranzacțiunea s'a și executat, fără votul Adunării. fără autorizarea consiliului de miniștri,

fără mai ales să se rezerve Camerei în acea tran-
sațiune dreptul de ratificare precum se obișnuiește
în toate tranșățiunile de asemenea natură.

Acum, vă întreb, bine a făcut, regulat, consti-
tuțional a lucrat d. ministru de finanțe procedând
astfel? D-lor, este un principiu foarte elementar
în sistemul constituțional că nici-o tranșățiune
asupra unui proces, sau asupra unei averi a Sta-
tului nu se poate încheia definitiv și execută mai
înainte de a fi votată și aprobată de Adunarea
legiuitoare.

Nu știu, d-lor, dacă sunt între noi persoane
cari aplică principiile constituționale într'un mod
sau altul, după cum va fi vorba de cutare sau
cutare partid la putere, dacă amicii sau adversarii
săi vor fi ori nu la guvern.

Eu unul știu că nu schimb nici opiniunile
mele nici aplicarea principiilor constituționale după
considerațiunile ce aş avea asupra persoanelor dela
guvern. Opiniunea ce emit astăzi am avut-o și am
cerut aplicarea ei, încă de mult, cu alte ocaziuni,
și în ședința de astăzi nici mă preocup cine e la
putere, nici nu țin ca această opiniune a mea, să
aibă majoritate ci, ca un om care voesc să fiu
totdeauna consequent cu mine însu-mi, ca un om
care, mai mult sau mai puțin, sunt competente în
materie de legi, țin ca să declar că principiile

constituționale cer ca nici-un ministru să nu-și ia dreptul de a face transacțiuni în numele Statului, fără învoirea expresă și pozitivă a puterii legiuitoare. Dacă d-voastră veți fi de altă opiniune n'aveți decât să declarați și țara va judecă.

Eu unul o repet că această opiniune am avut-o totdeauna.

Așa, după 11 Februarie anul trecut, guvernul de atunci mi-a făcut onoarea a mă consulta, împreună cu alții asupra concesiunilor și eu unul, împreună cu alții, am recunoscut că Statul va trebui să facă transacțiuni cu concesionarii, expunându-se la oarecare sacrificii, însă aceste transacțiuni vor trebui să se facă numai cu învoirea expresă a Adunărei.

Mai deunăzi d. Haralamb, ministrul de resbel, m'a mai consultat în special asupra concesiunei d-lui Godillot cum ar putea scăpa de această concesiune. Eu iarăși mi-am dat opiniunea că ar trebui să facă o transacțiune, care însă nu se va putea executa mai înainte de a avea expresa învoire a Adunărei.

Acum câteva săptămâni am fost iarăși consultat în privința unui vapor de resbel care este adus la Galați și care în adevăr nu însușește calitățile cerute pentru a fi un vapor de resbel; însă și aci am consiliat pe ministrul de resbel, că, ar fi

bine să ajungă la o transacțiune cu fabricantul, dar tot cu expresia și învoirea Adunării. Prin urmare, domnilor, când am fost consultat de diferite ministere, în diferite circumstanțe, și când mi-am dat opiniunea în scris că nu se poate face transacțiuni fără învoirea Adunării, înțelegeți prea bine că nu pot eu astăzi, să mă sor cu o altă măsură decât am măsurat atunci, înțelegeți că nu este de loc o opiniune pe care o inventez astăzi, fiindcă e vorba de d. Brătianu; și că din contră n'aș fi nici drept, nici logic dacă a-și aplică astăzi altfel principiile constituționale, fiindcă este vorba de d. Brătianu.

Auzii însă adineauri pomenindu-mi-se de împrumutul Oppenheim; în alte cuvinte, întreruptorul parcă a avut aerul de a-mi zice de ce nu am zis acestea și pentru acel împrumut. Inșă, D-lor, comparațiunea ce se face nu este de loc nemerită. Din contră, ea mă întărește și mai mult în convicțiunea mea că neregulat s'a făcut transacțiunea ce este astăzi în chestiune

Știți, D-lor, că împrumutul Oppenheim deși foarte oneros pentru Stat, s'a făcut în virtutea unei legi care, fără nici o restricțiune, autoriză pe guvern să contracteze acest împrumut. D. Kogălniceanu, care a fost în comisiunea budgetară, a fost cu toate astea foarte sever în privința guver-

nului de atunci, și țineți minte că prin raportul D-lui de atunci, măcar că există o lege formală care autoriză pe guvern să facă împrumutul, fără nici o restricțiune, însă nuunai pentru că crezuse că un agent secundar al guvernului a lucrat neregulat, D-lui ne propunea atunci un vot de blam ministerului trecut. Eu însă am răspuns D-lui atunci că sunt silit a recunoaște împrumutul fiindcă guvernul a lucrat în virtutea unei legi, promulgată prin *Monitor*, și nu pot da vot de încredere sau de neîncredere de vreme ce, cu toate că împrumutul este oneros, însă legea nu a pus nici o condițiune, nici o restricțiune; iar cât despre agentul secundar, care ar fi trecut limitele mandatului său, am zis că aceasta nu este treaba noastră, ci a guvernului.

Astăzi însă nu este tot așa. Astăzi vedeți că guvernul sau D. I. Brătianu, în circumstanțele dificile în care se află preocupat negreșit de binele public, preocupat să scape starea dificilă în care se află finanțele, a făcut o transacțiune care poate fi folositoare în sine, însă a trecut peste o lege fundamentală, adică peste principiile cele mai elementare constituționale. În chestiunea cu Oppenheim guvernul eră în regulă, oricare ar fi fost greutatea acelui împrumut, oricare ar fi fost chiar greșelile agentului guvernului; nu puteam dar eu

să dau vot de blam ministrului pentrucă agentul său a lucrat rău.

Astăzi însă, cum a-ți văzut, un ministru a transigeat neregulat, adică într'o chestiune, unde este vorba de mai multe milioane, a lucrat fără îndeplinirea formelor esențiale, fără autorizarea prealabilă a Camerei, fără autorizarea colegilor săi, sau, în alte cuvinte, fără a se rezervă Camerei dreptul de ratificare.

Și în adevăr, D-lor, totul se reduce la această rezervă, ce ar fi trebuit să o facă D. Brătianu. Riguros vorbind, putea să nu existe autorizarea sau votul prealabil al adunării. Inșă D. Brătianu eră dator, trebuia ca în actul de transacțiune să zică că ea va fi valabilă după ce se va ratifică de adunare. Asta va să zică rezerva Camerei, dreptul de ratificare; așa s'a făcut cu toate transacțiunile asupra concesiunilor cari sunt depuse la biurou. Și în adevăr, D-lor, fără astă rezervă la ce s'ar reduce rolul adunării? Dacă dar veți admite și veți stabili ca teorie că un ministru poate face transacțiuni asupra intereselor Statului, ca un particular, fără să rezerve Camerei dreptul său natural de ratificare, atunci Camera nu va avea de făcut decât să înregistreze actele împlinite, și averea Statului va fi la dispozițiunea ministrului; feriți-vă însă Doamnilor, de a crea asemenea pre-

cedente. Astă greșală involuntară, sunt siguri s'a comis astăzi de D. Brătianu, care e de bună credință, de a cărui onorabilitate nu ne îndoim ni-meni. Dar nu știu mâine cine poate fi la guvern; nu știu dacă un alt ministru de rea credință nu va abuză deasemenea precedent; și pentru ca să evit un asemenea rău posibil, pentru ca să nu creez un precedent fatal, cată să spui chiar ministrului de bună credință care a făcut o eroare, cată să-i spun că a comis eroare, că a lucrat ne-regulat (aplauze). Ei, Domnilor, când pentru niște mici sume de scăderi discutăm ore întregi, când avem la biurou o transacțiune numai de 193 mii lei, care este supusă la prealabila învoire a adunării, just și logic ar fi ca asupra acestei chestiuni de câteva milioane să trecem fără măcar a menționă greșala ce s'a comis, pentru ca să serve în viitor și altora de precedent?

Să venim acum la rezultatul practic la care trebuie să ne ducă această discuțiune.

Este vorba de chestiunea financiară dacă trebuie să ratificăm această transacțiune, și dacă trebuie să se înscrie în budget țifra de două milioane șapte sute de mii lei; și apoi este vorba și de chestiunea constituțională în privința regularității transacțiunei.

Cât despre ratificarea transacțiunii, noi trebuie s'o dăm. Imi pare că D. Tell a zis ca să nu ratificăm. Inșă. Domnilor, ratificarea trebuie dată, căci în fond, ea trebuie făcută și apoi, în fapt, nici nu putem face altfel. Transacțiunea este definitivă, este chiar executată. Ambele părți au primit-o; banii chiar s'au plătit, și a nu o ratifica ar fi a ne expune la alte dificultăți neprevăzute.

Din nenorocire împrumutul Zarifi erà oneros; o transacțiune erà neapărată. Dar această transacțiune trebuià făcută cu rezervă ratificării Camerei. Dacă astă rezervă s'ar fi făcut, încă am fi mai putut discuta clauzele transacțiunii. Inșă rezerva aceasta nu s'a făcut și aflându-ne astăzi în fața unui fapt împlinit, repet că trebuie să ratificăm transacțiunea.

Ca o consecință a acestei ratificări este că noi trebuie să înscriem în budget și acele două milioane lei; căci aste mijloace sunt proprietatea noastră. Dar s'a zis că acești bani, fiind primiți în obligațiunile Stern, nu știm scăderea la care vom fi expuși, din diferența cursului acelor obligațiuni. Așa este; inșă aceasta e o chestiune de regulare a comptabilităței. D. ministru va calcula această scădere și va înscri în budgetul anului viitor diferența în minus ce va rezulta.

Nemai rămâne acum a zice câteva cuvinte

în privința opiniunii D-lui Mehedințeanu, care conchide că 50 mii de lei turcești să se împlinească, dela D. Strat și miniștrii ce i-au succedat. Negreșit că D-lui a emis această opinie inspirat de un sentiment de justiție și de economie pentru finanțele Statului. Dar o asemenea propunere este identică cu un act de acuzațiune; și știm procedura ce trebuie să se urmeze cu asemenea acte. Noi putem acuză, însă nu putem și să osândim la plata unei sumi. Apoi trebuie să se precizeze de D. Mehedințeanu, cine anume sunt și ceilalți miniștrii, cari ar trebui să fie acuzați; căci D-lui menționează numai pe unul; nu citează însă și numele celorlalți. Propunerea dar a D-lui Mehedințeanu nefiind în regulă sub nici un punct de vedere, noi nu o putem vota.

Așa dară în scurt, zic; trebuie să ratificăm această transacțiune; trebuie să înscrim cele două milioane în buget. Dară fiindcă e vorba de un principiu constituțional de cea mai mare însemnătate e de imperioasa datorie a noastră — nu să dăm blam ministrului — ci să constatăm numai că procedarea nu a fost constituțională pentru că nu s'a rezervat Camerei, dreptul de ratificare. Astă constatare, domnilor, nu poate avea nici-un amestec cu cestiunea ministerială de astăzi, pentru că nu este vorba de ministrul de interne actual, ci de

ministrul de finanțe din anul trecut care a încheiat transacțiunea. Prin urmare își are cuvântul d. Brătianu când ne-a zis că se retrage din minister dacă Camera va constată greșeala D-lui din trecut. Căci, cum v'am mai zis, nu e în cestiune nici buna credință, nici onorabilitatea D-lui, ci numai o greșeală, o scăpare din vedere. Este însă de interes pentru țară, este chiar de interesul D-lui Brătianu ca să nu lase a se trece asemenea erori, așa încât ele să creeze un precedent. Eu aș face apel apoi chiar la D-lui, ca însuși D-lui să recunoască că cu adevărat a greșit în astă împrejurare. Să ne ajute chiar D-lui a împlini o formă care este esențială în regimul parlamentar.

Știți, Domnilor, că este de regulă în mărirea Statelor europene, că dacă un căpitan de un batel a avut nenorocirea, într'o furtună să-și piardă vasul său, cu toate luptele eroice ce a făcut spre a-l scăpa, el merge cu toată astea înaintea judecăței spre a-și expune faptul său. Judecata îl va declara de inocent; însă forma s'a îndeplinit spre a putea evita alte rele în viitor.

Tot în acelaș caz ne aflăm și noi. Intențiunile d-lui Brătianu au fost poate prea bune. Însă cată să se constate faptul greșelei, pentru ca să evităm un alt rău posibil în viitor.

Este de datoria noastră, este de datoria mea

care am obiceiul de a vorbi mai în toate chestiunile importante, ca să declar că nu regulat a procedat d. Brătianu când a încheiat o transacțiune fără să reserve Camerei dreptul de ratificare. Și aceasta cată să o zic astăzi D-lui Brătianu, care poate fi un ministru bun, pentru ca să o pot zice și mâine unui alt ministru rău, care ar fi dispus să abuseze de asemenea precedente (aplause).

VI

„Monitorul” No. 67 din 23 Martie 1867

Proiect de lege pentru organizarea ministerului de finanțe

Ședința Camerei din 18 Martie 1867

Acest proiect de lege e combătut de deputații Gheorghiu, Văleanu fiindcă sporește birocrația și mărește bugetul Statului. Boerescu îl apără.

B. Boerescu. Domnilor, Onor. D. Gheorghiu a criticat acest proiect arătând cuvintele pentru cari D-sa este contra lui. Mărturisesc că nu am văzut nici-un cuvânt financiar, economic nici chiar istoric în argumentele ce a adus D-lui spre a combate acel proiect.

Ce ne-a spus în adevăr d. Gheorghiu? Ne-a spus mai întâiu că astă lege seamănă cu legea financiară din Francia dela anul 1828 și combate proiectul nostru fiindcă seamănă cu acea lege, și vă citează apoi expunerile ce face asupra legii din 1828 un financiar francez. Vă mărturisesc, domnilor, că acest argument nu este de loc de natură

a convinge pe cinevã. Noi putem în principiu sã adoptãm o lege financiarã din orice an, și din orice țarã, îndestul numai ca acea lege sã se poatã aplicã la noi. Uită însã D. Gheorghiu cã în celelalte legi financiare ale noastre precum este legea comptabilitãții și legea Curței de compturi nu sunt luate tocmai dupã cele franceze, ci seamãnã mai mult cu ale Belgiei. Aceasta am fãcut-o pentru cã în Francia sistemul financiar este mult mai complicat decãt în Belgia, al cãrui sistem este mai simplu și mai puțin costisitor. Apoi, dacã întregul nostru sistem financiar nu este tocmai ca cel din Francia, este logic ca sã ne așteptãm ca și organizarea ministerului nostru de finanțe sã nu fie întocmai ca aceia a ministerului din Francia. Prin urmare critica D-lui Gheorghiu sub ăst punct de vedere este cu totul fãrã loc. Pe de altã parte sã nu creazã D. Gheorghiu cã de cãteori vom luã un sistem întreg din Francia și-l vom transplantã la noi, el va puteã produce fructe bune, iar la noi aceleași fructe își pot pierde și savoarea și parfumul. De aceia când criticãm o lege nu trebuie sã compulsãm numai texturile și sã zicem cã nu a fost destul de exact copiat dupã cutare lege din cutare țarã, ci sã examinãm ce viciuri poate aveã, și dacã la noi poate produce bune rezultate.

Apoi, domnilor, îmi pare cã noi toți am cri-

ticat cu drept cuvânt, că și ceea ce am copiat din alte țări, și mai ales din Franța, în materii financiare, nu este tocmai potrivit cu trebuințele noastre, căci sistemul altor țări este încă prea complicat, prea costisitor pentru noi, și vedem astăzi, cu toate astea, pe d. Gheorghiu imputând unui proiect că nu seamănă exact cu acel al Franței, că adică nu este destul de complicat și dificil în practică.

Bine ar fi făcut dară, D. Gheorghiu, dacă s'ar fi mărginit a ne arăta numai defectul proiectului ce avem a vota. Sub acest punct de vedere însă, D-lui s'a mărginit numai a ne spune, că în proiectul de față nu se prevede un consiliu financiar, precum este la ministerul Franței; se poate, Domnilor, ca ideia D-lui Gheorghiu să fie bună, ca foloasele unui asemenea consiliu să fie reale; de ce însă D-lui nu ne-a propus astă idee prin un amendament când s'a discutat proiectul în articole? Atunci numai am fi putut discuta și înțelege valoarea propunerii.

Ne zice însă, D. Gheorghiu răspunzând la cuvintele D-lui Epureanu, că D-lui nu a avut timp destul să studieze acest proiect; că el a fost oarecum o surprindere pentru noi; însă D-lor, acest proiect se află depus de două luni pe biuroul Adunării, și cred că este destul concepțiunei și științei financiare a D-lui Gheorghiu, pentru ca în două

luni să poată studiă, și înțelege viciile sau calitățile unui proiect financiar. Cred chiar că și câteva zile ar fi fost destul pentru D-lui a medita asupra unui asemenea proiect. Surprindere dară nu există și nu poate să existe nici pentru noi, nici mai ales pentru D. Gheorghiu.

Dar ne-a mai zis D-lui că prin proiectul de față nu se ameliorează sistemul nostru financiar. Inșă uită D. Gheorghiu că acest proiect are de scop numai a organiza ministerul de finanțe și că nu-și propune de loc reorganizarea sistemului nostru financiar. De ce dar nu vorbește de acest sistem? Ce are a face organizarea serviciului ministerului de finanțe cu sistemul financiar, și de a pune în armonie și serviciul ministerului de finanțe cu restul sistemului nostru financiar? Până acum eră o desarmonie, dacă nu o contradicere între acest sistem și serviciul ministerului. Acum se cere ca să organizăm serviciul central, să amânăm puterea motrice dela centru, așa ca sistemul nostru financiar, bun sau rău, cum există, să poată fi pus în mișcare, să poată merge. D. Gheorghiu ne zice: „Nu mai organizați serviciul central, lăsați puterea motrice să adoarmă, și lucrul va merge mai bine“. Dar atunci să-mi permită D-lui a-i spune că face ca cela care, după ce a încercat un car cu produse, uită de a înhămă la dânsul animalele cari

să-l tragă și se miră atuncea de ce carul nu merge. Dacă D. Gheorghiu nu voește să organizeze serviciul central al ministerului, apoi lasă la o parte puterea ce are să pună în mișcare tot sistemul nostru financiar, și cum D-lui, și cum chiar noi nu o să ne mirăm apoi când vom vedea că acel sistem nu poate funcționa, nu poate merge.

Am auzit încă zicându-se de D. Gheorghiu ca și de D. Văleanu, că prin acest proiect se mărește biurocrația, ba și cheltueele. La aceasta, D-lor, n'am nimic a răspunde; citiți proiectul și veți vedea că printr'insul numărul funcționarilor și cheltueele se împuținează. In fine, Domnilor, ce să vă mai spun? D. Gheorghiu a mers până a imputa acestui proiect că este rău, fiindcă s'a găsit în portofoliul unui ministru din cei dinaintea lui 11 Februarie. Nu știu dacă faptul va fi exact. In orice caz, aide să declarăm după D. Gheorghiu că numai ceștia-l'alți după 11 Februarie, sunt oameni perfecți capabili de a produce ceva, cei dinaintea lui 11 Februarie nu pot produce nimic bun! (ilari-tate) Dacă însă vom voi să fim ceva mai modești vom constata că dacă cu adevărat ministrul ce a prezentat acest proiect l-a găsit în portofoliul predecesorului său, apoi bine a făcut că ni l-a prezentat, și acel ministru merită chiar laude, că îndată ce a aflat o idee bună a predecesorului său.

el nu a înlăturat-o, ci a căutat să o realizeze. Din nenorocire, Domnilor, de câțiva ani fiecare ministru nou caută să paralizeze sau să dărâme lucrările predecesorilor săi și cu aceasta se paralizază chiar interesele publice. Eu dară voiu lăuda pe un ministru care va renunța la ăst fatal sistem și care va căta să realizeze tot ce a aflat bun dela predecesorul său. Nici o altă critică nu s'a mai adus acestui proiect.

Ceeace a zis D. Cernătescu, în privința administrării pădurilor, este numai ca să atragă atențiunea D-lui Ministru asupra acestui serviciu. Și D. Cernătescu are dreptate; căci, cu adevărat, ăst serviciu merită toată atențiunea, și D. ministru va trebui, ca să-l facă prin oamenii cei mai competenți ce avem în țară în astă specialitate.

D. Văleanu ne-a mai vorbit despre constatarea dărilor. Inșă astă cestiune nu este în discuțiune astăzi, și acest proiect este a se face. Până atunci inșă vă observ că un element foarte puternic pentru constatări este statistica și recensământul. Și fiindcă se află la birou un proiect în câteva articole asupra acestei materii aș ruga pe Adu-nare ca la cea întâi ocaziune să-l voteze, fiindcă, o repet, cu acest proiect are mult să se înlesnească și să se perfecționeze serviciul constatărilor dărilor.

Pentru toate aceste cuvinte vă rog, D-lor, să votați proiectul de lege ce vi se prezintă.

Se cere închiderea discuțiunii și puindu-se la vot se încuviințează.

Se pune la vot proiectul în total și se adoptă.

VII

Monitorul No. 74 din 13 April 1867.

Proiect de lege pentru înființarea unui sistem monetar și pentru fabricarea monetelor naționale

Acest proiect susținut de d. D. Sturdza și Cezar Boliac este apărut cu căldură și de B. Boerescu.

B. Boerescu. | D-lor, cestiunea fabricării monetei, are la noi în țară, o importanță specială, nu numai sub punctul de vedere al suveranității noastre naționale, precum cu mult talent a arătat D. Boliac, dar și sub punctul de vedere financiar și economic. Sub acest punct de vedere, fabricarea unei monete naționale, are acest mare avantaj că dă leului nostru, acestei valori până acum ideală, o existență reală și vizibilă.

Din realizarea acestei valori, are în practică să iasă un foarte mare folos pentru comerț și pentru toate relațiunile de daraveri ale particularelor; căci, Domnilor, fluctuațiunile, care vedem

că se ivesc în valoarea monetelor străine, provin în mare parte din cauza lipsei unei monete naționale reale. Ni se zice, în adevăr, că cutare monedă străină, are la noi cutare valoare, adică 10, 20, 30 lei; însă ce va să zică că o monedă are valoare de un leu? Ce este acel leu? Cine a văzut moneda de un leu? Leul dar nu este în realitate; el e o monedă curat ideală și fictivă, servește de termen de comparațiune spre a fixa valoarea monetelor reale. De aci urmează, că agiutagiul și speculațiunea pot cu înlesnire influența pentru ca să aducă o perturbațiune, o fluctuațiune periodică în valoarea monetelor străine. Odată ce nu avem o monedă normă, un etalon după care să putem prețui valoarea monetelor străine, odată, ce moneda noastră etalon este o ficțiune numai, apoi valorilor monetelor străine, se poate urca sau scădea fără măcar să putem înțelege rațiunea acestei urcări sau scăderi. Iacă dar că o persoană, care credea că posedă cutare sumă de bani în cutare monedă, deodată, într'o zi, se pomenește, că starea sa a sporit sau a scăzut, fără să știe pentru ce alt, decât numai pentru că valoarea monetei ce posedă s'a urcat sau a scăzut în raport cu valoarea fictivă a leului nostru imaginar. Dar toate aceste perturbațiuni și pierderi, atât pentru averea publică, cât și pentru cea privată, vor încetă prin fabri-

care a unei monete naționale, prin monetizarea ca să zic așa, a leului. Înțelegeți dar Domnilor, că sub acest punct de vedere economic, fabricarea unei monete naționale are să exercite o salutară influență asupra comerțului și daraverilor noastre.

Sub un alt punct de vedere financiar, sau mai bine fiscal, fabricarea monetei prezintă încă o mare utilitate practică în sensul acesta că. prin fabricarea monetei de bilon sau de aramă, statul are să-și creeze un adevărat venit. În adevăr, Domnilor, D-voastră știți, că moneta de aramă, moneta mărunță, are o valoare nominală mult mai mare decât valoarea sa reală. Această diferență în general e aproape de jumătate; așa încât o monetă de aramă care valorează, de exemplu cinci parale în realitate n'are valoare decât de două și jumătate parale. Ei bine, cine câștigă astăzi această diferență! O câștigă acele țări care ne trimit monetă de aramă și Statul nostru pierde această însemnată diferență, care legitim, i se cuvine numai lui. Această anomalie va pieri și ea prin creierea monetei noastre de bilon, și statul va realiza un însemnat și legitim profit.

Să zic acum, Domnilor, câteva cuvinte și asupra considerațiilor politice expuse cu elocuență de D. Boliac. Este adevărat, Domnilor că noi am avut din vechime dreptul de a bate monetă; dela

un timp încoace n'am mai exercitat acest drept, însă el a continuat de a exista, și prin urmare îl avem.

Este iarăși adevărat că dreptul de a bate moneta este un atribut al suveranității unui popor; însă acest atribut nu este cel mai însemnat, nici cel mai principal; și dovadă despre aceasta este că în secolul de mijloc, statele vasale din Franția au avut, și Egiptul, astăzi are dreptul de a bate moneta. Pot dar să fie State, cari fără să fie absolut suverane, să aibă dreptul de a bate moneta. Românii însă, au avut și au pe lângă acest drept și alte drepturi mai însemnate, cari probează într'un mod evident perfectă lor suveranitate interioară.

Ni s'a zis însă, Domnilor, că pentru a afirma și mai bine suveranitatea noastră; trebuie să fabricăm și ceva moneta de aur și de argint.

Să ne înțelegem însă. Dacă se crede că e mai suveran de a fabrica moneta în cutare metal decât în cutare altul, aceasta mi se pare un simplu prejudiciu pentru timpii de astăzi. Ca drept, ca atribut al suveranității, aceia ce se consideră este dreptul în sine de a bate moneta. Cât despre metal, economiștii și financiarii moderni nu se mai ocupă de dânsul sub punctul de vedere politic, ci sub un alt punct de vedere. Cei moderni au constatat, cu drept cuvânt că moneta în sine, nu este

numai un semn convențional de schimb, ci și o marfă care are o valoare reală intrinsecă.

Din alt punct de vedere dar plecând, economiștii și financiarii de astăzi se ocupă dacă este profitabil pentru un Stat ca să fabrice monete în metali prețioase; căci moneda de aur și de argint, fiind o marfă, ea are o valoare reală mai egală cu valoarea sa nominală; însă fabricarea sa costă foarte scump, așa încât, în realitate, Statul nu câștigă nimic fabricând moneda; ba de multe ori este chiar o pagubă simțitoare pentru un Stat a fabrica moneta în cutare ori în cutare metal prețios. Acolo unde Statul câștigă întotdeauna este cu fabricarea monetei de bilon. Așa dar oamenii de Stat nu se mai ocupă astăzi de nobleța metalului, ci de profitul ce el poate aduce Statului.

Ne întrebăm dar, sub punctul de vedere al utilității practice, dacă este bine să fabricăm și noi moneta de aur sau argint? Răspundem afirmativ, și aceasta pentru cuvântul prea simplu că dacă ne-am mărgini a fabrica numai moneta de aramă, atunci nu vom realiza valoarea leului; atunci această valoare fictivă și ideală nu se va realiza și va continua a fi tot un mit, un ce ideal și impalpabil. Am arătat însă inconvenientele ce rezultă din lipsa unei unități monetare reale. Dar această unitate nu se poate monetiza decât

de un metal prețios, aur ori argint. Leul nu poate deveni monetă decât de aur sau argint. Oricât de multă aramă vom fabrica tot nu vom putea avea leul monetizat. Însă ne trebuie această valoare fictivă transformată în valoare reală; ne trebuie cu un cuvânt, să avem un etalon fix. Numai când vom avea asemenea etalon, vom putea ști și vom putea menține adevărata valoare a monetelor străine; numai atunci vom scăpa de schimbările periodice și neprevăzute în valoarea cursurilor monetelor. Prin urmare sunt pentru fabricarea unei monete în metale prețioase, fiindcă prin asta fabricare vom avea un folos practic, un folos real.

Însă tocmai din cauza folosului ce ei înțeleg a trage din moneta de aur sau argint, tocmai din cauza rolului ce astă monetă are să joace pe piețele noastre, nu sunt deloc de ideia D-lui Boliac ca să ne mulțumim deocamdată a fabrica câteva piese numai de aur sau de argint. Dar, Domnilor, numai medaliile se fabrică în câteva piese. Ce ar însemna, vă întreb, dacă am fabrica monetă de aur pentru trei sau patru mii galbeni? Acestea nu ar fi monete, ci adevărat metal; ele s'ar trimite pe la muzee, s'ar purta pe la gâtul femeilor noastre; însă nu ar circula pentrucă nu ar putea să circule, pentrucă ar fi ca și cum n'ar exista pentru întinsele daraveri ale comerțului nostru.

Dacă avem mijloace financiare ca să fabricăm monete de aur ori argint, apoi s'o fabricăm în cantitate îndestulătoare, așa ca în realitate să corespundă la scopul ce ne propunem prin fabricarea acestei monete. Dacă nu putem, să ne mulțumim deocamdată cu moneta de bilon, și tot de odată să arătăm guvernului că va avea tot concursul nostru când, la timp oportun, ne va propune cheltueli și pentru crearea monetelor în metale prețioase.

Să zic acum câteva cuvinte în privința monetei de bilon sau de aramă. Nu știu dacă opiniunea D-lui Ministru actual de finanțe este în privința metalului acestei monete, tot aceeași ca a predecesorului D-lui.

Moneta aceasta de bilon se obicinuește în Europa a se fabrica din două metale; ori din aramă, bronz, ori din metalul acela care se numește nikel. Acest metal nikel este de curând eșit la lumină și s'a adoptat pentru fabricarea monetei celei mărunte în Belgia, Elveția și Statele Unite ale Americii de Nord.

Acum mă adresez către D. Ministru de finanțe și 'l rog a ne spune care este opiniunea D-lui asupra acestor două feluri de metale, pe cari preferă D-lui? Eu știu numai că nikelul este mai avantajos pentru stat, în sensul acesta că el dă

un profit aproape de 75°/o în vreme ce arama dă un profit de 50° o prin urmare în starea financiară în care se află tezaurul nostru, cred că nu prea este de lepădat un profit de 25°/o mai mult.

Rămâne numai ca D. ministru de finanțe să ne spună dacă D-lui a examinat astă cestiune, dacă de exemplu, s'a convins că acest metal nikel are o rezistență egală ca aceia a aramei, dacă, când s'ar retrage din circulațiune din cauza învechirii prin uzură s'ar putea vinde ca o materie brută, într'un mod avantajios; căci, în caz când răspunsul D-lui ministru ar fi afirmativ, eu cred că ar fi mai avantajios pentru noi ca să adoptăm nikelul, măcar că proiectul guvernului ne propune arama.

În secțiuni fiind, eu am întrebat pe D. Mavrogheni, fostul ministru de finanțe, pentru ce nu a adoptat nikelul, și D-lui mi-a răspuns că nu l'a adoptat pentru două cuvinte: întâiu pentrucă moneta de nikel prezintă o prea mare diferență între valoarea sa reală, și între cea nominală; și al doilea pentrucă la vedere s'ar confundă moneta de nikel cu cea de argint de vreme ce nikelul este mai atât de alb și frumos la vedere ca și argintul, așa încât de multe ori oamenii, din popor, mai cu seamă țărani, ar confundă aceste două monede și ar primi ori ar da o piesă

de nikel de cinci parale drept o piesă de argint de un leu. Aceste două obiecțiuni nu mi s'au părut destul de tari.

În privința celei d'întâiu obiecțiuni, că valoarea reală a monetei de nikel este prea mică în raport cu valoarea sa nominală, cată să ne aducem aminte că în toată moneta bilon această diferență este mare; la moneta de aramă, propusă de guvern, ea este de peste 50⁰ 0; la nikel se mai adaogă încă 25⁰/0. Însă în moneta de bilon, în moneta cea măruntă nu se ocupă nimeni de valoarea sa reală; această monetă este cu adevărat numai un semn convențional, și nu se aduce nici o pagubă publicului când valoarea sa nominală va fi mai mult sau mai puțin mare în raport cu cea reală. Numai pentru monete de aur sau argint care este și o marfă, cată să ne preocupăm de valoarea sa reală; căci dacă această valoare ar fi prea mică în raport cu cea nominală, atunci am crea monete false. La bilon însă, la moneta cea măruntă, valoarea reală nu joacă mai nici un rol: aceia ce caută să considerăm în această monetă este dacă ea are destulă soliditate, așa încât să nu se strice lesne prin uz; dacă ca materie brută, ea se poate vinde fără mare pierdere când se retrage din circulațiune; acestea sunt cestiunile principale de care trebuie să ne preocupăm când exa-

minăm metalul ce trebuie să adoptăm pentru moneda de bilon.

Trecând acum la a doua obiecțiune a D-lui Mavrogheni, că adică s'ar putea confundă de către popor moneda de nikel 'cu cea de argint, observ iarăși că acest pericol nu mi se pare real. În privința monetei, țara noastră este un fel de turn al lui Babel. Avem tot felul de monete, de diferite mărimi, și dela diferite națiuni. Cu toate astea vedeți, în practică, dacă vreodată un om din popor, mai ales un țăran, se înșală asupra unei monete. Niciodată. Din contra n'are decât să vadă o monetă, n'are decât să o pipăe poate, pentru ca, mai bine decât noi, să-ți spună ce monetă este și ce valoare are. Nu se va înșelă dar nici cu moneda de nikel, dacă o vom adopta, și prin urmare pericolul de care se vorbea nu există în fapt.

Așa dar, D-lor, în privința monetei de bilon zic numai că, de vreme ce vedem că Belgia, Elveția și America de Nord au adoptat nikelul pentru astă monetă, de vreme ce statul câștigă 75⁰/₀ cu acest metal, trebuie să examinăm dacă nu ar trebui să-l adoptăm și noi. Eu nu fac decât să pun cestiunea, spre a atrage atențiunea D-lui ministru asupra acestui punct.

VIII

Mon. Of. No. 77, din 5/17 Aprilie 1867

Proiectul de lege pentru pensiuni

La ordinea zilei în ședința Camerei din 30 Martie este proiectul de lege pentru pensiuni, combătut de Kogălniceanu, Vernescu și susținut de Boerescu.

B. Boerescu ia cuvântul asupra luării în considerațiune a proiectului, și zice:

Domnilor, atât D. Kogălniceanu cât și D. Apostoleanu au arătat avantajile legii de față. D. Kogălniceanu, laudând acest proiect vine mai pe urmă și combate dispozițiunile sale privitoare la drepturile dobândite în virtutea legilor în ființă. Negreșit, Domnilor, că D. Kogălniceanu care are ideile D-sale asupra acestui proiect poate să-l laude sau să-l blameze, însă D. Apostoleanu găsește, că a făcut bine de a laudat mai întâi acest proiect, fiindcă el este și opera D-lui, fiindcă acest proiect este mai tot acela pe care l-am lucrat la consiliul

de Stat și D-lui și eu, pe când aveam onoarea de a prezida acest corp (ilaritate). Inșă mă mir cum apoi D. Apostoleanu prin amendamentul ce a propus voește să respingă acest proiect la ca.e repet, am conlucrat împreună cu D-lui!

Domnilor, ca să discutăm pe larg toate câte s'au observat asupra acestui proiect, ar fi oarecum a ne perde timpul, fiindcă la discuțiunea articolelor în parte vom fi siliți să repetăm aceea ce vom zice acum la discuțiunea generală. De aceea. cât pentru mine, eu mă voi mărgini a face câteva scurte observări asupra celor zise de D-nii Kogălniceanu și Apostoleanu.

Mai întâi D. Apostoleanu ne propune respingerea acestui proiect, din cauză că Statul nu ar putea sa-și țină promisiunea ce dă; din cauză, cu alte cuvinte. că dreptul funcționarilor la pensiune ar fi un ce iluzoriu, de oarec., când ar veni să ceară pensiunea, ar găsi fondul epuizat. D-lor, cred că temerea D-lui Apostoleanu, temere care servește de bază amendamentului D-sale, nu e destul de fondată, și că prin urmare această temere a D. Apostoleanu nefiind fondată, și baza propunerii D-lui va cădea. Viitorul sunt sigur, va proba că cele ce am să zic sunt adevărate.

In adevăr, Domnilor, să nu uităm că casa de pensiuni, după cum se propune prin proiect, este

o casă separată cu totul de casa Statului; Statul dă, odată pentru totdeauna o subvențiune anuală; și casa de pensiune pe lângă astă subvențiune se va alimenta cu toate celelalte venituri arătate în art. 14. Dar un asemenea fond, fiind bine administrat, putând deveni chiar productiv prin darea la dobândă a prisosului, va fi totdeauna de ajuns ca să acopere toate cererile de pensii. Sunt și alte țări, Domnilor, precum Austria, îmi pare, care are tot acelaș sistem și unde casa pensiunilor a devenit atât de avută, încât nu a mai avut trebuință nici de o subvențiune din partea Statului. La acest rezultat este logic a ne așteptă și noi, după câțivă ani; căci nu uitați, D-lor, că vacanțele cari se produc prin moarte sunt foarte numeroase, și că din partea celor morți profită cei vii. Luați tablele de mortalitate, faceți calcule și vă veți asigura, că fondul pensiunilor, alimentat precum vi se propune, va fi de ajuns ca să satisfacă toate cererile pensionarilor cari vor ajunge la vârsta legiuită. Chiar subvențiunea Statului sunt sigur că are să înceteze în total sau în parte peste câțivă ani.

Prin urmare dar, temerea D-lui Apostoleanu este o iluziune; ea nu va deveni o realitate. Dar odată ce temerea D-lui nu este fondată, și propunerea D-sale, și sistemul propus de D-lui cată să

cadă, fiindcă acel sistem se bazează pe acea temere nefondată.

Dar să vedem, cel puțin, ce ne propune, D. Apostoleanu? D-lui ne propune, curat și simplu, respingerea dreptului de pensiuine; D-lui nu voește a recunoaște funcționarilor acest drept; și cu toate astea, tot D-lui ne propune ca să se facă o rețineră la lefile funcționarilor, spre a se formă o casă de asigurare pentru dânșii.

Inșă, D-lor, eu nu văd logica acestei procedări. Dacă nu se recunoaște funcționarilor dreptul la pensiuine pentru ce li se mai face rețineri? Dacă Statul nu intervine de loc, prin o subvențiune anuală, ca să asigure și el viitorul funcționarilor și a copiilor lor, pentru ce atunci ar mai interveni Statul ca să institue o casă de asigurare cu sila?

Ori se recunoaște funcționarilor dreptul la pensiuine, ori nu li se recunoaște acest drept. Dacă li se recunoaște acest drept, înțelegeți că legea cată să reguleze toate împrejurările la cari poate da loc exercițiul acestui drept, precum vârsta, anii de serviciu, dreptul văduvei și al moștenitorilor etc. Dacă nu li se recunoaște acest drept, precum face D. Apostoleanu, atunci de ce ne mai vorbește de reținerea de 10 la sută? D-lui nu ar mai trebui să ne vorbească de această rețineră, precum nu ne vorbește în contraproiectul D-lui de nici una din

celelalte chestiuni, ca vârsta, stagiul, dreptul moștenitorilor, etc. D-lui ar fi trebuit să se mărginească într'un singur articol, prin care să se zică că de acum înainte funcționarii numai au drept la pensiuine.

Acest singur articol l-ași fi înțeles. Restul sistemului D-lui Apostoleanu nu-l înțeleg de loc. Aceeace ne propune D-lui este o adevărată societate de asigurare mutuală; dar pentru ca niște indivizi să formeze o societate de asigurare nu au trebuință de întreținerea Statului. Pentru ce dar D. Apostoleanu mai face să intervină Statul și legiuitorul într'o măsură, care este cu totul de domeniul inițiativei private? Ce are Statul sau legiuitorul să-mi impună o asigurare cu sila? Nu sunt și astăzi la noi case de asigurare asupra vieții? Cine va voi să-și asigure viitorul său sau al copiilor săi n'are decât să se adreseze la acele societăți. Pentru ce D-l Apostoleanu, având aerul de a regulă un fel de drept de pensiuine, tratează și regulează în realitate o chestiune de asigurare, care, o repet, depinde cu totul de voința indivizilor, și în care Statul sau legiuitorul nu pot avea nici un amestec?

Așa dar, din toate aceste, urmează că contraproiectul D-lui Apostoleanu trebuie respins: întâi pentru că temerea care îi servește de bază, că nu

vor fi fonduri de ajuns, nu este fondată; al doilea, pentrucă el regulează, nu dreptul la pensie, ci o asigurare mutuală, care trebuie lăsată numai la libera voință a părinților.

Proiectul ce ne-a prezentat guvernul este foarte util și foarte practic. El ne prezintă două mari și esențiale avantaje: asigură mai întâi fiscul, căci îl descarcă de această teribilă perspectivă de a vedea pe fiecare cu subvențiunea pensiunilor crescând într'un mod încât să acopere, cu timp, cea mai mare parte din venituri. Statul nu va avea să plătească de acum înainte decât o subvențiune fixă și nestrămutată de cinci milioane; și încă și această subvențiune se va putea micșora, ba chiar încetă cu timpul. Apoi, pe de altă parte, asigură într'un mod real și practic funcționarilor celor bătrâni, sau copiilor lor o viață modestă, dar onorabilă; căci nu este bine, nu este just, nici demn pentru Stat, ca funcționarii săi cei onești să fie reduși, în timpul bătrânețelor, la condițiunea umiltoare și mizerabilă de a-și cerși pâinea (aplaude). Nu, Domnilor, Statul trebuie să asigure bătrânețele vechilor servitori ✓

Trec acum, Domnilor, la observațiunile făcute de D. Kogălniceanu. D-lui a zis, în privința drepturilor dobândite, că trebuie să hotărîm. după care lege au să se reguleze aceste drepturi, de acum

înainte, după legea din Moldova sau după legea de dincoace de Milcov. Inșă, domnilor, vă mărturisesc că nu înțeleg de loc pe ce principii se fondează această opiniune a D-lui Kogălniceanu. D-lui, ca și noi toți, știe că, din nefericire, pe cât timp principatele au fost separate, fiecare și-a avut legile sale speciale, și nimeni până acum nu a contestat drepturile dobândite în virtutea acelor legi speciale. D-lui știe că, nu numai legea pensiunilor, dar și toate celelalte legi diferă în ambele principate. și această diferență a ținut până când aceste legi s'au unificat.

D-lor, este peste putință ca să luăm drept normă o singură lege; aceasta ar fi nu numai absolut contrariu cu principiile cele mai elementare cari constituiesc un drept dobândit, dar ne-ar expune, și în practică, la rezultatele cele mai înguste și mai absurde.

Numai voiui să stăruiesc asupra acestui punct — deși aș avea multe de zis; căci îmi rezerv dreptul de a vorbi, când vom veni la discuțiunea articolelor, și când negreșit, D. Kogălniceanu va pune din nou chestiunea.

Răul ce rezultă din diferența a două legi, îl recunosc și eu; și tocmai de aceia sunt pentru adoptarea proiectului de față, căci numai așa acest rău va încetă, numai prin votarea unei singure legi

de pensiuni vom face să înceteze cele două legi ce sunt și astăzi în vigoare; căci chiar astăzi, cererile de pensiuni, ce se prezintă, au să se reguleze, tot după aceste două legi diferite, și efectele ce aceste legi produc nu vor încetă decât când se va promulga noua lege de pensiune.

De aceia, Domnilor, să ne silim cu toții a vota cât mai curând această lege, și pentrucă sesiunea este aproape a se termina, pentrucă D-nii Deputați se răresc; vă rugăm să punem toată bunăvoința, să fim cât mai economi în vorbe, pentru ca să se voteze astă lege cu o oră mai înainte; căci, cu cât votarea ei se va întârziă, cu atât tezaurul se încarcă mai mult, și cu atât paguba pentru țară este mai însemnată.

Se pune la vot închiderea discuțiunei și se primește.

Se pune la vot luarea în considerațiune a proiectului guvernului și se primește.

1868

I

Monitorul No. 282, din 15 27 Decembrie 1868

Proiectul de răspuns al Senatului la mesagiul Tronului Rolul armatei române

În Senat se discută proiectul de răspuns la mesagiul Domnesc. În ședința din 3 Decembrie 1868, la paragraful privitor la rolul armatei române vorbește Boerescu care explică cuvântul „amenințare“ din adresă.

B. Boerescu D-lor, îmi pare bine că onorabilul D. Costa-Foru votează acest paragraf, însă să mi permită a face o explicațiune asupra cuvântului de *amenințare*, și sunt sigur că ea va fi conformă cu intențiunea D-sale.

Costa-Foru. Schimbați-l dacă voiți.

B. Boerescu ministru al Justiției. (Continuând). D-lor, negreșit că D. Costa-Foru când a zis că primește ca armata noastră să constituie o amenințare, s'a servit de acest cuvânt spre a se pune în acord

cu D-nii Senatori, cari voesc menținerea acestui paragraf. Dar negreșit că D-lui nu a voit să dea acestui cuvânt sensul uzual ce are. Nu, D-lor, armata noastră nu este amenințătoare pentru nimeni, ea este o armată destinată a conserva și a apăra drepturile noastre, când aceste drepturi s'ar atacă de alții. Iată marea și frumoasa sa misiune. Cuvântul de amenințare este sinonim cu cuvântul *agresiune* și cel ce este agresiv poate fi animat și de spiritul de cucerire.

Dar armata noastră nu este nici agresivă nici de cucerire. Este ca să zic așa o armată conservatoare. Ea are acea pozițiune politică ca și țara noastră. Suntem neutri am zis-o și o repet. Dar este neutralitate și neutralitate. Este neutralitate demnă și armată (aplauze). Noi iată prin urmare că avem o forță armată, cu care fără să fim cât de puțin nici agresivi nici amenințători, ne putem opune aceloră cari ar voi să ne atace, sau să violeze neutralitatea noastră și drepturile noastre (aplauze). Să viu acum, D-lor, la oarecare fapte sau preocupațiuni ale D-lui Coasta-Foru. D-sa a revenit asupra subscrierilor cari se fac pentru cumpărarea de arme. Vi s'a mai dat, D-lor, și altă dată explicațiuni asupra acestui punct. Vi s'a spus că guvernul actual nu a văzut în aste contribuțiuni nimic de anormal și prin urmare a lăsat de

a se continuà. Ce inconvenient ar fi în adevăr ca pe când suntem siliți a schimbà sistemul armelor vechi, să vină și particularii în ajutorul bugetului spre a se puteà cumpărà arme noi? Este însă legitimă preocuparea ca aceste contribuțiuni să se întrebuițeze bine și regulat, și ca acești bani să meargă la destinațiunea lor. Dar pentru aceasta, D-lor, vă declar și acum că s'au și luat măsuri de guvern, ca banii adunați să meargă la destinația lor, și odată întrebuițați, se va și publicà un compt exact atât de sumele adunate cât și de armele ce guvernul a cumpărat cu dânsese. (Voci. Prea bine, prea bine). Onorabilul domn Costa-Foru a mai vorbit despre mulțimea ofițerilor creați de predecesorii noștri și modul aplicării legii asupra punerii lor în neactivitate. D-lor, nu sunt competente în chestiune și nu vă pot răspunde mult, vă voi zice însă câteva cuvinte, și fiindcă văd că colegul meu dela resbel sosit acum, D-lui mă va îndreptà dacă voi greși. Faptele menționate de D. Costa-Foru sunt pentru trecut și prin urmare nu ne privesc, sau dacă voiți, puteți face din ele obiectul unei interpelațiuni. Cu toate astea vă pot spune că mai aceiași chestiune a mulțimei numărului ofițerilor s'a ridicat astăzi și în Adunarea de jos și D. I. Brătianu, fostul ministru de resbel, a răspuns că cu toată această

mulțime de ofițeri, cadrele nu sunt încă complete și am văzut că D. general Florescu care se află față, nu a combătut aceasta.

Dar, ni se zice de D. Costa-Foru, de ce cadre fără soldați? Ei, D-lor, lucrul 'e prea simplu. Cadrele nu costă mult; dar a le umple costă prea mult, și budgetul nostru nu suferă ca aceste cadre să fie totdeauna pline și cu soldați.

A mai observat însă D. Costa-Foru, că s'a abuzat cu legea punerii în neactivitate, încât avem acum două rânduri de ofițeri, unii activi și alții neactivi. D-lor, nu e treaba mea a intra în discuțiunea faptelor. Vă pot însă zice că în adevăr ar fi un inconvenient prea mare, oneros chiar pentru budget, ca să se înmulțească prea mult numărul ofițerilor, în neactivitate. Vom căută dar a face uz de această lege, în limitele cele mai stricte și mai moderate; și totdeodată vom căută a chiemă în serviciu cât vom putea mai mulți din ofițerii din neactivitate.

Cât despre consiliile amicale ce ne dă D. Costa-Foru ca să nu ne luăm, să nu ne amețim de aplauze și manifestări sau de boala popularității. cred că suntem la adăpostul acestor senzațiuni. De multe ori mulțimea sau opiniunea publică are dreptate; de multe ori n'are dreptate. De multe ori un om just e recompensat și apre-

țuit de mulțime; de multe ori însă am văzut mulțimea prigonind și persecutând pe cel just. Nu dar ovațiuni efemere vor regulă linia noastră de conduită! Cea mai bună garanție de a se feri de asemenea senzațiuni și de a mulțumi opiniunea publică, dreaptă și luminată, este de a-și face totdeauna datoria, de a fi totdeauna în limitele legii, fără preocupațiune de a atrage aplauze sau a displace. Dacă opiniunea publică va fi dreaptă, ea va fi cu noi; dacă nu, vom avea mulțumirea, pacea și liniștea ce aduce conștiința curată a unui guvern ce-și face datoria.

II

Monitorul No. 283, din 17/29 Decembrie 1868

Proiectul de răspuns al Senatului la mesagiul Tronului

În aceeași ședință a Senatului, la paragraful privitor la justiție, vorbește Boerescu ministru de justiție.

B. Boerescu, ministru de justiție. Domnilor, pozițiunea care mi-a făcut-o acum onorabilul D. Costa-Foru este în adevăr dificilă, fiindcă D-lui emite în privința mea niște speranțe mari, încât nu știu dacă voi putea corespunde la așteptarea D-lui, și dacă acele speranțe, în viitor s'ar putea toate îndeplini.

Știu însă atât, că este lesne de a emite speranțe, este lesne de a formulă critice. Greutatea mai mare este pentru acela care este chemat de a stă pe aceste bănci și a realiza speranțele altora. Prin urmare D-lor, încă dela început, rog pe onorabilul D. Costa-Foru, să nu aibă așa mari spe-

ranțe; căci, fără a fi de o modestie exagerată mi-e teamă că nu le voi putea realiza pe toate.

Să vedem acum, D-lor, în ce constă speranțele D-lui Costa-Foru? D-lui speră, că eu voi îndreptă în justiție, toate actele predecesorilor mei, cari după D-lui sunt rele.

Eu nu pot să discut nici să mă pronunț asupra acestor acte. Să fim însă drepti înainte de toate. Predecesorii mei au putut comite greșeli, precum și eu, la rândul meu, voi putea comite greșeli. Și precum eu, când mă voi retrage din minister, voi fi foarte mulțumit când succesorii mei, îmi vor îndreptă greșelile mele; așa, sunt sigur că și predecesorilor mei nu le poate părea rău dacă voi îndreptă din greșelile ce Domnialor au putut comite. Este dar natural că onorabilul D. Costa-Foru să ceară dela mine a îndreptă aceea ce au putut face rău predecesorii mei.

Ce am dar de făcut?

Mai întâi vă declar, că voi fi fidel, programului meu înscris, atât în ceiace privește special justiția cât și politica generală a guvernului. Voi căută să ridic magistratura respectând-o; și nimic nu poate ridica justiția decât atunci când organele ei se respectă în demnitatea și independența lor; și cred că mult mai tare și mai cu prestigiu este un ministru înconjurat de un corp de magistrați,

demni și independenți, decât un ministru înconjurat de niște magistrați umiliți și servili.

Voci. Foarte bine! Așa! Așa!

(Aplauze prelungite).

Boerescu, ministru al justiției. Și aceasta pentru cuvântul, că mult mai tare este un ministru prin puterea sa morală, decât prin cea materială, și aceasta este și mai adevărat, când este vorba de justiție.

Acum, venind la aceea ce se cheamă partea greșalelor predecesorilor mei, fiecare din noi își are modul său de privire asupra faptelor, și eu, D-lor, poate că nu am aprobat multe din acele fapte.

Mă voi sili dar ca ministru să îndreptez, pe cât voi putea, aceia ce poate fi greșit, din faptele predecesorilor mei, însă D-lor, nu uitați că posibilul are o limită, nu uitați că în domeniul faptelor se află o stâncă, care se numește faptul împlinit, asupra efectului căruia nu se mai poate reveni. Să mi se știe dar și mie seamă de această stavilă. Vedeți că nu specific nimic, nu intru în amănunte.

Dar dacă ar fi să vorbim numai de Curtea de Casațiune, să vedem dacă teoria emisă de D. Costa-Foru ar fi așa de absolută, încât să numai existe obstacolul, stâncă de care am vorbit. Ei, D-lor, nimeni ca mine nu regretă mai mult aceea ce s'a întâmplat la Curtea de Casațiune. Dar răul ce ne arată D. Costa-Foru că s'a făcut cu numirea

unor membrii, cari, după D-lui, nu au nici un caracter legal, nu se poate reparà așa lesne cum crede D-sa. Acei judecători nu judecă oare ? nu dau hotărâri care au putere legală ? Oare când s'ar declarà nul tot ce s'a făcut, nu ar rezultà o mare perturbațiune în toate interesele societăței ? Eu cred D-lor, că toate acestea ar face chiar pe D. Costa-Foru să se oprească în marginile impuse de natura lucrurilor.

În examinarea faptului nu intru, a fost liber predecesorul meu să-și aibă și el aprecierile sale.

Această chestiune s'a mai tratat și în Cameră și în Senat. Fiecare din noi ne avem dar opiniunile noastre asupra faptului ce-l putem aprobà sau desaproabà.

Dar nu e vorba numai de un fapt, este vorba de a îndreptà aceea ce mi s'ar părea că s'a greșit în trecut. Voi reparà D-lor, pe cât voi putea, însă o repet, în limitele posibilului, și ținând seamă de faptele împlinite, asupra efectului cărora nu se mai poate reveni.

Rog dar pe onorabilul D. Costa-Foru ca să-și mai reducă speranțele D-sale, în limitele posibilului și de aceia, D-lor, m'am și explicat îndestul, căci nu voi să dau mai mari speranțe decât acelea ce știu că le pot împlini și atunci și mulțumirea tuturor va fi mai mare (aplauze).

1869

.

Proiect de lege pentru modificarea legii electorale

Se depusese un proiect de lege care modifică legea electorală. Proiectul fusese votat de Cameră și guvernul îl retrăsese din discuția Senatului. Stolojan susține că guvernul nu are acest drept. Boerescu arată că guvernul poate să facă acest lucru.

Camera

Monitorul Oficial No. 6, din 10 22 Ianuarie 1869

B. Boerescu, ministrul justiției, Domnilor, aș dori să se precizeze natura acestei discuțiuni, atât din punctul de vedere teoretic, ca să zic așa, cât și din punctul de vedere al rezultatului practic la care am putea să ajungem.

Onor. D. Stolojan, cu foarte drept cuvânt a arătat, că această chestiune poate să constituie una din acele chestiuni de drept constituțional foarte controversate și asupra cărora se poate zice foarte multe pentru sau contra; însă pe lângă acest adevăr

arătat de D-sa, eu pot ca să mai adaog că această regulare a dreptului care aci se discută, nu este scrisă nicăeri în constituțiunea noastră, și nici nu se putea scrie, de vreme ce asemenea chestiuni de detalii, de regularea raporturilor între ambele corpuri legiuitoare, în general, nu fac obiectul nici a unei legi măcar, ci ele sunt înscrise, de obișnuit, în regulamentele corpurilor legiuitoare; și aceste regulamente la noi nu prevăd nimic în privința aceasta. Așa dar vedeți într'un mod general în ce constă chestiunea de față. D-v., voiți să discutați și să rezolvați o chestiune de drept constituțional foarte controversată, chiar după acei D-ni cari au pus această chestiune; și pe de altă parte voiți să regulați o chestiune care nu este regulată nici printr'o lege specială, nici prin constituțiune, nici chiar prin vreun regulament. Nefind dar nici o lege în privința aceasta, pentru ca să știm după ce să o regulăm, ne mai rămâne uzul. Prin urmare totul se reduce a regulă un uz, și încă a regulă un uz de curând stabilit la noi, care numai are precedent, regimul de care ne bucurăm astăzi fiind foarte nou, și care deabia eri cu ocaziunea proiectului în chestiune, s'a ivit pentru primă oară. Lucrurile fiind astfel, chestiunea se reduce la cea mai simplă expresiune, și cade cu totul dela înălțimea aceia unde a voit să fie ridicată de onor.

preopinent. Nu este însă mai puțin adevărat că din punctul de vedere al rezultatelor ce ar putea eși din această discuțiune, acele rezultate 'pot să fie destul de însemnate.

Să examinăm mai întâi faptele.

Acest proiect de lege, D-lor, după ce a fost discutat și votat de D-v., a fost trimis în discuțiunea Senatului, și a fost trimis acolo după regulă, însoțit de un mesagiu domnesc; din momentul acela, din momentul ce el a fost trimis Senatului printr'un mesagiu domnesc, puțin importă nașterea sa, ca să zic astfel, puțin importă, dacă acel proiect a provenit din inițiativa Camerei sau a guvernului, el nu putea fi considerat decât ca al guvernului, fiindcă din cauza mesagiului ce-l însoțea guvernul și-l apropiase.

Modul de a se trimite proiectele dela Cameră la Senat prin mesaje, este bazat numai pe uz. Voi veni la partea cea constituțională a chestiunii mai la urmă; o voi discuta și se va vedea dacă preocupățiunea a unora din D-nii Deputați cari au ridicat chestiunea aceasta, este fondată sau nu.

Domnilor D-v. știți, că de multe ori formele exterioare joacă un rol foarte important spre a determina fondul unei chestiuni. D-v., știți negreșit regula ce se urmează, formele ce se îndeplinesc pentru ca un proiect de lege să se trimită înaintea

corpurilor legiuitoare printr'un mesagiu. Aceste formalități sunt: ministrul care voește să propună corpurilor legiuitoare un proiect de lege pentru o chestiune de competență a sa, studiază chestiunea, face un proiect de lege, și-l înaintează, cu un raport în deliberarea consiliului de miniștri; consiliul îl discută, îl cercetează și apoi aprobă sau nu trimiterea lui cu un mesagiu înaintea corpurilor legiuitoare după ce s'a dat și aprobarea Domnească. Va să zică orice ministru, de îndată ce prezintă un proiect de lege înaintea unui corp legiuitor, se constituie naturalmente prin aceasta chiar apărătorul acelu proiect, îl consideră ca opera sa, și astfel îl susține. Astfel este formalitatea care s'a îndeplinit în totdeauna în asemenea cazuri, astfel s'a urmat și acum; și pentru ca să nu se urmeze astfel, ar fi trebuit ca uzul de până acum să fi fost desființat, ar fi trebuit ca să specifice prin regulamente speciale ale corpurilor legiuitoare că regularea unor asemenea lucrări să nu se mai facă ca până aci, ci să se facă printr'o simplă corespondență de birou; și atunci negreșit că ar fi fost cu totul altceva, căci atunci într'u nimic responsabilitatea ministrului nu ar fi mai fost pusă în joc. Nici odată însă asemenea lucrări nu s'a lăsat să se facă numai prin corespondența biurourilor ambelor adunări.

Ei bine, D-lor, din momentul ce nu există un alt mijloc de a trimite înaintea unui corp legiuitor un proiect de lege decât prin mesagiu, ce este mai natural decât de a înțelege că suntem datori, ca unii ce subsemnăm acel mesagiu, să-l apărăm, și să-l susținem. Tot restul chestiunii este o consecință a acestui principiu.

Conform cu acest principiu ne credem datori ca să apărăm un asemenea proiect; căci dacă nu dintr'alte puncturi de vedere, dar cel puțin din punctul de vedere al cuviinței constituționale, noi credem că nu s'ar putea ca un guvern să prezinte unei adunări un proiect de lege printr'un mesagiu încuviințat de toți miniștri, și să-l arunce pe biurou zicând: poftiți, faceți cu dânsul ce veți voi, eu nu-l sprijin, ba chiar sunt inamicul lui! Conveniți D-lor, că aceasta ar fi o anomalie ne mai auzită.

Un proiect de lege, când se discută în corpul acela care i dă naștere, nu este lipsit de apărători, chiar dacă guvernul nu-l apără, fiindcă are ca defensori naturali pe deputații aceia cari l'au propus; dar când acel proiect de lege ese din corpul care i-a dat naștere pentru ca să treacă în celălalt corp, acolo, dacă guvernul nu-l apără, este expus a rămâne fără apărători. Ei bine, D-lor, găsiți oare D-v., o asemenea stare de lucruri rațională?

Puteți admite D-v., că o asemenea stare de lucruri, este constituțională? Eu cred că nu.

Iată D-lor, cum am apreciat noi lucrurile, și odată fiind astfel punctul de vedere al nostru, am venit la practică, și conform cu aceste principii, conform cu consecințele ce tragem noi din această formă a mesagiului Domnesc; am susținut proiectul în discuțiunea generală în contra acelor care voesc să-l arunce chiar dela început.

Vine însă chestiunea de detaliu, ajungem la art. 1 din acest proiect. Noi am crezut că acel articol modifică legea electorală. Ideia D-lor, nu e inventată ad-hoc, nu e găsită cu această ocaziune ci eră deja manifestată de trei dintre noi, mult mai înainte: de onorabilul Președinte al consiliului încă de când s'a dat proiectul acesta în discuțiunea acestei Camere; de D. Kogălniceanu tot în timpul acelei discuțiuni, și de mine, ca avocat, încă de mult timp; prin urmare D-lor, vedeți că asupra sincerității convicțiunii noastre nu poate fi îndoială, fiindcă noi de mult eram contra acestui articol. Prin urmare am susținut și insistat la Senat foarte mult, în timp de două zile să convingem Senatul că acel articol e inconstituțional, și am cerut, nu să se pue un articol în sensul interpretării noastre, ci să se lase legea electorală așa cum este.

Ei bine, în urma a două zile de discuțiune nu s'a putut face nimic; am văzut că opiniunile erau foarte pronunțate în o parte și în alta; am văzut că s'a ridicat mai multe chestiuni importante; am socotit atunci de cuviință a pune capăt tutulor acestor dificultăți, și am retras proiectul.

Ni se obiectează însă astăzi și ni se zice: dar ce se alege din inițiativa Camerei și a Senatului? Pe această obiecțiune, pe acest unic argument se învârtește aci discuțiunea provocată de D. Stolojanu; s'a zis că s'ar paraliză dreptul de inițiativă al Adunărilor, dacă guvernul ar retrage un proiect care e în discuțiunea celuiilalt corp; că înfine s'ar atacă constituțiunea.

D-lor, sistemul constituțional e sistemul cel mai bun, cel mai ingenios, al cărui mecanism este astfel că diferitele puteri ale Statului să fie echilibrate așa încât să poată fi în armonie unele cu altele, fără să se neutralizeze, fără să se paralizeze. In ce consistă dreptul de inițiativă al Camerei, înscris în constituțiune?

In această, de a propune legi, de a le discută și votă. Ziceți însă D-voastră, că dacă guvernul ar aveă dreptul să retragă dela o Cameră un proiect provenit din inițiativa celeilalte, atunci acest drept s'ar paraliză? Și acum aceasta? Dar atunci ar trebui să ziceți ceeace s'a zis într'un

mod indirect, că chiar dreptul de a nu sancționa o lege ar fi a paraliza dreptul de inițiativă. Dar aceasta nu este așa, pentru că Camera și Senatul, când un proiect discutat și votat nu se sancționează de guvern, au dreptul să vină să exprime opiniunea lor în privința acelu guvern; să-i dea vot de neîncredere ca să vie alt guvern să facă alt proiect, sau să-și apropieze și să supună sancțiunii domnești proiectul nesancționat de fostul guvern. Tocmai așa e D-lor, și cu dreptul guvernului de a retrage un proiect. Guvernul vine și declară, cum am făcut noi la Senat.

„*Arest articol modifică legea electorală, credem că acest articol constituie o violare a acelei legi, și-l retragem*“. D-voastră ați voi să siliți guvernul să susțină sau să sancționeze un proiect în care el crede că se află un articol inconstituțional? Aceasta nu se poate. Dar ce rămâne atunci de făcut? Rămâne, D-lor, într'un asemenea caz, pentru a echilibra diferitele puteri ale Statului, ca să se pună chestiunea ministerială; să se dea un vot de blam guvernului. Și dacă va veni un alt minister, acela va susține sau va sancționa proiectul; dar nu voiți așa? Este atunci un alt mijloc, este inițiativa membrilor Senatului sau ai Camerei? aceștia își pot însuși acest proiect, îl pot discuta și vota. Prin urmare credeți că dreptul de inițiativă nu poate

fi de loc atins, și permiteți-mi a spune, că pericolele de cari vă preocupați, sunt, după mine, imagine, de vreme ce remediul să poate afla așa de ușor.

Odată acestea fiind astfel, odată ce chestiunea de care ne ocupăm astăzi e o chestiune constituțională foarte nedeterminată, controversată după chiar autorii interpelării; odată ce această chestiune nu se află regulată prin nici un uz constant, odată ce chiar regulamentele Adunărilor, în oarecare articole generale, sunt în favoarea noastră, să vedem acum la ce se reduce rezultatul deliberării de astăzi.

Chestiunea se reduce, precum în adevăr s'a redus dela început, la o chestiune de regulament, în ceea ce privește Senatul, și tot așa a considerat-o și Senatul. În adevăr, D-lor, a doua zi după retragerea acestui proiect, unul din vice-președinții Senatului vine și propune o chestiune de regulament, nici chiar o interpelare, și arată D-lui că, după regulamentul Senatului, guvernul nu avea dreptul să retragă proiectul.

S'a făcut multă discuțiune asupra acestei chestiuni în Senat, am răspuns la obiecțiunile făcute de onor. D. N. Rosetti, probez cu regulamentul în mână astăzi, că guvernul e în drept să-l retragă, și Senatul, în urma discuțiunii acesteia, mai în unanimitate, trece la ordinea zilei. Va să zică Senatul, corpul acela despre al cărui drept se face

aci discuțiunea, mai în unanimitate s'a crezut satisfăcut de explicațiunile date, singur a recunoscut că regulamentul nu s'a călcat.

De vreme ce dar Senatul a zis, că s'a urmat conform regulamentului, rezultă că guvernul a avut dreptate să retragă acel proiect, rezultă asemenea, că Senatul a adoptat teoria guvernului.

Rămâne acum să vedem, despre ce mai poate fi chestiunea în Cameră astăzi? Mai poate fi chestiunea de a se pune în discuțiune ce s'a urmat la Senat? Nu cred, D-lor, pentrucă cel puțin noi, nu admitem teoria, ca Senatul poate să controleze Camera sau Camera poate să controleze Senatul; pentrucă, deși fiecare corp au relațiunile lor reciproce, însă sunt independente unul de altul.

Senatul dar s'a pronunțat și nu mai poate fi vorba de drepturile sale, dar este vorba de a se da o satisfacțiune unei preocupări legitime de a stabili un alt uz, sau de a căută să nu se atingă indirect, cum s'a zis, dreptul de inițiativă al Camerei. Ei bine, D-lor, un răspuns asupra acestei preocupări; v'am arătat dela început că am retras acest proiect, nu pentrucă avem prevențiuni în contra lui, căci l'am sprijinit, ci l'am retras, crezând că eră în dreptul meu, de vreme ce venise înaintea Senatului cu un mesagiu. Dar voiți ca să se stabilească un alt uz? D. președinte al con-

siliului v'a răspuns, și v'a zis: formați un proiect de lege; regulați raporturile dintre Senat și Camera; poate să fie încă și alte multe chestiuni neprevăzute, și eu cunosc vreo câteva, și atunci vom discuta și vom vedea până la ce grad ar fi bine să se adopte cutare sau cutare sistem. Insa până atunci guvernul crede, că a lucrat conform cu dreptul său, conform cu constituțiunea, fiindcă nimic nu privește dreptul de inițiativă.

Găsiți D-voastră, că acest drept de inițiativă s'a lovit prin faptul nostru, atunci Camera este în dreptul său să vie ași exprimă părerea sa lămurit în privința acestui guvern; sau, prin o lege specială, prin regulamentul său, să vină să specifice, să reguleze cum are să se urmeze cu proiectele provenite din inițiativa sa. Numai prin unul din mijloacele acestea se poate pune capăt acestui conflict. Aceasta este opiniunea mea, D-lor, afară numai dacă onor. Camera nu va voi să dea un alt caracter acestei chestiuni (aplauze).

II

Monitorul No 11, din 16/28 Ianuarie 1869

Teoria partidelor

În ședința din 16 Decembrie 1868 a Senatului *N. Ionescu* interpelează guvernul asupra șgomotelor ce circulau despre dizolvarea corpurilor legiuitoare și face cu această ocaziune o teorie asupra drepturilor ce ar avea un Cabinet să stea la cârma țării cu majoritățile unui guvern căzut. Răspunde *B. Boerescu*.

B. Boerescu ministru justiției.

Domnilor, onorabilul *D. Ionescu* a început prin a pune în îndoială credința noastră că nu există actualmente în această Adunare nici majoritate nici minoritate, ci numai unanimitate. *D-lui* argumentează apoi și arată că aceasta nu poate exista, de vreme ce este știut, că un guvern constituțional nu poate să existe decât cu o majoritate; și apoi conchide că de vreme ce această majoritate este a guvernului trecut și de vreme ce guvernul actual este contrar guvernului trecut,

apoi nu știe Domnia sa cum am putea avea o majoritate chiar în sânul acestui corp.

Domnilor, la această teorie a D-lui Ionescu iată ce am onoare a răspunde din partea guvernului: chestiunea de majoritate și minoritate este un fapt care rezultă din mai multe alte fapte consecutive, și ea se apreciază după punctul de vedere din care le consideră cineva. Care este punctul nostru de vedere din care considerăm această chestiune și care sunt faptele din care au să rezulte majorități și minorități?

Vă mărturisesc în toată francheța, că se aude dela un timp încoace, vorbindu-se la noi neconținut de partide. Ce sunt și ce pot fi oare aceste partide? Sunt ele oare bazate pe niște principii imutabile, așa încât să constituie adevărate partide? Sunt două feluri de partide în toate părțile lumii: partide cari se rapoartă la forma guvernului unui Stat și partide cari se rapoartă la principiile cuprinse în constituțiunea unui Stat, la modul de a pune în aplicare acele principii. Cele dintâi partide sunt lesne de distins, sunt chiar lesne de format, ele se nasc deodată, ca să zic așa, cu forma guvernului, astfel vedem în unele State partide monarchiste, republicană, etc. Celelalte partide, cari deși în acord asupra formei guvernului, diferă asupra modului de a aplica principiile sociale cuprinse în

constituțiune, sunt mai greu de format, de multe ori ele sunt efectul evenimentelor petrecute în mai multe zeci de ani, astel este partidul conservator, progresist, radical, ultra-radical, etc.

Să venim acum la noi. Sunt mai mult de doi ani de când la noi a avut loc o însemnată revoluțiune socială. Efectul acestei revoluțiuni a fost d'a substitui regimului electiv, regimul ereditar. De unde până la această revoluțiune, capul Statului erà electiv, deși viager, noi am preferit —și cu drept cuvânt — de a fondà o dinastie. Ei bine, o asemenea însemnată revoluțiune socială, negreșit că și-a produs efectele sale, și în ceiace privește raporturile dintre partidele ce existau până aci.

În adevăr, Domnilor, mai toate partidele la noi, înaintea acestei revoluțiuni sociale, erau formate în vederea vacanței eventuale a Tronului. Dar asemenea partide numai pot existà de acum înainte; pretendenți la Tron numai pot fi, fiindcă constituțiunea însăși determină, cine are să succeadă la Tron. Grație cerului am scăpat de acele perturbațiuni teribile ce aduceau cu sine vacanța Tronului, am scăpat și de acele frământătoare partide ce se formau numai în vederea acestei vacanții. Aceste partide numai existà dar la noi, căci nu vedem pe nici unul care să se proclame republican, sau pentru sistemul electiv.

Care partide ar fi deci posibile la noi, de acum înainte? Ar fi negreșit numai acele partide, cari ar avea de bază aplicarea principiilor sociale cuprinse în constituțiune, am avea și noi partide conservatoare, radicale, ultra-radicale etc. Dar unde sunt aceste partide?

Abia de doi ani ne-am dat și noi o constituțiune, una din cele mai liberale constituțiuni din Europa. Toți suntem uniți împrejurul acestei constituțiuni, și fiecare manifestăm devotamentul cel mai mare pentru această constituțiune. Nimeni dar la noi nu se proclamă contra acestei constituțiuni, nimeni nu voește să schimbe principiile sociale cuprinse întrânsa, toți declară că voesc să o aplice, toți voesc a se conforma și literei și spiritului ei.

Unde sunt dar partidele noastre sociale? Unde sunt conservatorii noștri? liberalii noștri? radicalii noștri? ultra-radicalii noștri?

Nu-i vedem nicăeri. Nici un partid nu a scris pe stindardul său această denumire. Și nici nu putem încă vedeà asemenea partide, pentru că ele se formează, precum am zis, după un foarte îndelungat timp, și după trecerea a multor evenimente și după încercarea a multor experiențe.

Înțeleg, D-lor, partidele, o mai repet, înțeleg partidul acelora cari vor schimbarea formei gu-

vernului. Dar aceste partide la noi nu se află. Înțeleg, partide cari vor schimbarea principiilor sociale de administrațiune, cuprinse în constituțiune, dar acele partide noi nu le avem; căci nu am avut timpul a le avea.

Avem noi dar adevărate partide, partide de acelea cari reprezintă principii, căci sunt fondate pe principii, cari sunt imutabile ca și principiile ce reprezintă, cari petrec ani și de multe ori secoli, fără a se schimba, fără a înceta de a exista?

Nu! asemenea partide noi încă nu avem! (aplauze).

Am putea oare numi partid acele grupuri de oameni adunați împrejurul unor persoane sau unei persoane ce ar face din acele persoane sau acea persoană șeful lor? Nu! Asemenea grupuri nu se pot numi partide, în adevăratul sens al cuvântului! Influența lor poate să se vadă câteodată, însă e iluzorie și trecătoare, și acei oameni adunați și strânși numai prin simpatii personale, nu pot constitui un adevărat partid, în sensul larg al cuvântului! (aplauze).

Dacă dar la noi partide în adevăr nu există încă, pentru ce am avea idei preconceptuate asupra majorităților și minorităților? Majoritatea a cărui partid? Minoritatea pentru care partid? Noi dar nu vedem în corpurile legiuitoare decât reprezen-

tanți ai națiunii, cari împreună cu guvernul să conlucreze pentru binele țării, de aceia când am vorbit de majoritate și minoritate, noi am zis totdeauna fosta majoritate și fosta minoritate și am zis pentru noi în Cameră se află unanimitate și rămâne, ca la fapte și la lucru să vedem dacă avem sau nu o majoritate; odată ce dar pentru noi partide nu există, singura preocupăție a noastră a fost binele public; și prin urmare este logic să declarăm că vom lua și vom primi binele ori de unde îl vom afla fără discuțiune, fără preocupățiuni de partide (aplauze).

Vine acum partea practică a interpelărei D-lui Ionescu. D-lui ne spune că un guvern constituțional nu poate exista fără o majoritate. Negreșit, D-lor, și cine zice altfel? Acesta e un principiu foarte elementar, este în natura lucrului ca un guvern constituțional să nu existe fără majoritate. Dar noi nu putem zice până acum, nici că avem o majoritate nici că nu o avem.

La lucru vom vedea.

Fiecare zi, va fi o zi de experiență, majoritatea care nu este astăzi poate să fie mâine. Până acum nu ne-a lipsit majoritatea, ea se formează două chestiunile ce sunt în discuțiune.

Câteodată ați văzut amici personali ai noștri votând contra cutărei chestiuni susținută de noi.

Altădată a fost altfel. Aceasta este o chestiune de convincțiune și trebuie să știm să respectăm libertatea fiecăruia.

Să așteptăm dar fapte, D-lor. și când faptele se vor ivi, atunci vom vedea. Până atunci însă noi nu avem idei preconceptuate asupra majorităților, fiindcă noi nu am venit aici nici cu simpatii, nici cu antipatii preconceptuate. Dacă dar la fapte se va forma majoritate, atunci negreșit că va fi și minoritate, adică și o opozițiune. Și această opozițiune este un ce foarte natural în regimul constituțional. De aceea noi, când opozițiunea se va forma, nu o vom privi ca inamică, ca ostilă, ci dela început o asigurăm că are să i se respecte libertatea acestei tribune, acestui loc de unde ea are să-și exprime liber opiniunile sale! Avem, D-lor, și noi încetul cu încetul să ne învățăm a nu mai considera ca inamici pe ceice se află în opozițiune. Aceasta este legea progresului, și eu cred că sistemul nostru parlamentar a făcut progres. Mi-aduc aminte numai dela 1859, cât am progresat!

O voce. O! da, am progresat.

D. ministru al justiției. Am progresat, căci progresul este în natura lucrurilor și consecința acestui progres va fi că nu se va mai confundă Augusta persoană a Măriei Sale cu ministrii și se

va zice și la noi ca în alte țări „fidela opozițiune a Măriei Sale“ (aplauze prelungite).

O voce. Așa.

D. ministru justiției. Și aceasta, D-lor, este foarte natural într'un guvern constituțional.

O opozițiune se formează în contra urui guvern. Această opozițiune poate deveni majoritate și un conflict se naște între guvern și majoritate. Știți însă cari sunt rezultatele unui asemenea conflict? Dacă ministerul se retrage opozițiunea îi ia locul, și atunci ca una ce a fost fidelă opozițiune a Măriei Sale, ea devine consiliera tronului. Dacă ministerul nu se retrage el face apel la națiune, și națiunea se va pronunța. Inșă, D-lor, astăzi noi nu suntem într'un asemenea conflict.

Și cu toate acestea, D. Ionescu precizând chestiunea voește să-i răspundem într'un mod pozitiv, dacă avem sau nu de gând să dizolvăm corpurile legiuitoare. Și motivul principal al D-lui este, pentrucă știind de mai înainte, să ne despărțim ca buni amici, să ne luăm adio, să ne putem chiar da o strângere de mână frățească (ilaritate).

Dar ce voiți să vă răspundem, D-lor? După câte am spus până aci; acest răspuns este dat dejă: „nu știm nimic, să venim în fapte și vom vedea“. Dar știți că în această Adunare noi nu privim pe

nimeni de mai înainte, nici ca amici nici ca adversari.

Voim și dorim libertatea cea mai absolută pentru fiecare. Ați văzut, o mai repet, adesea că amici personali de ai noștri câteodată ne combat, câteodată ne susțin, căci între noi domnește totdeauna cea mai întinsă libertate de opiniuni. Așteptăm dar să vedem ce majoritate se va forma, ce opozițiune se va afirma.

Până când nu se va ivi un conflict nu știm nimic.

Când se va ivi conflictul vom vedea, și dacă va fi necesar să dizolvăm Adunarea, vom anunța mai înainte pe D. Ionescu, ca să ne despărțim, ca buni amici.

Până ce însă un asemenea conflict nu se ivește nu înțeleg, în adevăr, preocuparea D-lui Ionescu. D-sa nu a văzut până acum nici un act care să legitimizeze sgomotele de care ne vorbește.

Dar sgomotele, D-lor, sunt libere de a circula, îndestul că din partea noastră nu e nici un act care să le dea oarecare aparență de realitate; căci vom voi să evităm, negreșit pe cât demnitatea noastră ne permite, orice conflict, din care poate să rezulte o dizolvare, căci ar fi o nouă agitare și o pierdere de timp pentru țară, și știm, D-lor, că cu cât luptele vor fi mai crâncene și

mai dese cu atât interesele țării vor suferi mai mult. Dar astăzi mai cu seamă, România are trebuință de acord și de unire între fii săi (aplauze prelungite).

La replica lui N. Ionescu răspunde din nou Boerescu.

B. Boerescu, ministru de justiție.

D-lor, sunt sigur, că dacă onor. D. Ionescu ar fi fost aci în timpul discuțiunii adresei, negreșit că am fi fost dispensați de plăcerea de a auzi multe din cuvintele rostite de D-sa astăzi, fiindcă negreșit cu ocaziunea acelei discuțiuni, D-sa ar fi aflat multe din cele ce voește să știe astăzi, și pe cari negreșit că nu le-ar fi mai repetat acum

Eu voi căută, cu toate astea, să dau satisfacțiune curiozității D-lui Ionescu, de vreme ce D-sa, nu s'a mulțumit numai cu răspunsul meu dintâiu.

Onor. D. Ionescu nu-i place definițiunea ce am dat eu partidelor, sau modul cum înțeleg aceste partide. Ei bine D-lor, lăsând la oparte teoria și venind la practică, mi se pare că experiența celorlalte națiuni vine să confirme ceea ce am zis eu; căci D-lor, în alte țări am zis, — și la noi nu poate fi altfel, — sunt două feluri de partide; acelea cari se raportă la forma guvernului în sine, și acelea cari se raportă la modul de a executa principiile sociale coprinse în pactul fundamental.

Altfel de partide, în sensul exact al cuvântului, eu am zis că nu înțeleg. Și aceiace ar fi altfel, și s'ar numi partid, nu ar fi în realitate decât niște grupuri de ambițioși, cari dispar mai curând sau mai târziu.

Citiți, D-lor, istoria tuturilor națiunilor, și veți vedea că pretutindenea nu a fost și nu sunt partide serioase, cari să aibă rădăcini în țară, cari să reprezinte o putere reală, decât numai acelea cari să rapoartă la forma guvernului, sau la principiile sociale și modul lor de aplicare. De veți privi Anglia, care este model în ceea ce privește guvernul constituțional, veți vedea că acolo nu se află partide, cel puțin partide serioase, cari să se raporte la forma guvernului; toate partidele serioase în Anglia sunt monarchice; sunt însă partide în ceea ce privește principiile sociale, sau modul de aplicare și înțelegere a acelor principii coprinse în constituțiune; astfel la Englezi, sunt conservatorii, liberalii, radicalii și ultra-radicalii, etc. Oare la noi să poate zice că există asemenea partide? Negreșit că nu? și cum ar putea fi altfel, când abia de doi ani avem o constituțiune? Oare asemenea partide se improvizează ele? Oare asemenea partide nu sunt opera unui timp foarte îndelungat, a mai multor zecimi de ani chiar? Asemenea partide ca să existe, trebuie să aibe tradițiuni: căci

ele sunt rezultatul, câteodată, a secolii de lupte și experiență. Și credeți D-lor, noi am trecut atât de repede prin atâtea experiențe, încât contrariu de ceea ce s'a petrecut în Anglia, în câțiva ani de zile am și improvisat partide. Cuvinte, D-lor, putem să improvisăm, dar partide nu putem improvisa, când ele reprezintă niște principii, și principiile nu se pot stabili decât după lung timp de experiențe și de luptă. Partide dar, în adevăratul sens al cuvântului încă nu pot exista la noi.

Ce însă ne-a obiectat onor. D. Ionescu! D-lui ne-a zis: „Nu, avem partide, pentru că unii cheamați la guvern, aplică rău principiile și alții le pot aplica bine; unii au cutare sistem în politica exterioară, alții au alt sistem“. Dar aceste fenomene le numește D. Ionescu partide? Partidele cari reprezintă în adevăr principii au semnificare și o importanță mult mai mare și mai reală decât aceia care o dă D. Ionescu. Acele ce arată D. Ionescu sunt fenomene individuale, de multe ori nuanțe ale aceluiași partid, nu constituie însă aceia ce se numește partid. Să vă dau un exemplu ce se vede în unele State monarchice, să luăm Franța unde partidele sunt bine desemnate, căci foarte multe să raportează chiar la forma guvernului. Partidul cel mai puternic, este partidul imperialist sau bonapartist, cum veți voi.

Ei bine, chiar în acest partid sunt grupe de indivizi de nuanțe diferite.

Dar să lăsăm aceste exemple de un interes mai mult abstract, să venim la practică.

D. Ionescu, care ține să avem și noi partide adevărate, a voit să le găsească și tradițiuni, și numai în ăst scop cred eu, ne-a spus D-lui că fondarea unei dinastii la noi nu este nici un lucru nou, nici o revoluțiune socială, fiindcă dinastii am mai avut în vechime, după cum ne spune istoria.

Negreșit că D. Ionescu este un om foarte doct în materie de istorie; însă cu părere de rău trebuie să-i spun că aci mi se pare că se înșeală. Și eu în adevăr cunosc acest regulament pe care l-am invocat oridecâteori am susținut fondarea unei dinastii, însă l-am invocat spre a arată că în vechime au fost încercări de a se fonda o dinastie, dar o adevărată dinastie nu am avut decât acum.

Este adevărat că în vechime s'au văzut adesea Domni aleși, chiar în timp de mai mulți secol, cu oarecare intervale, din aceiași familie domnitoare. Inșă aceasta se făcea totdeauna prin alegeri. Țara recunoscătoare pentru serviciul unui mare Domn, unui erou, alegea de multe ori pe Domnul său tot în aceiași familie, tot în familia ilustrului său fondator. Și această alegere repetată în aceiași familie numește D. Ionescu o dinastie? Nu D-lor!

când este o dinastie, succesorii Tronului numai au puterea prin alegere, ci prin dreptul lor de naștere, drept recunoscut și scris în pactul fundamental al țării: o asemenea dinastie nu am avut până acum; acum o avem pentru prima oară.

D. Ionescu, terminând cu partea istorică a cuvântărei sale, ajunge la partea politică. D. Ionescu, din grija sa pentru acest guvern, — lucru de care-i sunt foarte recunoscător — se preocupă prea mult de pericolul de a nu lăsa să ne atragem de majoritatea actuală pe o cale, care nu este cea bună. D. Ionescu ne-a zis: Fiți expliciți, și spuneți dacă aveți să dizolvați Adunările; căci iacă ce se poate întâmpla: majoritatea actuală reprezintă un sistem de guvernare care astăzi numai există; acea majoritate continuă aceleași opinii, aceleași tendințe, mai ales în ceiace privește politică exterioară; dacă nu dizolvați Adunările, va să zică aprobați modul de a vedea, al acestei majorități, va să zică o să fiți atrași pe drumul ce vă va însemna ea. Acestea sunt, în scurt, ideile D-lui Ionescu.

III

Monitorul Oficial No. 12, din ¹⁷ 29 Ianuarie 1869.

Politica esteroară a guvernului

La întrebarea lui N. Ionescu care este politica esteroară a guvernului Boerescu răspunde în numele guvernului că în ce privește relațiunile esterne linia de conduită a guvernului e rezumată într'un singur cuvânt: neutralitate, căci după cum foarte bine argumentează Boerescu neutralitatea este politică tradițională a României comandată de situațiunea ei geografică și de interesele ei.

D-lor, și acum cat să repet, că dacă D. Ionescu ar fi fost aici în timpul discuțiunei adresei, negreșit, că s'ar fi dispensat de a mai reveni astăzi asupra acestor idei; s'a zis și atunci tot câte se zic astăzi, și ministerul și-a expus ideile sale

Este de mirare cum D. Ionescu poate crede că ministerul ar putea fi atras, de majoritate sau de oricine altul, în o altă politică decât aceia pe care și-a desemnat-o el însuși. Această politică este

cuprinsă în programul său, și cred că onorabilul D. Ionescu trebuie să creadă acest program, nefiind în drept a-l bănuși, până cel puțin nu-l va vedea desmințit prin fapte. În acest program se zice foarte expres că linia noastră de conduită în politica noastră exterioară este însemnată printr'un singur cuvânt „neutralitate“. Multă discuțiune a fost în timp cât eră la ordinea zilei adresa către Tron asupra faptelor ministerului trecut. Noi ne-am ținut în cea mai complectă rezervă, și am declarat că noi nu avem a răspunde decât de faptele noastre, așa precum se urmează între toate guvernele ce se succed. Când însă a fost vorba de acțiunea noastră, ne-am afirmat pozitiv și am zis: *„înnăuntru vom căută a face cât mai multă administrațiune, și cât mai puțină politică. În afară politica noastră, va fi politica tradițională a acestei țări, politica bazată pe tractate, și comandată de situațiunea noastră geografică și de cele mai mari interese ale noastre, politica neutralității“*. Însă am adăogat îndată, că înțelegem a conserva o neutralitate demnă, neutralitatea armată, neutralitatea unei națiuni care să fie în stare de a se apăra când alții i-ar ataca drepturile sale (aplauze prelungite).

Odată ce politica noastră a fost expusă într'un mod atât de clar, înțelege D. Ionescu că nu

avem nimic a-i răspunde nici asupra chestiunii Orientului nici asupra regatului daco-român. Toate pericolele, toate preocupările D-lui Ionescu dispar înaintea acestui singur cuvânt „neutralitatea“, cuvânt pe care majoritatea Adunărilor, până acum nu numai că nu l-a combătut, dar l-a și aplaudat când l-am pronunțat (aplauze). Prin urmare nu este nici un pericol ca aceste majorități să le tragă pe un alt tărâm politic decât al nostru, pentrucă nici noi nu ne vom lăsa a ne abate dela politica noastră, nici majoritățile nu se văd până acum în nimic dispuse a voi să pretindă schimbarea politicii noastre.

Pericol dar pentru guvern, în această privință, nu există; fie D. Ionescu foarte liniștit despre aceasta; îi suntem negreșit foarte recunoscători pentru preocuparea și sollicitudinea D-lui; însă grija ce are, ca să nu devenim cu timpul mai răi decât crede că a fost guvernul trecut, nu ni se pare fondată.

Să crează D. Ionescu că pozițiunea noastră față cu Adunările este foarte clară. Noi ne-am expus principiile și politica noastră, și căutăm apoi ca faptele să fie în acord cu vorbele. Nu provocăm majoritatea în contra noastră; dar iarăși nici nu căutăm după zisa D-lui Ionescu, a fi tolerați de această majoritate. Atitudinea noastră

este demnă ca și pozițiunea ce ocupăm. Nu avem nevoie de toleranță, nici nu suferim a fi tolerați; ci voim ca majoritatea să ne aprobe, sau să ne desaprobe, după cum va crede mai bine. Căci ca guvern, voim să trăim prin noi înșine, și numai cu dreptul și cu demnitatea noastră. Nici nu suntem continuarea cuiva, nici nu servim cuiva de paravan; și rog pe D. Ionescu a nu vorbi și D-lui de influențe străine, căci noi nu cunoaștem nici o ingerință străină în afacerile noastre; și dacă am venit la guvern, am făcut-o, precum am mai zis și altă dată, chemați numai prin singura și unica inițiativă a Măriei Sale Domnului (aplauze).

Și fie sigur D. Ionescu că, cu toată recunoștința ce datorăm în mod egal tuturor puterilor garante, niciodată nu vom tolera nici unei puteri străine, dreptul, contrariu tractatelor, de a interveni în afacerile noastre interioare (aplauze). Odată ce acest punct e bine stabilit, odată ce am mai constatat că, dacă am primit greaua sarcină de a guvernă am făcut-o numai pentru ca să corespundem la încrederea ce Măria Sa a binevoit a ne arăta, să reviu iar la D. Ionescu, la întrebarea ce D-lui ne face, dacă avem să dizolvăm corpurile legiuitoare? Nu numai D. Ionescu, știm că și presa, și mai mulți alții îndeamnă pe guvern de a ajunge la o dizolvare.

Rog însă pe D. Ionescu, care totdeauna a declarat că știe să se mențină pe tărâmul curat constituțional, să-și aducă aminte, că este un ce elementar în mecanismul constituțional, că o Cameră să nu se dizolve, până ce nu va fi un conflict între dânsa și guvern. Fără un asemenea conflict cum s'ar putea pe niște presupțiuni vage, pe niște temeri presupuse, să venim a declara de mai înainte: „avem sau nu să dizolvăm Adunările“? să aștepte D. Ionescu faptele; și când acele fapte se vor ivi, vom vedea ce vom face.

Până atunci însă, dacă este vorba de fapte, am văzut că în fapt, Adunările au aplaudat programul nostru, în care să cuprindă declarațiunea, că politica exterioară este neutralitatea; ce e mai mult, Adunările, în răspunsurile lor către Tron, au invocat acea politică de neutralitate. Prin urmare, D. Ionescu vede, că cel puțin în cece privește politica noastră exterioară, D-lui poate fi liniștit; căci, până acum nu se vede pericol ca majoritățile să fie dispuse a ne atrage pe un alt tărâm decât acela al neutralității.

Conflictul dar neexistând, temerile de pericol nefiind fondate, D. Ionescu poate prea bine veni la această tribună să-și exercite talentul său oratoric, spre a cere dizolvarea Adunărilor, noi nu putem însă să ne pronunțăm și să prejudicăm niște con-

flicte eventuale, cari încă nu s'au prezentat. Constituțional ar fi dacă am urmà noi astfel? D. Ionescu cu toate astea, se preocupă de stabilitate; D-lui voește stabilitate în toate, și chiar în administrațiune. Curioasă însă metodă ar fi de a aduce stabilitate prin dizolvări de Cameri, fără conflicte; D-lor, durata chiar a unei legislaturi știți că este destul de scurtă după constituțiune, abia de patru ani. Dacă este vorba ca opiniunea publică să se manifeste cât de des prin alegeri, îmi pare că o poate face cu înlesnire, termenul legislaturei fiind destul de scurt. Bine însă ar fi, în interesul stabilităței ca pe lângă aceste alegeri normale, destul de dese, să mai venim și noi, și fără cauză, fără conflict, într'un mod inoportun, să mai dizolvăm Adunările, și să mai perturbăm țara cu alegerile cari știți că produc totdeauna o mare agitațiune? Nu, D-lor; o dizolvare este un rău necesar, și ea trebuie să se facă cu multă prudență, pentru cauze grave, și fără precipitare. Când dizolvările se fac ușor, fără conflicte și precipitat, stabilitatea nu câștigă nimic; căci stabilitatea nu poate naște din nestabilitate, cum nici ordinea nu ese din dezordine, nici lumina din întuneric. Apoi ceeace mai face pe D. Ionescu să dorească dizolvarea, mai este și o altă preocupare. D-lui bănuiește sau lasă să se înțeleagă, că nu numai guvernul actual a

fost productul sau efectul ingerinței străine în afacerile noastre, ba încă și camerile actuale, pot fi efectul aceleiași ingerințe străine.

Imi pare rău că onor. D. Ionescu să meargă până acolo încât să presupună că ingerința străină ar putea avea la noi atâta efect, încât să dea naștere, nu numai la guverne ba și la Adunări Legiuitoare! Pentru onoarea națiunii române, o asemenea ingerință nu trebuie nici măcar a se presupune, și cred că și D. Ionescu este de opinia mea (aplauze).

Domnilor, am crezut de datorie, și poate chiar de onoarea guvernului, ca să dau aceste explicațiuni. Cred că însuși D. Ionescu este satisfăcut. D-lui nu a fost însă tocmai mulțumit, când am declarat că, înlăuntru guvernul va face cât mai multă administrațiune și cât mai puțină politică. Cu toate astea îmi pare că ăst program este cel mai util țarei. În afară, am zis că politica noastră, acțiunea noastră se rezumă într'un singur cuvânt: „neutralitate“. Înlăuntru, acțiunea guvernului cată să fie mai ales absorbită în administrațiune; căci țara, D-lor, trăește mai ales cu administrațiunea de toate zilele. O bună administrațiune, îi poate da bune finanțe; prin o bună administrațiune, țara poate avea, școli, șosele, armată, etc. Prosperitatea materială se câștigă prin administrațiune; și când

nu ai prosperitatea materială, nu poți avea nici prosperitatea morală. Ce vrei să faci cu o țară săracă, incultă, fără drumuri, fără școli, fără armată? Poți face politică cât vei voi; acea țară va fi tot în mizerie. Negreșit că nici un guvern nu poate exclude absolut politica; însă politica să nu absoarbă toată acțiunea guvernului, și administrațiunea să predomineze politica. Căci ordinea materială e cea mai bună garanție a ordinei morale, și nu vom putea face o bună politică decât după ce vom începe a face o mai bună administrațiune (aplauze prelungite).

III

Monitorul No. 279, din 19/31 Decembrie 1869

Împrumutul cu premii al oraşului Bucureşti

D. Th. Văcărescu interpelează ministerul la 15 Decembrie 1869 asupra împrumutului oraşului Bucureşti. Ii răspunde B. Boerescu care demonstrează că acest împrumut nu este o loterie ci un împrumut cu premii, deci nu e pedepsit de codul penal.

B. Boerescu, ministru de justiţie. D-lor pe când s'a încheiat acest contract aveam eu onoarea a ocupa ministerul de interne ad-interim; țin dar a risipi orice îndoeli ce s'au putut ridică și iau asupră-mi a vă probă că acest împrumut este corect, atât sub punctul de vedere al legii, cât și al științei. Și ce e mai mult, mă pot lăudă că am putut confirmă unul dîn cele mai avantagioase împrumuturi care s'au făcut vreo dată în țara noastră. Dar s'a criticat și acest împrumut, s'a

ridicat opozițiuni și în contră-i! Să vedem însă dacă criticele au fost fundate.

Onor. D. Interpelator nu s'a pronunțat într'un mod pozitiv asupra caracterului acestui împrumut; D-lui a atins numai multe chestiuni fără a le rezolva. A părut că recunoaște legalitatea lui, pe deoparte; însă pe de altă parte, pare că s'a îndoit asupra caracterului său esențial. Dacă l'a găsit corect în formă, pare că nu l'a aflat tot atât de corect în ceea ce numește D-lui punctul de vedere constituțional.

Să examinăm D-lor valoarea tuturilor criticilor ce s'au putut produce; căci o repet criticele sunt lesne și abundente în regimul constituțional. Vă observ numai un amănunt important, că în timp de mai mult de două luni acest împrumut a fost scutit chiar de critică, lucru foarte rar în țara noastră. Legalitatea sa, avantajile sale erau atât de mari, încât chiar și ziarele opozițiunii nu l'au atacat. Tocmai însă peste 2 luni, un jurnal al opozițiunii emite repede această idee, că acest împrumut ar fi o loterie, care ar fi oprită de legea penală, că guvernul prin urmare, a făcut un act care cade sub prescripțiunile legii penale. Celelalte ziare ale opozițiunii fură fericite a apuca această idee emisă deocamdată fără mult curajiu. și pe pipăite, o propagă apoi cu un ton tare și o pro-

clamă ca o axiomă. Vă mărturisesc, Domnilor, că la întâia vedere când am citit această idee în străinătate am surâs; căci niciodată nu-mi închipuiam că se poate susține mult timp că un împrumut cu premii este o loterie. Când însă am văzut că această idee se menține și se propagă, m'am convins că noțiunile financiare fiind puțin răspândite la noi, nu e de mirare ca toate ereziile să poată afla crezători.

Este timpul însă acum ca să vă luminăm spre a nu mai lăsa spiritele în îndoială. Voiu, examină, Domnilor, acest împrumut, atât sub punctul de vedere al legislațiunei, cât și al științei financiare și economice și vă veți convinge cât el este de corect și de legal. Și fiindcă mă află înaintea unei Camere luminate, chemată de a discuta știința și a face legi, să-mi dați voe a vă cită autorități mai superioare decât noi, mai desinteresate chiar decât noi; și a vă da probe palpabile despre toate aserțiunile mele.

D. interpelator a început prin a vă cită un autor, din ale cărui citațiuni pare D-sa, că a înțeles că împrumutul cu premii este o loterie, până la oarecare punct. Procedura este bună; însă restricția este rea. Operațiunea ce a făcut Primăria este sau împrumut sau loterie, nu poate fi până la oarecare punct loterie sau împrumut. Dacă este

o loterie, este oprită de lege; dacă este împrumut, ea este licită, ea este corectă.

Cum să știm dar dacă aci este un împrumut sau loterie? Lucrul este prea lesne. Luați caracterele esențiale ale împrumutului, luați caracterele esențiale ale loteriei, aplicați-le la cazul de față, și veți afla îndată adevărul.

Este, Domnilor, general cunoscut, este o noțiune elementară, vulgară, cunoscută de toți, și cu atât mai mult de D-v. legiuitori, că caracterul esențial al unui împrumut constă în întoarcerea capitalului împrumutat. Împrumut este atunci când o parte, împrumutătorul, dă capitalul său cu condițiune ca ceailaltă parte să i-l întoarcă înapoi după un oarecare timp. Dar am văzut prin ziare am auzit zicându-se, că un împrumut își pierde natura sa, dacă nu s'a stipulat și dobânda. Permiteți-mi însă, D-lor, a vă declară că aceasta este o enormă erezie în știință. Împrumutul este din natura sa gratuit, și dobânda există numai atunci când părțile o vor stipulă expres. Fără o stipulațiune expresă dobânda nici nu se presupune. Ceeace economiștii și publiciștii au căutat să probeze, a fost nu legitimitatea unui împrumut fără dobândă ci legitimitatea unui împrumut cu dobândă. A se vedeă însă la noi că se susține că un împrumut fără dobândă este un ce ilicit și

imoral, este a se răsturnă rolurile și a se comite una din cele mai mari erezii științifice.

Care este acum caracterul esențial al unei loterii? D. Văcărescu ne-a citat un autor din un dicționar; și bine a făcut, deși eu cred că citațiunea sa nu a putut fi completă; căci nu e cu putință ca un autor serios să susțină că un împrumut cu primă este o loterie. Trebuie însă să alergăm la dicționare când voim a avea adevărata însemnare a cuvintelor. Ei bine, Domnilor, deschideți orice dicționar veți voi citiți orice autor veți dori, și veți află pretutindenea, că caracterul esențial al unei loterii este când miza, când depunerea, când prețul biletului ce se cumpără este în risc, în pericol de a se perde. Nu voesc a vă osteni cu citațiuni; însă am aci o sumă de citațiuni din dicționare academice și economice, din enciclopedii, citațiuni trase din cei mai însemnați economiști, cum Adam smith, J. B. Say, Edgard Duval, Joseph Garnier, etc., cari toate vă vor spune că loterie este atunci când capitalul este în rizic de a se perde.

Așă dar într'o operațiune oarecare, dacă capitalul ce se depune, trebuie să se întoarcă înapoi, după un timp oarecare, acea operațiune este un împrumut; când capitalul ce se depune riscă a se perde, operațiunea este o loterie.

Aplicați, D-lor, aceste principii elementare la contractul primăriei, și veți vedea îndată că este vorba de un simplu împrumut.

Cum însă s'a putut ivi îndoială? Cum s'a născut măcar ideea de o loterie?

Ei, D-lor, în cazul de față au fost îndoeli cari au provenit din două cauze diferite. Unii voiau cu orice preț să critice, să atace împrumutul primăriei, ei erau foarte voioși de a găsi orice ocaziune ca să lovească în guvern. Aceștia înțelegeți că sunt de rea credință, și nu pe ei voi căuta a convinge. Au putut însă fi persoane de bună credință, cari au putut să se înșele, cari au putut să comită o eroare involuntară. De aceștia trebuie să ne ocupăm; pe dânșii îi putem lumina. De unde dar le-a putut veni această idee greșită?

În orice împrumut cu prime, este în adevăr o șansă, este aceea ce se numește în drept un „alea“. Această șansă însă, nu este asupra capitalului, ci asupra dobânzilor cari formează primele. Cel ce împrumută cu primă, este totdeauna sigur că capitalul (și ceva mai mult peste el, cum este la noi) are să și-l iea înapoi; aceea însă depinde de sorti, de șansă, sunt numai dobânzile, este prima pe care o poate câștiga sau pierde. Însă această șansă asupra primei numai, nu denaturează de loc caracterul împrumutului. De aceia și vedem că eco-

nomistul Joseph Garnier, între diversele împrumuturi, aleatorii, citează și împrumutul cu prime, chiar prin aceste cuvinte:

„In fine împrumuturile aleatorii sunt acelea prin care guvernul, în schimb de ceeace primește face promisiuni bazate pe un eveniment incert; astfel loteriile, primele trase la sorți, tontinele aparțin la această categorie“.

Așa dar împrumuturile cu prime, rentele viagere, tontinele intră în categoria împrumuturilor aleatorii.

Împrumutul dar contractat de primărie este un împrumut aleatoriu cu prime. Eroarea pentru persoanele de bună credință s'a putut naște din aceasta, că au văzut că șansa, joacă un rol în această operațiune. Nu au observat însă, că această șansă este asupra primelor, nu asupra capitalului; și când noțiunile financiare nu sunt destul de răspândite, înțelegeți cum această eroare s'a putut propaga și prinde crezământ.

Apoi, Domnilor, adăogați pe lângă aceasta, limbajul practic, limbajul uzual care adesea nu este destul de corect. Ce e de mirare ca mulți, nădată ce văd că un ce, fie capital, fie dobândă, ese la sorți, să-l și numească loterie? Însă atunci acest cuvânt este o metaforă și nu are sensul său legal și științific. Mi s'a întâmplat, D-lor, să văd chiar

un mare economist, un părinte al economiei politice, servindu-se de acest termen ca o metaforă. Așa, Adam Smith, vorbind în tractatul său de economie politică că ceice intră în armata de mare au mai multă șansă decât ceice intră în armata de uscat, zice textual:

„*Loteria de mare nu este atât de desavantajoașă ca cea de uscat*“. (v. I. p. 207).

Apoi, Domnilor, când un economist ca Adam Smith a putut, într'un mod impropriu, să numească aceasta loterie, cum să ne mirăm, că s'au găsit și la noi oamenii cari să numească loterie împrumutul municipal (aplauze)?

Nu cred dar că D. interpelator s'a preocupat de acest limbajiu metaforic ce nu poate avea nici o importanță științifică și legală.

De ce alt s'a preocupat? S'a preocupat oare de criticele morale ce unii vor să facă asupra împrumuturilor cu prime? Nu știu. Inșă înțeleg prea bine aceste critice. Opiniuni sunt multe, și eu le respect. Inșă să nu uităm că domeniul criticelor este foarte întins. Eu vă voi da de exemplu pe J. B. Say, acest mare economist care critică, nu împrumuturile cu prime, ci și alte împrumuturi aleatorii făcute sub formă de rentă viageră și de tontine; el ne spune că aceste împrumuturi constituiesc o operațiune de egoist; și favorizează ri-

sipa capitalurilor, procurând împrumutătorului un mijloc de a-și mânca capitalul cu venitul, de frică să nu moară de foame.

Așa dar de ne vom pune pe domeniul criticelor, vedeți că drumul este foarte întins, și nu știm unde am putea ajunge.

După ce dar, Domnilor, am probat cu autoritățile în mână, din punctul de vedere al științei economice și financiare că aci nu poate fi vorba de loterie, și că a emite numai această idee, este a comite una din cele mai enorme erezii științifice, să examinăm aceiași chestiune și din punctul de vedere al legislațiunei.

Am văzut, Domnilor, cu o profundă mirare, că unele ziare au mers cu curajul până a susține nu numai că împrumutul municipal ar fi o loterie, ba încă că ar fi o loterie, din cele oprite de art. 350 din legea noastră penală! Da, sunt oameni la noi cari vorbesc de legi fără a le cunoaște, fără a le fi citit, ba sunt încă mulți cari știu a le interpreta după persoanele ce se află la guvern!

Însă aci lucrul este atât de simplu, încât lesne se pot confunda ceice au voit să speculeze asupra bunei credințe a publicului. Să ne urcăm la sorgintea legii și să vedem ce se petrece în țările de unde ea derivă.

Art. 350 din codul nostru penal este întocmai art. 410 din codul penal al Franței și al Belgiei. Să vedem dar ce se urmează în Franța și în Belgia unde se află aceeași lege ca la noi, și îndată vom putea ști întinderea și sensul legii noastre.

Domnilor, loteria, în adevăratul sens al ei, a existat cu o mare furie în Europa, în secolul al 16-lea, 17-lea și al 18-lea. Nu numai particularii, ci Statul chiar creea loterii și se folosiă de beneficiile lor. În Italia, în Anglia, în Franța, în Germania furia jocului de loterie eră foarte mare. Pentru Stat ea devenea o sorginte de venituri și sub Ludovic XIV, acest impozit imoral și ruinător eră trecut regulat în budget ca o sorginte de venituri. Precum a arătat și D. Văcărescu, în timpul revoluțiunii franceze, s'au lovit loteriile în Franța, însă numai cele particulare, nu și cele publice. Odată s'a suprimat și loteria publică, însă apoi iar s'a înființat; așa încât în timpul revoluțiunii franceze loteriile publice ale Statului, funcționau liber în toate departamentele Franței.

La 1810 se făcù codicele penale ale Franței și prin urmare art. 410 de unde derivă articolul nostru 350 care vorbește de loterii. Credeți însă că loteriile publice, în adevăratul lor sens, au încetat din cauza prescripțiunilor art. 410? Nici de cum, D-lor. Loteriile au contiuuat să funcționeze

în Franța până la anul 1836, când a venit o lege specială care le-a oprit anume.

În Belgia lucrurile s'au petrecut tot astfel. Măcar că și acolo eră tot legea penală ce avem noi, loteriile publice au continuat de a exista până la 1830. Tot Dalloz ne spune aceasta.

Când dar ne aflăm în fața unor fapte atât pozitive, când vedem că în Franța, că în Belgia, de unde am luat legea noastră, loteriile publice au existat, și nu au putut încetă decât prin o anume lege, cum ar mai putea cineva ayea cutezanța de a învoca art. 350 din codul penal, ca aplicabil, nu numai la loterii, ba și la împrumuturi cu prime?

Nu cred, Domnilor, să mai fi venit cuivă în gând până astăzi ca să confunde împrumuturile cu loteriile, și să le supună apoi la toate legile penale. La noi numai se văd asemenea minuni. Loteriile astăzi sunt oprite expres, și pedepsite sever, în Franța, în Belgia, în Anglia, în Elveția, în Italia; ele există numai în unele state din Germania. Și cu toate astea și în Franța și în Belgia, în Elveția, în Italia împrumuturi cu prime, fără nici o dobândă, se contractează pe fiecare zi de orașe. Este modul de împrumut cel mai avantajios al orașelor.

Și cauza mi-o explic lesne. Împrumuturile

Statului sunt mari, și în deobște dobânda ce se oferă este însemnată. Orașele contractă împrumuturi mai mici și ca să evite de a se încărcă cu mari dobânzi, au preferit mijlocul primelor, așa încât împrumutătorii pot fi atrași ca și fără o mare dobândă să-și depună capitalurile lor, având în perspectivă beneficiul acelei prime.

De aceea vedem că mai toate orașele din Europa fac împrumuturi, ca cel dela noi, adică cu prime numai, fără dobânzi. Când în călătoria mea am auzit pentru prima oară că la noi se acreditează această erezie, că un împrumut cu prime este o loterie, am avut curiozitatea a-mi procură mai multe obligațiuni de împrumuturi cu prime fără dobânzi, din mai multe țări. Așa am aci obligațiuni ale orașelor Friburg, din Elveția, Neuchatel, Ostenda din Belgia, Milan și ale orașelor Roubaix și Fourcoing din Franța.

Toate aceste obligațiuni sunt de împrumuturi cu prime fără dobânzi; toate aceste obligațiuni, notați bine acest însemnat punct, sunt din țări unde loteriile sunt cu desăvârșit oprite prin legi speciale foarte dezvoltate! Și la noi, unde avem aceeași lege penală ca în Franța, Belgia, Elveția, s'ar pretinde că împrumuturile cu prime nu sunt permise, ba încă că sunt și pedepsite de legea penală ?

Căutați, Domnilor, dosarul municipalității, și veți vedea că toate propunerile de împrumut câte s'au făcut, trei sau patru, încă din timpul consiliului precedent, toate au fost tot cereri de împrumuturi cu prime.

Dintre toate însă propunerea cea mai avantajoasă a fost aceea ce s'a întărit; pentru prima oară, Domnilor, se vede în România un împrumut atât de avantajios, ca cu 11 la sută să se plătească și dobândă și amortisment.

Să nu căutăm dar a critica și a denigra aceea prin natura sa este atât de avantajios, atât de corect, atât sub raportul științei economice, cât și sub raportul legislațiunii. Să numim fiecare lucru pe numele său, și să dăm termenilor adevăratele lor semnificații; atunci numai vom proceda în examinarea noastră ca oameni luminați și vom da lucrurilor adevăratele lor valoare (aplauze).

1870

I

Monitorul No. 58 din 14/26 Martie 1870

Dreptul de control al Reprezentațiunii naționale asupra budgetelor statului.

În ședința din 6 Martie 1870 a Camerei Deputaților, cu ocazia discuției budgetare pe 1870/71, mai mulți deputați, între cari *Codrescu*, *Gr. Brătianu* și *Agarici* căutând a provoca o criză ministerială prin refuzul budgetelor sub cuvânt că nu ar fi echilibrate, ieșă cuvântul și *B. Boerescu* care susține că budgetele fiind ale țării nu ale miniștrilor nu se poate refuza votarea lor.

B. Boerescu. D-lor, ași dori să coborâm chestiunea de pe tărâmul abstracțiunilor vagi pe cari au pus-o unii din onorabili D-ni oratori cari m'au precedat; ași dori s'o coborâm de pe tărâmul teoriilor fără nici un scop practic, pe cari am văzut că le-a dezvoltat onorabilul D. George Brătianu și chiar onorabilul D. Ioan Codrescu, al

căru discurs mi s'a părut ceva mai practic; ași voi, zic, să coborîm această chestiune pe un tărâm cu totul practic și mai aproape de bunul simț. Cu alte cuvinte, ași dori să definim bine chestiunea și să de dăm o socoteală exactă despre ce este vorba.

Despre ce este vorba dar, D-lor astăzi?

Este vorba de votarea bugetelor; e vorba de exercițiul unui drept, cel mai important ce are Camera, despre dreptul de a examina expozițiunea oficială a cheltuelilor și a veniturilor pe care guvernul este dator s'o prezinte Camerei în fiecare an.

Acest drept este în adevăr foarte important și cu cât importanța sa este mai mare cu atât mi se pare că Camera trebuie să proceadă în exercițiul lui cu tot tactul și cu toată seriozitatea ce trebuie să aibe un corp menit de a controlă interesele cele mari ale națiunei.

Numai în Statele constituționale, numai în acele State în cari națiunea controlează afacerile guvernului, știți că sunt bugete regulate; numai acolo, D-lor, se votează regulat pe fiecare an bugetul de venituri și acela de cheltueli; știți că acest drept noi îl executăm ca în toate Statele constituționale, numai din timpul de când s'a inaugurat sistemul nostru reprezentativ, numai dela 1859 avem și noi dreptul să controlăm afacerile guvernului nostru, numai dela 1859 avem și noi bugete,

avem dreptul să le cercetăm, să le votăm. Numai de atunci acest control se face de națiune, și se face într'un mod bine simțit.

Să vedem dar, D-lor, cum trebuie să se exerciteze acest drept în orice Stat constituțional, pentru ca să știm și noi să lucrăm tot astfel. Căci cred că ar trebui să luăm exemple de la alte State constituționale; să vedem cum se exercită acolo acest drept; căci socotesc că este bine să ținem seamă de experiențele Statelor celor mai bătrâne cari ne-au servit de model în noua noastră organizațiune!

Domnilor, este adevărat că cu ocaziunea discuțiunii budgetului se discută totdeauna chestiunile cele mai importante; cu ocaziunea budgetului de cheltueli se pun pe tapet toate chestiunile din lăuntru, chestiunile de administrațiune, toate chestiunile cari sunt legate, direct sau indirect, cu afacerile publice și cu serviciile cari se îndeplinesc prin acel budget. Cu ocaziunea budgetului de venituri se discută natura impozitelor, cotitatea lor, modul de percepțiune, în fine se face o discuțiune potrivit cu natura obiectului care se află în chestiune.

Prin urmare la ce rezultat se poate ajunge cu ocaziunea discuțiunii generale a budgetelor? Cu ocaziunea acestei discuțiuni nu se poate întâmpla decât două lucruri: Camera sau corpul care este menit de a examina budgetele, exprimă într'un mod

franc și categoric, că nu are încredere în guvern, că nu voește prin urmare că încredințeze punga Statului în mâinile unor miniștri cari nu se bucură de încrederea reprezentațiunii naționale și când se face aceasta, atunci știți cari sunt consecințele: miniștrii sau se retrag, sau dizolvă Adunarea.

Dacă se întâmplă însă ca Adunarea să nu voiască a pune chestiunea pe acest tărâm, atunci se discută și se regulează echilibrul budgetar, adică balanța între cheltuielile și între veniturile Statului, și astfel se rezolvă chestiunea budgetară, când ministerul are o majoritate în Adunare.

Iată, D-lor, rezultatul practic al debaterilor care se urmează în toate Statele constituționale unde se examinează pe fiecare an bugetele: iată, D-lor, ce obiecte speciale și bine determinate, poate să aibă discuțiunea iscată cu ocaziunea votărei bugetelor. La noi ce se întâmplă cu discuțiunea de față?

Mai înainte de toate, într'un mod general, într'un mod vag, s'au aruncat temeri, s'a arătat pericolele cari rezultă din creșterea exagerată a bugetelor dela un timp încoace. Apoi, onorabilii D-ni oratori cari au combătut bugetele, și cari cu toate astea nu au pus chestiunea ministerială într'un mod precis și regulat, au socotit că vorbind numai despre pericolele ce au să rezulte din sporirea exagerată a cheltuelilor ce nu sunt în proporțiune

cu cheltuelile, ne vor înduplică să nu votăm bugetele.

Dar, D-lor, lăsând deocamdată la o parte ne-regularitatea procedurii, oare sporirea cheltuelilor, în sine, este ca o cauză reală a perturbațiunii noastre financiare? Această cauză fi-va ea un pericol? Și acest pericol fi-vă el adevărata cauză care face pe acei domni să declare că refuză bugetele?

A venit onorabilul D. Codrescu și ne-a făcut panegiricul sistemului nostru financiar din vechime; a venit să ne arăte în ce stare de fericire ne-am aflat atunci când comptabilitatea Statului eră așa de simplă, așa de patriarhală!

Dar, D-lor, este cunoscut de toată lumea că un Stat merge spre civilizațiune, cu cât merge spre civilizațiune, cu atât îi cresc și trebuințele, cu atât îi cresc și cheltuelile; cu cât un Stat este mai puțin înaintat, mai în stare primitivă, mai în stare patriarhală, cu atât și trebuințele, cu atât și cheltuelile sale sunt mai mici.

La noi s'au urcat negreșit cheltuelile, și eră natural să se urce dela 1859 încoace, dela acel an de când datează începutul unei noi ere sociale de civilizațiune în care am intrat. Dela acea epocă societatea noastră a luat o mare desvoltare, și nu trebuie prin urmare să vă mirați dacă și cheltuelile s'au ridicat în proporțiune cu desvoltarea nouilor

trebuie și nu trebuie D. Codrescu să se mire dacă și sistemul nostru financiar numai poate fi așa de simplu și primitiv ca în vechime.

Un singur exemplu: aduceți-vă aminte cum eră în vechime numai o singură parte a activității noastre: lucrările publice, cel puțin în România de dincoace de Milcov; și ce aflați? Aflați că înainte numai de 1859, acest serviciu însemnat abia figură ca o singură și modestă secțiune în ministerul de interne. Astăzi, însă, pentru îndestularea acestui serviciu s'a instituit un minister special și zecimi de milioane sunt consacrate pentru lucrările publice de tot felul.

Putem oare zice că o asemenea cheltuială este o sarcină? Putem oare zice că o asemenea adăogire de cheltueli este o anarhie, este un semn de slăbiciune sau de desordine? Cred că nimeni din D-voastră nu admite aceasta.

Cu toate astea este un rău, necontestat, ca cheltuelile să nu fie în echilibru cu veniturile. Dar de unde a provenit răul? De unde a venit că ne-am aflat într'o bună dimineață că cheltuelile noastre sunt în disproporțiune cu veniturile?

Să ne explicăm cauzele acestui fenomen, nu cauzele politice, cum neconținut s'a făcut, ci cauzele reale, cauzele economice. Știți, D-lor, cari sunt după mine cauzele? Ele sunt, că nu s'a putut

dela 1859 până astăzi să se creeze prin acele cheltuieli destule lucrări productive.

Cheltuelile ce s'au făcut erau neapărat utile, necesarii chiar, nu de lux, cum a zis onorabilul D. G. Brătianu; căci, toți aci, știm că numai lux nu face Statul nostru, abia are utilul, abia are necesariul și nimic mai mult.

Trebuințele dar dezvoltându-se, s'au putut face multe cheltuieli utile, s'au putut îndestula servicii indispensabile, dar nu au putut încă până astăzi face încă destule cheltuieli pentru lucrări productive. Într'un sens general și cheltuiala utilă este productivă; căci, productive sunt cheltuelile ce se fac, de exemplu, cu justiția, cu administrațiunea, cari apără averea, persoana onoarea noastră. Inșă într'un sens restrâns, în sensul economic, cheltuiala productivă este numai cea prin care se mărește averea publică. Când un Stat are multe asemenea cheltuieli productive, eu felicit acel Stat; căci cu cât asemenea cheltuieli vor fi mai multe, cu atât averea publică și privată se va mări, și prin urmare cu atât resursele de venituri în Stat vor fi mai numeroase.

Am putea noi care să ne plângem dacă în budgetul nostru s'ar prevedea o sumă pentru exploatarea de mine, pentru parchetarea de păduri, pentru înlesnirea navigărei râurilor și altele ase-

menea? Negreșit că nu, D-lor, pentrucă aceste cheltueli, nu ar produce desordini în finanțe, ar fi din contra o sorginte de avuție, un mijloc de a crește veniturile Statului și de a se face posibilă echilibrarea budgetului.

Din nenorocire însă, D-lor, trebuie să mărturisesc că numai de puțin timp încoace au început a se înmulți și la noi asemenea lucrări, productive în sensul adevărat economic, până acum aceste lucrări sunt drumurile, numai mijloacele de comunicațiune.

Iată însă într'adevăr o lucrare productivă. Și oricât ar critică cineva drumurile de fer, eu voi binecuvânta în totdeauna efectuarea acestor drumuri, căci sunt cea mai mare sorginte a avuției noastre publice.

Mai sunt și alte lucrări deasemenea natură; însă toate abia au început a se efectua, încât încă n'au putut să-și producă efectele lor, n'au putut să-și dea încă roadele lor.

Acî se află adevărata cauză economică a neechilibrării budgetelor noastre. Am avut cheltueli, însemnate — consecință naturală a necesității timpului, a dezvoltării cari a luat societatea noastră și interesele ei, — însă cheltueli mai mult utile de cât productive; și astfel pe nesimțite, pe când cheltuelile s'au mărit într'o proporțiune însemnată, veniturile n'au crescut în aceeași proporțiune.

De aci, dificultățile financiare, jena financiară, neechilibrarea bugetelor.

Apoi dacă pe lângă această cauză principală și primordială, s'ar adăoga din timp în timp și o nedibace gerare a finanțelor, și o așezare de impozite mai mult sau mai puțin nenemerită și o percepțiune mai mult sau mai puțin neglijentă, înțelegeți, D-lor, că dificultățile financiare au putut deveni și mai mari!

Dacă dar ar fi să ne ocupăm într'un mod serios și practic de chestiunea bugetelor, ar fi mai cu seamă spre a examina toate aceste dificultăți financiare, ar fi spre a ne urca la cauzele economice cari au adus deficitul; atunci am căuta și modul cum să piară dificultățile, cum să aducem echilibrul în buget, cum să punem în fine finanțele noastre într'o stare normală!

Aceasta este oare ținta D-lor oratori cari combat bugetele? Preocuparea D-lor este oare o preocupare economică sau numai o simplă preocupare politică!

Nu voi să fac analiza cuvintelor D-lor; aceasta au făcut-o alții. Să observăm numai într'un mod general, modul cum fiecare din D-lor a combătut bugetul, și vom înțelege îndată care a fost adevărată D-lor preocupare. Atunci vom vedea și ne vom putea da seama cum stă chestiunea; atunci

vom cugeta dacă e bine sau rău să ascultăm pe acei D-ni deputați cari ne îndeamnă să nu votăm budgetul

Constituțională este procedarea D-lor deputați cari propun refuzul budgetelor? Spre a ști dacă aceasta este bine, este prudent să consultăm uzurile altor națiuni civilizate. Cel d'întâi popor care a avut budgete regulate, unde națiunea își-a exercitat mai înainte de toți acest drept de control a fost Anglia. Acolo prin urmare uzul este mai constant, mai sigur.

Consultând dar uzurile parlamentare ale acelor națiuni, vom vedea că budgetul se consideră ca aparținând națiunii, iar nu miniștrilor. Nu se face o chestiune ministerială din un budget, și aceasta cu drept cuvânt; căci budgetul este, cum se zice peste Milcov, gospodăria Statului; precum fiecare familie își regulează veniturile și cheltuelile sale de peste an, tot astfel și familia cea mare, Statul, trebuie să-și reguleze veniturile și cheltuelile sale. Nu este nimeni în drept, sub cuvânt de neîncredere în minister, să oprească această gospodărie a Statului, să oprească economia domestică a familiei celei mari, a Statului, să împiedice astfel mersul societăței și să amenințe siguranța publică.

Dar aud că mi se objectă că s'au văzut asemenea exemple, că s'a văzut Camera în acele țări

refuzând budgetele. Da, este adevărat; dar știți când? Să vă spun eu când.

Asemenea acte s'au văzut, de exemplu, în Franța, în timpul lui Carol X-lea, când Camera i-a refuzat budgetele; s'a văzut în Anglia, în timpul vechilor ei parlamente, când ele smulgeau dela Rege una câte una libertățile publice, și când îi zicea: „dă-mi cutare drept, ca să-ți votez cutare impozit!“ dar asemenea acte s'au văzut în aceste țări numai atunci când se află o luptă între Cameră și capul Statului; aceasta erà pozițiunea între Camera Franței și Carol X, între vechile parlamente ale Angliei și regii ei; pozițiunea erà anormală și actul erà revoluționar.

Mai voiți și alte exemple? Le voi găsi mai aproape decât ați crede, le vom găsi chiar la noi. Fiindcă facem istorie, de ce și istoria noastră să nu ne serve a ne lumina?

Chiar la noi s'a întâmplat asemenea acte. Vă aduceți aminte că în anul 1863 s'a făcut în Adunarea noastră o propunere de a se refuză budgetele. Am avut curiozitatea a citi procesele-verbale spre a-mi înprospăta memoria aceluï fapt, petrecut în ziua de 26 Februarie 1863. Acea propunere erà făcută de d-l C. A. Rosetti, și între alte considerante pe cari se bază d. Rosetti spre a refuză budgetele și perceperea impozitelor, erà un consi-

derant care se potrivește mult cu ceea ce s'a zis astăzi.

D-lui zicea între altele: „*Considerând că prin votarea proiectului de lege proiectat de comisiunea financiară s'ar da un vot de încredere ministerului și teoriilor constituționale ce a susținut în Adunare, și după care voește a conduce țara, etc.*“. Vedeți că D. C. A. Rosetti vorbea în acea epocă tocmai acum au vorbit unii astăzi.

Am combătut atunci propunerea D-lui Rosetti cu aceleași argumente cu cari mă serv și astăzi; am spus atunci, ca și acum, că nu se face din votarea bugetelor o chestiune ministerială. Vă adaog încă astăzi, că înțeleg ca bugetele să se refuze atunci când este o luptă de o altă natură, o luptă mai mare decât ministerială, o luptă între Cameră și capul Statului. Atunci înțeleg a se refuză bugetele! Dacă lupta însă nu este de această natură, atunci, vă mai repet, cum se poate face din bugete o chestiune ministerială?

Așa dar, D-lor, din acest punct de vedere. îmi pare că s'a probat în mod pozitiv că propunerea de a nu se votă bugetele nu este constituțională; căci ea este contra a ceea ce se urmează în Statele constituționale; căci ea, prin natura sa, este un act revoluționar.

Să considerăm acum chestiunea sub un alt

punct de vedere; să lăsăm uzurile și exemplele străine și locale; să vedem dacă, după legile noastre, după constituțiunea noastră, constituțională este o asemenea propunere? Să vedem dacă după constituțiunea noastră se poate face din bugete o chestiune ministerială? Iată ce zice art. 113 din constituțiune:

„Budgetul se va prezintă totdeauna cu un an înainte de punerea lui în lucrare, Adunărei legiuitoare, etc.“.

Din nenorocire acest articol nu s'a pus până azi în lucrare. Sperăm însă că peste puțin ne vom pune în stare normală, votând budgetul cu un an înainte. Însă ce dovedește acest articol? Nu vedeți D-voastră, în modul cel mai clar, că constituțiunea noastră nu permite ca din bugete, din expozițiunea oficială a veniturilor și cheltuelilor zilnice, să se poată face o chestiune ministerială? Nu vedeți că prin obligațiunea de a se vota budgetele cu un an înainte, a făcut imposibile crizele ministeriale cu ocaziunea budgetelor? (aplauze). Cum, în adevăr, cu votarea budgetelor s'ar putea face o chestiune ministerială, când nu se știe ce miniștrii vor fi peste un an când ele se vor aplica?

Presupuneți că suntem în regulă; că în luna lui Noemvrie 1870 ni se prezintă ca să votăm

budgetele pentru 1871. Ei bine, presupuneți D-v. că ar fi constituțional, că ar fi regulat, că ar fi chiar fapt de om cu minte ca să se refuze ministerului din anul 1870 budgetele destinate pentru anul 1871? Aceasta ar fi absurd și nu cred că ați aproba o asemenea enormitate.

Imi veți zice însă: „Da, așa este; însă acum ni se prezintă budgete pe anul curent; dacă din împrejurări independente de voința noastră nu s'a putut de zece ani a se aplica art. 113 din constituțiune, apoi atunci profităm de ocaziune și zicem ministerului: te-am prins la mână, nu-ți dăm budgete“.

Dar atunci, D-lor, D-voastră ați profitat numai de o ocaziune pe care nu ați avea-o de am fi în starea normală a art. 113; dar atunci cel puțin spuneți că aceasta este o curată stratagemă, o tocmeală între D-voastră și minister? Numai vorbiți însă în numele dreptului!... Dreptul este contra D-voastră și constituțiunea este în contra D-voastră (aplauze)!

Formați francamente o propunere categorică de neîncredere în minister dar nu șicanați! luptați franc și leal; aveți curajul de a pune chestiunea de neîncredere, și atunci guvernul, dacă veți avea majoritate, sau vă va cedă locul, sau va dizolva Adunarea, cu budgete votate, și vom ști unde ne aflăm.

Dacă nu veți avea majoritate, aveți să vă supuneți la legea comună, în virtutea căreia minoritățile cedează majorităților, și iarăși știm unde ne aflăm și țara va merge înainte (aplauze).

Însă cu modul D-voastră ce faceți mai mult decât simple încurcături? cum veniți D-v. și ziceți guvernului: noi nu propunem vot de neîncredere; dar nu votăm nici bugetele; dar atunci ce voiți să facă guvernul? ce consilii are să dea el capului Statului? Să-și dea demisiunea? dar cine i-a spus că nu are încrederea Adunării? să dizolve Adunarea? dar ce conflict s'a ivit între ea și minister? până când majoritatea Camerei nu s'ar pronunța asupra unei propuneri de blam, ce voiți să facă ministerul? A! dar D-voastră știți că nu sunteți majoritate și iată de ce nu cutezați a vă expune la votarea unei propuneri de blam! voiți dar să ajungeți la scop, de a decima ministerul, prin strategeme numai, prin simple amenințări! poate aceasta să fie dibaci, însă nu este cavaleresc (aplauze).

Cred, D-lor, că am probat astfel până la evidență, că scopul ce urmăresc ceice propun refuzul bugetelor, că remediul ce prescriu la un rău ce-l recunosc chiar D-lor, nu este practic, nu este logic, nu este mai ales constituțional.

Pot adăogă acum că această a D-lor procedare nu este nici patriotică. D-v. cari ați constatat

răul, D-voastră cari cunoașteți deficitul budgetului, cum puteți ajunge la concluziunea că mai bine este ca țara să meargă cu un budget ce are 24 milioane deficit, decât cu un budget al cărui deficit este redus la 11 milioane? Nu este patriotic să voiți astfel a mări răul prin continuarea lui!

Fac dar apel la însăși sentimentele D-v. patriotice, ca să părăsiți o așa cale rătăcită! În orice caz, sunt sigur că această Adunare nu vă va urmă, și că ea, conform uzurilor parlamentare, conform datoriei sale esențiale, va aduce cel mai mare serviciu țării, curmând răul și restabilind echilibrul financiar prin votarea budgetelor țării (aplauze prelungite).

II

Monitorul No. 271, din 9 21 Decembrie 1870

Alegerile Colegiului III de Deputați din Ilfov

Contemporanii își aduc aminte de furtunile ce provocau alegerile în primii ani ai Domniei Regelui Carol I. În București mai cu seamă se dedeau adăvărate bătații cu prilejul acestor alegeri.

În ședința din 2 Decembrie 1870 abia a ajuns la ordinea zilei raportul secțiunii de verificare a alegerii Colegiului III de Ilfov. Acest raport conchide conform opiniei majorității membrilor secțiunii la invalidarea alegerilor și la convocarea din nou a colegiului, adăugând ca să se numească o anchetă parlamentară care să cerceteze cum s'au făcut acele alegeri și să asiste de drept la alegerile cele noi.

Se naște o discuțiune aprinsă care durează trei zile.

În ședința din 3 Decembrie a Camerei Deputaților ia cuvântul B. Boerescu.

B. Boerescu. Domnilor, am să combat concluziunile raportului, și să-mi permiteți a le combate pe un tărâm cu totul altul decât acela pe

care s'a pus chestiunea de către mai mulți Domni oratori.

Nu mă voi urcă în acele regiuni superioare și abstracte unde s'au urcat unii din onor. preopinenți, făcând teorii vage asupra libertății de alegeri și a tot felul de libertăți, cari teorii se pot lesne copia din autori, ci mă voi ține pe tărâmul mai modest al faptelor ce discutăm.

Nu mă voi ocupa nici de chestiuni personale, nici de chestiune de guvern, ci pur și simplu voi examina concluziunile raportului așa precum doreă onor. D. Voinov, care însuși a constatat, că mai toți oratorii s'au depărtat dela chestiunea principală.

Este în discuțiune alegerea din București; și permiteți-mi a crede, că lumina nu este, nu poate fi făcută numai după discuțiunea ce a urmat.

Eu presupun acestei onor. Adunări, intențiunea de a lucra cu imparțialitate. Dar fiindcă cei mai mulți din D-voastră sunt din districte, cred că nimeni nu poate cunoaște mai bine faptele ca noi cari suntem din capitală; și dovadă despre aceasta este că onor. D. Fleva, spunându-ne că la alegerea capitalei s'ar fi votat cu fraudă, s'a exprimat chiar astfel: „*Așa mi s'a spus, și cred că este adevărat*“. Tot cam așa s'a exprimat și D. Voinov. Va să zică, Domnilor, cred după spuse, după afir-

mărire altora; căci nici unul din D-lor nu au fost prezenți în capitală, și prin urmare nu au fost în pozițiune de a cunoaște lucrurile prin D-lor înșiși.

Așà dar, să examinăm acum chestiunea cu imparțialitate și cu răceală mai cu seamă. Nu voi să pun alegerea capitalei mai presus de toate celelalte alegeri, cum se pretinde de unii D-ni oratori, cari ne-au spus că capitala este inima și capul națiunii.

Eu, Domnilor, nu cred că capitala este capul și inima unei națiuni; căci atunci s'ar presupune că celelalte părți ar fi un corp inert: capitala nu este, Domnilor, nici capul, nici inima unei națiuni, ci o parte din capul și inima unei națiuni; însă, o parte ce ocupă locul cel dintâiu; capitala, cu alte cuvinte, este *prima inter pares*.

Să examinăm dar alegerea capitalei, întocmai cum s'ar examină acelea ale colegiilor celor mai depărtate din țară și să vedem dacă le putem anulă în drept, fără a da votului nostru nici una din semnificările la cari au voit să ajungă unii din preopinenți. În alte cuvinte, nu trebuie, D-lor, ca din acest vot să iasă un blam pentru minister; nici asemenea aș dori, mai ales ca acest vot asupra alegerilor capitalei, să aibă semnificarea pe care toți, ați înțeles-o, la care a voit să ajungă D. Candiano. Votul nostru, în chestiunea de față, nu

poate fi, nu trebuie să fie decât un simplu vot de justiție; și pentru ca justiție să fie să-mi permită onor. D. Blaremburg, a-i spune, că trebuie să votăm cu răceală, cu imparțialitate, și fără a amesteca politica, sau alte consecințe politice de blam sau nu știu mai ce. Căci, Domnilor, este știut că, nu poate fi justiție acolo unde numai sunt garanții de imparțialitate.

Așa dar, Domnilor, să examinăm chestiunea Bucureștilor, cel puțin cu aceeași măsură cu care s'a examinat și alte alegeri până acum.

Cât despre mine, Domnilor, vă voi proba că vorbesc cu cea mai mare imparțialitate, fiindcă toate argumentele mele le voi baza pe fapte și acte pozitive. Aș ruga numai și eu pe D. Deputați cari vor voi să mă combată să o facă tot în acelaș mod, adică să nu mă combată numai cu fraze și declamațiuni, ci cu fapte, cu acte (întrerupțiuni).

B. Boerescu. — Domnilor, o alegere se poate atacă sau ca făcută în contra lezei, ca lipsită adică de formele esențiale cari o fac valabilă, sau ca făcută cu violență, și atunci Camera, transformându-se într'un înalt juriu, apreciază dacă au fost violențe de natură a face ca alegerile să nu fi existat, și va judecă cum va crede mai drept. Subt ambele aceste puncturi de vedere s'au atacat alegerile Capitalei.

Le vom examina pe amândouă; vom produce fapte, vom expune acte, și vom vedea dacă Adunarea, fie numai cu legea în mână, fie chiar ca juriu, va putea invalida aceste alegeri. Vom vedea atunci dacă aceste alegeri se pot lovi, prin motive legale, sau prin motive numai morale, sau dacă anularea lor ar fi numai o chestiune de partid, executarea unui pact care a fost baza fuziunii de partide.

Toate acestea le vom vedea și țara le va aprecia.

Să începem dar mai întâi, cu partea legală; să examinăm dacă aceste alegeri au fost sau nu făcute conform legii.

S'a pronunțat neîncetat de unii din D-nii oratori și de D-nul raportor, cuvântul de ilegalități, fără să precizeze în ce constau acele ilegalități. Ce e mai mult, ați putut observa acel curios fenomen, că toți din D-nii oratori cari au vorbit de violarea legii, s'au ferit de a cită anume articole de lege. Numai d. Fleva a menționat, în treacăt și foarte repede, că s'ar fi violat art. 62 din legea electorală; iar toți ceilalți oratori s'au ferit de a ne cită vreun articol de lege ce s'ar fi violat. D-nul raportor însuși repetă de mai multe ori în severa D-sale lucrare, că s'a violat legea, și cere anularea alegerilor numai pe unicul motiv de ilegalități, fără să-și dea osteneala a ne arată ce anume articole de lege s'au violat.

Să luăm dar noi legea; să o examinăm, să vedem formele esențiale ce ea cuprinde, spre a putea apoi vedea reproducând faptele, dacă legea s'a putut viola.

Să luăm dar textul legii electorale; să vedem cari sunt formele esențiale ce ea prescrie, acele forme, cari direct sau indirect se leagă cu alegerile de acum, și să ne pronunțăm apoi în cunoștință de cauză dacă legea s'a putut sau nu viola.

Aceasta e lesne de făcut. Iată legea electorală. Ce aflăm?

Art. 54 care ne spune că, sub pedeapsă de nulitate, alegerea trebuie să înceapă la o oră oarecare. Aceasta însă nu are a face cu chestiunea noastră. Sunt apoi art. 60 și 62 care ne spun cum se votează, că adică fiecare din alegători merg chemați după ordinea alfabetică să-și scrie votul lor, etc., și că votarea nu ține decât până la 4 ore.

Art. 65 ne mai spune că nu pot vota decât acei cari sunt înscrși în liste.

Iar art. 66 ne spune, într'un mod expres, că numărul voturilor Deputaților se înscriu pe o îndoită listă, una ținută de secretari și alta de scrutatori.

În fine, să nu uităm că art. 69 ne spune că despre toate operațiunile și incidentele electorale se va ține un proces-verbal, scris de biurou și de alegătorii prezenți cari vor voi.

Iată, Domnilor, toate dispozițiunile legii, cari cuprind formele cele mai esențiale de observat în operațiunile electorale.

Acum lucrul este lesne. Odată ce am constatat că legea cere ca fiecare alegător să voteze după chemarea ce i se va face, ca votarea să țină numai până la 4 ore, ca să se țină două tablouri de numărul voturilor celor aleși, și că despre toate aceste operațiuni să se facă proces-verbal. subscris și de alegătorii ce vor voi; odată ce toate acestea le știm, să venim acum la fapte, să vedem dacă faptele comise, dacă neregularitățile ce se impută acestor alegeri, constituie atâtea violări ale formelor esențiale ce am menționat cu textul legii în mână.

Dar de unde să luăm aceste fapte? Negreșit trebuie să le iau din lucrarea d-lui raportor; căci baza discuțiunei noastre este raportul comisiunei, care este depusă la biuroul nostru. Să rezum dar, domnilor, toate observațiunile, toate pretinsele violări de lege expuse în raport, și să le rezum într'un mod mai exact și chiar mai generos decât toți.

Iată, Domnilor, cum se rezumă după acel raport toate lipsele de formă ce s'ar fi comis la aceste alegeri.

Li se impută adică:

Că nu s'a cusut la dosar apelul nominal, și că nu s'a ținut lista votanților;

Că nu s'a votat la secțiuni și după patru ore în ziua întâia;

Că la secțiunea III, hârtia pe care erau scrise voturile biuroului definitiv, este tăiată dela un loc încolo;

Că la secțiunea de albastru, procesul-verbal pentru alegerea biuroului definitiv nu s'a subscris de 25, ci numai de 10 alegători;

Că tot la secțiunea de albastru, procesul-verbal pentru rezultatul votului, e scris de o altă mână, decât restul procesului-verbal;

Că la secțiunea dela negru, este o răsătură pe tabloul de voturi, în dreptul numelui unui candidat.

Iată, Domnilor, în rezumat, toate faptele ce se impută de D-l raportor ca ilegalități ale acestor alegeri; și vedeți că se recunoaște că rezumatul meu este corect, scurt și complet.

Acum, Domnilor, după ce am expus și coprin-
derea legii, și analiza faptelor, lesne le putem
apropia unele de altele, spre a vedea dacă faptele
imputate constituie atâtea violări ale formelor ex-
prese. Și atunci Camera poate spune, în cunoștință
de lucru, dacă s'a violat legea.

Să venim la imputările cuprinse în raport,
la pretinsele ilegalități ce se zice că s'au comis în
aceste alegeri.

Mai întâi, D-lor, să constatăm acest fapt

esențial, că alegerilor de astăzi se impută niște lucruri, asupra cărora nu se află nici un protest al alegătorilor, pe care să-l fi judecat biuroul secțiunii. Se constată că în toate verificările precedente, Camera a admis această jurisprudență constantă că ea să se ocupe numai de acele viciuri pentru cari alegătorii vor fi protestat la biurouri; însă când într'un dosar de alegeri nu se găsește nici un protest Camera s'a mărginit totdeauna a admite alegerea ca bună.

Acum numai, și anume pentru cazul de astăzi, voește a se face o excepțiune la această generală jurisprudență? Fie; primim și această excepțiune. Măcar că nu există nici un protest în dosarele acestor alegeri; să primim a judecă viciurile ce li se impută.

Am rezumat cari sunt acele viciuri. Am văzut că cele mai principale, acele cari s'a invocat mai mult și de D. raportor și de ceilalți preopinenți, sunt că nu s'a ținut o listă de votanți, că nu s'au anexat la dosar apelurile nominale.

Să ne preocupăm dar mai întâi de acest important viciu.

Această lipsă de formalitate constituie ea o violare a unui text espres din legea electorală? iată prima chestiune:

V'am citit, D-lor, toate articolele din acea

lege, cari se referă la formele de votare; și ați văzut că nicăieri legea nu cere nici să se coase la dosar apelurile nominale, nici să se țină listă de votanți.

Legea, în art. 62, zice: că votanții să voteze după rândul lor alfabetic. Aceasta presupune negreșit că este un apel nominal; fiindcă altfel nici un s'ar putea vota.

Insă din acest articol nu se deduce de loc că acel apel nominal să fie și anexat la dosar. Că s'a făcut votarea după apelul nominal, se constată din procesele verbale, subscribe de sumă de alegători, dela toate secțiunile; și prin urmare legea s'a observat, și necoaserea la dosar a acelor apeluri nominale nu constituie de loc o violare de lege.

Asemenea legea, în art. 66, ne spune că voturile candidaților de deputați se vor înscrie pe două tablouri: astfel în cât legea cere, într'un mod espres, existența numai a tablourilor de voturi; ea nu cere nicăeri ca să se țină și listă de votanți și tablouri de voturi; și neținerea listelor de votanți nu constituie de loc o violare de lege.

Eu nu tăgăduesc, și recunosc că este mult mai bine să se țină și liste de votanți, și să se anexeze la dosare apelurile nominale. Dar a se zice că lipsa acestor formalități constituie o violare de lege, este un ce prea arbitrar. De aceea toți s'au și ferit a vă arăta ce anume articol de lege s'a violat.

Poate ca legea să fie incompletă sau imperfectă. Acea nu este treaba noastră; nu ne este nouă permis, ca prin interpretațiune, să complectăm legea, și ce este mai mult, din cauza imperfecțiunii legii, să anulăm o alegere.

Dar, D-lor, să lăsăm legea la o parte. Poate să mi se zică că nu este totdeauna nevoie de o lege expresă; că Adunarea poate, în materii de alegeri, prin interpretațiuni și aplicări, să creeze o jurisprudență. Să cercetăm dar, cel puțin, această jurisprudență; să vedem dacă în privința listelor de votare și a anexării apelurilor la dosare, se află creată de Cameră, sau cel puțin de uzul din trecut al biurourilor electorale din capitală, o jurisprudență atât de constantă și uniformă, încât să poată, până la un punct, suplini chiar legea. Primesc și acest sistem. Să lăsăm la o parte legea, și să ne ocupăm numai de jurisprudență din trecut în privința listelor de votare și a apelurilor nominale.

Pentru a afla această jurisprudență este neapărat D-lor, ca să facem istoricul tuturoi alegerilor dela 1866 și până acum și atunci vom afla adevărul.

Dacă D-voastră veți afla că a existat o jurisprudență constantă și uniformă până la aceste alegeri, și că numai acum s'a schimbat lucrul, atunci

anulați actualele alegeri, măcar că formalitatea listelor de votatori nu este prescrisă de lege.

Dar dacă veți afla contrariul, și dacă cu toate acestea tot veți anula alegerile capitalei, nu s'ar zice atunci că acel vot nu a fost de dreptate, ci un vot de partid. un vot de combinațiune între niște elemente politice ce se fuzionează?

Să facem dar acel studiu.

Pentru a-l face, D-lor, am examinat toate dosarele dela ministerul de interne și dela municipalitate, relative la alegeri cari s'au făcut dela 1866 și până acum.

.
Din dosare rezultă, în modul cel mai autentic, că dela 1866 până acum nu a existat nici o jurisprudență constantă și regulată în privința ținerii listelor de votare și anexării apelurilor nominale.

Insuși ministrul de interne, D. Eptureanu, când i s'a prezentat spre confirmare alegerile celor șapte municipali dela Aprilie trecut, a răspuns primarului, prin adresa sa din 6 Mai că. deși crede esențială existența listelor de votare, totuși, fiindcă nu s'a făcut contestare anume de către alegători, D-lui confirmă alegerile.

Apoi, întreb acum: cum niște persoane zise liberale, ca D. St. Golescu și alții, primesc la Aprilie trecut mandatul de municipali, și altădată

mandatul de deputat, măcar că erau aleși fără listă de voturi, și uneori chiar și fără apeluri nominale, și astăzi amicii D-lor, din această Cameră vor să anuleze niște alegeri făcute absolut în aceleași condițiuni, cum au fost și acelea când s'au ales D-lor?

Dreptate ar fi aceasta, sau o curată afacere de partid?

Așa dar să constatăm bine că de șese ani de când se aplică actuala lege electorală, nu este nici o jurisprudență constantă în privința ținerei listelor sau apelurilor nominale.

Dar dacă, cel puțin, cu ocaziunea verificării alegerilor capitalei de către Cameră, s'ar fi ridicat în sânul ei discuțiuni asupra acestui punct; dacă s'ar fi dat măcar un vot expres prin care să se oblige colegiile din București a ține asemenea liste! Inșă nimic, absolut nimic din toate acestea. In Cameră se vorbeà de violențele întrebunțate; inșă nimic de aceste chestiuni de forme, la toate verificările câte s'au făcut! Dar se vede că astăzi s'a schimbat procedura, și se pot anulà alegeri chiar când nu există contestațiuni!

Ei bine, vă întreb, Domnilor, este just, ca tocmai azi, după 6 ani de zile, și când alegătorii nu au fost preveniți prin o lege pozitivă, nici prin jurisprudență, nici prin discuțiunile sau voturile

Adunărei, just este ca să anulați o alegere, numai pentru lipsa unei formalități, care nu s'a observat până la Aprilie 1870? Spuneți dacă aceasta este o măsură de dreptate?! Am zis, uzați pentru București de aceeași dreptate ca pentru toată țara; apoi totdeauna s'a admis această teorie că, în materie de verificarea titlurilor, nu se poate pedepsi și nici atinge alesul pentru motive de interpretări de lege, ci Camera pe deoparte confirmă alegerea și pe de alta stabilește o doctrină cum să se urmeze la alte cazuri de alegere. Aceasta s'a făcut pentru toate alegerile ce s'au verificat în Cameră.

Și ați voi să faceți o excepțiune numai pentru București? Dar nu vedeți, Domnilor, că atunci toți vor înțelege că ați lucrat numai cu pasiune?

Am terminat astfel cu cea mai importantă imputare ce se făcea acestor alegeri, lipsa adică de liste de votanți.

Toate celelalte imputări au o importanță cu totul secundară.

Acestea aveam de zis în privința ilegalităților ce s'a spus că s'au comis la aceste alegeri. S'a pretins de unii, se pretinde de raportul verificărilor, ca să se anuleze alegerile numai fiindcă sunt ilegale. Eu am venit cu legea, am venit cu

fapte și cu dosarele tuturilor alegerilor și v'am probat că nu vă puteți pune pe tărâmul legalității, căci aci sunteți prea slabi; nu aveți în favoarea D-voastră nici legea electorală, nici, jurisprudența, nici antecedentele. Prin urmare pe acest tărâm nu se poate anulă alegerea de oarece călcare de lege nu există. Aplauze).

Dar să facem abstracțiune de toate acestea, să nu mai vorbim despre legalitate sau ilegalitate, să trecem la partea morală a cestiunei, să ne punem pe tărâmul juraților.

Oonorabilul D. Voinov a zis: „Violențe au existat! Faptul e evident! Să anulăm alegerile: Dar cum a probat D. Voinov evidența, acea evidență, pe care D-sa a descoperit-o dela Focșani (ilaritate, aplauze)? D. Voinov s'a mulțumit a afirmă, și a nu proba nimic, nu ne-a citat măcar un fapt. Și nici că putea D-sa probă ceva; eră nevoit a afirmă numai cu un aer mândru și cu un accent emfatic: falș, violență! răsătură! faptul este evident!

Dar, Domnilor, am zis, Camera poate judecă alegerile și ca juriu, făcând abstracțiune de lege, și forme; dar trebuie cel puțin ca faptul imputat să se constate că a existat. Cum voiți altfel să judece un juriu? Pentru ca aceste alegeri să se anuleze pentru violențe, trebuie neapărat să se probeze că au fost violențe, că au fost persecuțiuni

de natură așa în cât să facă imposibilă votarea. Dacă violența nu este probată, pe cine să credem! Pe onorabilul D. Voinov care nu trăește în capitală și care afirmă numai lucruri din auzite? Dar afirmări avem și din o parte și din alta. Pe cine să credem? Vedeți că Adunarea, ca juriu, nu poate să se convingă cu simple afirmări; căci a afirma nu este a proba. Și ce au făcut până acum și ceilalți D-ni oratori contra acestei alegeri, decât a pune înaintea Camerei tot niște simple afirmări?

Să-mi permită D-nii deputați mai ales aceia cari nu sunt din capitală, să le spun că lupta alegerilor din București are o lungă și interesantă istorie, care nu datează de astăzi. Expunându-vă pe scurt astă istorie veți putea lesne înțelege ca jurați partea morală a chestiunii, și veți vedea din ce parte au provenit violențele, dacă violențe au fost.

D-lor, în București sunt două partide cari se luptă spre a avea onoarea de a reprezenta capitala. Este partidul care se numește din stânga, partidul radical dacă voiți; este apoi partidul celalalt, mai moderat...

Aceste două partide dar se luptă pentru a putea reprezenta capitala. Inșă lupta este numai de câțiva ani. Până la 1866 trebuie să vă declar că partidul zis liberal, sau mai exact radical,

domina singur și exclusiv capitala; și o domină într'un mod absolut.

Acesta este adevărul, și eu nu am nimic de criticat; căci este prea natural ca un partid să voinască a avea cea mai mare influență în capitală, ca și aiurea. Dar atunci mi se pare că este tot așa de legitim ca și celalt partid, numit al ordinei, să aspire și dânsul la onoarea de a avea o legitimă influență în colegiile electorale ale capitalei. S'a început dar lupta între aceste două partide dela 1866. Ați văzut din istoricul ce am făcut al alegerilor, cum în acel an 1866, în mijlocul, pot zice, a teroarei care domniă în capitală, s'au ales la secțiunea II de galben numai candidații partidului moderat.

Acesta erà un bun început, și un mare pas. Iată una din cele cinci colori ale capitalei câștigate de noi.

Lupta s'a continuat și mai pronunțată. Partidul ordinei s'a organizat spre a avea aderenți.

Care erà mijlocul cel mai natural și mai legitim? propaganda, luminarea. Pentru acest scop am început a face mari adunări publice, meetin-guri, spre a luminà opiniunea publică. Știți însă ce am pățit? adversarii noștrii, D-nii liberali radicali, la întâia noastră adunare dela sala Slătineanu, au trimes un mare număr de amici ai

D-lor, au intrat în sală, au făcut larmă și violențe, ne-au luat locul nouă, cari plătisem și sală și lumânări, ne-au dat afară și au vorbit D-lor în locul nostru! (întreruperi, ilaritate, aplauze).

Așa înțelegeau D-lor, exercițiul libertății discuțiunilor publice! (întreruperi, aplauze).

Dar în urmă ne-am luat și noi precauțiunile noastre și ne-am putut adună în liniște câte o mie cinci sute și două mii de alegători în sala Slătineanu spre a discuta în deplină libertate. Imi pare, D-lor, că nimic nu poate fi mai legitim decât asemenea propagande.

Am mers dar înainte. La 1867 pozițiunea partidului moderat eră foarte critică. Radicalii erau la putere, și ne-au combătut în alegeri cu multă violență.

Lupta apoi a continuat. În alte alegeri am dobândit majoritate și în culorile de albastru, verde și negru. În ceilalți ani am dobândit majoritate și în alte trei culori ale capitalei.

De ce dar, D-lor, v'ați miră dacă am ajuns în curs de patru ani să avem majoritate în patru colegii electorale în București? colegiul din culoarea de roșu a rămas și până acum cu majoritatea adversarilor noștri. Dacă partidul moderat numai cu violența și fraudă a reușit de ce nu poate reuși tot așa și în culoarea de roșu? și să nu ni se răs-

punză cu aceea banalitate cunoscută, că, adică, culoarea de roșu, este cea mai inteligentă, și de aceea nu am putut să ajungem a domina și în ea; căci inteligența este pretutindeni răspândită; inteligența nu este monopolul unei culori. Și apoi, să vedem, Domnilor, din cine se compune culoarea de roșu? ea se compune mai ales din mici comercianți, mici industriași și proprietari. Dar unde sunt înscriși astfel de alegători? ei sunt mai ales înscriși în colegiul al doilea. Ei bine, în acest colegiu al capitalei m'am ales eu, și acum de doi ani se alege D-l Simeon Marcovici. Va să zică o mare parte din culoarea de roșu este pentru noi.

Așa dar Domnilor, vedeți că dacă partidul chemat al ordinei, a isbutit în alegerile din București, această isbândă n'a dobândit-o în mod repede și spontan. Această isbândă s'a făcut gradat și cu încetul, în timp de 4 ani. S'a câștigat mai întâiu culoarea de galben, și colegiul al II, apoi alte trei culori și colegiul al IV; numai culoarea de roșu nu s'a putut câștiga până acum.

După ce am dovedit legitimitatea acestei lupte, să vedem dacă a fost o violență de natură a viciului alegerilor.

Am zis că aceste violențe trebuiesc probate prin fapte; cum le-au probat adversarii noștri, servindu-se neconținut de cuvântul de bande. Dar

pot eu crede că într'o cameră matură și serioasă, aceste simple cuvinte de bande, cuvinte de cari s'a uzat și s'a abuzat atât și cari în realitate nu sunt decât o injurie, o poreclă ce și aruncă un partid altuia pot fi de ajuns spre a anulă o alegere? Dar nu numai cu vorbe, nici cu injurii nu se probează violențele, ci ne trebuiesc fapte, fapte materiale, după care Camera, ca înalt juriu, să se pronunțe în deplină cunoștință, Dar care sunt faptele materiale ce vi s'au citat spre a probă violențele?

Voiți fapte materiale de natură a probă adevărate violențe? citiți cele ce s'au petrecut în alegerile dela 1866, făcute sub D. Ion Ghica, și veți, vedeți acolo ce va să zică violența.

Voiți să vă dau un specimen despre natura acelor violențe din 1866? N'am decât să vă citez un singur orator, pe D. N. Blaremburg care prin elocuențe cuvinte critică aceste alegeri, după tribuna Adunării, în ședința dela 1 Decembrie 1866.

Vă voi cită încă o autoritate mai ales prețioasă pentru această parte din stânga Adunării, vă voi cita pe însuși D. I. Brătianu, care vă va convinge că nu este nici drept, nici patriotic, să loviți alegerile capitalei pentru asemenea motive.

La 1866 se atacau în Cameră, ca făcute cu violență, alegerile capitalei. Afară de D. N. Blarem-

berg, le mai ataca și D. D. Ghica, care știa, mai ales prin violențele exercitate asupra venerabilului și onorabilului său frate, C. Ghica, cât de violente fuseseră acele alegeri.

D. I. Brătianu, ca ministru, apărând acele alegeri, zicea în ședința dela 1 Decembre 1866.

„Ați zis, D-lor, că aci în capitală nu s'ar fi făcut majoritate pentru noi, dacă nu erau șapte, opt oameni cari și-au sumes mânicile, și au amenințat, și s'au încruntat, etc. Ei, D-lor, pentru un oraș mititel, cum a zis onor. D. Ghica, nu este o desonoare dacă s'ar fi găsit câțiva oameni, cari au umblat prin munți cu armele și, apoi au venit în acest oraș și au făcut asemenea amenințări. Dar pentru un oraș de 200.000 locuitori, să ziceți că cutare sau cutare a ținut în loc pe alegători și a făcut atâtea desordine, este în adevăr o rușine. Și ziceți că într'un oraș ca acesta, cu o gardă națională așa de mare, și cari ține la onoarea ei tot atât cât și onor. D. Ghica, a lăsat să-și bată joc de alegeri vre-o cinci, șase mișei căci în adevăr mișei ar fi aceștia, o repet, este o adevărată rușine. Și onor. D. D. Ghica, cari așa de des face protestațiuni de sentimentele D-sale de Român, și așa de gelos se arată de demnitatea poporului nostru, și de datoria ce aveau cu toții a da dovezi că suntem o națiune destul de matură și inteligentă.

ca să merităm instituțiunile liberale și să putem figură cu demnitate între națiunile civilizate ale Europei. Dar oare acușările ce D-sa face capitalei pot fi de natură a se atrage stima și încrederea Europei în viitorul acestei țări! (aplause).“

Ce ziceți, D-lor, din stânga, de acest elocuent cuvânt pe cari odată l-ați aplaudat? (ilaritate aplauze). Atunci D. Brătianu a apărut cu putere și succes alegerile capitalei contra cărora erau multe fapte de violențe mărturisite din partea a 1.000 alegători; astăzi tot D-voastră voiți să votați contra unor alegeri, pentru ale căror pretinse violențe, nu puteți să aduceți nici un fapt!

V'ați putea dar contrazice, într'un mod atât de evident, și comite un fapt atât de injust?

Nu vedeți, D-lor, că dacă nu veți ține socoteală de toate cele ce preced, dacă conduși numai de pasiune sau de interes de partid, veți anulă aceste alegeri, creați un rău precedent, care mâine se poate întoarce în contra D-voastră când veți fi în minoritate?

Terminând, D-lor deputați adaog două cuvinte.

Votul ce veți da în această chestiune, trebuie să fie un vot de dreptate. Dar dreptatea nu poate fi, când votul dat este efectul pasiunilor, este rezultatul calculelor de partide, și al pasiunilor politice.

Țara așteaptă acest vot și va judecă.

Pe cât însă nici legea, nici chiar jurisprudența nu este călcată, cu ocaziunea acestor alegeri, pe cât faptele materiale ce ar constată violențe nici nu s'au produs, nici nu s'au probat, D-voastră nu puteți, și ca judecători și ca jurați, decât să confirmați aceste alegeri. Votul D-voastră nu poate fi expresiunea dreptății decât când veți vota contra concluziunilor raportului, decât când veți admite pe deputații, aleși cari sunt adevărații reprezentanți ai capitalei, (aplauze prelungite).

1871

I

Monitorul No. 55 din 11 23 Martie 1871.

Cestiunea Strousberg

În ședința din 12 Ianuarie 1871 D. Ministru al Finanțelor (D. Sturdza) s'a adresat Camerei zicând:

„Una din cestiunile cele mai grave cari ocupă pe guvern și pe țară este cestiunea concesiunii acordată D-lui Strousberg; cestiunea a intrat, cum știți într'o fază foarte gravă. Depun dar astăzi pe biuroul Adunării dosarul acestei afaceri, care cere cea mai matură deliberațiune a D-voastră.

„Cestiunea este foarte delicată, foarte dificilă, și de aceea v'aș ruga să binevoiți a numi o comisiune care să se ocupe de dânsa, ca, atunci când se va prezintă înaintea Adunării, să i se dea o soluțiune conform cu importanța ce ea comportă“.

Și după aceste grave cuvinte D. Ministru a depus pe biuroul Adunării dosarele relative la afacerea Strousberg.

Adunarea uimită de declarațiunile D-lui Ministru și mișcată de o legitimă îngrijire a numit de îndată o comisiune de șapte membri, compusă din deputații C. Bozianu, N. Ionescu, I. Codrescu, N. Blaremburg, C. F. Robescu, A. Sihleanu și A. D. Holhan.

Comisiunea așteptând ca D. Ministru al finanțelor să binevoiască a'i înfățișa o relațiune lămurită a ces-

tiunei Strousberg, a întrebuițat mai multe ședințe în studiul amănunțit al dosarelor Ministerului de Finanțe, și după laborioase investigații a însărcinat pe D. Holban să expună rezultatul cercetărilor sale într'un raport. Acest raport s'a prezentat în ședința Camerei din 24 Febr. 1871.

S'a încins o lungă discuțiune, la care au luat parte în mai multe ședințe mai toate somitățile Parlamentului și ale guvernului.

În ședința din 28 Februarie a luat cuvântul B. Boerescu.

B. Boerescu. Domnilor deputați, mai mulți din D-nii oratori cari s'au urcat la această tribună, au început prin a declara că vor pune în astă discuțiune cel mai mare spirit de imparțialitate, că vor lepăda orice considerațiune de partid, și că vor trată această chestiune conduși numai de ecuitate, și mai ales de interesele generale ale statului.

Nu știu, Domnilor, dacă toți acești Domni s'au ținut de cuvânt; nu știu dacă în discursurile D-lor au avut în vedere numai justiția, iar nu și considerațiuni de partid. dacă au avut în vedere ecuitatea iar nu și considerațiunile de persoane; nu știu dacă toți s'au preocupat numai de interesele generale ale statului, și dacă nu au căutat, într'un chip indirect, să lovească altceva decât pe miniștrii ale căror fapte erau în discuțiune și să apere altceva decât interesele generale ale Statului Las, Domnilor, ca onorabila Adunare, ca publicul, ca țara întregă, care citește desbaterile noastre, să

jucece imparțialitatea, dezinteresarea și mai ales corectitudinea constituțională a multora din oratorii cari au ocupat această tribună.

Eu nu voi fi acela care va aprețui aceea ce a vorbit fiecare, ci cuvântările rostite sunt suficiente, pentru ca fiecare să poată aprețui dacă toți oratorii ce au promis imparțialitate și lipsă de pasiune și-au ținut cuvântul. Așa de exemplu, ați văzut câte promisiuni de imparțialitate ne-a făcut onor. D. raportor la începutul cuvântărei sale. Dar puțin după aceste promisiuni și în cursul discursului său D. raportor, să-mi permită iarăși a'î spune, a început a produce niște argumente, cari pentru mulți pot da multă bănuială, că D-lui nu a fost lipsit nici de spirit de partid, nici de pasiune poate. Așa ați văzut, Domnilor, că D. raportor, vorbind de D. Brătianu, autorul concesiunii, a ajuns până a face apologia unui fapt regretabil, și de toți reprobabil, violențele dela Bacău contra persoanei D-lui Brătianu.

Adevărat însă este, Domnilor, că în această cestiune ar fi trebuit ca fiecare orator să nu fie inspirat nici de pasiuni, nici de interese de partid. Căci cum s'a pus cestiunea prin raportul ce discutăm? Ea s'a pus sub trei aspecte, sub trei puncte: că legea concesiunii s'ar fi violat, că astă violare s'ar fi făcut de unii din miniștrii trecuți, și că in-

teresele financiare ale statului se află vătămate sau în pericol. Fiecare din aste 3 puncte trebuiesc discutate lămurit, și probate cu răceală, cu probe, cu argumente solide. Asemeni cestiuni nu se tratează, nu se probează numai cu fraze, cu pasiune, cu declarațiuni, mai mult sau mai puțin combinate și chiar câteodată învățate pe din afară. Nu așa se probează că legile s'au violat, nici așa se acuză miniștrii cari au guvernat. Camera ca și națiunea pentru asemenea cestiuni cere fapte, și numai fapte bine precizate; bine exprese! Nu așa, nu prin declamații și fraze de efect pentru aplause se apără interesele financiare ale statului; pentru apărarea lor trebuie argumente și mai precizate, și mai clare și mai limpezi.

Prin urmare, Domnilor, pentru ca să putem câștiga ceva lumină în această discuțiune, eu mă voiu pune pe acest tărâm solid, și voiu căută a vă produce numai fapte.

Așa dar voiu examina și eu cestiunea sub cele trei faze de cari am vorbit. Voiu căută mai întâi a cunoaște bine care este acea lege care ar pretinde că s'ar fi violat, adică voiu căută a vă face cât se poate o idee clară și precisă despre acea lege.

Apoi voiu căută să vedem în ce constă pretinsele violațiuni la acea lege comise de miniștrii; dacă ele se produc în un mod precis și mai ales

dacă ele se pot proba, și se înțelege eu mă voiu feri de a face repetițiuni inutile. În fine, Domnilor, voi atinge și al treilea punct relativ la interesele financiare, despre cari alți oratori mai competenți au vorbit și vor vorbi; și asupra acestor puncte pot declara de pe acum că Domnii concesionari nu sunt în regulă, că D-lor n'au îndeplinit obligațiunile ce le impun contractul, și că prin urmare sunt răspunzători.

Voiu căută de a fi cât se poate mai clar și precis în examinarea acestor trei puncturi ale cesțiunei de față.

Să-mi permiteți însă mai întâi o mică digresiune. Înțeleg, Domnilor, că în această cesțiune a concesiunei Strousberg când se discută, dacă s'a violat concesiunea, și dacă miniștrii sunt culpabili mai înțeleg, zic, să vină să acuze, să lovească mai mult sau mai puțin just persoanele sau părțile, acei cari nu au luat parte la crearea acestei concesiuni, acei cari au combătut'o, sau aceia cari cel puțin au fost străini de dânsa. Inșă, vă mărturisesc că este un fenomen straniu care isbește lumea întreagă de o mare mirare, văzând că un mare partid al Camerei, stânga, roșii, sau ori cum veți voi să-l numiți, vine și acuză pe cei ce au pus în lucrare o operă vițioasă a D-lor; și de aceea comparațiunea de eri a D-lui Cantacuzino, a fost la locul său

când s'a zis: apoi, Domnilor, această operă este copilul D-tră, și de ce oare vă speriați dacă este urât? Căci el a fost urât, el a fost pocit încă din naștere! Ce vină avem noi dacă născând, el a rămas tot urât, tot pocit? Acum întoarceți capul și voiți să vă lepădați de el; dar nu se poate! Urât, frumos, trebuie să-l primiți cum este; căci așa l'a născut. (Aplauze).

Prin urmare voi ruga pe partea aceea a onorabilei Adunări ca, cel puțin să aibă mai multă moderațiune la această cestiune; căci vom vedea îndată, că, dacă ar fi vorba de o culpabilitate, dacă ar fi vorba de persoanele cari se pot acuza că din cauza acelora s'a adus răul țării apoi, Domnilor, ar fi acei culpabili. Inșă eu nu voi veni aci să acuz, ci să luminez numai cestiunea, și veți vedea că noi suntem mai juști de cât credeți.

Domnilor, baza discuțiunei a fost aceasta, că concesiunea s'ar fi aplicat rău. Onorabilul D. Fleva, ca și onorabilul D. Holban, ca și alți D-ni oratori cari au susținut raportul, au recunoscut dificultatea tezei ce voiau a susține și au avut grije dela început a ne spune, că D-lor nu se ocupă de concesiune, căci bună sau rea ea există, ci de aplicarea ei, ci de acei cari au aplicat'o. Prin urmare, D-lor, au trecut totdeauna repede peste concesiune, nici n'au voit să se oprească la examinarea ei, ci s'au

mulțumit a aruncă vina tuturilor relelor rezultate și a efectelor produse, numai asupra acelor cari au asistat la producerea acelor rele efecte, iar nu asupra acelor cari au asistat la producerea cauzelor din cari au izvorât acele rele efecte.

Apoi, Domnilor, este oare aci vorba de violarea unei legi clare, precise pozitive? Este vorba de o lege în care toate măsurile ce legiuitorul prescrie sânt așa de clare, în cât să nu mai fie nici o îndoială asupra aplicărei lor?

Domnilor, despre mine cel puțin, am văzut cu părere de rău că nu un sentiment de imparțialitate și de dreptate a animat în astă discuțiune pe unii din D-nii preopinenți; căci D-lor au criticat aplicarea concesiunii, fără ca să arate tot deodată că textul concesiunii nu este nici clar, nici precis; să fiți siguri, Domnilor, că dacă ar fi fost vorba de o lege clară, pe care ministerul ar fi violat-o prin o rea aplicare, o! fiți siguri, că acei D-ni s'ar fi grăbit a pune în evidență claritatea acelei legi; s'au ferit însă toți de a ne expune legea, s'a ocolit, și s'a afirmat numai că s'ar fi violat concesiunea; însă cum? care articole, care parte din astă concesiune? Nimic din toate acestea. S'a criticat numai modul cum miniștrii au lucrat, că obligațiunile trebuia mai bine a fi așa redactate, iar nu așa; se poate ca D-nii critici să aibe dreptate; se poate

ca dacă D-lor ar fi fost miniștrii ar fi aplicat mai bine concesiunea. Dar dela o aplicare mai mult sau mai puțin rea la violarea unei legi, distanța este m^{ai} mare. Astă critică este foarte comodă din partea aceluși partid care se numește fracțiune; căci membrii săi au concesiunea, și prin urmare pozițiunea D-lor le este mai lesne. Dar dacă D-lor ar fi făcut mai bine decât acei ce au aplicat legea, aceasta este un ce necunoscut; căci știți ce a zis un mare filosof: „*critica este lesne, arta e dificilă*“. Frațiunea a criticat concesiunea când s'a votat de Adunare; astăzi se vede relele efecte ce ea a produs, tot fracțiunea critică; comodă pozițiune; și sigur că fracțiunea va ști să profite de dânsa.

Noi însă ceștilalți cari am fost chieșiți să aplicăm această lege, să vedem dacă putem fi culpabili, cum zic unii din preopinenți?

Spre a ști aceasta trebuie să începem dela început, să începem a vedea care este legea care se pretinde că s'a violat? este ea o lege clară, precisă, sau are ea dispozițiuni vage?

Cată să vă declar însă de mai înainte că această cestiune o voi examina numai în ceea ce privește drepturile concesionarilor și actele miniștrilor; căci cât despre obligațiunile concesionarilor,

ele sunt mai toate clare și precise, și astăzi, din nefericire se vede că nu le-au îndeplinit.

Zic dar, când se vorbește de violarea unei legi, căci concesiunea este o lege, nu este natural să vedem mai întâi ce este acea lege, ce se pretinde că s'a violat? Trebuie dar în puține cuvinte, să vă expun ce este acea lege a concesiunii, a cărei aplicare se pretinde că s'a făcut rău de către miniștrii.

Domnilor, trebuie inai întâi să vă declar, că, după mine cel puțin, s'a acuzat pe nedrept guvernul D-lui Brătianu despre mobilul care l'a împins a cere să se voteze drumurile de fer. După mine, imputările acuzatoare contra acelor miniștrii au fost injuste; căci să nu uităm, Domnilor, că necesitatea drumurilor de fer era tare simțită încă cu mai mulți ani înainte de 1868, și vă aduceți aminte cum sub fostul Domnitor mai multe propuneri de concesiuni s'au votat. Votarea unei concesiuni de drum de fer era o necesitate, iar nu efectul unui capriciu; ea rezultă din natura lucrurilor, căci era un interes mare pentru țara noastră ca să nu rămână în urma celorlalte țări vecine; drumuri de fer se creau în Rusia, altele se proiectau în Serbia, și țara noastră era să rămână izolată în mijlocul acestui cerc de transit european ce se crea împrejurul său. Erau dar interese economice de cea mai mare importanță cari cereau imediata votare a dru-

murilor de fer, era chiar și un interes politic. Vă aduceți în adevăr aminte câte intrigi erau pe atunci, cum se zicea, de exemplu, că Unirea era în pericol. Toți credeau că numai prin drumurile de fer între Moldova și Țara Românească se va forma o legătură forte și se va consolida Unirea. Și aceasta era foarte adevărat, căci nimic nu poate conserva mai bine Unirea ca drumurile de fer.

Prin urmare, Domnilor, să nu venim azi să inculpăm intențiunile acelor cari în 1868 au voit și au votat drumuri de fer. Avea dreptate D. Stoiljan eri când a cerut să nu se inculpe intențiunile. Aceasta repet și eu azi, însă eu mai adaog, ca și susțitorii raportului să nu inculpe intențiunile altora, adică să nu facă aceea ce D-lor nu voesc, să le facă alții. Și când eu nu acuz intențiunile altora, o fac cu cea mai perfectă imparțialitate, căci eu nu am făcut parte din Adunarea dela 1868, care a votat concesiunea, și prin urmare mi-ar fi fost foarte comod să viu și eu să acuz pe alții. Inșă, Domnilor, nu numai nu o fac, dar viu din contră și constat necesitatea bazată pe rațiuni economice și politice care a provocat votarea drumului de fer. Dar această necesitate scuză oare ușu rința cu care s'a votat concesiunea? Scuză oare nepreciziunea și contradicțiunea textelor sale! O! aceasta nu! Și aci mi se pare că a fost greșală.

Necesitatea, urgența chiar a posedă drumuri de fer, era evidentă. Acest scop patriotic l'a avut în vedere și guvern și Camera, și șeful statului și toți câți au contribuit la dotarea țării cu drum de fer.

Însă guvernul era acela care conducea acest interes major. El trebuia să aibă un zel luminat și să facă ca Camera chiar să procedă cu maturitate, cu un rece examen, astfel în cât prin votarea unei legi, atât de necesarii să nu se cauzeze un prejudiciu statului. Din nenorocire însă nu s'a urmat astfel.

Dar oricum ar fi concesiunea s'a votat, și ca orice lege trebuie respectată. Bine însă s'a votat? Votatu-s'a într'un mod ca diferitele ei dispozițiuni să nu dea loc în aplicare la controverse, la dificultăți, la contradicțiuni. și ca interesele statului să nu poată fi compromise nici espuse la daune eventuale? Aci e cestiunea. Și din nenorocire trebuie să afirm că această concesiune nu s'a votat în cele mai bune condițiuni.

Nu voi veni, Domnilor, să vă ostenesc cu analiza cestiunei întregi, aceasta ar fi o operă mare, lungă, dificilă. Vi s'a expus în parte de alți oratori și anume de D. G. Cantacuzino câteva din vițiurile acestei legi. Să-mi permiteți să fac și eu o ochire retrospectivă asupra părților celor mai importante din astă concesiune, spre a putea ști dacă

ea este clară, precisă, necontradictorie, spre a putea vedea dacă relele rezultate la care am ajuns sunt efectul neglijenței sau incuriei guvernului, ori numai ale legii chiar ce a trebuit să se aplice. Spre a recunoaște bine răul prezent trebuie să ne suim la cauza lui, și astă cauză este chiar concesiunea.

Să ne facem o idee generală despre dânsa.

Domnilor, când în ziua de 16 Maiu 1868 D. Hurmuzache, raportorul acestei concesiuni, și-a depus raportul său pe masa Adunării, era atât de încântat de lucrarea sa, în cât zicea acestea în raportul său :

„După multe conferințe, negociațiuni și desbateri avute cu sus numiții reprezentanți, comitetul a obținut în fine următoarele rezultate: textul concesiunii s'a *precisat* și s'a lămurit într'un mod care nu mai dă loc la *neînțelegeri* sau *nedomeriri*, etc.“.

Așa dar vedeți ce idee avea comisiunea de atunci de opera sa. Cred însă, că s'au înșelat.

În adevăr, nu a trecut mult, adică îndată ce s'a început discuțiunea, și s'a văzut la câte nedomeriri, la câte dificultăți a dat loc textul acelei concesiuni, pretinsă așa de clară. Nepreciziune și contradicțiuni în text, avantaje enorme pentru concesiunari: iată mai ales calitățile cu cari se distingeă acea concesiune, și pe cari oratorii opozi-

țiunei de atunci, mai ales D. Vernescu, le-a pus foarte bine în evidență.

Să parcurăm repede câteva dispozițiuni principale ale concesiunei.

De vom începe cu articolul 3, ce vedem? Vedem că concesionarii își rezervă dreptul de a alege liniile cu cari să înceapă. Avantagiu pentru concesionari, și sorgintă de neînțelegeri între ei și guvern. Mai mult decât atât, un paragraf ulterior al aceluiaș articol mai dă drept concesionarilor de a începe lucrările pe mai multe sau mai pe toate liniile de odată. Și acest avantajiu este foarte însemnat, căci de vă veți raporta la art. 9 veți vedea că dreptul de a confecționa obligațiuni este în proporțiune cu liniile în lucrare; așa în cât dacă toate liniile vor fi numai începute, toate obligațiunile se pot confecționa. Se înțelege la câte discuțiuni și dificultăți mai poate da loc și ăst articol, cu atât mai mult că și texturile între articole se contrazic.

Apoi chiar paragraful final al acestui articol 3, dă iarăși un avantajiu concesionarilor; căci acest paragraf ne spune că dacă guvernul asupra planurilor prezentate de concesionari nu se va pronunța întrun termen fix, acele planuri se vor considera ca aprobate. Dar înțelegeți, Domnilor, la câte dificultăți și controverse poate da loc numai acest paragraf?

Să mergem însă înainte.

De vom trece la articolul 4, vom afla un ce foarte important, adică că nu se precizează de loc condițiunile construcțiunei. Cu toate astea lucrul se pare straniu! O casă cu zece încăperi, de exemplu, se poate construi și cu 3, și cu 5, și cu 10, și cu 30.000 galbeni; totul depinde dela modul de construcțiune, de materialul întrebuintat, de lucrul ori simplitatea stilului. Cu toate acestea concesiunea în art. 4 mulțumește numai a zice că toate lucrările tehnice de asemenea natură să se facă ca în Prusia, și unele după legea dela Dresda din 11 și 16 Septemvre, 1865.

Insă în Prusia, ca și în Saxonia, ca și în toate țările, pot să fie drumuri de fer de mai multe calități. Cum au să fie ale noastre? Ca în Prusia ni se zice? Dar ăst termen este foarte vag. În Prusia pot fi drumuri de mai multe categori. S'a cerut de unii oratori pe când se discută ca cel puțin să se specifice care linie anume din Prusia are să ne servească de model? A promis-o un ministru, dar nu s'a făcut nici aceasta. Ast-fel încât vedem că o lucrare colosală de 1200 kilometrii se votează de Adunare fără caet de însărcinări, fără ca să se specifice condițiunile de construcțiune, modul cum au să se facă lucrările. Unde se mai văd drumuri de fer, fără a fi însoțite de un caet de însărcinări,

unde se mai vede o lucrare așa fără specificarea condițiilor executărei?

Cu toate acestea minoritatea, după cum v'a citit eri, D. G. Cantacuzino, a făcut observațiuni asupra acestui punct.

Pe lângă cele ce v'a citit D. Cantacuzino, mai iată un paragraf din discursul D-lui Codrescu care zicea: „Dacă nu ne putem pronunța cu certitudine asupra aceia ce trebuie să dăm, cuvine-se oare să rămânem în asemenea întuneric și asupra aceia ce avem să luăm în loc? ce are să dea D-lor după această concesiune? Are să ni se dea drumuri de fer, ni se răspunde; negreșit. Dar D. Stoiljan v'a spus eri că drumurile de fer sunt de diferite calități, unele mai lucsoase, altele mai simple; unele mai trainice, altele mai îgritii. Trebuie dar să știm cu certitudine ce fel de drumuri de fer are să ni se dea. Trebuie, prin urmare, cu alte cuvinte, să avem pe lângă concesiune și caet de sarcini. Aceasta se face pretutindeni. Inșă și Adunările trecute, orice s'ar zice despre dânsese, totdeauna când au dat o concesiune, s'au interesat să știe, cel puțin, în ce chip au să fie lucrările ce țara va avea a primi; și totdeauna pe lângă concesiune, ele au făcut a se anexa și un caet de însărcinări, care, ca și concesiunea, a trebuit să fie discutat și adoptat de puterea legislativă.

Și D. Codrescu avea dreptate căci și eu ți-u minte că am votat două, trei concesiuni, în timpul fostului Domn, și totdeauna a fost caet de însărcinări, pe lângă concesiuni, pe care Adunarea le-a discutat și votat.

A. Stolojan. În Franța se publică caetul de însărcinări ca regulament de aplicațiune al concesiunei.

B. Boerescu. Ar fi fost mai bine să urmărim uzul care era la noi

D-voastră ați lăsat dar ca toate lucrările să se facă ca în Prusia, fără măcar să specificați o linie din Prusia, și apoi tot din ai D-voastră, membrii comisiunei de atunci, scriau în raport că concesiunea este clară! Și la obiecțiunile făcute, la acelea ale D-lui Codrescu, la acelea ale D-lui Holban, iată ce răspunde D. Brătianu.

„Apoi a venit D. Holban la partea tehnică și a început a ne strigă: Ce drumuri faceți D-tră? Statul varsă milioane fără să aibă dreptul de control! Unde vă este caetul de însărcinări? Unde vă este garanța pentru construcțiunea podurilor, a gărilor, a pantelor, etc.? Și atunci s'a răspuns din această parte că se vor face după legea Prusiei. O! atunci D. Holban a început să ne spună, că în toate afacerile importante, recurgem la legi străine, la legea Prusiei care nu ne privește! Apoi, ono-

rabile D-le Holban, D-ta care ești om învățat, mai cu seamă în chestiunea de față, D-ta care știi și ne dai lecțiuni în toate, cum nu te-ai informat să vezi ce lege este aceea despre care se vorbește? Ce convențiune este aceea la care recurgem noi?... S'a făcut, D-lor, un lucru care a servit de exemplu tutulor, și aceasta D. Holban trebuiă să o știe, și nu era D-sa să facă caete de sarcini mai nimerite, mai asigurătoare decât lucrarea atâtor capacități germane, adoptate chiar de experiența Europei întregi, etc.“.

Cu așa cuvinte, și cu alte asemenea, adică mai mult prin persiflagiu combătea atunci D. I. Brătianu observațiunile judicioase ale D-lui Holban, și acum D. Holban devine apărătorul D-lui Brătianu, și susține că D-lui nu este vinovat întru nimic.

Și dacă dela D. Brătianu vom trece la D. Donici, ministrul de atunci al lucrărilor publice, vom vedea că D-lui demonștră științific că un drum de fer nu are nevoie de un caet de însărcinări.

Iată ce zicea D. Donici :

„Despre proiectul sau proiectele cari s'au înfățișat, s'a zis: nu avem caete de însărcinări. Eu unul în această privință am fost mai puțin sever decât D-voastră, căci mi se pare că veniți, dați-mi voe să vă spun, a căută înadins dacă n'ar mai fi ceva de zis contra acestei lucrări. În aceasta nu zic că

rău a-ți făcut; din contră ați făcut bine; dar să mă ertați să vă explic ce va să zică caet de însărcinări, etc.“.

Și D. Donici începe a explica ce va să zică caet de însărcinări, spre a ajunge la concluziunea, că nu trebuie caet de însărcinări.

Vedeți, D-lor, că atât de multe persoane din partidul roșu de atunci credeau în perfecțiunea acestei concesiuni, în cât se mirau cum se mai găsesc oameni cari s'o critice. Este dar de mirare ceva astăzi; aceleași persoane odată atât de favorabile concesiunii, aceia o găsesc rea, și sunt atât de severe în critica lor, și inculpă pe aceia cari au aplicat o operă pe care D-lor la nașterea ei o laudă atât.

Ori cum ar fi, D-lor, era o convicțiune și un sistem din partea guvernului și majorității din 1868 ca să nu primească un caet de însărcinări. D-lor, cred de prisos un asemenea act; dar când din lipsa unui așa act s'a putut naște vreo pagubă pentru Stat, atunci trebuie să ne referim la sorgintea chiar a acestei pagube.

D-lor, dacă vom trece la art. 5 din concesiune, vom afla iar o dispozițiune foarte importantă, asupra căreia credem că a atras atențiunea numai D. Vernescu. Acest articol iar poate da loc la sume de neînțelegeri și nedomiriri, la multe controverse între stat și concesionari.

Iată ce zice art. 5:

„Guvernul numai atunci va putea cere modificarea dispozițiilor de mai sus când cheltuelile concesionarilor nu s'ar spori prin aceste modificări. Concesionarii vor putea face în cursul construcției numai modificări parțiale, și numai atunci când ele nu vor aduce prejudicii, nici direcției totale a liniei, nici solidității construcției, nici siguranței exploatației.

Vedeți, Domnilor că după acest articol, guvernul nu poate să ceară modificare la planurile primitive, decât numai atunci când nu s'ar spori cheltuelile concesionarilor, însă concesionarii pot face modificări prin cari să se scază cheltuelile. Vedeți ce inegalitate de condiții între Stat și concesionari, și ce sorginte de neînțelegeri pentru ambele părți. D. Vernescu, în Camera din 1868, a atras atențiunea Adunării asupra acestui punct important; iată cuvintele D-lui:

„Trec înainte, aci la un lucru curios, și rău zic curios, un lucru principal și mai important pentru țară; este vorba de modificările ce se vor face concesiunii. Ei bine, Domnilor, știți care este condițiunea pusă în această concesiune? Alta este pentru concesionari, și alta pentru guvern: concesionarii pot să propună modificări în cursul construcției care să fie de prețuri mai scăzute, pe când

guvernul nu poate face modificări de lucrări care să fie mai scumpe. Aceasta este foarte drept pentru D-nii concesionari, însă nu și pentru noi, pentru că D-nii concesionari vor face lucrări cu prețuri mai scăzute; noi să nu putem scădea prețul kilometric; iar când noi vom propune ceva lucrări de o valoare mai mare atunci să le mărim și prețul etc. Sunt dar și contra acestui articol cum este redactat“.

Așa dar, Domnilor, vedeți că și din acest articol la care nu s'a admis modificările ce se puteau face, se pot naște sumă de neînțelegeri, sumă de dificultăți. Inșă onorabila majoritate de atunci a trecut și peste aceste considerațiuni.

Acum, Domnilor, dacă vom trece la art. 9 relativ la confecționarea obligațiunilor, vom spune numai atât că prin acest articol s'a dat concesionarilor dreptul de a confecționa obligațiuni pentru 300 kl., fără nici o garanție din partea D-lor concesionari.

Dacă treceim la art. 13, asupra căruia iarăși vom mai reveni, veți vedea că concesionarilor li se dă dreptul de a avea, în toată durata concesiunii, împiegați, nu numai pământeni dar și străini, și acest articol s'a admis cu toate observațiunile importante ce s'au făcut contra acestui art., precum vom vedea mai la vale.

Asupra acestui articol 15, avem puține de zis; căci el este relativ la garanția obligațiunilor, și

după mine cel puțin, acest articol nu este în ces-tiune. Căci confecționarea obligațiunilor se face pe contul și rizicul concesionarilor; și acești D-ni concesionari nu se pot prevală de garanția statului, spre a nu aveă o directă obligațiune, un direct angajament către detentorii de obligațiuni pentru plata cupoanelor în tot timpul construcțiunei.

Acum, Domnilor, trecând la art. 17 găsim iarăși dispozițiuni foarte importante; aci se specifică suma de cheltueli care se scad prealabile din venitul brut, spre a formă venitul curat. Așa de exemplu, se scad cheltuelile pentru reparațiuni, pentru reînnoirea construcțiunilor, astfel în cât construcțiunea fiind rău făcută, o reînnoim noi tot cu banii noștrii, etc.

În fine, Domnilor, se scade și un beneficiu de 3⁰/o, ce se dă concesionarilor, ca să și-l împartă între dânșii; aceasta este un dar pe deasupra, cum se zice, și asupra acestui art., s'a făcut în Cameră la 1868 multe observațiuni; s'au arătat și sarcinele pentru Stat ce el conține, și vagul ce el prezintă în multe părți. Dar s'a trecut înainte de onorabila majoritate a Camerei, și nu a voit să se țină în seamă nimic.

De vom trece la art. 20 avem să vedem iarăși că se rezervă concesionarilor o sumă de alte avantaje și scutiri pe lângă toate celelalte cari le-am

văzut, cum sunt: cedare de târâmuri ale Statului, scutire de taxe de import, și mai multe alte avantaje.

În fine, prin art. 26 pe lângă toate celelalte incertitudini ce cuprinde astă lege, se adaogă și cea ce este cuprins în ăst art., redactat astfel:

„Toate amănuntele neprevăzute în actul de față vor fi regulate, prin o comună înțelegere, luându-se de bază dispozițiunile legislative ale Austriei pentru căi ferate“.

Iată dar, Domnilor, iată o altă dispozițiune vagă, iată că ne mai aflăm încurcați, acum și cu legile Austriei luate drept normă prin o comună înțelegere. Dar când nu se va putea înființa acea comună înțelegere? Dar când se vor schimbă acele legi ale Austriei? Când legea Austriei dela promulgarea acestei concesiuni nu va mai există în Austria, ce vom face noi atunci? Care lege străină are să ne mai servească de normă în neînțelegerile noastre cu concesiunii?

Astfel, Domnilor, am terminat cu expunerea pe scurt a celor mai principale dispozițiuni vagi, incerte și contradictorii din astă concesiune.

Cu toate acestea, D-nii Deputați din stânga erau atunci foarte departe de a fi așa de severi contra acestei concesiuni cum îi văd că se arată astăzi. Citiți, Domnilor, cuvintele D-lor de atunci și veți vedea câtă încredere aveă acești D-ni De-

putați în această operă. Așa, Domnilor, aveți să vedeți că după pomposul raport al D-lui raportor, se află un cuvânt tot așa de pompos al D-lui Stolojan, prin care se făcea, prin foarte lungi desvoltări, istoria drumului de fer din toată lumea, și D. Stolojan era așa de mult încântat de această concesiune, în cât critică chiar propunerea ce se făcuse de a se da o parte din această concesiune companiei Opfenheim, și propunerea că trebuie să se dea toată concesiunea lui Strousberg ca cea mai bună și cea mai avantajoasă pentru țară.

Dacă dela discursul vag și teoretic al D-lui Stolojan, vom trece la altele mai practice, aflăm discursul D-lui Holban, în care face, într'un mod foarte judicios, critici importante asupra acestui proiect.

Ați văzut însă, Domnilor, cum la asemenea discursuri serioase răspunde D. Brătianu; răspundea ca să zic așa, prin persiflagiu; și când D. Holban zicea, între altele majorității de atunci „băgați de seamă că angajați generațiunile viitoare lucrând „cu ușurință în niște asemenea lucrări“. Știți ce răspundea D. Brătianu? „Nu mai vorbiți de generațiunile viitoare, ele o să răză foarte mult de „teoriile noastre de astăzi, și o să mulțumească „că le-am dat drumuri de fer“... Insa, Domnilor, vedeți că nu am ajuns la nici o altă generațiune

ci tot generațiunea din 1868 vine și condamnă opera D-lui Brătianu și în astă generațiune, și în majoritatea de astăzi se află chiar și partidul D-lui Brătianu, care și el ar voi să condamne concesiunea, cu deosebire că voește a-și face partea sa cea bună, că voește adică să ne acuze numai pe noi și să se scuze pe D-lor. Și să nu ne zică D. Fleva că D-lui nu a făcut parte la 1868 din Cameră, și că D-lui vorbește în numele său personal, ca un deputat liber și independent, Se poate Domnilor, o mai fi și asta, dar noi știm că partida din stânga adunării, este o partidă disciplinată și nu prea vor crede lesne oamenii simplii și cu bun simț, că un membru din acel partid și membru ca D-l Fleva, va vorbi într'o cestiune așa de importantă numai în numele său și fără să prezinte opiniunile întregii partide. Și negreșit că dacă nu ar fi fost așa, întreaga partidă ar fi protestat în contra cuvintelor D-sale. Vedeți, prin urmare, Domnilor, că opera D-lui Brătianu are aerul de a se condamna acuma, chiar de aceia cari au votat-o la 1868, și cari atunci ziceau că nu se poate concesiune mai bună de cât aceasta.

Să continuăm însă, Domnilor, a expune obiecțiunile principale ce s'au făcut la 1868, de către opozițiune, și să vedem modul cum ele se respingeau de majoritate, astfel vom putea aprecia

mai bine faptele de astăzi. Dintre oratorii cari au vorbit contra acestei concesiuni, și cari au arătat într'un mod serios toate lacunele și vițiile ce existau într'însa, au fost D-nii Codrescu, Holban și Vernescu. Ei bine, Domnilor, nu vă răspundeau atunci în cea mai mare parte la criticele serioase ce se făcea, de cât prin persiflagiu sau prin generalități și într'un mod așa de vag, încât nu se dărâma de loc obiecțiunile produse; și astfel cele mai multe amendamente cari aduceau modificări și îndreptări importante, nu au fost admise.

Dintre toți D-nii Vernescu a făcut recapitulare generală de toate părțile vagi și nedeterminate ale acestei concesiuni; cu toate afirmările ce făcuse D. raportor cum că textul său este precis, este clar, iată ce răspundea D. Vernescu:

• „Am înaintat eri în ședință un lucru care s'a „parut exorbitant; am anunțat că această concesiune în mai multe puncturi nu este determinată „și poate să dea loc la contestațiuni. Mă voiui sili „a arătă aceste puncturi și a atrage atențiunea „D-voastră asupra lor“.

„Mai întâiu voiui veni la art. 4 care se ocupă „de formarea planurilor detaliate, etc.“.

Apoi D. Vernescu expune partea vagă și îndoiasă a art. de care v'am vorbit dejă. Trece apoi la art. 9, pe care-l critică cu severitate, și

continuă astfel a arăta mai multe părți din această concesiune care nu sunt nici clare, nici determinate. și cari pot da loc la multe contestațiuni. S'a ascultat atunci D. Vernescu? Nu, astăzi numai se mai găsesc D-ni tot din partea stângă a Adunării, cari află că concesiunea este defectuoasă; dar acum e prea târziu.

Atunci mulți onor. D-ni cari compuneau majoritatea erau încântați de opera D-lui Brătianu care asigura că generațiunile viitoare au să-i fie recunoscătoare pentru această concesiune. D. Chițu a făcut și mai mult, D-lui și-a pus lauri pe cap despre meritele acestei concesiuni. Eată ce găsesc în procesele-verbale: imputa D-lui Vernescu că susținuse odată concesiunea Ward, concesiune pe care am susținut-o și eu, D. Costa-Foru, sub Domnia lui Vodă-Cuza, D. Vernescu răspunde:

„Mi-am făcut datoria de reprezentant susținând acea concesiune; cuvintele mele au rămas scrise... Am apărat concesiunea Ward, fiindcă era cea mai avantajoasă din câte ni se prezentase, dacă ea, din nefericire, pentru noi, a căzut, vina nu este negreșit a acelor cari au apărat-o ca cea mai ușoară pentru țară. Să dea D-zeu ca D-voastră, apărând astăzi pe cea mai grea, să dobândiți și laurii acestei țări.

G. Chițu. Ii primim.

Apoi, Domnilor, D-v. cari v'ați asigurat laurii, păstrați-i acum (ilaritate, aplauze).

O voce. Sunteți geloși de acei lauri?

B. Boerescu. O, nu! Laurii D-voastră sunt de spini, nu-i dați la alții, conservați-i pentru D-v. (aplauze).

După ce dar D. Brătianu asigură că această concesiune va fi bine cuvântată de generațiunile viitoare, după ce D. Chițu primește laurii acestei concesiuni, oferii de D. Vernescu, și-i pune pe cap tocmăi acum, după ce vede că acești lauri au spini, voește să-i pună pe capul nostru!

Iată dar, Domnilor, faptele așa cum s'au petrecut, și îmi pare rău că nu pot ca să insist mai mult spre a vă expune toate vițiile acestei concesiuni; căci înțelegeți D-voastră că este peste putință să vin acum și să analizez cu de-amănuntul cum a făcut D. Vernescu atunci, când a arătat toate puncturile vicioase ale acestei concesiuni. Inșă, din câteva exemple ce am dat, este lesne a vă convinge că această concesiune este făcută cu avantagii mari pentru concesionari, că coprinde într'însa o sumă de dispozițiuni vagi și nedeterminate, cari pot să dea loc la multe neînțelegeri. Ce se face astăzi? Acum când din nenorocire timpul și-a produs efectul său, căci timpul trebuia să producă acest efect, acum când o cauză rea a produs un efect rău, vine D. raportor și afirmă că toate aceste efecte rele provin din neglijența guvernelor

chemate de a pune în lucrare această concesiune, iar nu din cauza naturei chiar a acestei concesiuni.

Domnilor, dacă cel puțin, D. Fleva, și ceilalți oratori din stânga ar fi avut acel stoicism roman de a se feri și D-lor singurî ca victime pe altarul patriei de a zice *mea culpa*, atunci cel puțin am admira acel stoicism vechiu aplicat în timpii noi. Dar nu este așa, Domnilor, D-nii din stânga vin ca niște bravi și simplii burghezi din epoca modernă, să lovească în alții, nu zic, din pasiune, nu pentru a înlătură pe cei ce le-ar putea face concurență la ceva, dar într'un comun sentiment de conservațiune. Domnilor, spre a se putea apăra și pune la adăpost, vin și ne zică: noi am făcut bine.

D. Brătianu nu a făcut nimica; D-voastră sunteți culpabili. Iar când noi le aducem aminte că și D-nul Brătianu își are partea sa, D-nul Fleva ne răspunde: A! voiți a avea pe D-nul Brătianu cu D-voastră, pentrucă știți că D-lui este popular, și voiți a vă scăpa. Ei, Domnule Fleva aceasta este un cântec vechiu din alte timpuri, nu mai are valoare acum. Popularitatea D-lui Brătianu o fi existat, dar acum s'a dus. D. Brătianu a fost popular până a venit la guvern; dar din nenorocire venirea la putere stinge orice adorațiune și entusiasm popular. Popularitatea acum o are

alții, o are D. Ionescu, de exemplu, și când va veni și D-sa la guvern o va perde (ilaritate). Popularitatea o au totdeauna cei ce nu fac nimic, cei ce se bucură de privilegiul nihilismului. Prin urmare, cum voiți D-voastră să aveți două privilegii de odată, privilegiul că ați fost la guvern, că ați administrat aproape doi ani și ați dat această concesiune; și voiți să aveți în acelaș timp și privilegiul popularității? Mulțumiți-vă numai cu unul, cum se mulțumește și D-l Ionescu. A avea pe amândouă este prea mult (aplaude).

Popularitatea este un fum prea ușor pe care vântul îl face să dispară la cea dintâiu suflare a sa. Acest vânt a suflat peste D-l Brătianu. Și dacă este vorba de dreptate, iar nu de popularitate, dacă voiți cu orice preț să spuneți lumii că răul s'a cauzat țării nu de concesiune, ci din cauza miniștrilor, atunci toți să vină la răspundere, și între acești toți, guvernul D-lui Brătianu este cel întâiu. Dar nu voiți aceasta și D. Fleva are aerul de a voi să dea în gura lupului pe D. Donici ministrul de atunci al lucrărilor publice.

Dar de ce numai pe D. Donici, cu care se vede că v'ați răcit, voiți a-l sacrifica? Sau poate că vă este greu a vă apăra pe D. Donici din cauza

rolului principal ce D-lui a jucat ca ministru al lucrărilor publice? Dar aceasta nu este just. D. Donici erà ministru cu toți ceilalți în cabinetul D-lui Brătianu; și dacă credeți că D-sa erà de vină, apoi înțelegeți că principiul solidarității face ca să se atragă toți ceilalți miniștrii la răspundere cu D. Donici. Cel puțin acest principiu al solidarității trebuie să-l recunoașteți.

Dar să vedem oare numai în virtutea acestui principiu al solidarității este răspunzător D. Brătianu? Nu sunt din partea acelu guvern, acte pozitive care îi angajează răspunderea, când s'ar primi că răul provine din actele miniștrilor.

Aceste acte sunt bazate pe fapte numeroase care arată într'un mod pozitiv și probează ce înseamnă parte are guvernul D-lui Brătianu în aplicarea acestei concesiuni, și prin urmare ce parte de răspundere i se cuvine și D-lui. Și când contra guvernului D-lui Brătianu există fapte pozitive, nu se face contra celorlalte guverne decât imputări vagi și nedeterminate, de D. Fleva, de D. Holban, și alții. D-lor nu specifică nimic, nu arată nici legea pretinsă violată nici fapte pozitive, ci expun critice cu totul personale și speciale asupra modului cum s'a aplicat concesiunea, căci D-lor ar fi aplicat-o altfel, ar fi făcut a se confecționa altfel obligațiunile, ar fi făcut altfel traducțiunea texturilor din

corpul obligațiunilor, ar fi ars în cutare mod niște obligațiuni ce se anulau, și în fine ar fi regulat în felul D-lor multe alte detațiuni cari privesc numai pe concesionari. Chiar de am propune că aceste critice ar privi pe miniștrii, de ce alt ar fi vorba decât de cestiuni de serviciu, iar nicidecum de lege? Lucrul însă nu este tot așa cu onor. D. Brătianu, pe care D. Fleva voește a-l pune cu desăvârșire la adăpost, rezervând toată răspunderea numai pe seama altor miniștrii.

Ia să examinăm D-lor, faptele, să vedem există fapte pozitive contra D-lui Brătianu de o altă gravitate de cât acelea ce ni se impută? Ei, D-lor, aduceți-vă aminte istoria; căci imi pare rău că uitați prea lesne, și o uitați numai când vă vine bine în favoarea D-voastră, iar niciodată în favoarea altora. Ei bine, ați uitat oare că pe când Camera și Senatul în 1868, și pe când D. I. Brătianu era în străinătate, se ocupa cu concesiunea Offenheim, de nu mă înșel. D. Brătianu întorcându-se din străinătate și găsind un pretext oarecare dintr'o interpretare inofensivă disolvă Camera; și apoi eși la lumină concesiunea Strousberg? Ce s'a făcut în urmă? Indată ce s'a votat acea concesiune de Cameră, Senatul care a dat un vot de blam ministerului, s'a disolvat. Și știți, D-lor, cu ce alaiu au fost petrecuți D-nii Senatori trimiși acasă! Ono-

rabilul D. Ionescu și Costa-Foru și aduc aminte, cred de onoarea extraordinară și patriotică ce li s'au făcut cu acea ocaziune! (aplause).

A! Domnilor, uitați prea mult istoria!.. S'a ales dar un alt Senat. Si bine, cel puțin până aci am fost în regulă. Guvernul are drept să disolve Camera. Cât despre alaiul extraordinar al unor Senatori, aceasta este treabă de gust și nu mijloc de convicțiune pentru unele partide. (aplauze). Dar, în fine constituțional vorbind, guvernul a fost în regulă.

S'a făcut dar un alt Senat. Cel puțin dacă se așteptă ca acel Senat să vină să voteze concesiunea, căci concesiunea este o lege, și aceasta nu trebuie s'o uităm, deși unii din preopinenți s'au părut că nu știu că concesiunea este o lege, ei bine, mai înainte de a se votă astă lege și de Senat, și a se promulga, mai înainte adică de a deveni executorie, ce face guvernul D-lui Brătianu? O pune în lucrare. Ceva mai mult, își permite de a o modifica într'un mod ocult, misterios; și aceste modificări nu erau relative numai la mijloacele de lucrări preparatorii, conform votului Camerei, care vot era neregulat după mine, ci relative și la dispozițiuni din corpul concesiunii.

Dar să vedem mai întâi votul Camerei dela 4 Iunie 1868, căci este bine să ne dăm socoteală

de cele ce s'au petrecut, ca să știe țara bine ce a făcut fiecare.

Voci: Așă! Așă!

B. Boerescu. Iată acest vot al Camerei dela 4 Iunie:

„Considerând că concesiunea drumurilor de fier este votată de camera deputaților;

„Că acest act este obligatoriu pentru dînșii;

„Că până la convocarea noului Senat poate trece un termen îndestul de lung, acel prevăzut de Constituțiune, și că așă poate trece campania anului curent și amâna încă pe un an începerea căilor ferate, reclamate de țara întregă în utîți ani, precum o constată numeroasele concesiuni votate de fostele Adunări, apoi Adunarea deputaților, cu dreptul ce-i este acordat de Constituțiune, de a hotărî cestiunile financiare, autoriză pe minister a se înțelege cu concesionarii spre a se putea începe îndată înscrările pregătitoare pentru căile ferate concedate“.

M. Costaki. Senatul erà convocat atunci?

B. Boerescu. Nu erà, erà dat afară, disolvat. (Sgomot, întreruperi).

Când se vor potoli iluștrii întrerupători, voiu continua.

Al. Lahovary. Propunerea a fost făcută de D-nii Miclescu îndreptată de D. Kogălniceanu

și combătută de mine, de D-nii Carp, Văcărescu și alții.

B. Boerescu. Domnilor, v'am spus că după opiniunea mea, acel vot este neregulat; iar acele considerante că Adunarea singură hotărăște în chestiuni financiare este o simplă subtilitate; căci cu modul acesta, în mai toate legile, se află o chestiune de bani și atunci s'ar zice că Adunarea poate autoriza ca acea lege să se pună în execuțiune mai înainte de a se vota la Senat. Așa, de exemplu, s'ar vota o lege pentru înființarea unei curți, într'o localitate oarecare; în acea lege s'ar regulă salariile funcționarilor acelei curți; s'ar pretinde apoi că ea regulează o chestiune financiară, și că prin urmare se poate pune în aplicare fără să fie votată de Senat; dar aceasta ar fi absurd și nu se poate susține serios.

Camera dar, riguros, nu eră în drept să dea un asemenea vot; dar l-a dat. Prea bine!

Dar despre ce vorbește acel vot? El vorbește numai de lucrări pregătitoare, și se știe ce va să zică lucrări pregătitoare în chestiune de lucrări publice; căci îndată ce nu mai e vorba de studii, ci de lucrări de construcțiuni, acele lucrări încetează de a mai fi pregătitoare; sunt lucrări de fond, cari nu se mai pot desființa, lucrări definitive.

Ce se face însă în faptă? Urmatu-sa numai aceste lucrări pregătitoare? Mărginitu-sa numai aci?

Nu! au mers mai departe.

S'a încheiat, Domnilor, acea faimoasă convențiune secretă adițională. D-nul Holban care erà atât de sever când s'a votat concesiunea și care este atât de indulgent astăzi spre a scuzà și apăra pe aceleași persoane cari au votat concesiunea, D-nul Holban, zic, ne-a spus, încurcat de actele ce prezintam, că nu știe D-lui dacă acea convențiune erà numai un proiect într'o cancelarie a acelu guvern, sau dacă acea convențiune erà un act definitiv.

Ei bine, am onoare a lumina pe D. Holban și a-i spune că acea convențiune adițională erà un act definitiv, subscris de ministrii și dat în mâna concesionarilor, erà dar un contract ca toate contractele, erà un contract sinalagmatic, care deși nu îndeplinea poate toate formele constituționale, însă nu e mai puțin adevărat că guvernul a format un act adițional la o concesiune, fără votul Adunărilor.

Acest act vi s'a citit de onor. D. Dimitrie Ghica; eu îmi voi permite numai de a-l analiza în scurt.

Domnilor, v'am spus că motivul acestei convențiuni adiționale erà de a se executà votul Camerei din 4 Iunie în ceea ce privește lucrările pre-

gătitoare. Și iată, Domnilor, ce zice art. 1 din această convențiune:

„Concesionarii se autorizează a procedea de îndată la toate lucrările pregătitoare necesitate de construcțiunea drumurilor de fier arătate mai sus, și cari fac obiectul concesiunii, precum asemenea a începe lucrările de construcțiune a lor, cu condițiune ca planurile să fie conforme cu traseul adoptat și după regulele arătate în actul de concesiune“.

Așà dar, Domnilor, vedeți că acest articol 1 tratează despre vot; va să zică au fost planuri aprobate. Și apoi se mai vorbește despre începerea lucrărilor de construcțiune. Va să zică este vorba de aplicarea concesiunii chiar înainte de a fi votată de Adunare, lucrările de construcțiune nu sunt lucrări pregătitoare ci lucrări definitive.

Dacă apoi vom trece la art. 2, iată ce se zice:

„Termenele prescrise la art. 4 din concesiune pentru începerea și terminarea lucrărilor vor fi socotite dela data convențiunii de față“.

Din acest articol vedeți, Domnilor, că aci este vorba de modificarea concesiunii chiar; căci acest articol ne spune că punctul de plecare și terminarea lucrărilor nu mai sunt cele indicate de concesiune, ci data actului adițional.

Este dar constatat că guvernul D-lui Bră-

tianu a modificat o lege, afară din Constituțiune, fără intervenirea corpurilor legiuitoare.

A. *Holban*. Aceste angajamente sunt ele oare subscribe și de către concesionari?

B. *Boerescu*. Sunt făcute în toată forma unui contract prin jurnalul consiliului de miniștri. Dar să vă arăt, Domnilor, alte angajamente ce guvernul le ia prin art. 3.

Iată ce zice art. 8:

„Guvernul se obligă a pune stăruință spre a se vota de Senat și a se sancționa de către M. S. Domnul concesiunea votată deja de Camera legiuitoare, precum și a interpreta prin un act adițional articolele care ar da loc la greșite interpretări“.

Nu știu, Domnilor, dacă este regulat, și dacă este constituțional, și dacă nu este umilitor pentru o țară, când guvernul ei ia angajamente înaintea unor concesionari străini că va stăruii ca concesiunea să se voteze și de Senat, și la caz când nu s'ar vota concesiunea și de Senat atunci după art. 4, *„guvernul se angajază a despăgubi de toate cheltuielile cari vor fi fost făcute, fie pentru studiu, fie pentru lucrări executate, după o prețuire făcută de experți numiți de ambele părți“.*

Apoi, Domnilor, în fața acestei convențiuni, unde mai este votul Adunării dela 4 Iunie? Când guvernul ia angajamente ca să despăgubească pe

concesionari, nu numai de sumele ce aceștia vor cheltui pentru studii, pentru planuri, dar și chiar pentru lucrări executate, mai puteți susține că v'ați conformat chiar votului neregulat al Adunării? (Aplauze).

Ei, Domnilor, nu eu voi condamna intențiile; dar voi condamna procedura D-voastră de astăzi, cari veniți să acuzați pe alții spre a vă scăpa pe D-voastră, și atribuiți altora niște rele cari sunt rezultatul operei D-voastre, iar nu al faptelor noastre. Căci îndată ce vorbiți de faptele noastre pe ce bază vă sprijiniți inculpările? Nimic, faceți critice, și expuneți numai sisteme; arătați cum ați fi făcut Dv. când ați fi fost la minister; nu menționați nici un art. pozitiv violat, nici un fapt care ar constitui o ilegalitate, și nu pe asemenea baze se acuză un ministru. În vreme ce, când e vorba de D-voastră de ministerul D-lui Brătianu, ce vedem? Vedem fapte pozitive, cari nu se pot contesta; se văd atâtea ilegalități pozitive și nediscutabile; se vede faptul de a se executa legea mai înainte de a se vota de Senat; se vede faptul convențiunei adiționale, care modifică legea fără formele legale; se vede, în fine, lucrări, nu numai de studii, ci lucrări de convențiune, adică lucrări definitive.

Mă miră dar, Domnilor, cum onorabilul D.

Brătianu nu vine și D-lui, și în fața tuturor acestor fapte, să se declare că ia solidaritatea cu noi toți, și răspunde și D-lui de faptele D-lui.

Dacă mai aveți îndoială că concesiunea s'a executat și de D-nul Brătianu, iată încă o probă în *Monitorul* din 12 Noembrie, care zice în revista sa :

„Înălțimea sa Domnul, luni 11 corent, făcând o preumblare, a binevoit a examina lucrările ce se fac, pe linia ferată București—Ploești, și, găsind o mulțime de ingineri și lucrători ocupați, pe o întindere de câțiva kilometri, cu lucrările de terasament ale acestor linii, exprimă dorința către D-nii ingineri, ca să se imprime lucrărilor cea mai mare activitate, și că astfel să se realizeze promisiunile D-lui Dr. Strousberg; totdeodată îi arată a sa mulțumire de a vedea lucrările înaintate“.

Vedeți, Domnilor, că însuși prin *Monitorul oficial*, organul Statului, se afirmă într'un mod pozitiv, că începutul de lucrări de terasamente s'a făcut; prin urmare, Domnilor, ministrul de atunci, afirmă prin *Monitor* că, D-lor, nu au făcut numai niște lucrări de studiu, niște lucrări pregătitoare, ci au făcut chiar lucrări definitive; căci când este vorba despre lucrările de terasament, atunci asemenea lucrări nu se pot numi decât definitive.

Pe lângă aceasta, Domnilor, ați mai văzut cu-

vintele pe cari vi le-a citit eri onorabilul D-nu Dimitrie Ghika, cuprinse în discursul Tronului, la deschiderea sesiunii Adunării din 15 Noemvre 1868.

Și în acelaș discurs se vorbește iarăși de lucrări de terasamente dela Suceava la Iași și București, dela Galați spre Roman, și dela București spre Ploești. Iar din răspunsul la discursul Tronului, făcut de camera de atunci, vă voi citi numai acest pasagiu :

„Știm însă că fără Augusta Sa influență asupra capitalurilor din Europa, mult timp încă am fi așteptat începerea construirii căilor ferate“.

Așă dar, Domnilor, vedeți că acea Cameră, care s'a numit a D-lui Brătianu, a comis două neregularități; întâi că a autorizat ca să se execute o lege mai înainte de a deveni definitivă; și al doilea, că a făcut să se intervină și persoana Capului Statului în astă chestiune. Apoi regulat este, constituțional este, ca o Adunare să angajeze persoana Capului Statului așă încât să spună că numai prin influența sa personală am putut să căpătăm credit în Europa? Dar dacă a făcut-o, apoi cu ce este acoperită persoana Capului Statului, dacă nu de ministru? Prin urmare orice ar face și orice ar zice Capul Statului în actele publice, numai miniștrii sunt și rămân responsabili.

Așă dar, Domnilor, precum bine a zis D. Ni-

colae Blaranberg, să nu ne dăm nimeni după spatele tronului, spre a ne scăpa responsabilitatea noastră, ci fiecare să spunem franc cum s'au petrecut lucrurile, și fiecare să ne dăm socoteala de faptele noastre. (Aplauze).

Faptele. Domnilor, știți care sunt. Se află o concesiune cu o sumă de dispozițiuni incerte, vagi, nedeterminate, contradictorii. Nu vorbesc de cât de dispozițiunile cari privesc pe miniștrii, și de cari D-nii concesionari nu pot profita chiar de am presupune că din partea acelor foști miniștrii ar fi fost neglijență; căci obligațiunile concesionarilor sunt pozitive, și nimic nu poate scuza violarea lor.

Fiindcă dar trebuie să ne ocupăm numai de minister, întreb ce se impută în astă chestiune guvernului dela 16 Noembrie? Aveți oare ceva fapte pozitive și clare contra lui? Enumărați-le, pentru că este just ca fiecare să-și dea socoteală de faptele sale. Până acum însă nici o acuzațiune precisă nu s'a produs. Din contra, cei ce ne acuză pe noi au contra lor, sau mai bine contra amicilor, fapte ilegale de o mare claritate și precizie.

Iată însă că aceleași persoane, unite cu ceea ce se chiamă fracțiune, vin să impute guvernului care a succedat onorabilului D. Brătianu, că ar fi făcut niște neregularități cu ocaziunea punerii în

aplicare a acelei concesiuni, a acelei legi neclară și nedeterminată care lăsa loc la sumă de controverse. Dar cel puțin, Domnilor, dacă s'ar putea preciza în contra noastră fapte de o natură precisă și determinată; tot am ști pe ce bază s'ar discuta; și chiar dacă greșeală ar fi, ei bine *errare humanum est*, se poate cineva înșela. Dar oare așa este? ia să luăm faptele.

Nu voi mai repeți, Domnilor, puncturile dezvoltate de unii preopinenți cari au combătut raportul; dar voi reaminti numai fapte mai importante, și din cele ce voi mai expune și eu se va demonstra cred, nefondarea acuzațiilor ce ni s'au făcut. Lăsăm în lături partea tehnică a cesiunii; ni se impută că am comis erori, cu ocaziunea numirei D-lui Ambron, cu ocaziunea confecționării obligațiilor, și mai ales în privința controlului ce trebuia să exercite asupra liberărei certificatelor de obligațiuni.

Domnilor, să vorbim franc, și să punem cesiunile pe tapet așa cum sunt spre a se vedea ce trebuie să facem. Căci, Domnilor, când o Adunare legislativă ar trebui să formuleze niște acuzațiuni contra unor miniștrii, contra acelor cari au avut puterea executivă în mână, trebuie ca acele acuzațiuni să fie clare, precise, și mai ales fondate. Nu se cuvine pentru o cameră ca asemenea acu-

zațiuni să se formeze într'un mod vag așa cum să nu știe nimeni de ce este vorba.

Să începem dar cu D. Ambron. Se zice că D. Ambron s'a numit neregulat. Mai înainte de toate însă, să-mi permiteți a face o mică rectificare la raport în ceea ce privește cele arătate de D. raportor, și care se raportează la persoana mea.

D. raportor, foarte nepasionat și imparțial, așa cum îl cunoaștem toți, model de seninătate și de justiție. foarte blând, așa de blând în cât făcea apologia neomenosului incident cu D. Brătianu la Bacău, și ataca eri chiar, întrun mod necuviincios pe D. Kogălniceanu, acest dar model de raportor, D. Holban, să-mi permită a face o mică rectificare la imparțialul său raport, în ceea ce mă privește personal. Domnia sa, dibaciu redactor, care știe foarte bine a combina frazele și a face să alunece insinuările nesimțite, raportează cele ce zice că i-a spus D. Golescu în comisiune de față cu mine; și nu trebuie să uite D. raportor că dacă vorbele noastre din comisiune erau să facă obiectul unui raport, apoi atunci un simțimânt de delicateță trebuia îmi pare să facă pe D. Holban a ni le comunica mai întâiu pentru a vedea și noi dacă sunt reproduse exact. D-lui însă nu a făcut aceasta, ce e mai mult imaginațiunea D-lui personală a jucat un mare rol în expunerea cuvintelor mele.

Iată în adevăr ce zice D. raportor:

„D. A. Golescu a declarat că D-sa abia a sosit de două zile dela agenția dela Constantino-pole, n'a avut nici o cunoștință despre cele petrecute în privirea concesiunii Strousberg, și că nu cunoștea bine nici chiar convențiunea care a fost subscrisă. D. Golescu intrând la Finanțe, era în plecare să numească pe D. Winterhalder comisar al Statului la Berlin, ceea ce se dovedește chiar din dosarul ministerului finanțelor, dar că în consiliul de miniștrii D. Boerescu, care fusese adinterim la finanțe, până la sosirea D-lui Golescu, și care cunoștea toate împrejurările, a scris *repede* în ședință jurnalul menționat, pe care, subscriindu-l ceilalți miniștrii l-a subscris și D. Golescu de bună credință“.

Iată, Domnilor, descrierea pitorească și ingenioasă ce face D. raportor despre zisele noastre și faptele petrecute în sânul consiliului de miniștrii.

Mai ales modul *repede* mă face să admir talentul și imaginațiunea D-lui Holban; căci D-v. înțelegeți ce tablou ingenios și variat face să se nască din acest singur cuvânt *repede*. Vă puteți închipui o ședință a consiliului de miniștrii sub președinția Domnitorului; puteți vedea pe D. Boerescu scriind *repede* un proces-verbal, și D. Golescu subscriindu-l de bună credință. Nu este așa că tabloul este patetic și misterios? Nu pot face

decât să adresez D-lui Holban complimentele mele pentru puterea imaginațiunei sale, pentru ingeniosul tablou ce a voit a face.

A. *Holban*. Faceți complimente D-lui Golescu.

B. *Boerescu*. Nu, meritul este numai al D-tale. Un singur mic cusur are tabloul Dumitale; este că în fapt n'au fost lucrurile cum le arătați. Este adevărat, D-lor, că a fost consilii de miniștrii asupra acestui obiect. Astfel se întâmplă totdeauna. Asupra unui subiect important după ce miniștrii deliberază și hotărăsc, unul din ei ia condeiful și redactează opiniunea consiliului. Ce reiese de aci pentru cel ce a scris procesul-verbal? Dar cuvântul *repede* de unde l'a scos D. Holban, și cum l'a produs, când nimeni, nici D. Golescu, nici eu, nu l-am pronunțat. Asta dovedește încă odată imparțialitatea exemplară a inocentului D. raportor!

Ce e mai mult, D. Golescu, înaintea comisiunei, a vorbit, nu despre numirea D-lui Ambron, ci despre clauza, ca să se dea aprobarea guvernului pentru eliberarea certificatelor, coprinsă în acel proces-verbal. Asupra acestei clauze D. Golescu a spus că a primit a se insera în jurnalul consiliului de miniștri fără a cunoaște bine concesiunea. Dar D. raportor se ferește a arăta acest punct; ba, ce e mai mult, se ferește de a insista asupra acestei clauze de control, căci poate prin

aceasta s'ar fi adus o mică laudă pentru acel jurnal și pentru ministrul ce l'a redactat; și aceasta nu putea conveni D-lui Holban, căci atunci ce s'ar fi făcut ingeniosul tablou creat de brilianta D-sale imaginațiune?

Trec dar peste această mică scăpare din vedere a D-lui Holban, și viu la fapte; cu atât mai mult că toate aceste tablouri sunt de prisos, de vreme ce eu am declarat și declar că iau responsabilitatea, iau solidaritatea tuturilor actelor colegilor mei; căci eu înțeleg solidaritatea ca unul să răspundă pentru toți, și toți pentru unul.

Voci. Prea bine.

B. Boerescu. Dar ia să vedem cum s'a petrecut faptele?

Noi am afirmat și afirmăm că numirea D-lui Ambron, deși e adevărat că în formă e făcută și subscrisă de noi, dar în fapt ea există de mai înainte, încă din timpul guvernului D-lui Brătianu.

Domnilor, nu numai noi susținem aceasta ci o afirmă chiar comisiunea prin raportul său. Cu toate întortoacherile ce D. raportor a dat expunerii faptelor, cu toate perifrazele în cari sunt ascunse ideile sale, totuși nu a putut să nu dea pe față niște fapte pozitive ce se impuneau prin puterea evidenței lor. Și pentru aceasta cată să mulțumim generozității D-lui raportor

În adevăr, după ce D. raportor enumără actele din cari se constată faptul material că D. Ambron funcționă mai înainte venirea noastră la guvern, conchide în modul următor:

„Prin urmare se constată din cele ce preced că epistola prin care D. Ambron declară că primește sarcina de comisar al Statului român. adresată M. S. Domnitorului, menționează despre un înalt ordin al Domnitorului din 30 Septemvre, în virtutea căruia D. Ambron a *făcut act de autoritate* în numele Statului, stipulând deja cu D. Strousberg despre forma obligațiunilor, adică că D. Ambron intrat în funcțiune la 18 Octomvre, cu *42 de zile înainte de numirea sa oficială* făcută la 30 Noemvre, 1868“.

Așa dar vedeți, Domnilor, că comisiunea însăși a constatat că D. Ambron funcționă cu 42 zile înainte de a fi numit și funcționă făcând acte de autoritate. Apoi, Domnilor, acum cum justificați D-voastră faptul acesta?

D-nii din stânga cari susțin raportul acesta, cum combat D-lor constatarea comisiunei în privința numirei D-lui Ambron? Cum D-lor mai pot susține că guvernul D-lui Brătianu este curat ca cristalul, că toate actele cari probează contrariul cată să se lase la o parte și că tot răul ne privește numai pe noi.

Acum s'a constatat că numirea D-lui Ambron eră un fapt îndeplinit sub D. Brătianu, prin urmare el nu ne privește pe noi.

Cu ce s'ar putea combate această constatare a comisiei? Nu pot fi decât două mijloace: unul s'a expus de către apărătorii D-lui Brătianu; altul s'a sub înțeles poate. Să vorbim despre cel subînțeles.

S'a vorbit despre un consilier privat al principelui, despre o scrisoare a Domnitorului; D-lor, nu știu dacă scopul acestor însinuări a fost ca să se acopere miniștrii prin persoana Capului Statului. Însă nu pot crede că vor exista miniștrii cari să caute a scăpa de răspundere, punându-se la spatele Tronului, și asemenea nu cred că va fi cineva care să creadă că D. Brătianu nu știa de acest fapt, măcar că D. Ambron funcționa de 42 de zile. Nimeni asemeni nu poate admite că ministrul finanțelor din Prusia, a autorizat pe un impiegat al său superior, să primească o misiune străină, fără ca să fi fost convins că această misiune îi este oferită de guvernul român, adică de ministrul român.

Forma am făcut-o noi; dar noi am confirmat un fapt deja îndeplinit. Acest fapt există cu 42 zile înaintea venirii noastre la guvern, spuneți D-voastră. Repet, este un singur om care să

admită că în timp de 42 zile a funcționat D. Ambron, fără ca D. Brătianu să știe? Și aceste 42 zile sunt osebit de timpul cât a durat tratativele pentru numirea D-lui Ambron, ceea ce poate urcă acest timp la trei luni de zile.

Toată lumea cunoștea că comisar al Statului este D. Ambron, și D-v. admiteți astăzi că numai D. Brătianu, carele eră unul din membrii acelu cabinet cel mai activ, numai D-lui nu știà nimic? Puteți crede aceasta, sunteți liberi dacă voiți; însă eu nu o pot crede.

Dar să admitem și noi că D. Brătianu n'a știut nimic. Apoi atunci atât mai rău pentru ministerul constituțional care lasă să existe asemenea fapt fără ca el să știe nimica. Faptul îl privește tot pe el; pentrucă așa cere mecanismul constituțional care garantează inviolabilitatea capului Statului. Nu se poate admite că se comite răul, fără ca ministrul să-i aibă răspundere: el este, în orice caz, capabil de adevărată inerție, poate chiar de ineptie.

Mai este și un alt mod de justificare în favoarea D-lui Brătianu, întrebuițat de D. Fleva, apărătorul său.

I. Brătianu. Nu am apărători: eu singur mă pot apăra.

B. Boerescu. D. Fleva a apărat în adevăr

pe D. Brătianu, cu formele de procedură; D-lui a zis că odată ce decretul de numire al D-lui Ambron nu este scris de D. Brătianu, D-lui nu poate fi chemat la nici o răspundere; cine nu are carte, nu are parte. Acest mod de a sprijini poate să fie bun înaintea unui tribunal; înaintea unei Adunări se caută actele, și forma nu face să dispară fondul.

Fondul este că D. Brătianu a știut despre numirea D-lui Ambron, și a știut, fiindcă D. Ambron funcționează cu 42 zile înaintea venirii noastre la minister. D. Ambron făcea acte de autoritate pe cari ministerul trebuia să le știe. Guvernul nostru nu a făcut nimic alt decât să confirme un fapt îndeplinit. Noi însă nu ne dăm la o parte; dar nu trebuie ca predecesorii noștri să se dea la o parte. D-lor l-au numit. Noi l-am găsit numit. Noi primim răspunderea faptului nostru, pentru ce D. Brătianu fuge de răspunderea sa? De ce D. Fleva voește a-l pune la o parte?

Dar și eu voiu apăra pe D. Brătianu.

I. Brătianu. N'am trebuință de apărarea D-tale!

O voce. Apărare gratuită.

B. Boerescu. D-lor, nu judecați lucrurile din epoca numirii D-lui Ambron, după cele ce se petrece astăzi, pentru că atunci nu se putea ști

ceea ce s'a descoperit astăzi. Nimenea nu putea atunci să prevadă efectele rele ce s'au ivit numai astăzi. Atunci toate probabilitățile erau că D. Ambron este demn de misiunea ce i se încredință. Insuși D. D. Sturza, actualul ministru, trimis la Berlin în timpii din urmă de tot, sub guvernul D-lui Epureanu, spunea prin un raport al său, că D. Ambron este o persoană care se bucură de încrederea generală. și retragerea sa ar fi o pierdere pentru creditul nostru. Aceasta a fost o iluziune; din nenorocire, ne-am înșelat! Dar intențiunea noastră și a D-lui Brătianu nu poate să fie culpabilă; pentrucă însuși unul din miniștrii de astăzi a constatat că erà reuțiunea D-lui Ambron din cele mai bune. A fost o nenorocire ca lucrurile să iasă astfel!

Așa dar nu este just ca să judecați un fapt petrecut în 1868 după impresiunile ce aveți în 1871; căci nu se cunoșteà atunci, aceea ce se cunoaște astăzi.

Oricum ar fi, v'am spus că faptul rămâne constatat, că D. Brătianu a numit pe D. Ambron care a funcționat, după cum constată comisiunea, cu 42 zile înaintea decretului de numire.

Ce ne impută nouă comisiunea? Ne impută că prin această numire s'a vițiat art. 10 din Constituțiune. Iată dar o acuzațiune precisă, singură

precisă, că adică în astă numire s'a violat un text de lege.

Art. 10 din Constituțiune spune, în adevăr că nici un străin nu se va numi în funcțiunile Statului decât numai în cazuri anume determinate prin o lege specială. Ei bine. să ne dăm bine seama în ce consistă cestiunea?

V'am spus că în concesiune există un articol care dă concesionarilor dreptul de a numi funcționari străini pentru exploatare și administrare.

T. Dobrescu. Pe Ambron nu-l numea concesionarii.

B. Boerescu. Voiu răspunde, nu vă grăbiți.

Să mergem mai departe. Să ne dăm bine seama de natura discuțiunilor din Adunare asupra acestui punct, asupra art. 13, pentru că numai așa ne putem face o idee mai exactă de ceea ce a înțeles legiuitorul când a zis, că nu se vor putea numi streini în funcțiuni.

D. Codrescu, asupra art. 13. după ce constată că pentru exploatare și construcțiune împiegații pot fi pământeni și străini, aduce aminte Camerei un amendament al D-lui C. A. Rosetti din 1864 prezentat tot la o concesiune de drum ferat, și prin care D. Rosetti propune că după 5 ani dela darea în circulațiune a drumurilor de fer, să fie îndatorați antreprenorii a lua și împiegați români. *D. Codrescu*

face apel la D. Rosetti și-l roagă să susțină în 1868 amendamentul propus la 1864. Dar D. Rosetti nu a mai susținut amendamentul propus la 1864.

Să vedeți încă ce s'a răspuns D-lui Codrescu, și veți înțelege mai bine importanța art. 13. Iată ce zicea mai întâiu D. Chițu care a luat, cum știți, o parte foarte activă în această discuțiune. D. Chițu răspundea D-lui George Brătianu care se temea prea mult de streini.

„Nimeni nu poate tăgădui că străinii, dacă vin la noi cu propuneri de asemenenea natură nu vin ca să nu-și facă interesul lor; dar cestiunea este aci să știm dacă interesele noastre, legate cu ale lor, se pot ajuta, vor putea prospera; dacă putem face treaba noastră, făcând și ei pe a lor. Ei bine, dacă o dată vedem că interesele noastre se combină cu ale lor, atunci nu mai poate fi vorba de respingere, pentrucă astăzi cel puțin în Europa, este recunoscută solidaritatea societăților de orice natură și de orice naționalitate, este recunoscută solidaritatea intereselor tuturilor națiunilor, a acelora zic, cari s'au deșteptat și lucrează, nu a acelora cari dorm în ignoranță, care zac în stagnațiune. Nu este patriotic a zice: nu voiu să fac cutare treabă cu cutare, fiindcă e neamț sau francez, ci e patriotic a zice: voiu să fac treabă cu dânsul, pentrucă nu pot cu altul, și făcându-și amândoi trebile

prin reprocitate de interese, nimic nu e mai sfânt în lumea civilisată cel puțin“.

Vedeți, Domnilor, ce idei de cosmopolitism întins domina atunci, aproposito de redacțiunea acestui articol. Aceleași sentimente cosmopolite se văd și din cuvintele cu cari D. I. Brătianu a răspuns D-lui Holban, tot aproposito de acest articol; căci D. Holban, vorbind de străini, confundă pe comisar și inginer cu ceilalți împiegați ai societăței.

Iată, în adevăr ce zicea D. Brătianu în cuvântul său reproduș în Monitorul din 24 Maiu 1868 :

„Acei cari vin să zică că străinii trebuie să pună la discrețiunea noastră 400 milioane, și că este o înjosire din parte-ne a le da acele garanții, să citească cele rostite atunci și altă dată.

„ Ei, Domnilor, când le puneți D-voastră și noi în toate zilele condițiuni și margini lăsați ca și ei să ia garanții dela noi.

„Apoi sunt și alte State, dacă nu mă înșel, chiar Grecia, unde s'a așezat o bancă și guvernului i s'a impus de a pune în capul băncei un director francez“.

Așa dar vedeți, Domnilor, că D. Brătianu ca și D. Chițu, apărau teza în general că streinii pot fi admiși în afacerile băncei, și apărau astă teză, într'un mod foarte general, confundând ca și D. Holban, pe comisar cu inginer, cu împiegații...

Voci. Nu este așa, nu o suci.

B. Boerescu. Dar nu vedeți că eu vin cu discuțiunile de atunci spre a vă proba că în intențiunea oratorilor de atunci a fost de a nu face distincțiune între comisar și inginer....

Voci. Te înșeli, între împiegați....

B. Boerescu. Dar despre împiegați nici nu mai poate fi distincțiune, căci avem un articol expres, care zice că ei pot fi străini sau pământeni. Este vorba acum dacă această dispozițiune se poate întinde și la comisar, ca și la inginerul șef; ei bine, Domnilor, ce probă voiți D-v. să vă dau mai bună decât cuvintele D-lui Brătianu, care vorbind de dreptul ce lasă străinilor, ne aducea exemplul băncii din Grecia, și ne spunea că în capul aceluia stabiliment s'a primit de guvernul grecesc condițiunea să i se impună de a avea ca director al Băncii un Francez. Apoi acest exemplu nu se aplică tocmai la cazul nostru? Și nu poate fi oricine în drept să creadă că cel puțin în spiritul D-lui Brătianu, ministrul de finance de atunci, a fost de a se întinde dispozițiunea art. 17 la toți cei ce vor prezida la afacerile drumurilor ferate, adică și la comisar? Apoi, nu vă aduceți aminte de cuvintele D-lui Holban, care obiecta în Camera de atunci, că cum se încredințează unor străini sute de milioane? Inșă numai comisarului se în-

credințează acele sute de milioane și prin urmare de comisar se preocupa D. Holban în cuvântul său.

Așă dar vedeți, Domnilor, cum se prezintă cestiunea. Se pune în concesiune un articol 13, și în care se zice, că concesionarii să numească împiegați străini și pământeni. Asupra acestui articol se naște discuțiunea; unii din oratori prezintă modificări, cari se resping în cursul discuțiunei; și se susține cestiunea străinilor într'un mod general (întreruperi).

Acum, Domnilor, datu-v'ați seamă, D-voastră care mă întrerupeți, care credeți că dintr'o vorbă a unui deputat din minoritate, sau din majoritate se schimbă și se denaturează sensul unei concesiuni? Datu-v'ați bine seama ce sunt împiegații aceștia ai companiei în timpul duratei exploatărei drumului de fer? Apoi, Domnilor, nu vedeți că guvernul se leagă ca în timp de 90 de ani să lase concesionarilor dreptul de a avea împiegați străini în administrațiunea căei ferate? Dar nu știți Dv. că odată linia primită de guvern, răspunderea intereselor îl privește pe dânsul, și atunci nu vedeți D-voastră că cele mai mari interese ale Statului român sunt date pe mâna unor împiegați cari au să fie străini? Datu-v'ați D-voastră seamă bine de ce va să zică niște împiegați cari funcționează în virtutea unei legi speciale în timp de 90 de ani,

și cari au interesele cele mai mari în mâna lor, interese de zecimi de milioane? Fiindcă prin acești împiegați are să se țină comptabilitatea exploatarei liniei drumului de fier; fiindcă după lucrările lor guvernul are să știe pe fiecare an cât are să plătească ca dobânzi. Dar dacă vă dați acum seama de importanța acestor funcționari, de ce nu admiteți că guvernul a putut prea bine să crează că de vreme ce prin această concesiune se admite împiegați străini în timp de 90 de ani, și pentru funcțiuni așa de importante, apoi este în drept a numi un comisar străin, de vreme ce nu este o stipulațiune contrarie care să o oprească?

Să vă mai citesc, Domnilor, cuvintele D-lui Holban dela pagina 742, ca să vedeți cum D-lui, ca și D. Brătianu, ca D. Mehedințeanu chiar, confundă pe comisarul dela Berlin, cu inginerul-șef. Vorbind asupra art. 13, D. Holban zicea:

„Eu în acest articol nu găsesse nici o garanție gentru Stat; găsesse numai doi oameni: este inginerul-șef al concesionarilor, și mai este și comisarul Statului care reside dela Berlin. Aceștia sunt singurii controlori în această afacere de mai mult de 400 milioane franci, și cari milioane sunt lăsate, ca să zic așa, la inspirațiunea numai a doi oameni, cari negreșit nici odată nu pot da acea garanție a unui cabinet întreg controlat de Adunare, etc.“.

Apoi mai la vale, D. Holban vorbind de străini și voind a proba că această dispozițiune ar fi contra constituțiunei, adaugă :

„Dacă oare nu ar fi a ne declară noi de incapabili, a merge contra constituțiunei, când vom da o parte din autonomia țării, o parte din puterea reprezentațiunei națiionale, controlul finanțelor, în mâna a doi oameni, cari încă nu știm cine vor fi, etc.“.

Mai poate dar rămâneă cuiva îndoială, Domnilor, că inginerul și comisarul se confundau necontenit, și se admiteă că pot fi străini, de vreme ce ziceă că se atacă chiar constituțiunea?

Mehedințeanu întrerupe.

B. Boerescu. Rog pe D. Mehedințeanu să fie mai pacient pentru că D-lui a luat o mare parte la concesiune.

Mehedințeanu. Am luat la discuțiune, dar n'am votat concesiunea, vă voi spune pentru ce.

B. Boerescu. Ei bine, Domnilor, când se prezintă o cesiune în asemenea condițiuni de incertitudine, nu admiteți D-v cel puțin că poate să fie loc la o interpretare diferită de aceea ce D-tră o admiteți astăzi? Când nu există un art. care să zică anume că comisarul să fie Român, și când din contra există un art. expres, în care se zice că toți impiegații pot să fie străini, pentru ce nu admiteți

că îndoiala cel puțin asupra sensului art. 13 era posibilă ?

Dar, Domnilor, mai cugetați și la altceva, cugetați că D. Ambron nu este un funcționar, pentru că el nu exercită o parte din autoritatea publică, pentru că nu primește leafa dela Stat; D. Ambron aveà o misiune specială, o misiune numai provizorie, pe când impiegații funcționează în timp de 90 de ani. Să zicem că aceasta a fost o interpretare greșită; dar nu poate fi vorba decât de o interpretare, și nici cum de violare de lege. Și nu admiteți D-voastră că se puteà face o asemenea interpretațiune, mai ales față cu această lege contrazicătoare a concesiunii? Atunci nu recunoașteți guvernului dreptul ca să interpreteze o lege în un sens altul decât al D-voastră? Dar oare Domnilor, de când se oprește guvernului dreptul de a interpreta legea? și cum sunt atâta de sever tocmai autorii primitivi ai numirei D-lui Ambron? Mai multă modestie. vă rog, Domnilor, pentru că pe D-voastră nu vă prinde astă severitate (aplaude).

Acum să examinăm faptul din alt punct de vedere.

Vă întreb, Domnilor, responsabilitatea ministerială, nu are nici o limită? Aceasta o zic pentru foștii miniștrii, pentru actualii miniștrii, și pentru viitorii miniștrii; cred că pentru toți justiția cere

ca să fie la astă responsabilitate o limită. Ei bine, Domnilor, să mai revenim la faptele cum s'au petrecut. Numirea D-lui Ambron, am zis, s'a făcut de predecesorii noștrii; aceasta este un fapt pozitiv, guvernul nostru a confirmat această numire prin un decret în formă; iată un alt fapt pozitiv. Dar numirea prin decret nu s'a făcut într'un mod misterios, așa cum s'a făcut convențiunea adițională, acea modificare a legii de concesiune. Această numire, efectul simplu al interpretărei concesiunii, era greșită, dar noi am dat un rău sens legii. Dacă se credeà că art. 13 din concesiune are alt înțeles decât cel dat de noi, apoi cine era mai în drept, cine e mai competente să îndrepteze greșala și să ne arate adevăratul sens al legii, decât Camera autoarea concesiunii? Ei bine Camera de atunci a trecut?

Magheru. Ați disolvat'o.

B. Boerescu. D-nu Magheru nu știe cum au mers lucrurile. D-sa era atunci la Târgușiu, făcea planuri politice prin munți.

Camera de atunci, în fața căreia s'a făcut numirea lui Ambron, nu a zis dar nimic. Ea, mai mult decât ori cine, putea să facă interpretarea sensului concesiunii, ca una ce votase concesiunea; și cu toate acestea ea nu a interpretat art. 13, nici în sensul D-lui Holban, nici în sensul celor ce o interpretă astăzi.

Mai mult decât atât Domnilor;

După mai multă vreme..... (sgomot).

D. Președinte. Faceți liniște, Domnilor.

B. Boerescu. Ii doare rău Domnule Președinte, de aceea nu se liniștesc.

D. Președinte. Nu vă ocupați de D-lor.

B. Boerescu. Apoi atunci țineți-i D-v. în liniște.

Cel puțin, Domnilor, repet, dacă Adunarea ar fi tăcut până la fine tot nu s'ar fi putut zice astăzi că nu a avut ocaziune de a vorbi. Dar după oarecare timp, pe la finele sesiunii, după mai multă funcționare a acelei Camere — căci se înșeală D-nii cari mă întrerup că s'a dizolvat îndată acea Cameră a D-lui Brătianu.

O voce. Camera țarei nu a D-lui Brătianu.

B. Boerescu. Camera D-lui Brătianu așa a numit-o țara (aplauze). In acea Cameră, după cât va timp, s'a sculat D-nul Voinov, și a făcut o interpretare asupra numirei D-lui Ambron. Ei bine ce a făcut Camera? — Acea Cameră națională, bună, patriotică cum o numea oratorii de atunci, a trecut la ordinea zilei!...

S'a dizolvat apoi acea Cameră, și a venit o altă Cameră, în care D. Agarici face aceiași interpelare; și că cere anume ca comisarul să fie Român; Camera iarăși trece la ordinea zilei!... Ei bine,

Domnilor, aceste acte, numiți-le bile de indemnitate, sau cum veți voi, vă întreb oare nu au și ele valoarea lor? Nu constituie o limită naturală la responsabilitatea ministerială? Oare sunteți D-v, Camera de astăzi, o autoritate cu drepturi mai mari decât Camerele trecute? Nu, Domnilor! Toate Camerele trebuie să fie egal respectate; căci, dacă D-v astăzi nu veți respecta Camerele trecute, cine vă spune că alte Camere viitoare vă vor respecta mai mult pe D-voastră?

Eu, Domnilor, nu voiu să mă sustrag dela răspundere, măcar că există în favoare-ne cele două biluri de indemnitate. Dacă voiți să puneți cesiunea din nou aidem să o studiam din nou. Cugetați numai la precedentul ce creați și la principiile constituțiunei ce violați. Am terminat dar cu numirea D-lui Ambron.

Domnilor, acum o altă acuzațiune ca s'a formulat întrun mod mai mult sau mai puțin vag, — căci oratorii cari au vorbit asupra ei nu sunt de acord — este aceea în privința confecționării obligațiunilor, și în privința controlului.

În privința confecționării obligațiunilor am să zic foarte puține: aceasta nu ne privește pe noi, ci pe concesionari; și rău a zis D. F'leva că guvernul este culpabil, fiindcă a fost numai un biou de înregistrare; căci concesiunea zice că

confecționarea obligațiunilor este pe comptul concesionarilor: prin urmare guvernul prea bine a făcut să nu fie decât un simplu biou de înregistrare.

Să lăsăm iarăși la o parte textele de lege cari s'au înscris pe obligațiuni; căci aceasta privește tot pe concesionari. Să venim la ceea ce ne privește pe noi miniștrii, cari, chiar dacă am fi culpabili, aceasta nu scutește, nici scuză pe D-nii concesionari că nu și-au îndeplinit datoriile impuse lor prin legea de concesiune.

Să venim dar la control.

Se zice că la art. 9 se prevede că lucrările au să se facă sub controlul guvernului și că miniștrii n'au executat acel control. Ce zice, D-lor, acel articol 9 § 5:

„Obligațiunea pentru lucrări executate, pentru materiale aduse, și pentru avansuri de plată, se vor liberă concesionarilor pe baza certificatelor ce inginerul șef al concesionarilor pentru căile ferate române va liberă și va prezentă comisarului Statului. Aceste certificate se vor liberă sub controlul guvernului. Pentru conștiincioasa compunere a acestor certificate, inginerul șef va fi obligat a da parola sa de onoare“.

Așă dar să examinăm bine în ce constă controlul ce se pretinde că putea face guvernul, sau

mai exact vorbind, să vedem dacă din acest articol se poate ști care este procedura aceluia control, zic, cum se exercitează acel control.

Mai întâi, ați văzut, Domnilor, că în discuțiunea generală din acea epocă, domină între oratorii din stânga un radical sentiment de cosmopolitism. Ați văzut ce opinie avea D. Brătianu în privința încrederii ce trebuie să acordăm streinilor. Nimeni atunci din cei ce acuză astăzi, din stânga, nu se revoltă că afaceri așa de importante să se reguleze, să se controleze numai pe simpla parolă de onoare. Toți, atât D. Brătianu, cât și D. Chițu, cât și D. Mehedințeanu, criticau pe acei cari nu voiau a avea toată încrederea în străini.

Și fiindcă D. Mehedințeanu protestă adineauri, și mulți din D-voastră ar crede că n'ar fi fost de aceeași opinie, iată și cuvintele D-lui din anul 1868:

„Mai este încă o cestiune foarte importantă la care onor. D. Holban, s'a revoltat este atât pentru acel comisar, cât și pentru inginerul șef care va da certificate pentru lucrări făcute. Cum se poate, zice D-sa, ca țara, ca Camera să primească un funcționar străin, numai pe simpla sa parolă de onoare, și să-i încredințeze mai multe milioane, și corpurile legiuitoare să renunțe la controlul care trebuie să-l aibă.

„Ei bine dacă e vorbă de parola de onoare și de jurământ, am văzut oameni cari s'au jurat solemn, și apoi au făcut cele mai mari mișelii. Pentru mine este mai multă parolă de onoare a unui om onest, decât acele jurăminte solemne cari nu țin nici 24 ore etc.“.

Vedeți dar, D-lor, că și D. Mehedințeanu aveă atunci toată încrederea în străini; și ce e mai mult, D-lui zicând că se încredințează mai multe milioane acelor străini, a făcut aluziune la comisarul Statului, fiindcă numai lui, iar nu inginerului șef, i se încredințau milioanele. Iată dar că și D. Mehedințeanu confundă, ca toți ceilalți, pe comisarul Statului cu inginerul șef al concesionarilor.

Toți dar la discuțiunea generală află că parola de onoare, că strângerea de mână a inginerului șef constituie un control suficient.

Apoi, Domnilor, dacă v'ați resemnat pe parola de onoare, pe acea strângere de mână ce se obișnuște în Germania; dacă, din nenorocire, mâna a fost cam tare și s'a strâns de v'a eșit ochii (aplauze, ilaritate) vina nu este a noastră; nu dați altora ce se cuvine D-voastră!

Vin acum la o obiecțiune ce s'a făcut în această Adunare. S'a zis de către D. Fleva, îmi pare că noi ne sprijinim pe discuțiuni, pe cuvinte zise de D. Codrescu și alții la discuțiunea gene-

rală a concesiunii; dar apoi unele articole ale ei s'au modificat, și astfel s'a amendat și acest art. 9. Obiecțiunea este întemeiată? să examinăm. Să venim dar la amendament. Să vedem dacă articolul amendat s'a îndreptat așa încât să nu mai existe inconvenientele pe cari le semnală diferiții oratori cari au combătut concesiunea.

Vi s'a spus, Domnilor, că D. Carp a prezentat un amendament asupra acestui articol; acel amendament eră complet și precis. Iată în adevăr ce zicea el:

„Aceste certificate se vor prezenta, de inginerul șef al concesionarilor guvernului, care după ce le va verifica până în zece zile dela prezentarea lor, le va trimite imediat comisarului Statului. In cas de contestațiuni asupra acestor certificate, un tribunal arbitral, conform art. 3 și 27 va hotărî însă până ce hotărîrea sa se va da, certificatul se va trimite comisarului spre achitare, dar rezultatul hotărîrei arbitrale se va lua în primire la certificatul următor“.

Prin acest amendament dar se determină procedura controlului. Nu mai eră vagul ce există până atunci, și despre care a vorbit D-nii Vernescu, Holban și Codrescu, prin ei se determină cum are să se facă controlul. Ce răspunde comisiunea la acel amendament? Ce răspunde Camerei delegatul comisiunii D. Chițu?

„Comisiunea respinge acest amendament, fiindcă este inutil și mai mult încurcător decât asigurator“ (ilaritate).

Vedeți, procesul-verbal adaogă, că atunci când D. Chițu a dat aceste minunate explicații convingătoare, D-v. cei din stânga, ați râs atunci, a fost ilaritate în Cameră. Ei bine, dacă ați râs atunci, plângeți măcar acum; dar nu dați vina pe alții cari nu sunt culpabili.

O voce. Citiți mai la vale.

B. Boerescu. Iată dar că s'a respins amendamentul. Se scoală însă D. Kogălniceanu și vorbește tot în sensul oratorilor. D-nii Codrescu, Holban și ceilalți cerând a se preciza în ce constă controlul, cerând a se crea procedura controlului. D. Kogălniceanu nu susține tocmai întru toate amendamentul D-lui Carp, dar propunea o procedură de control cam identică.

La cuvintele D-lui Kogălniceanu iată ce răspunde tot D. Chițu:

„Am zis dela început că comisiunea a respins amendamentul numai pentru că crează dificultăți și nu dă garanții. Comisiunea este convinsă că garanția nu se dă unui Stat cu ceeace a zis D. Kogălniceanu, ori cu ceeace ar voi să zică cutare deputat, garanția în asemenea lucrări este buna credință a oamenilor, buna creștere, și do-

rința de a urmà cu dreptate și sfințenie, iar nu de a face cutare jurământ sau cutare revizuire, căci cu multe revizuiți s'au mâncat destui bani.

„Acum D. Kogălniceanu zice ca să se dea certificate de inginerul prusian sub controlul inginerului român: primim și primesc și concesionarii, ca să nu se zică că avem aerul de a nu voi controlul.

Apoi. procesul-verbal continuă:

„Se pune la vot amendamentul D-lui Carp și se respinge“.

„Se pune la vot art. 9 modificat și se primește.

Așà dar, vedeți, Domnilor, ce s'a întâmplat.

Amendamentul D-lui Carp se respinge. D. Chițu zice că primește propunerea D-lui Kogălniceanu ca certificatele inginerului prusian să fie controlate de un inginer român. Toți dar s'ar fi așteptat să vadă această modificare în textul primitiv al art. 9; și tot erà ceva atunci, căci se precizà o procedură de control.

· Inșà nu vedem nicăeri acest amendament al D-lui Kogălniceanu redactat. Vedem numai că procesul-verbal al Adunării ne spune că art. 9 s'a primit modificat. Căutăm dar modificarea, și ce aflăm:

Aflăm că s'a adăogat fraza: „*Aceste certifi-*

cate se vor liberà sub controlul guvernului“. Inșă, în loc să se arate în ce constă acest control, se urmează numai decât cealaltă parte, unde se zice că aceste certificate se vor da pe *parola de onoare* a inginerului-șef.

Prin urmare dar aceiași confuziune și incertitudine a rămas în corpul art. 9, nu s'a îndreptat de loc inconvenientele ce oratorii arătau că există din acel control bazat numai pe parola de onoare.

Spuneți D-voastră toți în convincțiune și după dreptate, dacă articolul acesta 9, așa modificat, a devenit mai clar de cum erà mai înainte? a câștigat el un caracter mai precis? a fixat el în cevà procedura cum să se exercite controlul Statului? Nu. Nimic.

Vagul domină la sfârșit, precum a dominat dela început. Ce a urmat dar atunci? A urmat o mare incertitudine asupra modului cum să se exercite controlul Statului. Și ați văzut buna credință a tuturilor guvernelor ce s'au succedat, în privința aflărei procedurii unui control, care nu erà impus de concesiune, și care ar fi putut garantà mai bine interesele Statului. Ați văzut că în acel jurnal, care erà scris de mine și prin care s'a numit Ambron comisar al Statului la Berlin, am specificat atunci ca să nu se deà certificate decât după autorizarea ministrului de finanțe; înșă, ați văzut

pe urmă că nu s'a putut, pentrucă a început discuțiunea cu D-nii concesionari, cari nu recunoșteau această dispozițiune. Ei invocau textul concesiunii care este neclar, neprecis, și de aci neconținute discuțiuni. D. Goleșcu, a crezut a regulă controlul într'un fel. D. Dimitrie Ghika v'a arătat cum s'a luptat neconținut, prin corespondențele ce v'a arătat, ca să creeze o procedare sigură de control; însă nu a putut termina nimic, și cesiunea a rămas pendentă la eșirea D-sale din minister. Următorul ministru, D. G. Cantacuzino, s'a luptat iarăși neconținut ca să creeze o procedură de control, însă aceleași dificultăți a întâmpinat.

Apoi, Domnilor, când o procedură nu s'a creat prin lege, când nu s'a explicat nimica prin lege; când articolele concesiunii sunt așa de vage și incerte, veniți D-voastră și acuzați toate guvernele că nu au fixat cutare mod de procedură pe care îl decide tocmai azi D. Holban, ori D. Codrescu? Ei, Domnilor, azi pot să fie mulți isteți care să inventeze proceduri de controluri, căci astăzi s'a întâmplat răul și după bătălie mulți viteji s'arată. Apoi, D-lor, asemenea proceduri nu se crează prin interpretațiuni, când ele se specifică anume prin lege. D-voastră la 1868 nu ați primit amendamentul D-lui Carp, nici procedura practică dată de d. Kogălniceanu, și nu ați voit măcar să

înțelegeți explicațiunile date de d. Chițu; căci aceasta tot ar fi fost un text precis. Ei bine, când redactați o lege în un sens incert și vag, și o dați pe mâna guvernului ca să o execute, apoi tot D-voastră veniți și-l atacați că nu a executat legea cu cutare procedură de control care cu toate acestea nu este scrisă în lege?

Nu mai revin, Domnilor, la alte atacuri ce s'au făcut, căci alți foști Miniștri au răspuns și le-au spulberat. Eu nu am făcut decât să formulez într'un mod general atacurile principale ce s'au produs în contra ministerului și am combătut aceste atacuri cu fapte și cu acte în mână.

Acum, domnilor, să vin la partea cea din urmă, despre care v'am promis a vă zice câteva cuvinte, adică în cece privește obligațiunile concesionarilor.

Am auzit zicându-se de unii din D-nii oratori că ar trebui să ne ferim ca prin discursurile noastre să dăm concesionarilor argumente în favoarea lor. Dar, Domnilor, nimic nu poate da concesionarilor motive de a se sustrage dela obligațiunile ce li se impune prin concesiune. Nimeni din cei ce au vorbit nu le-a dat asemenea motive și nimeni nu le va da.

Obligațiunile Domnilor concesionari câte sunt, multe puține, sunt precizate îndestul, în textul

concesiunii. Aceste obligațiuni sunt mai ales relative la executarea lucrărilor. Legea concesiunii în privința tuturilor astor îndatoriri este expresă, și și chiar dacă am presupune că un ministru ar fi aplicat rău concesiunea în ceea ce privește administrațiunea interioară, aceasta nu poate da dreptul concesionarilor de a se sustrage dela niște obligațiuni cari li se impune prin contract într'un mod formal.

Conchid dar, Domnilor, și zic că, dacă este adevărat că în această cestiune nu suntem preocupați decât de interesele generale, apoi să lăsăm la oparte încriminările. Ce faceți d-voastră mai ales? Inculpați intențiunile?

Pe cât se vede numai aceasta a făcut mai toți din cei ce au susținut raportul: căci fapte, nu s'au produs; intențiuni numai s'au judecat și s'au condamnat. Noi nu am făcut astfel. Noi nu am inculpat intențiunile adversarilor noștri. Când a fost vorba despre aceia cari au votat drumul de fer, noi am zis că nu trebuie să incriminăm intențiunile: căci votarea drumurilor de fer erà o necesitate a timpului, erà expresiunea unei trebuințe necontestate.

Prin urmare, eu nu am presupus și nici voi presupune rele intențiuni miniștrilor cari s'au silit ca să voteze această concesiune; greșeala lor este

numai că au proces cu oarecare ușurință, au comis neregularități constituționale, mai cu seamă față cu Senatul și în ceea ce privește actul adițional din Iunie 1868.

Eu, Domnilor, cred că toate guvernele și-au făcut datoria lor; și dacă, din nenorocire, oarecari rele efecte s'a produs în aplicarea concesiunii, acele rele efecte trebuie să le atribuim numai unor cauze, cu totul nedependente de ministrii, adică însăși concesiunii, care deși nu a fost făcută într'un scop rău, însă a fost atât de defectuoasă, elastică și echivocă în redactarea ei, încât aplicarea ei a putut da loc la multe inconveniente.

Să încetăm dar, domnilor, o repet, de a ne incrimina unii pe alții, ci să ne unim cu toții, să dăm mâna cu toții, pentru ca să silim pe străini să-și execute obligațiunile ce le impune actul de concesiune! (Aplauze prelungite).

După terminarea discuțiunii în care unii deputați au atacat toate ministerele dela darea concesiunii, și o persoană în lă care nu se numește, — atacuri cari s'au tradus și prin propuneri de dare în judecată a ziselor ministere, Camera adoptă următoarea propunere a Generalului Florescu, prezentată sub formă de amendament la celelalte propuneri:

„In urma discuțiunilor și lămuririlor ce s'au dat în sînul Adunărei în privința concesiunii Strousberg și companiu;

„Având în vedere că dificultățile ivite asupra
 „executării concesiunii între guvern cu concesi-
 „narii sunt supuse arbitragiului;

„Că, în privința depozitului cată să se urmă-
 „rească pe calea justiției D. Strousberg și consorții,
 „Ambron și bancherul Jacques;

„Că, până la rezolvarea tuturor acestor ces-
 „țiuni, guvernul trebuie să iea toate măsurile pen-
 „tru conservarea și asigurarea drepturilor și averii
 „Statului, încunoștințând pe Cameră despre rezul-
 „tatele și soluțiunile obținute în cesțiunile mai jos
 „citate;

„Camera decide a se trece la ordinea zilei“.

II

(Mon. No. 161 din 24 Iulie 1871)

Din nou chestiunea Strousberg

Comitetul de delegați a secțiunilor Camerei compus din deputații Al. Plagino, G. Apostoleanu, G. Manu, Menelas Ghermani, N. Negri, G. Cantili și C. Boerescu, studiind proiectul de lege al guvernului în soluțiunea cestiunii Strousberg, l'a înlocuit printr'un contra-proiect, mai complet decât cel dintâi, prin care se regulează atât situația țării față de detentorii de obligațiuni, cât și aceea față de Societatea Strousberg. C. Boerescu numit raportor al Comitetului Delegaților a prezentat raportul și proiectul de lege al comitetului delegaților în ședința Camerei din 4 Iulie 1871, când s'a și luat în discuțiune.

Desbaterile continuă și a douazi 5 Iulie când guvernul a declarat că se unește cu proiectul delegaților. In aceeași zi iacuvântul și B. Boerescu.

B. Boerescu. Domnilor Deputați, cele din urmă cuvinte ale D-lui Vernescu mă dispensează de a face oarecari observațiuni asupra unor aluziuni ale D-sale sau apostrofări cari s'ar fi putut iu-terpretă într'un sens rău; fiindcă D-sa, din nebă-

gare de seamă se înțelege, a zis că aci în Cameră unii ar fi apărători ai țării și alții ar fi contra țării. Domnilor, D. Vernescu însă a retras aceste cuvinte, de vreme ce sfârșind, a zis că toți voin binele țării, și că dacă diferim în opiniuni, cauza este numai punctul de plecare în care ne punem fiecare din noi. Așa dar. Domnilor, critica la care ar fi dat loc multe din cuvintele D-lui, acum nu mai poate avea loc. Și-mi pare bine că D. Vernescu, la finele cuvântului său, a recunoscut adevărul; căci este bine ca cestiunea aceasta să n'o mai înveninăm și s'o agravăm mai mult decât este, prin pasiunile ce le putem exercita. Toți ne luptăm pentru binele țării, și toți căutăm în această afacere atât de gravă să aflăm soluțiunea cea mai favorabilă țării, după opiniunea fiecăruia.

Prea bine dar a făcut D. Vernescu că a făcut să înceteze aluziunile cu cari începuse. Nu mă pot însă oprî de a zice două cuvinte asupra unor observațiuni secundare ale D-lui Vernescu, cari mi s'au părut a fi mai mult o stratagemă, decât un argument serios; și aceasta este insistența ce a pus Onor. D. Vernescu pentru ca guvernul să declare dacă mai susține sau nu proiectul ce a prezentat; dacă primește sau nu proiectul majorității comitetului. Pentru ce această insistență din partea d-lui Vernescu? Guvernul și-a făcut

declararea sa dela început în această cestiune; el aşteaptă acum să vadă lucrarea Camerei, şi ca în toate celelalte proiecte, va primi ori va combate amenajamentele propuse. Pentru ce oare D. Vernescu voeşte neapărat ca guvernul să declare de menţiune sau nu proiectul său? Ce înseamnă laudele ce face numai unora din miniştri? Fi-va toate aceste spre a aduce desbinări între miniştri, sau spre a face a se crede că cei ce vor vota pentru proiectul delegaţilor, votează prin aceasta chiar contra guvernului?

Voci: Nu este aşă, protestăm (sgomot).

B. Boerescu. Dacă nu este aşă atât mai bine; însă este bine să înlăturăm şi această supoziţiune, precum s'a înlăturat şi celelalte; este bine să nu lăsăm bănuiala că s'ar gândi cineva a vedeà în astă cestiune o cestiune ministerială.

Să fie bine constatat că aci este vorba de interese generale, şi că preocuparea noastră a tatora este numai a ajunge la cea mai bună soluţiune posibilă.

Să intrăm dar, Domnilor, îndată în cestiune, şi voi fi foarte scurt în argumentaţiunea mea; voi fi scurt, căci argumentele D-lui Vernescu care s'au raportat la cestiune nu sunt atât de numeroase, nici de o mare forţă; D-sa n'a combătut atât proiectul în fond pe cât a expus mai multe teorii şi generalităţi, cari poate să placă, dar

cari nu pot să ne convingă spre a respinge proiectul prezentat de comitetul delegaților. Generalitățile sunt bune câteodată, apelurile la patriotism pot fi laudabile, dar nu cred că numai așa se rezolvă cestiunile de cifre, cestiuni de mai multe milioane ale Statului, cestiuni cari pot aduce tot felul de complicațiuni. În asemenea cestiuni trebuie să procedăm mai mult cu rațiunea, trebuie să calculăm și să vedem care ar fi soluțiunea cea mai practică și mai acceptabilă ce am putea da. D. Vernescu a început prin a ne aduce aminte cum s'a prezentat cestiunea înaintea Camerei; voi începe D-lor, și eu tot asemenea. Ați văzut că guvernul a venit în această adunare cu o convențiune și cu un proiect de convențiune. Mulți din noi au crezut, cu bună credință negreșit, că erau avantagiuri reale în proiectul de convențiune; că adică prin acel proiect eram expuși la mai mici pierderi pentru țară; și, Domnilor, nu trebuie să ascundem, că nu putem eși din această cestiune fără să pierdem ceva. Aceasta este imposibil D-lor. Ei bine, mulți din noi, între cari sunt și eu, am crezut că prin acea convențiune pierdem mai puțin, în sensul acesta că eram să avem drumul de fer reparat și terminat până la Pitești, eram să avem o ipotecă asupra averii imobile a debitorului, pe care nu o vom găsi după judecată.

Însă Onor. Adunare, în înțelepciunea sa, prin propunerea celor 62 de deputați, cari s'a produs la biurou, a crezut că va putea eși din acest impas, mai avantajos pentru țară, prin calea judecăței cu concesiunii.

Prea bine. Aș fi încântat dacă lucrurile vor eși așa. Eu am crezut însă altel. Majoritatea Camerii a preferit alt sistem; eu respect voința majorității. Ce se observă însă acum când acea convențiune s'a retras? Văd pe Onor. D. G. Brătianu, cât și pe însuși D. G. Vernescu, că vin astăzi să recunoască că acea convențiune avea oarecare avantagii, și că nu pricep D-lor cum astăzi conversiunea se prezintă fără acea convențiune, căci zic, Domnilor, acea convențiune da o compensațiune pentru sacrificiul cuprins în proiectul de conversiune. Așa, dar Domnilor, vedeți că tocmai astăzi se recunoaște că au fost avantaje cuprinse în convențiune. Ei bine, Domnilor, luați seama să nu se mărturisească și avantajul proiectului de conversiune, după ce va cădeă. Dacă am lăsat să cadă proiectul de convențiune, să căutăm acum a da o soluție cel puțin cestiunei conversiunii; să căutăm a ne dirige în această cestiune mai mult cu inima de cât cu rațiunea. Să nu ne facem iluziuni, Domnilor! Aci este vorba de obligațiuni pozitive, cari se judecă de tribunale după

principiile de drept, iar nu numai după equitate, după capriciu. De vom procede cu ușurință ne putem pomeni într'o zi cu pierderi mai mari de cât cele de acum; ne vom căi atunci, dar va fi prea târziu.

Așa dar. Domnilor, în discuțiunea acestui proiect de conversiune, vă rog să depărtați orice idee de opozițiune, orice spirit de partid; să încetăm de a mai invoca sentimentele de patriotism, căci toți avem aceste sentimente, dar nu cu ele se rezolvă cestiunile financiare; să depărtăm iluziunile și să ne ocupăm de realitate, de lucruri pozitive, reale și asupra acestei realități vin mai ales a vă atrage atențiunea D-voastră.

Așa dar, abstracțiune făcând de considerațiuni ministeriale, abstracțiune făcând de orice spirit de partid, să vedem la ce rezultat ne-ar duce, la ce dificultăți ne-am expune dacă am primi proiectul minorității, iar nu al majorității comitetului de delegați.

Să vedem mai întâi ce este această cestiune a detentorilor de obligațiuni care este natura acestei cestiuni?

După mine, Domnilor, după opiniunea mea sinceră și intimă, natura acestei cestiuni este dublă. Întâi ea este de o natură politică, și al doilea de o natură financiară. Domnilor, oricât ne vom

sili noi să ridicăm acestei cestiuni caracterul internațional ce conține întrânsa n'o vom putea face.

În adevăr, este necontestat că sute de milioane coprinse în aceste obligațiuni, sunt subscrise în străinătate; o sumă destul de însemnată este și în țară.

Ei bine, Domnilor, astfel fiind. judecați D-v. în sinceritate dacă streinii, dacă posesorii de obligațiuni răspândiți în toată Europa, nu sunt liberi de a interpreta dificultățile la cari a dat loc concesiunea, mai mult în valoarea lor? Vă întreb dacă nu este asemenea natural ca și guvernele lor respective să facă aceiași intrerpretațiune? Aceasta este un sentiment de considerațiune naturală.

Prin urmare dar care este dificultatea cea dintâi ce se ivește? Este cestiunea garanției.— D. Vernescu cu mult talent ne demonstrează că noi nu suntem garanți. Prea bine face D-lui. Dar sunt și alții de opiniune contrarie. Trebuie dar să admitem că cestiunea este cel puțin controversată.

Nu este vorba aci că concesionarii sau detentorii au să găsească argument în discuțiunile noastre, după cum zice D. Vernescu. Să-mi permită D-lui a-i spune că asemenea argumente nu se vor găsi în toate dezbaterile noastre; ci fiecare dintre noi a expus numai dificultățile, precum crede că se vor întâmpla. Trebuie prin urmare să

admitem și aceasta că asupra cestiunei de garanție pot fi controverse.

Dar dacă controversele pot să fie posibile, asemenea trebuie să admitem ipoteza că în străinătate poate prevala opiniunea că există garanții din partea noastră. Poate asemenea că și acolo să predomineze tot opiniunea de la noi, adică că nu există garanție.

Dacă, presupunând că va predomină opiniunea că suntem garanți obligațiunilor, mă înțelegeți la ce conflict ne expunem? Nu este bine ca Adunarea să meargă cu imprudența până acolo, încât să nu admită că acea controversă nu s'ar putea lua aiurea în alt sens de cât se consideră aci. Aceasta ar fi o adevărată orbire. Vedeți dar de aci la ce dificultăți ne expunem! Și să nu ni se spună că cestiuni financiare de asemenea natură nu dau loc la dificultăți politice, ci se judecă de tribunal, cu citațiuni, cu portărei etc. Nu; asemenea cestiuni au un caracter internațional. Sunt exemple de asemenea cestiuni financiare care au dat loc la conflicte, la dificultăți mari. D. N. Blarenberg ne-a citat eri ca exemplu Mexicul și Grecia, unde s'au ivit grave conflicte pentru cestiuni de bani. Eu vă mai pot cită exemplul Portugaliei, care a fost expusă asemenea la grave conflicte, tot din cauză de interese financiare. Prin

urmare, D-lor, opiniunea mea este: să facem tot posibilul să vedem cum putem aliã mai bine interesele țării cu menajarea intereselor exterioare, spre a evita conflictele neplăcute pentru noi.

Eată întâiul punct.

Trec la a doua naturã ce prezintă cestiunea la natura sa financiarã care ne privește cu desãvârșire direct pe noi. Ei bine, Domnilor, sub acest punct de vedere, cum s'a prezentat cestiunea? Ea se prezintă astfel: Este sau nu în interesul țării ca în schimbul unor lucrãri de drum de fier ce am luã, să constituim o datorie a Statului? Și dacã trebuie să continuãm acea datorie, trebuie să căutãm a fi cât mai ușoară, cât mai justã, și cât mai mult acceptabilã spre a evita dificultãți.

Dacã s'ar puteã emite franc și neted opiniunea radicalã că nu suntem datori nimic, nici să dãm nimic, că nu avem să luãm nimic, dacã în adevãr, ar fi o sistemã francã, o sistemã simplã, lãmuritã, dar pe care nu am vãzut-o formulatã într'o propunere și a căreia bunãtate nu s'a demonstrat de nimeni. Se poate ca acel sistem radical să fie bun pentru noi; însă catã să știți nici acela ar rezolvã dificultãțile exterioare, cãci dacã în strãinãtate controversa de care am vorbit ar domina altfel de cât la noi, înțelegeți D-voastrã că prin acel sistem, dificultãțile exterioare ar fi și

mai mari. Va să zică, chiar acest sistem radical ar avea inconvenientul să lese încă în picioare dificultăți politice eventuale. Dar pe cât nu s'a formulat acest sistem în propunere, ne aflăm în fața acelor două propuneri; a majorității și a minorității. Sunt acum două zile de când se discută aceste propuneri; aş voi să rezum discuțiunea, spre a putea vedea care este cea mai bună, cea mai practică.

Onor. D. Plagino a zis că nu înțelege că o lege să fie ea o ofertă, a se primi ori nu de străini; ei bine, dar soluțiunea Onor. minorității nu este ea o ofertă? Cestiunea dar nu este de oferte, ci care din aceste propuneri nu este în condițiuni de a fi acceptabilă. Așa dar, să examinăm care din aceste propuneri este mai avantajoasă.

Avem în față propunerea minorității.

D. Vernescu a susținut'o combătând numai propunerea contrarie, dar să vedem propunerea în sine.

Mai întâiu să observăm că D. Vernescu s'a servit cu două feluri de argumente spre a susține propunerea sa, *estrinsece* și *întrinsece*, ca să zic astfel. Eu mă voiu ocupa mai ales de cele întrinsece.

Să ne ocupăm numai în treacăt de un argument estrinsec. D. G. Vernescu a repetat de mai multe ori că cei ce au subscris propunerea,

în număr de vre-o 60 deputați, sunt legați a vota astăzi proiectul minorității. Eu nu intru a examina modul cum s'a subscris acea propunere, admit că s'a subscris regulat. Zic numai atât că în întrunirile ce se zice că s-au făcut, sunt mulți dintre noi deputații care nu am luat parte. Prin urmare astăzi când cei ce au fost la acele adunări au vorbit, astăzi când lumina a putut a se face mai mare, este prea posibil ca unii din acei D-ni subscriitori să 'și fi modificat opiniunile și să voteze cum le va dicta conștiința.

Dar să vedem ce conține acea propunere. Ea coprinde această idee! Ca să se facă o esperțiză de valoarea lucrărilor executate, și pe acea valoare să se dea detentorilor o despăgubire proporționată care să reducă dobânda de 7 la sută, adică capitalul obligațiunilor luate se vor reduce în proporțiune cu capitalul lucrărilor efectuate.

Dar Onor D. Vernescu care a făcut laudă acestei propuneri, a uitat să se ocupe de dificultățile ei practice.

Să vedem dar dacă această propunere este practică, este justă, este acceptabilă.

D. Vernescu a neglijat toate acestea. D-lui a făcut mai ales generalități și a răspuns D-lui Epureanu, numindu-l cocon, și făcând și alte asemenea trăsuri de spirit.

Iată dar dificultățile naturale care se pot ivi cu propunerea minorității. Cu cine mai întâi se va face expertiza? Cu detentorii negreșit, căci propunerea zice că expertiza să se facă contradictoriu. Dar unde sunt detentorii? Unde este această persoană morală cu care voiți a face expertiza? Au ei undeva un comitet cu mandat legal ca să reprezinte pe toți ceilalți detentorii? Nu vă temeți D-v. că expertiza ce o veți face în nevința detentorilor legal reprezentați, ar putea fi contestată ca ilegală. Ei bine, Domnilor, nu trebuie să voiți niciodată ca lucrările făcute de Stat să poată fi taxate de lucrări ilegale. Prin urmare cum are să se facă expertiza cu niște persoane cari n'au aici nici un reprezentant legal. Cel mai din urmă detentor de obligațiuni, cea mai din urmă portarisă posesore de o obligațiune, ar putea să atace ca ilegală expertiza. Ce siguranță dar ar putea prezintă o asemenea lucrare? Dar să vedem acum pe ce baze s'ar face această expertisă? Admit că au venit detentorii, admit că autorii propunerii în discuțiune au găsit mijlocul ingenios de a aduna pe toți detentorii. Dar orice expertiză cată să aibă o bază. Trebuie să se știe pe ce principii, pe ce baze se face expertiza; căci este expertiză și expertiză. Așa dar ambele părți într'un mod prealabil și contradictoriu, trebuie să se înțeleagă despre

bazele pe cari se va face esportiza. Ca să vină un detentor să zică: „Voesc să se facă esportiză pe baza certificatului dat de inginerul șef când s'au liberat obligațiunile; pe certificatul care se raportează la lucrările efectuate, la materialurile aduse, și la plata dobânzilor plătite, pentru că are să zică acel posesor de obligațiuni, de ce să escludeți din esportise și sumele date pentru plata dobânzilor? Oare aceste sume nu fac parte din capitalul întreg al drumului ferat?” Iată dar că s'ar putea adăoga pe lângă valoarea materialurilor și lucrărilor, și acest element al dobânzilor. Ar mai putea veni apoi și alți detentori cari să invoace alte baze; alți ne-ar întreba, de exemplu, ce s'a făcut de depozitul, căci a fost o sumă depusă? Și ne-ar zice: dacă s'a furat, aceasta nu ne privește pe noi, Statul este dator să plătească; ar pretinde dar ca să figureze în esportiză și suma depozitului.

Dar să presupunem că toți s'ar mărgini a constată numai valoarea lucrărilor. Rămâne atunci a se ști care lucrări? Unii ar invocă esportiza chiar a D-lui Donici, confirmată în cameră de guvernul D-lui I. Ghika, că acele lucrări valorează aproape 146 milioane. Alți nu ar ține în seamă lucrările cum sunt acum degradate ci așa cum au fost înainte de a se degrada. Vedeți dar Domnilor, câte dificultăți s'ar ivi numai în pri-

vința bazelor de estimațiune a lucrărilor. Apoi ar mai putea veni alții și ar zice: că procentul de 7 la sută este pe valoarea nominală de 270.000 franci, iar nu pe valoarea reală care este mult mai mică. Capitalul de 245 milioane nu este real ci numai nominal, cel real este numai de vre-o 180 milioane.

Prin urmare când se zice în concesiune că dobânda este de 7 la sută, nu este tocmai exact căci acea dobândă este pe capitalul nominal, iar pe capitalul real ea este de aproape 12 la sută prin urmare detentorii mai pot obiecta autorilor propunerii; dacă mergeți după ecuitate, de ce nu puneți dobânda pe valoarea efectivă și nu pe cea nominală? De ce ne dați numai 3 la sută, ci nu 12 la sută, atât cât luăm în fapt după concesiune?

Dar să presupunem că detentorii au să se înțeleagă asupra bazelor evaluării, cece este mai imposibil; dar în cursul evaluării s'ar putea ivi contestațiuni. Ei bine aceste contestațiuni cine le va judecă? Și cât timp vor ține aceste contestațiuni? Și ce se va face cu drumul de fer în acest timp? D-voastră ziceți că contestațiunile se vor judecă de tribunalele noastre; dar în deobște asemenea contestațiuni se judecă de arbitri, pentrucă în deobște arbitri sunt mai expeditivi și mai compe-

tinți. În timpul cât va dură această judecată ce vom face cu drumul ferat? Nu vom putea face acte de proprietar, pentrucă nu știm până la fine dacă ne vom înțelege cu dententorii, și am ajunge să ne însușim drumul. Va fi dar în pericol de a se degradă; și cine va suferi paguba?

Ei bine, Domnilor Deputați, în fața unor dificultăți practice atât de numeroase, spuneți D-v. în conștiință, dacă propunerea minorității este menită de a le deslegă? D-nul Vernescu ne vorbește mereu de unitate; dar, Domnilor. când este vorba de finanțe și de interesele Statului, nu se vorbește de equitate, ci de legalitate, și de dreptate. Cuvântul equitate, luat în un mod vag, duce mai de multe ori la iniquitate, la arbitrariu. Vă aduceți aminte ceeace Vatel generalul zicea unui rege al Franței. „Sire scapă-ne de equitatea parlamentului.“ Cum? acestor oameni, acestor detentori nu voiți să le recunoșteți nici un drept? Apoi atunci pentru ce le acordați atâtea milioane? Nu. Aceasta o faceți ca milă? Negreșit că nu; căci statul nostru nu are mijloace, nici demnitatea detentorilor permite, ca să se facă milă de milioane.

Este dar aci un drept. Equitatea D-voastră însemnează că aci este o cestiune de drept; însă voiți, nu știu de ce „să vă ascundeți după acest paravan numit equitate (aplause).“ Așa dar aceste

milioane nu le dăm pentru equitate, ci le dăm fiindcă în schimbul lor luăm o proprietate ce se chiamă drum de fer. Nu e vorba aci de equitate, ci de drept, trebuie să plătim ceea ce luăm. Greșeala însă a minorității delegaților este că D-lor nu au adus o bază spre a ajunge la un rezultat practic.

Putem dar zice în rezumat, Domnilor, că propunerea aceasta nu oferă nimic cert și determinat, ci ea cuprinde un ce vag și nesigur; și ne expune a nu satisface interesele noastre financiare, a nu fi acceptată de detentori și prin urmare a nu evita dificultățile exterioare la care ar putea da loc.

Propunerea de a doua este ea oare mai perfectă? Dar, deși nici ea nu e de natură a nu fi criticată, dovadă este că partizanii opiniunii minorității au venit și au criticat numai pe a majorității, au combătut-o, însă când a fost vorba de a justifica propunerea D-lor, atunci s'au mărginit numai la generalități și invocări la sentimente patriotice. fără a deslegă vreuna din dificultățile ce se prezintă.

Avantajele însă ale propunerii de a doua sunt lesne de înțeles. Aci se ia valoarea nominală a capitalului așa cum este, și se dă obligatorilor un ce cert și determinat, și se conservă acel capital nominal, însă li se reduce interesele. Cu ocaziunea

acestei recunoașteri a capitalului, am văzut cu mare părere de rău, că mulți au căutat să denatureze chestiunea, să facă pe Adunare a crede că plătim 245 milioane franci, măcar că nu luăm drumuri de aceeași valoare.

G. Vernescu. Așa este.

B. Boerescu. Aceasta este o armă de exploatare; prin aceasta voiți să speriați pe țară și pe deputați, încât să se creadă că unii apără țara și alții nu, zicând că noi dăm în schimb o valoare mai mare. Ei bine, nu este așa! Să luăm capitalul și dobânzile și să le analizăm . . .

Capitalul de 245 milioane, vă repet, cum a făcut și D-nul Lahovari, că nu se plătește acest capital care este luat nominal; aceea ce plătim în realitate după propunerea majorității, este nu 245 milioane, ci 146 milioane; și această țifără este constatată prin evaluarea făcută de inginerii noștrii, și ați văzut-o probată și prin calculele matematice ale D-lui Aninoșanu. Dobânda ce se plătește la acest capital, este de 4 la sută, pentru că această țifără corespunde valorii lucrărilor ce luăm dela Strousberg. Prin urmare, Domnilor, prin calculele făcute în tabloul alăturat pe lângă propunerea majorității, s'a probat că nu plătim mai mult capital decât absolut valoarea lucrărilor ce primim dela concesionari.

Dar, D-nul Vernescu, când a venit la țifre, în loc să ne spună cu ce țifre bate pe ale noastre, ne-a zis că aci este o *încurcătură*.

G. Cantili. Eu nu am auzit vorba aceasta.

B. Boerescu. A zis că sunt încurcături cu socotelile și apoi a mai adăogat că nu-i pasă D-lui de socoteli (întreruperi). Dar, Domnilor, când este vorba de a se ști dacă Statul are să plătească mai mult decât i s'a dat, când este vorba de a se ști să nu expunem Statul pe viitor cu pagube mai mari, bine este a se zice: ce-mi pasă de socoteli. Apoi trebuie să vă pese, Domnilor, căci țarei îi pasă (aplauze). Dar cel puțin venit-ați D-voastră să ne probați prin țifre că D-voastră plătiți mai puțin prin propunerea D-voastră? Nici de cum. Noi v'am probat prin calcule de logaritme că plătim în realitate 146 milioane pentru drumul de fer ce luăm, că dobânda și amortizarea a 4 și jumătate la sută face pe an 11 milioane și mai bine a se înscrie în budget, în vreme ce după concesiune trebuia să plătim 18 milioane. Oare, D-v., prin propunerea ce faceți, ne faceți a plăti mai puțin? Nu. Căci D-v. oferiți 7 și jumătate la sută, și tot după calculul D-lui Aninoșanu vi s'a probat că tot 11 milioane aveți să înscriți în budget pe fiecare an.

Prin urmare, după ce că propunerea D-v.,

este nepractică, nejustă și neacceptabilă, nici măcar nu ne oferă o sarcină mai mică pentru budget.

Apoi, Domnilor, când sarcinile sunt egale, când dobânda ce vom plăti pe o sumă mai mare, echivalează cu dobânda ce plătesc D-lor, vă întreb, Domnilor, prudent este ca să vă expuneți la toate inconvenientele necunoscutului? Și pentru ce? pentru ca să satisfacem poate numai o plăcere de amor propriu, o plăcere de autor (aplauze).

Apoi, Domnilor, să nu perdeți un singur moment din vedere că chestiunea nu este numai financiară, ci este și politică, căci avem a face cu străinii; prin urmare trebuie să facem un proiect care să fie și just și ușure pentru tezaur, și totdeodată să aibe șansa de a fi acceptabil. Absolut nimic nu poate ști cinevâ în această chestiune; însă, D-lor, după cât v'am expus, foarte scurt, puteți lesne presupune că nu proiectul minorității are perspectiva de a fi acceptat. Apoi votând un proiect inexecutabil, nu credeți D-voastră că ați expune țara la mari dificultăți exterioare.

Ne-a vorbit onor. D. Vernescu de o ședință a unui jude de pace dela Berlin, care a condamnat pe D. Strousberg la plata cuponului pe Ianuarie trecut. Dar această sentință nu ne ajută întru nimic. Mai întâi că nu cunoaștem motivele. Apoi chiar de i le-am cunoaște, ea decide o chestiune

nediscutabilă pentru noi, adică că constructorii sunt obligați a plăti cuponul pe timpul construcțiunei.

Și dacă cineva crede că cu această sentință poate proba că guvernul prin convențiune se obligă a face această plată, pe când judecătorul din Berlin a zis altfel, se înșeală; căci guvernul prin acel proiect, propune a face numai un avans lui Strousberg pentru plata cupoanelor celor două; însă tot Strousberg le datorează, și de aceia ne și da cele 4 milioane de talere. Cum dar s'ar putea să bănuim măcar un moment, că cineva ar pretinde că noi suntem datori cuponul lui Ianuarie?

Nu, Domnilor, nimeni nu a zis aceasta; noi am zis aceeași zice acum și judele din Berlin, că numai D. Strousberg este dator să plătească detentorilor procentul pe tot timpul construcțiunei.

Onorabilul D. Vernescu a mai spus, cum putem noi să tratăm aci chestiunea conversiunei, fără mai întâi să reziliem concesiunea? Dar, Domnilor, uitați că cele relative la conversiune se vor aplica numai după rezilierea concesiunei.

Odată ce rezilierea se va face, noi oferim detentorilor a le schimba obligațiunile în obligațiuni ale Statului. Ei bine, eu cred că mai toți detentorii vor veni a-și schimba obligațiunile, căci își vor găsi interesul lor propriu a face aceasta; căci

în loc de un debitor nesigur și nesolvabil, ei vor preferi a avea un debitor ca Statul român, sigur și solvabil. Și apoi trebuie să știți că detentorii de obligațiuni, nu vor primi în realitate 4, ci vor primi dela 6 la 10 la sută, căci mai toți au cumpărat obligațiunile dela Strousberg dela 50 la 60 drept 100. Apoi pe lângă toate aceste avantaje, este și avantajul că vor scăpa de o judecată lungă; iar noi drept schimb de cele 146 milioane ce plătim, vom lua drumul de fer...

Voci. Da, dar să le dăm noi obligațiuni de ale noastre!

B. Boerescu. Apoi atâta ați mai pretinde, ca să luați drumul de fer, fără ca să le plătiți.

Voci. Nu.

B. Boerescu. Prin urmare îndată ce veți schimba obligațiunile, veți lua drumul de fer, o proprietate foarte productivă, și pe care nu o avem până acum.

Eu, unul, Domnilor, mai cred, că în fața dificultăților practice ce prezintă propunerea minorității, autorii ei pare că voesc, în fapt să nu se dea nici o soluțiune chestiunei; ea nu este măcar redactată sub formă de proiect.

D. Vernescu a spus că cea mai bună soluțiune care ar fi dat-o D-lui, ar fi fost aceea de a rezilia numai concesiunea, și de a numai face

nimic alt, și D-lui a adăugat că dacă a făcut ceva, aceasta a fost din cauza cererii ministerului, căci voia o soluțiune. Dar a prezinta o asemenea propunere este oare a da o soluțiune? (aplauze).

O repet dar în scurt, Domnilor, dacă voiți să aveți o soluțiune practică, apoi, aceea care relativ vorbind, se prezintă, ca cea mai bună, este soluțiunea propusă de majoritatea comitetului delegaților (aplauze).

1872

I

(Monitorul No. 4 din 6 Ianuarie 1872)

Proiectul de lege pentru transmiterea concesiunii Strousberg către o societate anonimă.

Prin legea din 17 Iulie 1871 se rezilia concesiunea Strousberg și se decidea ca să se înceapă negocieri cu detentorii obligațiunilor garantate de Stat pentru datoria vechilor concesionari, în vederea unui aranjament cu dânsii.

Această lege care nu da o soluțiune definitivă greleii țării, a produs mari nemulțumiri în străinătate și mai cu deosebire în Germania, unde se găsea cel mai mare număr de detentori ai obligațiunilor Strousberg, nemulțumiri cărora Principele de Bismark le-a dat o vie expresiune printr'o notă către Poartă.

Guvernul, animat de cele mai bune intențiuni, de a nu lăsa în suferință pe creditorii vechilor concesionari, fără însă a compromite interesele Statului, a căzut de acord cu reprezentanții detentorilor de obligațiuni, ca aceștia să se substituie vechilor concesionari, constituindu-se în societate anonimă și luând asupra-le esecutarea concesiunii Strousberg.

Acest aranjament trebuind să fie aprobat de Corpurile legiuitoare, Ministerul a prezentat Camerei un proiect de lege pentru regulamentul legii din 17 Iulie 1871 și pentru transmiterea concesiunii Strousberg detentorilor de obligațiuni, constituiți în societate anonimă.

La 12 Decembrie, comitetul delegaților a adus proiectul în desbaterea Camerei, cu oarecari mici modificări, împreună cu un alt proiect al minorității.

Se încinge o lungă discuțiune care durează șase zile până când, în fine, în ședința din 17 Decembrie proiectul majorității, la care se unise guvernul să ia în considerație cu 81 voturi contra 49.

În ședința următoare din 18 Decembrie, cu ocazia discuției pe articole, unii deputați, între cari G. Vernescu, cearcă să redeschidă discuția generală. În urma discursului lui G. Vernescu vorbește și B. Boerescu.

B. Boerescu. D-lor deputați, D. Vernescu ne-a arătat cuvintele pentru cari D-sa nu va vota acest articol, vă pot însă dispensa de a vă mai spune aceste motive, căci vi le-a spus la discuțiunea generală, și știam de mai înainte că D-sa nu va vota, nu numai acest articol, dar nici un articol din această lege, și aceasta pentru cuvinte foarte puternice, nu mă îndoesc.

(D. Vernescu părăsește banca). Onorab. D. Vernescu cel superior în toate, cel mai inteligent și mai mare din toți, D. Vernescu care este mai infailibil decât Papa și care de abea permite altora să cugete din momentul ce D-sa a cugetat, care eugetă pentru toată lumea, fuge când cineva voește să-i răspundă și să-l combată. Aceasta însă nu mă va împedica pe mine de a-i răspunde. Voiu răspunde, pentrucă eu nu cu D-lui vorbesc, — care are o hotărîre luată pe care sunt sigur că

nu și-o va schimba orice i s'ar zice, orice argumente plauzibile i-ar aduce cineva ca să-l convingă,— ci pentru că vorbesc acestei Camere înaintea căreia sunt dator de a'mi arăta opiniunile mele și de a-i spune pentru ce cred eu că argumentele D-lui Vernescu sunt cu totul nefundate.

Mai întâiu să constat, D-lor, că bine a făcut D. Vernescu de a vă declara că astăzi D-sa se va adresa numai la rațiunea D-voastră, iar nu la pasiuni, cum zice că l-au acuzat unii că a făcut la discuțiunea generală. Bine a făcut D. Vernescu de a face această declarațiune, căci sunt mulți, între cari sunt și eu, care l-au văzut că a fost departe de a se adresă la rațiune, ci s'a adresat numai la pasiune, spre a putea obține câteva voturi mai mult în favoarea ideilor sale.

Cât despre obiceiul ce are D. Vernescu de a vorbi în totdeauna de persoana sa, de a se pune în totdeauna mai presus de toți, de a găsi pe toți greșiți, și de a zice că numai D-sa e mare și fără greșală, îmi permit a-i spune că aceasta nu este bine din partea D-sale, al cărui tot merit a constat totdeauna în a nega și a critica și a nu face nimic mai mult; aceasta nu este chiar conform cu regulile cele mai elementare ale modestiei. (Ilaritate). Am văzut și noi, în alte țări, oameni mari, oameni a căror viață întregă nu a fost decât o produc-

țiune continuă pentru binele public, oameni a căror viață a fost plină de fapte mari, însă pe acești oameni i-am văzut cei mai modești, și niciodată nu au crezut că-și ridică persoana lor, dacă se vor lăuda singuri.

Să nu crează D. Vernescu că ne micșorează pe noi, pe membrii comitetului de delegați, când însinue că acest comitet a căutat să complacă guvernului, când a primit să modifice lucrarea sa primitivă.

Să nu crează asemenea că se mărește pe D-sa, când ne spune că numai D-sa nu a schimbat și nu va schimba nimic din convincțiunile sale, și că este mai presus de toate și de toți; căci toate aceste titluri sunt niște brevete care și-le dă D-sa singur, și care nu au decât un singur defect: acela că ele nu au nici o valoare când nu-i sunt date de alții!

Vin la chestiune.

Acest articol așa modificat trebuie menținut cu tărie. Și mă adresez pentru aceasta la aceea onor. majoritate care a luat în considerațiune proiectul, care a găsit cu cale că trebuie neapărat să facem o transacțiune cu detentorii, să scăpăm țara de această spinoasă chestiune, și să o dotăm în acelaș timp cu drumuri de fer, îndoit scop ce ne-am propus cu toții.

În adevăr, D-lor, sunt câteva părți în această lege, cari dacă vor peri, dacă vor cădea, toată legea cade, adică devine imposibilă; nu cred că scopul D-lui Vernescu și al altora să fie ca cu modificări parțiale să ajungă tot la rezultatul la care voiau să ajungă prin nevtarea luării în considerațiune a proiectului de lege. Dar nu este mai puțin adevărat că speranțele sunt că tendința sa ar fi aceasta.

Nu uitați, D-lor, că suntem chemați a face o lege pe baze acceptabile și de către cealaltă parte; altfel, lucrarea onor. majorității ar deveni iluzorie.

Așa dar acest articol precum și un altul de mai jos, art. 5, formează baza esențială a legii; dacă ele ar lipsi, legea devine imposibilă și neaplicabilă.

Pe ce cuvinte vor preopinenții să respingă modificarea propusă de guvern și primită de delegați? Pentru ce D-lor zic că nu trebuie să pri-niți ca ramura București-Pitești să intre în secțiunea dela Roman-București? Cari sunt gravele rele ce ar rezultă pentru țară, ce pagube ar fi pentru noi din această împreunare de linii?

D-lor, în această lege sunt avantaje reciproce, sunt drepturi reciproce; prin urmare trebuie să fie obligațiuni reciproce între noi și detentori.

D. Cantili însuși a recunoscut caracterul de

transacțiune ce are această lege; și deși a mărturisit, că, când e vorba de transacțiune, trebuie a se face concesiuni reciproce, cu toate acestea tot D-lui susține că noi nu trebuie să facem nici o concesiune, să dăm nici un avantaju celeilalte părți.

Dar atunci, pentruce D. Cantili ne-a spus că aci este transacțiune?

G. Cantili. Nu am zis.

B. Boerescu. Ba ați afirmat tocmai așa. Apoi, D-lor, a voi a se face o transacțiune și a nu se admite nici o concesiune, nici un sacrificiu chiar din partea unei părți, nu vedeți D-v. că D-nii Cantili și Vernescu prin aceasta voesc a ajunge la rezultatul acela de a face legea imposibilă de aplicat și prin urmare și transacțiunea imposibilă de încheiat?

Dar pentru ce D-lor, nu admit transacțiunea?

Să vedem opiniunea D-lor.

D-lor, atât comitetul delegaților, cât și D-v. toți, nu am fi de opiniune ca să facem încă sacrificiu, când s'ar implica din partea noastră greutăți cari nu s'ar compensa prin avantajele ce primim.

Să examinăm, în practică, cu ce cuvinte D. Cantili constată că avantajele ce noi dăm concessionarilor, adică unirea drumului dela București-Pitești cu linia dela Roman-București, nu se com-

pensează cu avantajele ce și noi primim dela detentori.

Singurele D-lui cuvinte se reduc la aceasta, că unirea propusă ar fi în contra legii dela Iuliu, și că noi trebuie să nu eșim din acea lege. Acest argument s'a repetit neconținut și în discuțiunea generală, și l-au repetit în mod gratuit, fără să probeze în ce se violează acea lege dela Iuliu.

Dar, D-lor, legea aceasta se compune din două părți, una relativă la substituirea detentorilor de obligațiuni în locul vechilor concesionari, și altă relativă la despăgubirea lor prin bani.

Ei bine! în ce se violează acea lege când reglementăm modul cum au să se substituie obligatorii sau acționarii în locul vechilor concesionari? Dacă minoritatea a crezut că acea lege se violează numai fiindcă se reglementează aplicarea ei, pentruce însăși minoritatea a venit cu un contra-proiect, și nu s'a ținut tot pe tărâmul ei primitiv de negațiune, cum știe a se ține totdeauna onor. D. Ionescu? Odată însă ce minoritatea și-a format un contra-proiect compus din vreo 14 articole, cum tot ea ne impută nouă că am violat legea dela 17 Iuliu numai fiindcă am reglementat-o, și fără să ne citeze ce anume articol din acea lege se calcă prin reglementarea noastră?

'Mi pare rău că nu sunt în discuțiune gene-

rală ca să vă arăt într'un mod inai larg eroarea D-voastră. Este destul a vă repetă că argumentul D-lui Cantili, de a refusa modificarea propusă pe motivul numai că noi, prin proiectul nostru, am eșit din legea dela 17 Iuliu, nu poate fi serios, pentrucă însuși D-lui a reglementat legea dela Iuliu prin proiectul D-lui.

Prin urmare acest motiv este numai o simplă alegațiune invocată în discuțiunea generală și care nu ne probează nimic.

Să venim însă la partea economică a chestiunii. S'a zis, D-lor, din partea noastră că este avantajos pentru noi, că este bine ca, cât se va putea mai curând, țara să aibă drumul de fer terminat și pus în circulațiune, fiindcă pe linia Pitești lucrările sunt avansate așa de mult, în cât în scurt timp drumul poate să fie terminat; pentru ce dar să mai prelungim punerea sa în circulațiune încă câțiva ani și să nu o avem peste trei luni? Fi-va pentrucă, cum zicea minoritatea, aceasta ar fi un avantajiu pentru detentori? Și pentruce nu vor, D-lor să le dea nici un avantajiu? Pentruce însă nu le-am dà noi un avantajiu, de vreme ce facem o transacțiune? Dară avantajiu nu este și pentru noi? Nu câștigăm noi, și tot comerțul, prin circularea mai timpurie a unei linii ca cea dela Pitești? Ne răspunde însă D. Văsescu că

concesionarii tot au să pună ei linia aceasta în circulațiune, și după trei luni, îndată ce o vor termina, și aceasta pentru cuvîntul că locomotivele cată să circuleze pentru trebuințele construirii înainte. Aceasta este numai o presupunere. Dar dacă concesionarii nu vor voi?

D. Văsescu. De sigur că au să voiască.

B. Boerescu. Aceasta poate fi sigur pentru D. Văsescu, dar nu și pentru mine. Eu admit dar presupunerea că concesionarii nu ar voi să pună în circulațiune acea linie dela București-Pitești. Această presupunere o admit, pentru că exploatarea unei linii implică în sine cheltueli însemnate de administrațiune și că concesionarii nu pot fi siguri că le vor realiza din exploatațiune. Cine poate să garanteze că punând în circulațiune această linie au să obțină venitul necesar pentru acoperirea cheltuelilor de exploatațiune? D-voastră însă presupuneți că în orice cas și totdeauna concesionarii vor da linia în circulațiune, și bazați numai pe această simplă prezumpțiune nu voiți să procurați țării vantagiul cert de a se bucura de această linie după câteva luni. Dar că practica, D-lor, știe mai bine decât D-nii Cantili și Vernescu avantajele reale ce trage dintr'un drum de fer, pentru aceasta iau de probă chiar argumentele D-lui Vernescu; căci D-sa a mers până

a contesta avantajele ce dau chiar liniile ce sunt astăzi în exploatare, și ne-a spus că ele nu pot acoperi nici chiar cheltuielile. Cu toate acestea atât membrii din comitetul de administrație cât și ministrul de lucrări publice 'i-au declarat că aceste cheltuieli sunt acoperite.

Iată dar cât de departe este D. Vernescu de a cunoaște producțiile și avantajele drumului de fer. Practica știe mai bine și simte mai pozitiv avantajele drumului de fer și foloasele ce poate trage din o mai repede punere în circulație.

Iată tocmai asupra circulării acestei linii dela Pitești o depeșă ce primii dela sute de cetățeni din acel județ, și iată ce ne spune:

„Calea ferată dintre Pitești-Bucureși este aproape terminată. Societatea detentorilor de obligațiuni, substituind pe vechii concesionari, ar putea să termine și această parte de odată cu celelalte linii aflate în construcție. Dacă s'ar lăsa ca această linie să fie pusă în circulație după terminarea întregii secțiuni București-Vârciorova, prin aceasta s'ar aduce o mare jienire comerțului a opt districte, adică Mușcel, Argeș, Olt și alte cinci din Oltenia, cari toate ar afla un mijloc de comunicație eficace cu capitala și restul țării prin această linie și înființarea unui regulat serviciu de diligențe. Astfel vă rugăm binevoii a stărui ca, rezolvân-

du-se chestiunea căilor ferate, să se pună îndatorirea societății detentorilor ca cel mult până în toamna anului viitor să termine linia București-Pitești“.

(Urmează semnăturile a sute de cetățeni).

Astfel dar vedeți că oamenii simt folosul ce au ca, cu o zi mai 'nainte, să se dea drumurile de fer în circulațiune.

D. Vernescu mai combate acest articol nu:ai pentru unicul motiv că el ar conține un avantajiu ce se dă concesionarilor, și că sunt destule alte avantaje. Dar să vedem oare, D-lor, dacă Adunarea 'și-a propus ca object principial ca nu cumva să dea vreun avantajiu concesionarilor, ori 'și-a propus a rezolvà chestiunea cât se va puteà mai puțin în paguba țarei și în avantațiul tutulor?

Nu tăgăduesc că este un avantajiu pentru concesionari în articolul 2, precum este un altul și în art. 5; dar în ce acest avantajiu vatămă țara? Ca să știm dacă acest avantajiu ne-ar vătăma să examinăm și avantajele cari ni se dă nouă de către detentori ca compensațiuni. Noi le dăm lor două avantaje, aceasta din art. 2 și cel dela art. 5. Ce primim în schimb? I) ei iau asupra lor depositul de 54 milioane, care a dispărut; II) iau asupra-le și plata cupoanelor neplătite din 1871 în valoare de 18 milioane franci;

O voce. Să plătească miniștrii.

B. Boerescu. III) mai fac a încetă orice controversă asupra ce s'ar fi putut pretinde că a dat Statul pentru vechile obligațiuni. Știți, D-lor, că această cestiune a garanției este foarte importantă; ea a dat loc la multe controverse; noi nu putem fi singuri judecători în această chestiune; sunt dar și alte opinii, și știți că în străinătate toți cred că noi suntem garanți. Acum însă și această controversă încetează, căci obligațiunile se transformă în acțiuni, și prin această transformare pierd orice idee de garanție din partea Statului.

Pe lângă aceste dificultăți mari cari dispar, mai avem și altele. Sunt aproape 30 milioane costul reparațiunii drumului de fer dela Roman până la București, mai avem încă 100 milioane pentru construirea celui dela Pitești la Vârciorova. Aceste mari și însemnate cheltueli le ia societatea tot în sarcina sa.

Toate aceste avantaje rezultă ori nu din această lege? Neapărat, D-lor. Depozitul și cupoanele din 1871 le ia societatea asupra sa, ea are a le reclama dela vechii concesionari, așa încât Statul român e desfăcut cu desăvârșire de această încurcătură. Chestiunea garanției pierd asemenea cu desăvârșire prin transformarea obligațiunilor în acțiuni, și prin ștergerea subsemnăturii Statului de pe acele titluri. Cheltuelile reparațiunilor dru-

mului de fer le ia asupra-i societatea precum și acelea de a termina linia până la Vârciorova, adică peste 130 milioane efectiv. Ei bine, pe lângă aceste avantaje reale și pozitive nu mai adăogați și pe acela că detentorii se supun la un caet de însărcinări care nu există până acum și din care cauză a rezultat cele mai mari dificultăți? Concesiunea primitivă vorbiă numai de o convențiune din Dresda, care nu cuprinde decât niște principii generale, iar nu condițiunile de construcțiune locală, precum cuprinde un caet de însărcinări,— și caetul de însărcinări este un avantaj real pentru noi.

În schimbul tuturor acestor avantaje reale și necontestate, și pe cari D. Vernescu, nu le-a dă-râmat, ce dăm noi în schimb? Unim linia Pitești cu cea dela Galați-București, și le mai dăm și avansul dela art. 5; și cu toate astea nu garan-tăm dobânda dela darea în circulațiune a liniilor.

Să vedem acum dacă avantajul pentru deten-tori, ca să dăm în circulare această linie, consti-tue un sacrificiu mare pentru noi. Pentru D. Ver-nescu poate să nu fie un avantaj din o mai cu-rândă circulare a unei linii, fiindcă D-sa a zis că drumurile de fer nu dau nici un serviciu. Folosul economic însă care-l trage țara din circulațiunea drumului de fer este foarte reală, și apoi ne în-datorăm a plăti venitul de 7 și jumătate numai

din momentul punerii în circulațiune. Oare acest însemnat folos economic nu compensează pe deplin avantajul ce dăm și detentorilor? Ar trebui noi să mai îngreunăm concesiunea, ori să o ușurăm? Trebuie să recunoaștem că o greșeală mare în vechea concesiune a fost mărirea secțiunilor. Ei bine, am voi noi acum să nu înlesnim nimic detentorilor spre a avea și pe viitor alte conflicte? Unde e paguba materială care ar rezultă pentru noi dând aceste foloase concesionarilor în schimbul atâtor avantaje reale și a serviciului economic care ni se dă prin punerea drumului de fer în circulațiune? D. Vernescu merge până a susține că modificarea propusă nu ar fi un mijloc de a grăbi construirea drumului de fer până la Craiova; ci adevăratul mijloc ar fi acela de a garanta plata venitului după primirea și darea liniilor în circulațiune.

Îmi pare rău că D. Vernescu nu a citit cu atențiune lucrarea delegaților, căci ar fi văzut că noi am prevăzut și mijlocul propus de D-sa chiar la finele art. 9.

Pe lângă aceste mijloace noi am mai adăogat și mijlocul exploatărei mai curând a liniei Pitești.

Minoritatea nu a prevăzut în proiectul său nici unul din aceste mijloace, prin care se asigură construirea drumurilor de fer în România-Mică

Această lacună este destul de însemnată, după cum sunt mai multe alte lacune însemnate pe cari le-a făcut minoritatea.

Prin urmare, de vreme ce, nici o obiecțiune serioasă nu s'a produs în contra unirei cu linia Pitesti; de vreme ce toată discuțiunea ce s'a făcut a fost numai o discuțiune generală a căreia tendință se pare mai ales că este a face proiectul imposibil; de vreme ce suntem în fața unei transacțiuni, și guvernul ne spune că acest punct ce discutăm e unul din puncturile esențiale, măi putem ezita un moment de a primi acest amendament?

D. Vernescu ne-a spus încă că, dacă nu primește acest amendament, este și pentru aceasta că nu este sigur dacă și cealaltă parte l va primi.

Aci să-mi permită D. Vernescu a-i spune că face o confuziune pe care am văzut-o că s'a făcut de mulțori și în discuțiunea generală, atât de D-sa cât și de alții, că adică noi am încheiă o convențiune, ori că ar fi o micșorime ca lucrările Camerei să se supună la aprobarea unei adunări de acționari. Dar, D-lor, să nu uităm mecanismul cum se tratează cu societățile anorime; să nu confundăm cazul când se tratează cu un individ, cu acela când se tratează cu o societate anonimă. Mai întâiu noi nu încheiăm convențiune, numai

guvernul încheie convențiuni, nu Camera. Camera votează o lege și pe baza acelei legi tratează apoi guvernul și încheie convențiuni. Tratarea se va face cu o societate anonimă, după cum este uzul general în Europa, și uzul general este că guvernul tratează bazele provizorii, vine apoi la Cameră cu ele sub formă de lege, Camera le votează, și dacă adunarea generală a acționarilor le primește, se încheie convențiunea; iar dacă nu o primește, nu o încheie.

Așa dar ultimul cuvânt este al Camerei, căci ea 'și exprimă voința sa și condițiunile ce prescrie. Societatea nu are să se pronunțe decât prin da sau nu, fără a putea propune nici o modificare.

Așa dar, este și regulat și conform cu interesul general ca să primim acest articol precum și tot proiectul.

Voci. Inchiderea discuțiunei.

II

Mon No. 18 din 25 Ianuarie 1872.

Legea timbrului

În ședința din 15 Ianuarie 1872 se aduce în desbaterea Camerei deputaților proiectul de lege pentru instituirea taxei de timbre și înregistrare. Camera însă descomplectându-se, desbaterea se amână și nu se poate începe decât în ședința din 17 a aceluiași an când ia cuvântul Leon Eraclide spre a combate legea. A doua zi după ce vorbesc deputații, Ventura pentru lege și A. Stoiljan contra ia cuvântul B. Boerescu.

B. Boerescu. D-lor, când se combate un proiect de lege serios, cum este acesta prin care se crează un izvor însemnat de venituri pentru Stat, eu mă așteptam să aud motivele pozitive, criticele formulate direct contra acelu proiect; mă așteptam să aud cuvintele puternice asupra ilegitimității noului impozit din cari să se conchidă la respingerea lui. Însă din cuvintele câte s'au rostit până acum, mi se pare că nici unul nu a atins acest scop; ele au constatat în niște critice elastice, în

niște afirmări vagi, fără să ni se arăte prin ceva precis pentru ce nu e bine ca să votăm acest proiect.

În adevăr. D-lor, eri a vorbit contra acestui proiect D. Eraclide și astăzi D. Stolojan. Am putut înțelege din cele zise de D. Eraclide că D-sa din două puncturi de vedere a criticat proiectul, adică dintr'un punct de vedere al echității, și apoi oarecum dintr'un punct de vedere financiar.

Din cel dintâiu punct de vedere, D. Eraclide s'a mărginit a spune că cu taxa de timbru se îngreunează agricultura și proprietatea, că este o sarcină nouă care se impune agricultorilor, țăranilor, celor săraci, și că nu este bine și folositor a se creă această sarcină.

Din zisul punct de vedere financiar, D-lui s'a mărginit a afirma numai că acest impozit este greu și că are să apese mult pe contribuabili; și această singură afirmare i s'a părut D-sale că este suficientă pentru a conchide că nu trebuie să creăm o sorginte nouă de venituri cu care să acoperim diferitele cheltueli ce avem. Concluziunea D-lui Eraclide este pozitivă, dar să-mi permită a-i spune că asupra economiei proiectului n'a zis nimic.

Vine astăzi D. Stolojan și D-lui a voit să ne probeze că și-a dezvoltat mai mult sistemul său de combatere. Ce a făcut dar? D-lui a început prin a împărți obiecțiunile sale în trei părți. Partea

întâia D-sa o numește necesitatea existenței acestui impozit; și în această parte D-lui nu face decât o revistă retrospectivă, după cum ați văzut, asupra stărei noastre de lucruri dela 1859 până astăzi; această revistă constă într'o lamentațiune, ca să zic așa, asupra acestei stări; a arătat că cam în genere toți oamenii, toate guvernele n'au putut să isbutească la binele ce și-au propus a face, și prin urmare a recunoscut prin această că nici amicii săi n'au fost mai norociți în aceasta decât alții. Iară bine că D. Stolojan a recunoscut acest adevăr și pentru ai D-sale.

Aceste lamentațiuni, această stare de jale, a făcut pe D. Brăiloiu să facă acea întrerupțiune ca să spună D. Stolojan dacă regretă regulamentul. Dar oricum ar fi, aceasta este o critică, este o apreciațiune istorică a D-sale, dar ce are a face această apreciere cu noul impozit al timbrului și cu legitimitatea lui? În fine, D. Stolojan, din această parte a criticei sale, conchide zicând că mergem spre ruină. Așa o fi, D-lor? Văd că faptele ne probează altfel; cel puțin bursele din Europa ne arată că efectele noastre publice asupra Statului au o mare valoare și se urcă pe fiecare zi; prin urmare acest singur barometru financiar nu prea ne arată de loc că mergem la ruină, cum ne proroceste D. Stolojan.

În partea sa a doua, D. Stolojan, după revista sa retrospectivă, destul de posomorâtă asupra trecutului, ne spune că ce am făcut pentru proprietatea imobiliară spre a-i mai impune un nou sacrificiu? Astfel încât, auzind cineva pe D. Stolojan în această parte a doua, ar crede că este vorba a se pune un nou impozit asupra proprietății fonciare. Și astfel D-lui, criticând acest nou impozit, conchide a respinge proiectul impozitului pentru timbru și înregistrare. D-lui, spre a ne convinge, a mai adăugat că proprietatea imobiliară, că proprietățile noastre se află într'o stare foarte rea; că ele sunt mai mult o *alea*; adică constituie o șansă, așa încât cine cumpără o moșie. cumpără necunoscutul și nu știe ce are. O mai fi și aceasta, D-lor! Vedeți însă faptele, vedeți valoarea crescând a pământului și a imobilelor la noi, și vă veți convinge de slăbiciunea și acestui argument al D-lui Stolojan.

D-lui mai expune alte considerațiuni spre a ne îndemna să respingem proiectul; ne-a mai vorbit adică de un consul austriac din Viena, de niște papuci turcești, etc., nu știu dacă aceste din urmă argumente v'au convins mai mult decât cele precedente. (Ilaritate).

Vine în fine D. Stolojan la a treia parte a cuvântului său și consiliază Camera ca să respingă

acest impozit, pentru cuvântul că nu s'ar fi studiat chestiunea indetului, și că nu avem elementele necesarii pentru ca să legitimizeze punerea acestui impozit? că în alte țări, există industria, și că de oarece la noi nu există, nu este drept să introducem timbrul. Apoi, spre a demonstra aceasta, D-lui argumentează așa, și ne citează așa exemple, încât eu credeam că este vorba despre impozitul asupra aceea ce se chiamă materie primară, impozit care tocmai s'a tratat zilele acestea în Camera franceză.

Așa dar în partea întâia a cuvântului său, D. Stolojan se mărginește a trata partea istorică a trecutului nostru social; în partea a doua se ocupă numai de un impozit financiar de care nu e vorba; în partea a treia a avut aerul de a vorbi de impozitul asupra materiilor primare. Cum atunci, D-lor, nu m'ași mira că în urma unei așa critice să se conchidă la respingerea acestui impozit.

Să punem dar chestiunea pe adevăratul său tărâm. Care este obiectul proiectului? Ce este acel impozit al timbrului și al înregistrării? În orice caz el nu este un impozit exclusiv asupra proprietății, nici asupra materiilor primitive, nici asupra agriculturii. Este dar vorba de un impozit care în parte e fix, în parte proporțional, și care se pune mai întâiu asupra diferitelor acte judecătorești, administrative sau acte de transacțiuni, și

apoi asupra mutațiilor proprietăților mobiliare și imobiliare.

Prin urmare dar, e vorba de un impozit care constituie o taxă asupra unor acte. și aceasta este partea cea mai moderată; și e vorba de un impozit proporțional care se pune asupra circulației averilor mobiliare sau imobiliare. Vedeți dar că obiectele impozitului acestuia sunt diferite cu desăvârșire de acelea care s'au presupus de D. Eraclide și Stolojan.

S'a mai invocat inichitatea acestui impozit! E D-lor! D-voastră știți că din toate impozitele în general cele mai juste sunt cele indirecte. Impozitul dar al timbrului și al înregistrării, ca impozit indirect, este foarte just. El nu lovește pe cel care nu are, fiindcă se plătește taxa numai asupra unor bunuri care circulează.

Este foarte comod de a combate un impozit Ce poate fi mai popular decât aceasta? A! când e vorba de cheltueli, toți noi, deputații, le cerem și încă cu stăruință. Veți vedea când va fi în discuțiune budgetul, mai cu seamă al lucrărilor publice, cum fiecare deputat are să ceară podul său, șoseaua sa, sau orice altă cheltuială pentru îmbunătățirea în districtul său. Și aceasta e tot așa de popular ca și aceea de a combate impozitele în mod sistematic.

Noi însă, nu ne ocupăm de popularitate, nici de interese locale numai, ci și de interesele generale ale Statului. Prin urmare din acest punct de vedere, care este dreptatea acestui impozit? Este mai întâiu dreptatea, ca în oricare impozit indirect pentru că nu se aplică decât la cei avuți și în proporțiune cu valorile cari es la iveală. Apoi afară de această utilitate generală, ea mai prezintă și o utilitate specială. Care este acea utilitate? Vă întreb mai întâiu, este sau nu necontestat că avem nevoie de a mări veniturile Statului? Da. Este sau nu adevărat că cu cât un Stat face progres, cu atât și veniturile sale trebuie să crească? Să nu regrete D. Stolojan timpurile acelea în cari nu cheltuiam decât 25 milioane de lei vechi pe an, căci aceasta nu probează decât sărăcia noastră de atunci; căci toate cheltuelile merg în proporțiune cu valoarea lucrurilor generale. Pe cât într'un Stat cheltuelile sunt mici, pe cât consumațiunea e mică, pe atât e mică și producțiunea; unde cheltuelile sunt mici, acolo e probă de sărăcie. Este dar necontestat că avem nevoie să creștem veniturile, pentru că și cheltuelile trebuie să crească, și dacă nu ar fi altele, cel puțin acelea pentru drumurile de fer și știți că sunt indispensabile, și știți cât ele au să crească valorile noastre. Fiind dar trebuință de venituri, de unde să ni le pro-

curăm? D-nii Eraclide și Stolojan, cari au atâta milă de proprietate, tot pe proprietatea funciară voesc să o impună? Iară la impozite directe voesc să alergăm? Căci de unde o să mai inventăm alte impozite? Repetă necontenit D. Eraclide să facem economii. Dar în ce mod! Suprimând șosele, poduri, drumuri de fer și alte îmbunătățiri? Cunosc doctrina unei scoale care tinde la nihilism în finanțe, ca și în lucruri. Economia toți o facem; nu voim însă nihilism. Voiu dar un impozit just și indispensabil.

Acest impozit nu lovește proprietatea, cum se zice. ci el se impune asupra mutațiunei averilor mobiliare și imobiliare. Averle mobiliare până astăzi nu sunt impuse. Un om care are o casă sau un petic de loc cât de mic, plătește astăzi un impozit, iar aceia care au valori mobiliare însemnate, titluri de creanțe care se transmit din mână în mână, aceia nu plătesc nimic. Aceasta este just? Vedeți că acest impozit are să se impună mai mult asupra orașelor, căci nu lovește mai ales decât capitalurile mobile în circulațiune și îmi pare că este just ca și orașele să contribuie în proporțiune cu îmbunătățirile de cari se bucură și ele ca și ceilalți.

În adevăr, ce impune mai mult acest impozit? Impune polițele, biletele de ordine, toate actele de

comerțiu, toate acțiunile societăților anonime și în comandită, precum și cupoanele cari reprezintă interesul lor; toate aceste titluri sunt manifestarea exterioară a valorilor mobiliare, care nu e posibil a le cunoaște altfel, decât atunci când es la lumină.

Care este cealaltă ordine de valori la care se aplică impozitul timbrului? Acestea sunt mutațiunile proprietăților imobiliare, moștenirile între rudele colaterale, transcripțiunea actelor de înstrăinări ale proprietăților, care se plătește astăzi, înstrăinări de bună voie, sau silite, inscripțiuni de ipoteci cari iarăși se plătesc și astăzi.

Specificând dar astfel în ce constă acest impozit și arătând necesitatea și justiția lui, cum credeți a-l respinge numai cu simple afirmațiuni că este rău? Oare acele afirmațiuni nu se reduc atunci la aceasta: că combateți impozitul numai fiindcă e popular de a-l combate? Nefiind dar argumente speciale și pozitive cari se opun acestui proiect, n'am nici la ce să răspund.

Să mai zic numai câteva cuvinte despre productivitatea acestui impozit.

Este adevărat că cifra de venit care va produce acest impozit nu se poate preciza mai dinainte; dar nu este mai puțin adevărat că aproximativ se poate ști prin comparațiune. Așa în Franța pentru anul 1860 numai taxa înregistrării a produs un

venit de 301 milioane franci, și taxa timbrului a produs peste 5, 6 milioane franci. În Belgia asemenea în 1861 a produs înregistrarea peste 26 milioane franci, și timbrul peste 2,600,000 franci.

Ei bine, la noi, în proporțiune cu avuția noastră mobilă, aceleași taxe au să producă un însemnat venit.

D. Eraclide. Cercetează ce a produs în Moldova.

B. Boerescu. Fiindcă poate în Moldova legea a fost vițioasă sau s'a aplicat rău.

Ast impozit dar va produce un însemnat venit, și va produce în viitor și mai mult; căci, observați bine, D-lor, că averea noastră mobilă crește foarte mult și foarte repede.

D-voastră cunoașteți cu toții că astăzi sume de capitaluri se întrebuințază în cumpărări de valori mobiliare, de efecte asupra Statului; că mulți preferă aceste valori la averile imobile, pentru că cele dântâiu produc mai mult. Ei bine, aceste însemnate valori cari cresc pe fiecare zi să nu vină și ele să contribue la sarcinile comune? Aceste valori să nu fie supuse la nici o taxă, ci numai averea imobilă?

Ce se mai obiectează? Se mai zice că acest impozit are să izbească pe cei săraci. Eroare absolută. În adevăr, D-lor, cine are o poliță de 10

mii galbeni va plăti o taxă în proporțiune cu această valoare; asemenea și cel ce va înstrăina o casă, și așa mai încolo. Cine nu are nici o avere, nu are să plătească nimic.

Vedeți dar că toate agumentele invocate de cei ce combat proiectul nu și-au locul în cazul de față.

În privința economiei mecanismului legii, îmi pare că este foarte practică. Știți, D-lor, că mai înainte guvernul prezintase două proiecte separate; ele acun s'au fuzionat; un singur proiect tratează despre timbru și înregistrare. Dispozițiunile sale sunt practice, simple și bine combinate.

În privința taxelor, ele sunt foarte modeste. Iar dacă vor fi ceva víții, se vor amenda la votarea pe articole.

Cum vedeți, D-lor, legea este bună, este productivă, și Camera, care votează cheltuelile, n'are decât să voteze și această lege cu care va crea o însemnată sorginte de venituri pentru țară (aplauze).

III

Monitorul No. 18 din 25 Ianuarie 1872.

Lipsa profesorilor deputați dela catedre în timpul sesiunilor parlamentare.

(Politica în școale)

Ministrul de Culte și instrucțiune publică *Gen. Tell*, în aplicarea legii de instrucțiune publică, dedese un ordin circular corpului profesoral că, în conformitate cu legea să nu lipsească dela cursuri, fără a fi supliți dacă lipsesc timp mai scurt sau a se privi ca demisionați dacă lipsesc timp mai îndelungat. Unii profesori din Iași, fiind aleși deputați, au preferit să părăsească cursurile și să stea în parlament sesiuni întregi. Ministrul de instrucțiune publică, *Gen. Tell*, s'a crezut dator a aplica legea și a declarat vacante catedrele respective.

Chestiunea a fost adusă, pe cale de interpelare, de mai multe ori înaintea Adunării deputaților, care a rezolvat-o în sensul procedurii *Gen. Tell*.

În ședința din 17 Ianuarie, *Nic. Ionescu* a făcut din nou o interpelare ministrului de Instrucțiune publică, acuzându-l de nedreptate de oarece ar fi favorizând pe profesorii Universității din București, între cari pe ministrul de Externe *Costaforu*, care era și profesor al Universității din București. *N. Ionescu* apelează la mărturia lui *B. Boerescu*, deputat, profesor și rector al Universității din București.

S'a răspuns lui N. Ionescu de miniştrii Tell și Costafornu, dovedindu-se că profesorul Costafornu nu lipsise dela cursuri.

Camera după aceste lămuriri a trecut la ordinea zilei.

Însă fiindcă N. Ionescu, în apelul său către B. Boerescu, făcuse o aluziune indirectă la acest din urmă B. Boerescu, a cerut cuvântul, pentru a spune câtera cuvinte mai ales cu privire la politica ce se face de pe catedră.

B. Boerescu. D-lor, fiindcă D. Ionescu a ținut cu orice preț ca să aducă și universitatea din București în discuțiunea de față, făcând alegațiuni prin cari lasă a se presupune că se face favoare unor bărbați din această universitate, bărbați cari au importanța lor și cari nu au nevoie de favoare, vă rog să lăsați discuțiunea deschisă, ca să dau și eu lămuriri în privința circulării D-lui ministru, și vă promit că voi fi foarte scurt.

Voci: Să vorbească.

B. Boerescu: Domnilor, am luat cuvântul ca să zic două, trei cuvinte în chestiune de regulament.

Aș fi înțeles, D-lor, pe oricine ca să se opună ca eu să iau cuvântul, afară de D. Ionescu. D. N. Ionescu singur a provocat ca să i se răspundă, m'a provocat pe mine personalmente făcând Camera să înțeleagă că la noi în Universitate se fac favoruri unora din profesori, pe când dumnialor sunt asupriți, și apoi tot D-sa nu voiește

ca Camera să audă cuvintele prin cari se poate ușor proba că D-lui se înșeală.

Această opunere a D-sale fiind singură un răspuns la cele ce a zis, eu nu mai țin să vorbesc în chestiune personală. Declar dar că renunț d'a mai vorbi în chestiune personală, ceiace voiesc să arăt nunai este că corpul profesoral al Universității din București nu s'a scandalizat nicidecum de circulara în chestiune a D-lui ministru al instrucțiunii publice, ci departe de aceasta, a primit-o cu bucurie, pentru că a văzut că este folositoare instrucțiunii publice, și s'a supus și se supune ei, ca fiind conformă cu legea. Prin urmare, în ce vede D. N. Ionescu anomaliile și favorurile la Universitatea din București? Anomaliile nu sunt în Universitatea din București, unde fiecare din profesori își vede de datoria sa, ci sunt acolo unde profesorii fac din catedra lor o tribună de pe care, în loc să 'și facă lecțiunile pentru cari sunt plătiți, fac politică cu școlarii lor. Profesorii Universității din București nu fac aceasta. În București politica este scoasă din Universitate, și dacă unii din profesorii ei fac politică, o fac afară din Universitate, niciodată în sânul Universității. (Aplauze).

Atât voiam să zic, declarând încă odată că renunț de a mai vorbi în chestiune personală.

IV

Monitorul No. 49 din 2/14 Martie 1872.

Interpelarea lui C. Boliac în privința însurăteilor.

Cesar Boliac interpelează guvernul despre soarta însurăteilor, cari nu pot dobândi pământ, căci după legea rurală pământul fusese vândut clăcașilor. D-sa cere ca să se vândă țăranilor și moșiile Statului. Dezvoltarea acestei interpelări se pune la ordinea zilei în ședința din 15 Februarie și continuă și în ședința din 16 Februarie, când are cuvântul B. Boerescu.

B. Boerescu: D-lor, să-mi permiteți ca, în câteva cuvinte și în modul cel mai scurt, să precizez discuțiunea și să-mi exprim opiniunea în aceasta chestiune importantă. D-lor, zic că chestiunea este importantă, fiindcă, după cum vedeți, se tratează despre aplicarea unei legi ce datează încă din anul 1864, și care s'a aplicat în curs de 7 ani. Este însă un punct din această lege care se zice că este obscur, și care punct nu s'a aplicat încă.

Domnilor, importanța aplicațiunei legii rurale

este așa de mare ca și crearea acestei legi, care a rezolvat una din cele mai mari chestiuni sociale la noi. Astă lege a fost, după credința mea, una din cele mai binefăcătoare și din cele mai civilizatrice legi ale noastre, cerută de spiritul secolului și impusă de necesitățile noastre sociale. Aceasta o zic nu acum numai, ci am zis-o de mult încă prin o scriere a mea din 1856.

Când dar o dificultate se ivește asupra aplicațiunei unei asemenea legi. când un punct din astă lege se poate explică într'un sens de unii și într'un sens de alții, atunci este bine, după mine, ca Adunarea să discute și să hotărască cu tot sângele rece și fără a fi preocupată de spirit de partid, și mai cú seamă fără prejudecare; căci prejudecățile, ideile preconceptute sunt cele mai periculoase și cele mai funeste în așa cazuri.

Fiecare din noi dar este bine să vină să-și exprime opiniunile sale în cea mai sinceră convingețiune, și cu toții să vedem care este adevăratul sens al lezei și care a fost scopul legiuitorului din 1864.

Să vedem mai întâi care a fost scopul lezei din 1864; căci odată acest scop explicat, mai lesne putem află și sensul articolelor relative la însurăței.

Domnilor, s'a zis multe în alți timpi despre legea rurală, dar nu de aceasta avem noi a ne

ocupă acum. Căci nu este vorba astăzi de a critica sau de a face legea, este vorba de a ne lumină asupra unui punct din acea lege care nu s'a aplicat încă de la nașterea ei. Prin urmare, urmează să discutăm fără prevențiune, fără *parti pris*, cum se zice, pentru ca să vedem sensul general al legii întregi și să căutăm a nu lăsa deschis un rău care cu timpul ar putea crește, și care atunci ar putea să ne vatăme mai mult. Ne-am căi, dar căința ar veni târziu.

Chestiunea rurală iarăși ar fi devenit un mare rău dacă nu s'ar fi rezolvat până acum. Așemenea și în aplicarea ei, când se văd oarecari lacune sau oarecari dificultăți, trebuie să se îndrepteze cât mai curând, trebuie să ne grăbim a aplica legea în sensul ei natural. De aceea, Domnilor, cred că ar fi o imprudență foarte mare din partea noastră dacă nu ne-am grăbi să dăm o soluțiune practică. Și această Cameră, care a dat atâtea probe că este conservatoare în mai multe chestiuni va ști să reguleze și acest punct.

Care a fost, D-lor, scopul general și cel mare al legiuitorului din 1864, spre a putea ști care este și sensul articolului 5 și 6 din acea lege? Scopul cel mare al legii din 1864 a fost ca să se rezolve într'un mod definitiv, pentru totdeauna, atât liberarea proprietății, cât și liberarea muncii;

căci, Domnilor, orice ar zice alții, adevărul este că proprietatea funciară, înaintea legii rurale, eră supusă unei adevărate servitutine, și săteanul eră un fel de serv, în sensul acesta că munca sa nu eră absolut liberă.

Legiuitorul din 1864 a voit să rupă astă stare de lucruri; el a voit să libereze atât proprietatea de servitutine ce o apăsă, cât și pe cetățenii clăcași de ceiace împiedică libertatea muncilor. Legiuitorul din 1864 a izbutit să atingă acel scop, și prin aceasta s'a îndeplinit cea mai mare reformă care s'a făcut în țara noastră, cea mai mare îmbunătățire ce are să ne aducă prosperitatea și civilizațiunea. (Aplause).

Pe lângă acest scop general, mai eră și altul special, tot de atâta importanță, adică acela de a se face săteanul emancipat proprietar de pământ.

Se nășteà însă un conflict de interese între săteni și proprietar; săteanul trebuià să ia pământul asupra cărui el aveà numai o servitutine; proprietarul trebuià să se despăgubească de munca silită și obligatorie ce săteanul îi datorà.

S'a admis dar atunci principiul de despăgubire; aceea despăgubire nu reprezintă valoarea pământului, ci valoarea clăcei, a muncii silite de care proprietarul a fost lipsit.

Dar pe lângă săteni clăcași, pe lângă aceia

cari aveau pământuri aservite lor, legiuitorul din 1864 a observat că se mai află și alți săteni cari nu au avut asemenea pământuri; așa sunt sătenii ce nu erau clăcași, așa erau cei de pe moșiile strimte, așa erau însurăței, adică aceia cari la 1864 August 15. încă nu apucase să ia pământuri.

Ce erà să facă cu aceștia? Trebuià oare a rămâne ei singuri fără proprietate în mijlocul fraților lor cari se împrăștiară? Nu; căci, am zis, un scop mare și special al legiuitorului din 1864 a fost ca toți țărani, toți fără deosebire cari existau în anul 1864, să devină proprietari. (Aplauze). Dar cum erau ei să devină proprietari, când nici clăcași erau, nici pământuri aservite nu aveau.

Legiuitorul a declarat, franc și lămurit, prin art. 5 și 6 din legea rurală, că asemenea țărani să poată deveni proprietari pe moșiile Statului. În alte cuvinte, legiuitorul din 1864 a făcut un sacrificiu în favoarea acelor trei categorii de țărani, când a hotărît că și acești cultivatori de pământ, într'un interes general, trebuie să fie împrăștiți pe moșiile Statului. Statul crează pe moșiile sale pe acești noi proprietari, mulțumindu-se adică cu o mică despăgubire.

Am văzut acum, D-lor, care a fost scopul legii; acest scop este evident, el rezultă din economia totală a acestei legi, din litera și spiritul

ei; el constă în aceasta: ca să se împrăprietărească toți sătenii, făcând și Statul un mic sacrificiu; iar pe d'altă parte să se despăgubească și proprietarii de munca de care au fost lipsiți.

Când acest scop este atât de probat, oare textul legii contrazice acest scop? Nici decum. Insuși D. ministru al justiției a recunoscut că art. 5 și 6 nu pot fi supuse la interpretare, căci ele prescriu pozitiv că sătenii din aceste trei categorii au dreptul a se împrăprietări; prin urmare, la ce se reduce dificultatea? La aceasta: dacă Statul este obligat ca pe domeniile sale să împrăprietărească pe acești săteni, sau dacă este numai facultativ aceasta pentru el? Să presupunem că sătenii din cele trei categorii stabilite de lege se adresează către Stat și-i zice: noi ne aflăm în una din cele trei categorii și, în virtutea legii rurale, venim să cerem a fi împrăprietăriți pe unul din domeniile Statului; ei bine, poate Statul să zică: nu voiu, pentrucă nu am încă trebuință de bani pentru cassa de lichidare a obligațiunilor rurale? Sau Statul trebuie să zică: da; iată partea, iată domeniul pe care aveți să vă împrăprietăriți? Cu alte cuvinte împrăprietărirea acestor săteni pe moșiile Statului este ea obligatorie pentru Stat, sau numai facultativă? Acî naște dificultatea; până acî suntem toți de acord.

S'a susținut de unii D-ni deputați, ca și de D. ministru, că această împrumutare pentru Stat este numai facultativă; eu cred că ea este obligatorie. De ce ar fi facultativă? Din cauza articolului 54, ni se zice; pentrucă acest articol vorbește de cassa de lichidare a obligațiunilor rurali; rezultă că numai atunci Statul va vinde aceste pământuri, când cassa de lichidare va avea deficit, va avea trebuință de bani.

Eu unul vă mărturisesc că a interpretat o lege într'un mod așa de silit, în fața scopului ei general atât de evident, în fața economiei legii care contrazice o asemenea interpretare, este a denatura și scopul și sensul ei. Dar să luăm textul legii chiar dela art. 54 și următorii. Sunt două părți în această parte a legii: mai multe articole cari regulează modul aplicării art. 5 și 6, adică în ce mod cele trei categorii de săteni pot să devină proprietari pe domeniile Statului, și la ce destinațiune au să fie sumele din plata pământului. În o a doua categorie a acestei părți, adică la art. 61, legea prevede anume cazul de deficit al cassei de lichidare, și autoriză pe ministru a vinde pământuri pentru acest caz special.

Cum dar legiuitorul putea prevedea în partea a doua tot aceea ce D. Costa-Foru a zis că prevede în partea întâia? (Aplause).

Pe d'altă parte un alt articol, art. 59, ne spune că ministrul să dea Camerei pe fiecare an un tablou de pământurile vândute în virtutea art. 5 și 6.

Cum dar am presupune că legiuitorul a prevăzut că are să fie pe fiecare an, și permanent, un deficit în cassa de lichidare, de vreme ce numai atunci s'ar putea vinde pământuri la însurăței? Așa dar, legea este foarte clară; art. 54 și următorii tratează despre modul aplicării art. 5 și 6; iar art. 61 tratează anume cazul arătat de D. Costa-Foru, și care nu este de loc cel din art. 5 și 6.

Vă mărturisesc dar, D-lor, că în privința sensului legii nu poate fi cea mai mică îndoială. Statul este obligat să împrumutareaască pe toți sătenii din 1864 aflați în categoriile din art. 5 și 6 și cari vor voi a se împrumutări. A interpretă altfel legea, numai din cauza unei simple ziceri aflate în art. 54, și a-i dà un alt sens care ar lovì în scopul legiuitorului, cred că nu este bine, nu este chiar prudent.

O dată dar ce sensul legii este natural, simplu, evident, vine cealaltă chestiune: cum să determinăm această chestiune? Să se prezinte un proiect de lege interpretativ, cum zicea D. Văleanu, prin care să se determine că cutare este sensul legii? Eu sunt cu desăvârșire contra unui asemenea proiect, fiindcă

s'ar creà un rău precedent, care ar aduce după sine un pericol foarte mare. În adevăr, astăzi venind o lege spre a interpreta cutare articol din legea rurală în cutare sens, mâine poate veni altă lege spre a interpreta un alt articol în alt sens, poate chiar a creà dispozițiuni cu totul străine legii rurale. (Întrerupțiuni).

O Voce. Cum să facem?

B. Boerescu. Eu nu pot admite, în cazul de față, un proiect de lege interpretativ, fiindcă, repet ar fi un pericol și un precedent rău. (Întreruperi). Legea rurală nu are nevoie de alte legi interpretative; ea este clară, este precisă. În cazul ce ne preocupă sunt de părere că, prin o moțiune ce s'ar depune pe biuroul Adunării, să se zică: ministerul, în urma discuțiunii și văzând simțul comun al Camerei, va aplică legea așa cum este, adică va fi dator să împrăștiarească pe domeniile sale pe țărani din 1864 din categoriile art. 5 și 6; iar Camera trece la ordinea zilei. (Întrerupțiuni, sgomot, aplauze).

Așa dar, după mine, D-lor, sensul legii nu prezintă cea mai mică îndoială, cea mai mică dificultate. Dacă această parte a legii nu s'a aplicat până acum, rău a făcut, și vina este a tuturilor.

Imi pare rău că D. Vernescu a avut aerul a acuza pe alții numai de această neexecutare, când

știe că și D-sa a făcut parte din guvernele cari n'au executat-o.

Dar înțeleg ezitațiunea unui ministru, în fața unei chestiuni atât de importante.

Astă ezitațiune, astă îndoială, astă temere de responsabilitate devine și mai mare când mai cu seamă au trecut mai mulți ani fără ca să se aplice această parte a legii.

Ce face astăzi ministerul? Voește și cere ca din discuțiunile ce se urmează să profite spre a se lumina, spre a vedea care este sensul legii. Așa dar, votați moțiunea ce vă propun, prin care se specifică acel sens, și în urmă ministerul va aplică legea așa cum este, așa cum i-am spus noi că este sensul ei.

Dar aplicarea acestei legi este posibilă? Aci ni se opun iar dificultăți. Onor. D. Costa-Foru ne spune că D-lui crede că această aplicare ar fi chiar imposibilă. D-lor vă mărturisesc că niciodată motivul de imposibilitatea aplicării unei legi nu poate să fie un obstacol ca acea lege să nu se aplice. Ne întrebați cum să se aplice legea? Noi vă răspundem: aceasta este treaba guvernului; el va căuta mijloacele cele mai practice spre a o aplica. Recunosc și eu că dificultăți au să fie; căci a trecut șapte ani dela promulgarea acestei legi, și va fi prea greu a se constata cine sunt aceia

cari în anul 1864 au fost în categoria celor din art. 5 și 6 din legea rurală; căci numai aceștia au dreptul, numai pe aceștia guvernul trebuie să-i împroprietărească pe moșiile sale. Dar în fine, cu toate dificultățile, constatarea trebuie să se facă. Veți avea în practică oarecari mijloace; așa știu că în unele comune s'au făcut chiar tablouri de acele trei categorii încă din anul 1864; guvernul va căuta să institue comisiuni speciale în fiecare județ, cari comisiuni vor fi compuse cum să dea cele mai mari garanții că nu se vor face abuzuri și fraude; acele comisiuni se vor servi cu acele tablouri de cari am vorbit, sau cu alte noțiuni și probe; vor face toate cercetările putincioase, și astfel vor forma, vor statua adică asupra acelor cari sunt în drept de a cere o asemenea împroprietărire. Guvernul va decide asupra acestor lucrări.

Acum, D-lor, dacă vom lăsa la oparte toate considerațiunile legale, căci după mine, sensul legei este pozitiv, afară dacă vom voi noi să-l schimbăm într'altfel de cum prevede legea; dacă vom lăsa la oparte toate considerațiunile legale, zic, ca să vedem este vreun inconvenient financiar sau economic dacă am da noi o soluțiune de a se aplica în acest adevărat sens al său? Eu socotesc că nu este nici unul; încă cred că dacă a fost

ceva rău, este că nu s'a aplicat această lege până acum; și pentru ca răul să nu devină și mai mare să-l curmăm de acum, iar nu să închidem ochii la pericol și să credem că astfel orbiți l'am și evitat.

Care mă întreb, ar fi răul când am aplica legea în sensul ce am arătat? Ar fi acesta: că s'ar vinde prea eftin cât-va pământ cu 5 galbeni pogonul? Mai întâi acest pământ nu are să fie prea mult; nu are să fie o mulțime mare de oameni care să absoarbă o mare parte din domeniile statului. Aveți să vedeți în practică că acest număr nu are să fie așa de mare, căci din acei oameni în 1864 au fost în una din cele trei categorii de care am vorbit, mulți au murit, mulți au dosit, așa încât numărul lor are să fie foarte redus. Apoi chiar din aceștia numai jumătate poate vor stărui a se folosi de acest drept, căci D-v. știți că nu așa lesne se înduplecă un sătean să-și lase locul său natal, părinții săi, rudele sale, vatra sa, ca să se strămute pe altă proprietate. Numărul dar al celor ce vor voi a se împroprietări nu va fi așa de mare precum s'ar crede. Deci și pământul de dat nu va fi așa de mult.

Dară se va vinde prea eftin, ni se va obiectă, numai cu 5 galbeni. Intr'adevăr, poate că acest preț este mai jos decât prețul curent, dar este

egal cu prețul ce s'a dat pentru toate pământurile drept despăgubiri proprietarilor privați. Dar D-v. nu țineți compt de toate acele avantagii cari ar rezultă pentru moșiile Statului în urma acestei popularizări! Dar comunele rurale cari s'ar formă din nou pe acele moșii oare n'ar mări venitul lor? Nu știți D-v. că cu cât o moșie este mai populată, cu atât valoarea ei este mai mare? Pe de altă parte acei săteni cărora le-am înlesni mijlocul de a se înavuți prin împrumut, n'ar veni prin impozitul lor care l-ar plăti să adauge iarăși venitul Statului? Așa dar creșterea valorii moșiilor prin acești noi agricultori, adaosul impozitului noilor proprietăți compensează, cred, în mare parte efințatarea prețului cu care se zice că se vinde pogonul.

Prin urmare, vedeți D-lor, că și din punctul de vedere economic interpretarea mea nu este dezavantajoasă, și nu numai considerațiuni legale, dar și financiare sau economice vin a milita în favoarea acestei interpretări.

În fine vă mai atrag atențiunea asupra unei însemnate considerațiuni politice. Prin legea rurală, am zis, s'a rezolvat o chestiune care putea să devină cu timpul foarte periculoasă.

Această lege a luat din mâna ambițioșilor sau facțioșilor o armă care ar fi putut deveni

fatală pentru toată societatea, după cum s'au văzut exemple în alte țări. Și ați voi D-voastră acum, D-voastră Cameră conservatoare, să mai lăsați în această lege un germine vătămător, un punct obscur, care s'ar putea mări cu timpul și avea consecințe rele în viitor? Vedeți prea bine că neînțelegerea există; vedeți că și eu și multe persoane de convicțiune, mulți deputați din Cameră, cred, au convicțiunea, că sensul cel adevărat al legii este că Statul este dator să împrădierească pe acei săteni pe moșiile sale, și această credință este bazată pe datine pozitive. Alții cred din contra. Apoi bine este, prudent este ca noi, Cameră conservatoare, să lăsăm această neînțelegere să continue, să lăsăm adică ca lucrul să se încurce, și să ne mărginim a trece la ordinea zilei pur și simplu? Nu, D-lor, noi trebuie să dăm o soluțiune în sensul legii, ca neînțelegerea să-și ia sfârșitul său pe calea regulată. (Aplauze).

Eu, D-lor, și la 1864 au spus, când făceam parte din Adunare, în mai multe reuniuni particulare ce se făceau asupra chëstiunei rurale, am spus conservatorilor de atunci: „Faceți prin D-voastră a nu se rezolvă prin o revoluțiune aceea ce puteți încă rezolvă înșivă„. Dar nu am fost ascultat; ajunseseam a ne tocni dacă să se dea săteanului cinci pogoane sau mai mult; și în fine nu s'a

făcut nimic; iar chestiunea s'a rezolvat prin o revoluțiune!..

Apoi prudent este acum ca și D-voastră să lăsați o parte din legea rurală nerezolvată și obscură?

Știți oare ce ar putea deveni cu timpul o asemenea obscuritate? Știți ce ar putea face dintr'însa ambițioșii și facțioșii?

Ne obiectează însă D. ministru că, dacă s'ar împrăști astăzi însurăței din 1864, apoi ar veni mâine alți deputați și ar zice: cum ați dat atunci pământ pentru însurăței din 1863, trebuie să dați acum pentru alți însurăței noi, și așa mai încolo. Dar, D-lor, dacă cu asemenea argumente se poate inteapretă și schimbă sensul legii, atunci ar fi mai bine să declarăm nule efectele chiar ale legii; căci aceste argumente sunt în contra chiar efectelor legii rurale. Dar ați văzut, D-lor, că în practică efectele acelei legi n'au fost acestea.

Voci. Așa este, da.

B. Boerescu. Așa încât dacă în toată țara s'ar pune numai proprietarilor chestiunea dacă ei ar voi să revină la cele dinaintea lui 1864, nu veți găsi zece proprietari cari să voască să se mai întoarcă la acel regim. (Aplauze). Cu toate acestea și atunci, la 1864, am auzit oameni cu minte și cu învățătură zicând că legea rurală este

o lege agrară, comunistă, demagogă, etc., însă timpul a probat că nimic din toate acestea n'au existat; din contra, realitatea a fost că proprietăților le-au crescut valoarea, că țăranul s'a emancipat, că creditul Statului s'a ridicat! Iată rezultatele reale ce a produs legea rurală! (Aplauze).

Cât pentru ceea ce a zis D. ministru, că vor veni și alții mai în urmă și vor cere asemenea împroprietăriri și pentru însurățeii cei noi, răspunsul este foarte simplu: noi acum ne ocupăm de aplicarea legii din 1864 și voim să ne dăm opiniunile noastre asupra sensului unui articol care este inevitabil a se aplica. Nimic mai mult. Logic ar fi ca să nu arătăm adevăratul sens al acestui articol de temere ca nu mai târziu să vină alții să ceară împărțirea tuturilor proprietăților? Dar atunci, dacă ne imaginăm asemenea cataclisme, aide să nu mai facem nimic, căci cataclisme totdeauna pot veni fără voia noastră; și nu atârână de interpretarea ce am da noi unei legi pentru ca să aducem sau să evităm asemenea cataclisme (Ilaritate). Din contra pericolul este când ați lăsa un germine rău să mai dăinuiască; și cred că această Cameră nu va face aceasta.

Onor. D. Costa-Foru a mai zis că a admite pe acești țărani la împroprietărire, excepțiunea ar absorbi regula. Dar aceasta nu e admisibil, căci

știm cu toții că modestul număr al acestor trei categorii de săteni este prea mic în raport cu cele 400.000 de locuitori cari s'au împrăștiat, pentru ca să putem susține că excepțiunea ar absorbi regula.

Așa dar, D-lor deputați, atât sub punctul de vedere al literei și al spiritului legii rurale, cât și conform cu scopul legii și cu interesele economice și politice ale țării, înțelesul legii din 1864, în ceea ce privește aplicarea art. 5 și 6. este că Statul este obligat a împrăști pe domeniile sale pe sătenii coprinși în cele trei categorii.

Nu mă pot însă, D-lor, opri de a-mi exprima părerea mea de rău de a vedea că se amestecă în astă discuțiune considerațiuni străine chestiunii. Așa, rău face D. Boliac să susțină că toți însurășii, nu numai cei dela 1864, ci și din alți ani posteriori, vor avea dreptul a se împrăști, căci nu așa zice legea din 1864; și a decide altfel, ar fi o violare a legii agrare.

Rău însă a făcut D. Vernescu de a susține, fie și în treacăt, că, riguros vorbind, astă împrăștiare s'ar putea face chiar pe moșiile vândute de Stat dejă; căci asemenea doctrină ar fi o crudă lovire în creditul și buna credință a Statului, și ar constitui o violare chiar a principiilor dela vânzări, și chiar a legii rurale.

Să ne mărginim dar numai în chestiune; și, în chestiune fiind, termin, zicând că legea este pozitivă în chestiunea ce ne ocupă; că noi o vom aplică în adevăratul ei sens prin o moțiune pe care vom aveà onoare de a o propune, și că ministerul o va aplică în acest sens, adică în adevăratul ei sens. (Aplauze prelungite).

După ce vorbește ministrul de finanțe, prezidentul vreà să pună la vot moțiunea susținută de B. Boerescu.

Voci: Inchiderea discuțiunei.

D. Președinte: Înainte de închiderea discuțiunei trebuie să vă dau cunoștință, D-lor, de următoarele două moțiuni ce s'au depus la biurou:

I) „*Camera văzând că legea rurală este clară în partea unde se acordă dreptul de a fi împroprietăriți pe moșiile Statului celor prevăzuți la articolele 5 și 6 ale legii rurale la epoca promulgării acelei legi, trece la ordinea zilei.*

A. Stolojan; A. Moscuna; Gr. M. Bonaki; A. Varnali“.

II) „*Camera, considerând că conform art. 5, 6, 54 și 55 din legea rurală, numai locuitorii din categoriile prevăzute în art. 5, 6 din lege și cari la anul 1864 s'au aflat figurând în aceste categorii pot uzà de facultatea de a cere pământ pe moșiile Statului în limita și cu prețul rostit la*

art. 54 și următorii, învitând guvernul ca pe de o parte să constate scrupulos pe cei adevărați în drept, iar pe de altă să reguleze cumpărarea de pământuri pe moșile Statului sau domeniile Statului neipotecate, trece la ordinea zilei.

B. Boerescu, G. Manu, C. Grădișteanu, I. Văcărescu, M. Ghermany, Argintoianu, P. Zăgănescu“.

Voci: Inchiderea discuțiunei.

Se încinge o discuțiune asupra cestiunei de a se ști dacă aceste moțiuni trebuiesc votate îndată ori trâmise să fie studiate la secțiuni.

Ora fiind înaintată discuțiunea continuă și a doua zi 17 Februarie, când vorbește din ncu B. Boerescu.

B. Boerescu. Este adevărat, D-lor, că de multe ori se simte necesitatea ca, în urma unei interpelări, rezultatul ei, formulat prin o moțiune, să se voteze îndată în acea ședință. Aceasta este atât de adevărat, în cât practica ne-o dovedește în nenumărate ocaziuni. Sunt multe propuneri cari s'au făcut în urma unei interpelări și s'au votat îndată, după chiar cererea guvernului. De multe ori s'au văzut interpelări pentru violare de legi și s'au votat moțiuni de trecere la ordinea zilei, motivate sau nemotivate, chiar în acea ședință. Prin urmare ceea ce a spus onor. D. Eraclide până la oarecare punct e adevărat, sunt moțiuni de aeclea

căroră trebuie să li se dea o soluțiune imediată. Dar chestiunea este: regulamentul nostru se pronunță el într'un mod destul de precis în această privință.

În regulament sunt două articole cari se contrazic mai mult sau mai puțin. Eată ce zice articolul 74 :

„Propunerile simple sau motivate de trecere la ordinea zilei se discută și se votează îndată, fără a mai merge la secțiuni“.

Dar nu este mai puțin adevărat. D-lor, că, avem art. 75, care iată ce spune, în cel din urmă aliniat :

„Orice moțiuni s'ar prezentă în urma interpelării se trimete la secțiuni“.

Prin urmare, iată două articole în contrazicere unul cu altul.

Acuma, D-lor, în cazul de față s'a făcut o moțiune. Această moțiune nu conține ceea ce zicea D. Brătianu, interpretarea legii, fiindcă interpretările de legi cu dreptul de autoritate nu se fac așa; se fac prin legi, iar nu prin moțiuni. Moțiunea în chestiune coprinde numai rezultatul deliberațiunilor ce s'au făcut asupra spiritului unei legi, și rămâne ca ministerul să aprecieze și să se conforme spiritului deliberațiunilor majorității Camerei. Legea există, n'are nevoie de interpretare, legea

este clară, precisă. Dar nu este mai puțin adevărat că moțiunea despre care ne ocupăm este o moțiune motivată care indică spiritul legii, deși nu are caracterul de interpretare a legii.

În asemenea caz trebuie să știm este sau nu această moțiune de trecere la ordinea zilei? Rămâne dar chestiunea de a se ști la care articol trebuie să se aplice cazul nostru, la articolul 74 sau 75? Eu socotesc, D-lor, că în cazul acesta, unde se ivește o chestiune de așa mare importanță, este bine să se ia calea cea mai largă; adică, aceea care ar permite fiecărui deputat a-și forma o convicțiune bine meditată, pentru a depărtă orice presupunere că autorii acelei moțiuni au voit prin surprindere să tranșeze această chestiune. Sunt dar de părere să trimetem la secțiuni această moțiune, ca nici măcar să se bănuiască că Adunarea a votat prin surprindere. Și sunt sigur, D-lor, că Adunarea va fi aproape în unanimitate în această chestiune. Cu acest mod importanța votului nostru va fi cu atât mai mare, cu cât se va vota fără cea mai mică precipitare. Dar totdeodată trebuie să înlăturăm și acea temere că trimeasă la secțiuni această moțiune ar fi trămisă la calendele grece; de aceea viu și vă propun ca să votăm urgența, așa în cât întrunindu-se secțiunile astăzi sau mâine, în o zi, două, să ni se depună pe biurou rezultatul deli-

berațiunilor lor, spre a da o soluțiune acestei chestiuni.

— *Se pune la vot urgența în secțiuni a moțiunii, și se încuviințează.*

V .

(Mon. No. 64 din 19/31 Martie 1872).

Proiectul de lege pentru administrația domeniilor Statului

Cu ocazia discuțiunii acestui proiect de lege, la art. 21 ie a cuvântul în ședința Camerei din 4 Martie 1872 B. Boerescu care susține că în ce privește apărarea intereselor statului înaintea justiției, nici o legislațiune din lume nu face vre o deosebire între stat și particulari.

B. Boerescu. Ce și-au propus autorii proiectului prin acest articol? Și-au propus să înlesnească Statului, și prin urmare și particularilor, mijlocul de a ajunge la transacțiuni. Ca să vedem dar dacă o lege e bună, trebuie să căutăm dacă își ajunge scopul, și dacă nu jignește alte interese legitime. Am onoare a spune că acest articol nu-și atinge nici scopul, și jignește și alte interese legitime; și mă mir a-l vedea figurând în proiect. In ceea ce privește apărarea intereselor Statului înaintea justiției, nici o legislațiune din lume nu face deo-

sebite între Stat și particulari. Pot fi diferențe în ce privește administrarea bunurilor, nu însă în ce privește apărarea proceselor înaintea justiției. Cum? Când Statul ar uzurpa proprietatea altuia, nu ar putea particularii să reclame contra Statului în acelaș mod după cum ar reclama Statul în contra particularilor? Imi pare că nimeni, oricât de patriot ar fi, nu poate să consacre o asemenea doctrină. Prin urmare, în privința prescripțiunei, posesiunei, uzurpațiunei, etc. Statul este pus în aceeași linie cu particularii, și justiția are să fie egală pentru Stat ca și pentru particulari. Dacă Statul va fi bine apărat sau nu, este altă cestiune; cestiunea acum e: bine este să se creeze această procedură extraordinară și excepțională ca particularul, mai înainte de a intenta o acțiune Statului, să fie supus unei proceduri preliminare? O asemenea procedură extraordinară nu se face decât în timpii anormali, și numai pentru câtva timp, dar principiul general al legislațiunei este de a se crea cât se poate mai puține proceduri extraordinare.

Acum procedura ordinară este oare de natură a împacă și preocuparea D-lui Costa-Foru? Să examinăm. Orice individ, după procedura nouă, trebuie să se adreseze la tribunal cu cerere, în care trebuie să arate argumentele pe care se fondează, și care

se comunică părții adverse, iar avocatul Statului are să o comunice ministerului respectiv. Mi se zice că numai avocații știu de asemenea cereri, și Statul nu știe nimic. În adevăr, dacă serviciul ar fi așa organizat, atunci e rău organizat, dar mi se pare că nu e așa, mi se pare că nici un avocat din județe nu se înfățișează într'un proces până ce nu comunică cererea ministerului. Presupunem că este un proces de hotare, nici poate avocatul Statului să se înfățișeze până ce nu va comunica ministerului ca să-i dea actele necesari. Va să zică totdeauna o acțiune intentată înaintea justiției are să fie comunicată și cunoscută de minister. Dacă nu ar fi așa, nu are ministerul decât prin instrucțiuni să satisfacă această regulă.

Acum vine cestiunea dacă Statul ar avea interes să facă îndată transacțiune. Mai întâiu am arătat că ministerul are cunoștință de obiectul procesului și de mijloacele pe cari se bazează pretențiunea părții adverse, are actele în mâna sa, și poate prin urmare să judece îndată dacă e bine sau nu să facă transacțiune. Trebuie să fie un ce de o evidență foarte mare ca să nu aștepte măcar hotărîrea Tribunalului, căci atunci va avea elemente suficiente spre a ști de ce e vorba. Petițiunile sau memoriile părților nu sunt suficiente, căci de multe ori ele nu coprim toate argumen-

tele; numai înaintea Tribunalului se dau pe față toate elementele și prin urmare Statul, în urma sentinței Tribunalului, are să fie mai bine pus în pozițiune a se pronunța. Dacă dar procedura ordinară dă Statului destule mijloace ca să se pronunțe în privința transacțiunilor, nu înțeleg atunci de ce să se admită această procedură extraordinară.

Aceasta ar constitui o șicană teribilă pentru particulari cari ar avea veri-o cauză de judecată cu Statul, ar constitui niște pierderi de drepturi foarte mari consacrate de legile în ființă, ar constitui un privilegiu neînțeles pentru Stat și ar da loc la dificultăți însurmontabile de procedură și la conflicte continue, neînțelese, incompatibile cu procedura ordinară a legilor noastre. Cum, Domnilor? Cum puteți D-voastră, cu ce drept ați voi D-voastră să obligați pe orice cetățeanu care ar avea oarecari pretențiuni cu Statul, să-l obligați pe el, care are, cu dreptul său în mână, tot aceleaș avantaje pe care le are și Statul care în asemeni cestiuni nu se poate privi decât ca orice particular, ca mai înainte de a se judecă la Tribunal să vină și să dea la Stat o petițiune prin care să împedice oarecum dreptul său? Dar cum se poate pretinde un asemenea lucru? Cum puteți D-voastră să obligați pe un om la îndeplinirea unei forma-

lități dezavantagioase pentru dânsul și avantajiosă numai pentru partea adversă, pentru Stat, unei formalități prin care el ar putea fi expus să-și pearză dreptul său? Căci, Domnilor, să presupunem un cas de prescripțiune, să presupunem că un particular ar avea asupra Statului o pretențiune care, fiind supusă prescripțiunii, nu ar mai aveâ decât câteva zile, două, trei zile chiar pentru ca termenul prescripțiunii să se împlinească și el să nu mai aibă nici un drept de a face acea pretențiune. Să presupunem că acel particular nu e din București, și e din o localitate foarte depărtată de Capitală, că el e din Mehedinți ori din Botoșani. Ei bine ce cereți D-voastră? Cereți ca acel om să îndeplinească acea formalitate, să trimită acel memoriu prin care să-și arate pretențiunile sale de acolo. Dar cum poate el să trimeată acel memoriu? Negreși că prin poștă. Și va trebui dar să peardă două, trei zile pentru ca memoriul său să vină în București, îi va trebui apoi iar cel puțin atâtea zile pentru ca să aștepte rezultatul hotărârei consiliului de administrațiune, etc. Îi trebuie cu un cuvânt 7, 8 zile cel puțin ca să îndeplinească formalitatea aceea de trimiterea memoriului și în timpul acesta negreșit că el care nu mai aveâ decât trei zile pentru ca să facă a se valorâ pretențiunea sa, a perdut dreptul său pentru ca să înde-

plinească o formalitate garantatoare numai pentru partea cealaltă; pentru că odată prescripțiunea trecută, măcar cu o zi, el a pierdut orice drept. Apoi bine este, echitabil este? Și de unde luați D-voastră ca să creați acest privilegiu? Pe ce vă bazați ca să luați asemeni dispozițiuni arbitrare, afară din dreptul comun? Înțeleg privilegiu pentru Stat până la un punct oarecare, înțeleg ca Statul să se bucure în general de oarecari avantagii, dar nu înțeleg nici decum să se creeze pentru el privilegiu prin care ar lua dreptul unui particular, voi eu a zice mai mult, prin care ar despuia, ar fură pe un particular, care, când e vorba de averea sa, are tot atât drept cât și Statul. Și voiți D-v. să adoptați o asemenea procedare? Iată cu toate acestea la ce ar putea da loc. Aceasta pentru un om mai simplu, care ar crede că a pierdut totul neîndeplinind acea formalitate; dar când va fi în joc interesul unui om mai priceput la afaceri de judecată, care s'ar duce, — fără să aștepte răspunsul la acea jalbă curioasă ce'i impuneți să facă, — la Tribunal și și-ar reclama dreptul său, ce s'ar întâmpla? Credeți D-voastră că acel om și-ar putea pierde cauza lui dacă ar fi dreaptă pentru că nu a așteptat răspunsul la memoriul lui? Dar nici de cum; căci ce valoare poate să aibă neîndeplinirea acelei formalități înaintea dreptului netăgă-

duit al unui om? Cum s'ar putea ca justiția să-i ia averea lui, pentru că partea adversă nu a binevoit să-i răspundă la timp, sau i-a fost materialmente imposibil să-i răspundă la un termen dat pentru ca să nu treacă prescripțiunea?

Vedeți dar la ce conflicte, la ce neînțelegeri și neajunsuri poate să dea loc articolul acesta, dacă D-voastră l'ați primi, ceeace nu cred. Și dacă țineți cu orice preț ca această dispozițiune să se mențină, apoi atunci binevoiți de nu aruncați numai un simplu articol ca acesta, ci luați și modificați toate articolele din codicele civile care sunt în contradicțiune cu această dispozițiune, înlocuiți-le cu o nouă procedură întreagă, și atunci veți putea ajunge la rezultatul pe care-l doriți. Dar așa să luați numai și cu o trăsătură de condeiu să înființați pentru stat un privilegiu neuzit, un privilegiu în contra căruia sunt regulele cele mai elementare de drept, vă rog să vă gândiți unde ajungem cu un asemenea sistem.

Dar numai atâta e tot? Nu. Iată și altă inconveniență și mai mare la care va da loc acest articol. Ce se zice prin el? Se zice că acela care va avea veri o pretențiune asupra căruia administrațiunea domeniilor sau ministrul are să dea o deciziune mai nainte de a se fi înfățișat procesul la veri o instanță judecătorească, nici chiar la întâia

instată să prezinte un memoriu. Iată o procedură curioasă o procedură străină prin care se dă dreptul Statului ca mai înainte de a se pronunța justiția, mai înainte de a se pronunța chiar Tribunalul, întâia instanță, el singur să se pronunțe în propria sa cauză, să hotărască că are dreptate, prin care i se dă dreptul de a da o deciziune, pentru că pe urmă eu cetățeanul să mă duc umilit înaintea Tribunalului și să reclam dreptul meu în contra unei deciziuni a unui ministru, care ministru, se poate întâmpla să fie încă și al justiției.

Vedeți, Domnilor, la ce expuneți cu această măsură pe particulari; îi expuneți la bunul plac al Statului; pentru că este lesne de înțeles ce influență poate să aibe asupra unor judecători o asemenea deciziune a șefului justiției și dacă ei mai pot judeca după liberul lor arbitru acea cauză. Prin urmare eu vă rog să suprimați din lege acest articol, pentru că prin el nu se poate produce decât uzarea dreptului și ruina poate a multor particulari, pentru că prin el se crează un privilegiu pentru Stat ne mai auzit și ne mai pomenit până acum în nici o legislațiune.

— *Se pune la vot supresiunea art. 21 și se încuviințează.*

VI

Monitorul No. 277, din 15/27 Decembrie 1872

Iarăși cestiunea căilor ferate române

Prin legea din 24 Decembrie 1871 urmată de convenția cu detentorii obligațiunilor companiei Strousberg din Februarie 1872 se stipulă că liniile vor trebui terminate și predate la 1 Septembrie 1872, spre a fi date în circulațiune. La această dată, în urma constatărilor făcute de comisia de ingineri numită de guvern, aceasta a luat liniile în primire, obligând compania ca micile accesorii și lucrări de „parachevement“ ce mai lipseau să fie făcute la 1 Noembrie 1872. Se făcură noi constatări, al căror rezultat eră că, afară de câteva foarte neînsemnate lucrări accesorii care nu se putuseră termina din cauză de forță majoră (linia portului Galați din cauză de neînțelegeri cu Primăria în privința terenului; pe alocurea necesitatea de a se preschimbă traversele, ș. a. a.), liniile erau în perfectă stare și se puteau lăsa în circulațiune fără nici o teamă. Pentru unele lucrări accesorii comisia de ingineri propunea chiar ca ele să se lase pentru primăvara viitoare pentru a le putea executa în condiții mai bune de oarece lipsa lor nu aducea nici un prejudiciu circulațiunii.

Cu un cuvânt liniile erau aproape terminate deci mai rămâneau de făcut mici lucrări accesorii, cari de obicei se isprăvesc în termenile de întreținere.

În epoca însă a primelor concesiuni de căi ferate în țara românească lumea neavând încă experiență în materie de construcțiuni de căi ferate, opoziția prin organele sale de publicitate s'a crezut în drept a acuza guvernul de călcare a legii din 24 Decembrie 1871, susținând că liniile nu erau terminate la 1 Septembrie 1872 și că prin urmare guvernul rău le-a luat în primire și rău a socotit acel termen ca început al garanției venitului de către stat de circa 18 milioane; că ar fi trebuit guvernul să deposedeze compania pentru cauză de neterminare a liniei, să evalueze lucrările executate și să termine ce mai era de făcut în comptul companiei.

După deschiderea sesiunii ordinare a Corpurilor legiuitoare, opoziția, ca ocazia discuției adresei de răspuns la mesajul tronului, hărțuind guvernul în toate modurile, a atins și chestiunea căilor ferate, iar G. Vernescu și-a rezervat să revină la această chestiune pe cale de interpelare.

Pentru a aduce cu o oră mai curând lumină în această chestiune pentru care se frământă țara de atâția ani de zile, deputatul Brăiloiu, care fusese președinte al Comisiunii de răspuns la adresă, și căruia i se făcuseră imputări că ar fi voit să pună sub obroc chestiunea căilor ferate, a cerut, a doua zi după votarea adresei, ca guvernul să înfățișeze Camerei toate actele privitoare la primirea căilor ferate.

Opozițiunea, prin organele deputaților N. Blaremburg și G. Vernescu, a crezut că cererea lui Brăiloiu este o călcare a dreptului ei de interpelare, găsindu-i inoportună interpelarea.

Totuși guvernul a adus actele cerute, dând opozițiunii timpul, după o propunere semnată de toți membrii săi marcanți (27 la număr), să studieze aceste acte și a amânat în consecință dezvoltarea interpelatării lui Brăiloiu.

Acestea s'au petrecut în ședința Camerei din 29 Noembrie 1872.

La 4 Decembrie interpelarea fiind la ordinea zilei,

unul din membrii opoziției, Lascar Costin a crezut de cuviință să deschidă bătaia, cerând ca deputații cari făceau parte din Consiliul de administrație al căilor ferate române, dintr'un simțimânt de delicateță, să nu ia parte nici la desbateri și nici la vot, „fiind agenții salariați ai companiei“.

Imediat a răspuns la aceasta *B. Boerescu*.

B. Boerescu. D-lor, ca unul ce am onoare de a face parte din acel consiliu de administrație, răspund D-lui Lascăr Costin și-l întreb: în numele cărui principiu a luat D-sa cuvântul? În numele regulamentului Camerei? În virtutea unui principiu constituțional? Nu, pentru că singur a spus că nu merge până acolo cu pretențiunea încât să afirme că vorbește în numele vreunui regulament sau în numele unui principiu; ci D-lui vine să vorbească în numele conștiinței omenești! D-sa se face reprezentantul conștiinței omenești în genere și reprezentantul chestiunii de delicateță a fiecărui deputat. Mare rol și-a ales D-sa! Dar acest rol fiind prea mare, îl poate ecrază și reduce a fi nul.

Am onoare să declar D-lui Lascăr Costin că nu recunosc nimănui de a reglementa regulile de conduită conștiincioasă a vreunui deputat.

În privința chestiunii de delicateță, am onoare asemenea să-i declar că-i recuz dreptul de a se face interpretul și regulatorul chestiunii de delicateță a unui individ.

Imi pare rău că D-sa a alunecat pe asemenea tărâm, încât eu să fiu nevoit a-i declară că nu pot califica purtarea D-sale decât ca o cutezare; căci este o cutezare foarte mare din partea D-lui Lascăr Costin, când vine în adunare să pretinză a reglementa conduita deputaților; și această cutezare o numesc nedelicateță. Să afle D-lui, că eu îmi cunosc drepturile, și datoriile mele, ca om și ca deputat, și dacă este, curios d'a ști ce am să fac în chestiunea drumurilor de fer, afle Domnul Costin de mai înainte că voi lua cuvântul și voi vota așa cum voi crede eu că este bine, și făcând așa îmi voi împlini datoria de deputat și Român, căci astă chestiune este foarte strâns legată cu interesele țării mele (Aplause); și dacă am primit a fi în consiliul de administrațiune, a fost tot pentru a servi aceleași interese.

Repet dar încă odată; noi aci, ca 'deputați, suntem chemați a apăra interesele țării, și nu permit nimănui să pună la bănuială sentimentele noastre patriotice (Aplause).

După închiderea acestui incident G. Vernescu face un lung rechizitoriu guvernului analizând actele depuse punct cu punct și tălmăcindu-le încât să reese călcarea de lege a guvernului și conchizând în sensul mai sus schițat al opoziției.

În urma unei scurte replici a Ministrului de lucrări publice iea cuvântul B. Boerescu.

B. Boerescu. D-lor deputați, mai întâi să 'mi permiteți a face o mică observațiune, asupra celor zise de onor. D. Ministru al lucrărilor publice, adică asupra unei apostrofe, ca să zic așa adresată de D-sa personal D-lui Vernescu, că adică ar fi advocați eminenti care își contrazic opiniunile lor, susținând astăzi alb și mâine negru.

Să 'mi permită onor D. ministru a 'i spune mai întâiu într'un mod general, că eu, care am onoare de a face parte din corpul advocaților, nu cunosc, eu cel puțin, un singur avocat eminent un om de știință, care să procedă astfel precum crede onor D. Ministru. Nu cunosc nici un avocat eminent care să se respecte atât de puțin pe sine până o susține lucruri cari ar fi contra convincțiunilor sale. Iară în ce privește pe D. Vernescu personal, ale cărui opiniuni în chestiunea de față voi avea onoare să le combat, și care asemenea face parte din corpul advocaților, eu ca coleg al D-sale 'l stimez mult și țin a spune că onor D. Vernescu, pe cât știu, este din acei advocați eminenti, care se respectă pe sine ca un om cu conștiință, (aplause), și pot încă adăoga, D-lor, că rău D. ministru 'i inută că în chestiunea de față D. Vernescu ar fi în contradicțiune cu sine, fiindcă D-lui chiar aci este consecinte cu sine, cu opiniunile sale de mai înainte, de vreme ce

D-lui acum, ca și la Decembrie 1871, când s'a discutat legea ce se execută astăzi, a avut mai aceeași linie de conduită, după cum voiu proba la vale. Inșă din asta nu urmează că persoana D-lui Vernescu nu este foarte onorabilă, și cred că și intențiunea D-lui ministru nu a fost de a aduce vr'o ofensă D-lui Vernescu, căci atunci ași protesta eu întâiu.

D. Ministru al lucrărilor publice. Nu nici de cum.

B. Boerescu. Eu inșă am socotit de trebuință să relevez aceasta și să arăt a mea convințiune în ceea ce privește advocații eminenti în general, și pe D. Vernescu în particular.

Acum mai rog guvernul și pe D-nii deputați ca această chestiune să nu o înveninăm, să fim calmi și liniștiți, și cătuși de puțin personali căci chestiunea în sine e importantă, iar faptele sunt astfel încât adevărul se poate lesne vedea? discuțiunea bazată numai pe fapte va fi suficientă ca să aducă cea mai deplină convințiune Adunării. Rog dar, să depărtăm pasiunile și invectivele personale precum și chiar considerațiuni de o ordine străină chestiunii, cum sunt considerațiunile abstracte, patriotice le pot numi, căci nimic nu este mai periculos pentru o Cameră și pentru o țară, decât ca chestiunile economice și finan-

ciare, cum este aceasta, să le tratăm și să le rezolvăm invocând numai teorii vage și un patriotism entusiast. Să tratăm dar chestiunea dintr'un punct de vedere curat economic, fiindcă suntem chemați a da o soluțiune care să răspundă unei trebuințe economice a țării.

Să intru dar în chestiune mai întâiu. În puține cuvinte să ne aducem aminte trecutul, istoricul acestei chestiuni, căci trecutul se leagă foarte mult cu prezentul. și știți prea bine că în ordinea lucrărilor sociale, ca și în aceea a lucrărilor individuale, prezentul e mai totd'auna o consecință a trecutului. Vă aduceți dar aminte cum s'a prezentat anul trecut această chestiune a drumului de fer. Știți că în Iulie 1871, Camera a fost în fața unei teribile dificultăți; ea vedea înaintea ei niște concesionari cari abuzaseră de buna credință a țării și a guvernului român, cari își călcaseră angajamentele lor, cari violaseră un depozit sacru și aduceau o mare vătămare detentorilor de obligațiuni prin neplata cupoanelor. În fața unei asemenea situațiuni foarte dezaastroase, Camera a găsit în fine o soluțiune votând, precum știți, legea din 17 Iulie 1871. Cari erau părțile principale ale acelei soluțiuni; ele erau două: I) Să se rezilieze concesiunea în raport cu Strousberg și compania, conform procedurii fixată prin prima concesiune;

după ce se vor pronunța arbitri, și aceștia vor rezilia concesiunea cu Strousberg, să se facă o somațiune tuturor detentorilor de obligațiuni ca, conform cu concesiunea primitivă, să declare de se constitue sau nu în societate de acționari spre a continua lucrările. Eată soluțiunea cea mai practică și cea mai justă în același timp care s'a găsit la 17 Iulie 1871.

Prin urmare, îndată după promulgarea legii s'au numit arbitrii, care observând termenile legale de procedură, tocmai la 3 Octombrie au putut pronunța sentința lor, prin care rezilia prima concesiune în raport cu Strousberg. Rămânea partea a doua. S'a făcut somațiunea detentorilor de obligațiuni ca să se constitue în societate spre a continua lucrările conform stipulațiunilor din legea din 1871; și aceștia s'au și constituit în societate de acționari.

Acum o mică paranteză spre a ne întrebă cine erau acești detentori? Ei erau toată lumea, era publicul din Europa, era publicul dela noi, pentru că știți că o sumă destul de mare de capitaluri române erau depuse în obligațiunile lui Strousberg. În ce pozițiune erau acești oameni, în urma acestei somațiuni! Pozițiunea lor era de a alege paguba cea mai mică, acum nu mai eră vorba de a efectua un beneficiu, ci de a evita pe

cât se poate o pagubă, de a perde cât mai puțin Prin urmare dela început trebuie să ne aduceam aminte că am avut a face cu niște oameni de bună credință, niște victime ale primilor concesionari. Acești oameni, siliți de situațiunea dificilă în care se aflau, au chibzuit că la mai puțină pierdere sunt espuși de vor continua lucrările, decât dacă ar primi o despăgubire prin evaluarea lucrărilor efectuate și astfel au primit a se constitui în societate. Această știre, care pentru mulți a fost o surprindere neașteptată, pe noi ceilalți ne-a bucurat; fiindcă cu modul acesta, pe deoparte am scăpat de toate complicațiunile, la care ar fi dat loc rezilierea primei concesiuni în raport și cu detentorii de obligațiuni, și de altă parte, prin continuarea vechei concesiuni, ni s'a asigurat facerea liniei drumului de fer din România-Mică. Și să nu credeți, D-lor, că aceasta era un mic avantaju, fiindcă dacă prețul kilometric în primitiva concesiune a fost mare, s'a avut mai cu seamă în vedere însemnatele și dificilele lucrări de artă ce trebuiau a se face pe linia dintre Pitești-Vârciorova. Înțelegeți dar, că de am fi fost siliți să dăm unei nouă companii această linie, ar fi fost de temut a nu găsi o companie care să voiască a face aceste lucrări în condițiunile primei concesiuni. Foarte bucuroși deci am fost, când vechii

detentori s'au constituit ca acționari în societate și s'au însărcina a continua lucrările din România-Mică.

Indată după constituirea acestei societăți, a trebuit ca Camera să facă o a doua lege care s'a numit regulamentul legii din 17 Iulie 1871. Printr'însa s'au determinat drepturile și datoriile dintre noua societate cu Statul. Această lege poartă data din 24 sau 25 Decembrie 1871, și discuțiunea acum este în privința aplicării ei.

În adevăr, odată ce Camera prin legea din Iulie 1871 a zis: facem cunoscut și somăm pe detentorii de obligațiuni să se constituie în societate, căci dacă în termen de 30 zile nu se vor constitui, vom rezilia concesiunea, dându-le numai o despăgubire; odată ce în urma acestei somațiuni detentorii de obligațiuni s'au constituit în societate, eră de o imperioasă datorie a Camerii de a face o lege prin care să se reglementeze modul cum are să funcționeze noua societate, și cum are să se determine raporturile dintre dânsa și Stat. Pe baza unei așa legi, eră apoi să se încheie o convențiune cu acționarii.

Ce se întâmplă însă cu ocaziunea acestei legi?

Asupra acestui punct am zis că D. Vernescu este consecinte cu D-sa, în ceiace face astăzi. În adevăr, s'a ridicat o mare furtună în Cameră, în

Decembre trecut, contra noei legi de reglementare, și o mare parte din D-nii deputați, având în cap pe D. Vernescu, au luptat și au vorbit contra acelei legi, negăsind de cuviință să se încheie nici o convențiune cu societatea, și propunând chiar a-i elimina, dându-le numai despăgubirea lucrărilor efectuate. Cuvintele erau varii și multiple. Se zicea că împuterniciții acționarilor n'au procură în regulă; se spunea și anume de D. Vernescu că noul capital de emis, ale cărui interese au să fie plătite cu prioritate, o să fie garantat tot de guvern, și că rău zicea guvernul și comitetul delegaților că Statul n'are să suporte decât sarcinile cari le avea cu vechii concesionari, căci în fapt tot guvernul are să plătească și aceste interese privilegiate; se mai profetiză că noua societate nu are să lucreze nimic, și multe altele. În fine, lupta a fost mare și crâncenă. Iar D-nul Vernescu, împreună cu alții, susțineau din ce în ce mai tare ca să nu se încheie cu noua societate vreo convențiune, ci să despăgubim numai pe acționari de lucrările efectuate după o evaluațiune oarecare, trimițându-i pe ici încolo! Eu, D-lor, am combătut mult asemenea propuneri, și am zis că, odată ce am somat pe detentorii de obligațiuni, și odată ce ei s'au transformat în societate, este o datorie imperioasă pentru noi, este o datorie de onoare chiar a

nu-i respinge pentru asemenea motive nefundate. La votare deși a fost o mare minoritate, însă majoritatea Camerii a votat acea lege în aplauzele țării!

Acum, D-lor, vă întreb, nu este natural, nu există un instinct al omului care-l face a combate aplicarea unei legi în contra căruia a fost dela început? Aceasta mă face să zic că D. Vernescu, fiind de la început în contra acestei legi, e consecinte cu sine, când vine astăzi și o combate și în aplicarea ei? Eu am fost pentru această lege, am susținut-o când s'a făcut, o susțin și astăzi în aplicarea sa. Acum rămâne să vedem dacă guvernul a aplicat bine acea lege, sau dacă a violat-o, sau a format o alta nouă. Rămâne dar a discuta chestiunea pe adevăratul său teren, și fără să ne aruncăm câtuși de puțin pe alte terene cu totul străine ei.

Să luăm dar partea legii din 26 Decembre dela 1871, care este în discuțiune. Este mai întâi vorba despre termenul terminării liniei dela Roman la Pitești.

Art. 4 din lege zice că societatea *va săvârși și va predă* acesată linie la 1 Septembre 1872.

Acest punct principal este dar pozitiv. La 1 Septembre linia trebuiă terminată.

Să nu uităm însă că convențiunea care trebuiă a se încheiă cu societatea pe baza legii votată

de Cameră și Senat, abia s'a încheiat la 2 Februarie 1872. Prin urmare, în fapt, timpul care-l avea societatea pentru terminarea întinsei linii dela Roman la Pitești eră numai de șapte luni. Este bine să luați notă și să nu uitați astă împrejurare așa de importantă; căci în adevăr, merită d'a se notă că companiei, pentru o lucrare așa de mare, i-s'a dat un termen numai de șapte luni, fără să fi putut prepara materialul de cu iarnă, și aceasta din cauză că abia la Februarie în 2 a declarat compania că poate să încheie convențiunea. Oricum ar fi, este bine constatat acest principiu, că linia dela Roman—Pitești să fie terminată la 1 Septembrie 1872. Indată ce am pus acest principiu, trebuie să vedem consecințele lui.

Cea dintâi consecință este aceea a garanției Statului. Ideia de terminarea liniei este strâns legată cu aceea a garanției. Aceste două idei sunt corelative, și nu le putem despărți una de alta: se consideră drumul ca terminat? este el primit? ideia garanției vine imediat: Statul trebuie să garanteze dobânda de 7 la sută, conform cu § 4 dela art. 5. Nu se consideră ca terminat? ideia garanției nu poate avea loc. A despărți aceste două idei una de alta este a face, după mine, o greșală de logică foarte însemnată și a comite o injustiție foarte gravă pe terenul economic.

Acum, ca o altă consecință, ne mai întrebăm : care este sancțiunea acestei dispozițiuni ? Această sancțiune este cuprinsă în art. 10, § 2 care zice că, dacă această linie va fi terminată și primită la termenul de 1 Septembrie, atunci societatea va fi deposedată de posesiunea liniei, și odată deposedată, companiei i se va da despăgubire, conform cu evaluățiunea ce se va face de 4 experți prin plată de anuități; iar drumul de fer va rămânea pe seama Statului.

Prin urmare, despoind chestiunea de toate accesoriile ei, întreb pe Onor. Adunare și pe D. Vernescu, care este autorul moțiunii, la ce se reduce chestiunea ce are a examina, dacă este loc la aplicarea art. 10, adică dacă au fost sau nu terminate liniile la 1 Septembrie; dacă ele au fost terminate, consecința a fost că garanția Statutului există îndată; dacă n'au fost terminate, urmează cealaltă consecință, adică deposedarea și desdau-narea societății de acționari.

Așa dar, Camera are să examineze o chestiune pură de fapt, are să vadă dacă, după toate împrejurările și după uzul general, conform cu sensul legii, linia a fost sau nu terminată la 1 Septembrie. Cu alte cuvinte, chestiunea se reduce la aceasta : ce se înțelege prin cuvântul *terminat* în acest contract de mai multe sute de milioane încheiat între

Statul român și o societate? Această vorbă: *terminat*, are o mare importanță, cum vedeți D-lor. De acest cuvânt depinde începerea garanției Statului, depinde efectuarea rezilierii contractului.

Ce înțeles dar are cuvântul *terminate*? Asupra acestei vorbe este toată discuțiunea. Cum luăm dar acest cuvânt, în ce sens? În sensul uzului care există în toate țările unde mișcarea industrială și comercială este foarte întinsă, sau numai în sensul gramatical, material? Dar a pune chestiunea este a o rezolva; în asemenea materie trebuie să luăm în considerațiune uzul din alte țări, mai cu seamă când știm că multe prejudecăți economice există la noi. Aceste prejudecăți, D-lor, au fost și mai numeroase în trecut, dar, grație cerului, din zi în zi ele dispar. Fac parte mai neconținut din Adunări dela 1859 până astăzi, afară de mici întrerupțiuni, și constat cu fericire că progresul este inens. Eră un timp când principii, fie economice, fie chiar politice, cari în alte părți nu se mai discutau măcar, la noi erau negate și lepădate. Acum însă au pierit cele mai multe din acele prejudecăți. Și eră natural a fi astfel, căci din momentul ce aspirăm a ne pune pe acest teren cu alte națiuni civilizate, din momentul ce adoptăm progresul lor și facem apel la capitalurile lor, spre a ne putea construi drumuri de fer și alte ase-

menea îmbunătățiri, îmi pare că este foarte just și natural ca să ne conformăm cu uzurile din acele țări; odată ce ne propunem a scoate din vechea cale restrânsă comerțul și industria noastră, îmi pare că este logic a adopta și știința și uzurile ce contribue a mări acel comerț și acea industrie.

Prin urmare, ce se înțelege în toată lumea civilizată cu un drum de fer *terminat*?

Onor. D. Vernescu ați văzut ce a făcut spre a ne demonstra că drumul nu a fost terminat; a luat raporturile a două comisiuni de ingineri: o comisiune care a precedat epoca primirei liniei, și alta care a examinat lucrarea la Noemvrie, după primirea liniei. D-lui v'a citit aceste raporturi, le-a analizat, le-a criticat, le-a interpretat, și a conchis că drumul de fer nu erà terminat!..

Ceva mai mult, D-sa a mers mai departe, v'a citit raporturi ale unor ingineri anterioare chiar primirei liniei, și v'a mai citit un alt raport care trată de modul executărei lucrărilor; și a făcut toate aceste citiri pentru ca să conchiză că la 1 Septemvrie lucrările nu au fost terminate!.. Dar, unde am merge, D-lor, cu asemenea sistemă de analiză? D. Vernescu voește negreșit ca prin analiza sa să parvină a da cuvântul *terminat* sensul ce-l are în toate țările, când e vorba de drumuri de fer. Să admitem aceasta, căci nu pot presupune

că D. Vernescu voește a discuta astă chestiune altfel decât pe tărâmul economic.

Deocamdată să ne mărginim numai la fapte și să le luăm așa cum există. Ce alt ar fi putut să facă orice ministru, care ar fi nevoit să știe dacă linia este terminată, decât aceea ce a făcut actualul minister, adică să numească o comisiune compusă de oameni experimentați și speciali și să-i trimită la fața locului, ca să arăte cum stă lucrarea? Adică linia este ori nu în condițiune de a putea să circule regulat, fără pericol pentru persoane și fără detrimentul comerțului? Aceasta a și făcut D. ministru, și nu ar fi putut face altfel; a trimis oamenii speciali ce-i avem spre a-i raporta. D. Vernescu are și D-lui o specialitate, D-lui este chiar o ilustrațiune în baroul nostru, dar să ne permită a nu-l crede special și în inginerie, și în matematici, unde nu se cam găsesc lesne ilustrațiuni. Dar ca om special de legi, D-lui știe că *în științele abstracte, cum e dreptul, sunt multe controverse, de unde și cred unii că oamenii de legi se contrazic*. Dar, din nenorocire, controversele există până și în științele pozitive, și în matematici; chiar în cazul de față veți vedea mici controverse între inginerii guvernului și aceia ai companiei. Nu rezultă însă de aci că pentru aceasta trebuie să disprețuim

sau să nu ținem în seamă raporturile unor așa ingineri.

Cum dar D. Vernescu crede că a putut, analizând raportul inginerilor, criticându-l și sucindu-l, să facă pe inginerii a conchide altceva de ce au conchis, să-i facă adică a zice că linia nu erà bună de primit, pe când ei spun în scris și motivat că linia erà bună de primit?!..

Atunci întreb pe D. Vernescu încă odată: ce înțelege prin vorba *terminate*? Aceasta este chestiunea ce aveți să votați. Înțelegeți prin acest cuvânt că aceste drumuri să fie în condițiune de a putea lumea și mărfurile să circule cu siguranță? sau înțelegeți a da cuvântului *terminate* un sens judaic, că adică să fie bătut cel din urmă cuiu, să nu lipsească nici un coș, nici o magazioară.

Dacă veți da acest din urmă înțeles, vă mărturisesc că nu s'ar găsi în lume o companie și oameni atât de lipsiți de minte ca să-și rischeze banii lor în asemenea întreprinderi.

Nu știu dacă intențiunea D-lui Vernescu și a tuturilor cari sprijinesc moțiunea D-sale va fi pentru acest din urmă sens.

Adevărul, și aceea ce toată lumea știe, este că o linie atunci se zice că este *terminată*, când se poate pune în circulațiune regulată, când adică

i se începe exploatarea, fără a se privi dacă ici nu există bun balast, dacă coala lipsește o clădire, dacă dincoace nu se află o magazie. Dacă acest cuvânt ar avea alt sens, apoi nici că ar mai fi posibil să se găsească o companie care să construească un drum ce ar fi expus la reziliare pentru că-i lipsește o lucrare accesorie, poate o fereastră, poate un cuiu.

Veți fi însă siliți să recunoașteți că o lipsă provizorie atât de neînsemnată nu ar putea rezilia un contract atât de însemnat; atunci vă întreb care ar fi limita? Și fiindcă această limită nu este scrisă în contract, atunci nu o puteți indica delă D-voastră. Și dacă ar face-o D. Vernescu, ar fi arbitrar; căci cine i-a dat dreptul ca să măsoare D-lui lucrările și să zică: „până aci, până la cutare lucrări linia se consideră ca terminată, ca acceptabilă, și contractul se reziliază?” Nu vede D-lui că o asemenea arbitrară distincțiune ar fluctua după majoritățile din Camere? Dar atunci ar fi să expune pe acționari — nu numai străini, dar și Români, căci acum numai Românii au subscris ca la 15 milioane, etc. — zic, să-i expune la o pagubă ce ar semăna mult cu o spoliațiune.

Aceasta însă nu ar fi drept; nu o vedeți nici legea. Trebuie dar să recurgem toți la sensul uzual al cuvântului *terminat*.

V'am spus care este acel sens: când un drum de fer este pus în stare și condițiuni de a putea circula regulat, atunci se zice că este terminat spre a fi acceptat

Ei, Domnilor! mi s'a întâmplat acum trei, patru ani să circul și eu pe un drum de fer pe marginea Rhinului abia terminat și acceptat, și când ați fi văzut starea sa de inferioritate în raport cu linia noastră, ați fi înțeles mai lesne cât D. Vernescu este de nedrept!

Și pentruce acel drum de fer era primit? Pentruce erà pus în exploatare printr'o circulațiune regulată și sigură.

Trebue dar să primim și la noi a da cuvîntului *terminat* sensul uzual ce i se dă pretutindeni, și care i s'a dat și de ministerul nostru.

Nu uitați, D-lor, că aveți să judecați și să vă pronunțați în fața Europei, la capitalurile căreia am făcut apel. Cum am putea noi acestia de pe malurile Dâmboviței și de pe malurile Dunărei să susținem că în limba noastră vorbă *terminare* are altfel de înțeles, că adică dacă va lipsi din întreaga linie o magazie, linia nu este terminată? Nu, noi trebue să ținem seamă de sensul natural și logic care se dă cuvîntului *terminat* și totodată să credem pe oamenii speciali cari afirmă că drumul nostru de fer este în condițiune de a fi pus în circulație.

D. Vernescu a avut aerul de a face o descoperire când v'a spus că mai sunt lucrări de executat. Dar aceasta s'a spus în toate actele. Citiți, mă rog, raportul D-lui ministru al lucrărilor publice, către consiliul de miniștri, și vedeți că zice:

„... D. director declară totodată că societatea recunoaște că a mai rămas *lucrări accesorii* de terminat, pentru a satisface prescripțiunile caetului de însărcinări....“

Vedeți că însăși compania, și 'i face onoare aceasta, însăși compania, care diferă mult de concesiionarii primitivi, căci aci un aveți a face cu un exploatator, ci cu o onestă societate anonimă. însăși ea declară că mai sunt oarecari *lucrări accesorii* de făcut.

Unde dar mai este meritul descoperirii D-lui Vernescu ?

D-lui trebuia cel puțin să vă arate cari sunt lucrări principale, esențiale circulării unei linii, și cari sunt cele accesorii. Această distincțiune erà mai bună, decât a lua raportul inginerilor, a citi frază cu frază, a face analize gramaticale sau critice literare, spre a conchide altfel decât inginerii. Erà asemenea de prisos a mai arătà Camerei lipsa de lucrări accesorii, fiindcă și compania și ministrul de mai înainte încă v'au declarat că mai sunt lucrări accesorii de făcut.

Să vedem acum, cari sunt lucrările principale esențiale pentru ca un drum de fer să fie în condițiune de a bine circula? Să iau dar și eu raporturile inginerilor și să vedem ce zice acești oameni competenți și responsabili ca funcționari, de lucrările principale

Care este cea dântâiu lucrare principală?

Railurile neapărat.

Iată ce zice comisiunea în privința lor: „Railurile sunt în genere bune și pot asigura o *circulațiune regulată!*” D. Vernescu se leagă numai de cuvântul în *genere*, și zice că inginerii fac oarecari rezerve prin acest cuvânt; însă nu este astfel, pentru că ei spun că *pot asigura o circulațiune regulată*. De ce atunci să mai facem critică de stilistică. Fiecare scrie cum se pricepe.

Dar D. Vernescu a mai adăogut că nu-i plac, railurile pentru că sunt *cojite*. O mai fi și asta! De sigur că D-sa nu le-a văzut singur cu ochii D-sale, de sigur că a luat informațiuni dela alții. Dar chiar de le-ar fi văzut, și de le-am vedea și noi aci în Cameră, totuși ar trebui să luăm informațiune dela mineralogi, cari să ne spună, de ce calitate este ferul întrebuițat la railuri. (Aplauze).

O altă lucrare principală sau esențială sunt *traversele*.

Ce ne spune despre dânsule comisiunea de oameni speciali?

Ea ne spune că: „traversele în genere sunt asemenea bune și în stare de a permite o circulațiune regulată“.

Prin urmare railurile și traversele sunt bune pentru a asigura o circulare *regulată* a liniei, după cum asigură inginerii, și Camera nu poate să nu-i creadă.

„Balastul, asemenea, în genere este bun, ne spun oamenii speciali, afară dintr'o mică distanță dela Muftiu la Galați, unde nisipul este de proastă calitate.

Va să zică oamenii competenți ne spun că balastul pe toată linia dela Pitești la Roman este bun, afară de mica parte dintre Muftiu și Galați unde este un nisip lutos, de calitate proastă.

Apoi dacă la un punct pe o atât de mică distanță balastul nu este tocmai bun, și unde cu toate acestea nu este nici un pericol, drept este ca D. Vernescu să conchidă și să facă pe Cameră a crede că balastul este prost pe toată linia dela Roman la Pitești? Apoi în fine acest balast prost, a cărui îndreptare este o lucrare cu totul accesorie, este el așa de important în cât să venim noi să zicem că lucrarea întregă nu este terminată?

Dar, D-lor, când comisiunea mai competente

mult decât D. Vernescu în asemenea materie vine și declară că în general lucrările sunt bune, și că linia se poate pune în regulată circulațiune fără nici un pericol, cum ministerul eră să crează mai mult pe D. Vernescu, iar nu comisiunea, ale cărei concluziuni le-a și primit?

D. Vernescu, ca să vă convingă și mai mult a luat un raport al unui inginer controlor din timpul lucrărilor, care arată ministerului orecari defecte ale acestor lucrări. Și ce a probat cu aceasta? Nimic alt, îmi pare decât că ministerul controla cu severitate executarea lucrărilor. Dar aceasta face onoare ministerului.

Nouă însă puțin ne pasă de asemenea raporturi izolate, anterioare ori posterioare primirii liniei. Noi, ca Cameră, precum și guvernul, nu putem să ne bazăm decât pe raportul formal al comisiunei trimise spre a spune dacă linia este de primit. Și comisiunea declară formal și clar, fără nici un dublu, că linia poate circula regulat, fără nici un pericol.

Apoi ea atunci trebuiă primită! Ce voește D. Vernescu mai mult?

D-lui a mers până a critica chiar modul cum a examinat comisiunea existența materialului mișcător. Dar comisiunea a lucrat și s'a informat cum a știut mai bine. Afirmarea este sau nu po-

zitivă? Da; căci comisiunea ne spune curat că materialul mișcător este suficient și că se compune „din 74 mașine, cari corespund la proporția kilometrilor construite, și 262 vagoane de călători în cari intră și 35 vagoane împrumutate dela compania austriacă“.

Comisiunea mai adaugă că lipsește 60 de vagoane de călători, pe cari compania trebuie să îngrijească a le avea îndată.

Dar această mică lipsă v'a spus-o D. ministru, de unde provine; ea provine, căci, precum trebuie că știți, grevele de lucrători au bântuit în curgerea anului trecut și curent mai toată Europa, și fabricile mai în toate părțile neavând lucrători nu au putut lucră; apoi ele erau și mai mult îngreunate de comande de vagoane sfărâmate sau stricate din cauza ultimului rebel. Prin urmare nu este de mirare ca societatea să se fi aflat în lipsă de câteva vagoane. Acum, D-lor, fiindcă s'a constatat că lipsesc câteva vagoane, sau pentru că câteva eclise sau găsit prinse cu 2 buloane în loc de 4, sau că la cutare distanță balastul nu s'a găsit tocmai bun, pentru asemenea lipsuri, cari nu fac obiectul decât unei lucrări accesorii, bine ar fi, drept ar fi, onest ar fi să venim noi și să declaram că linia nu este terminată, și să reziliăm contractul? Eu crez că nu, fiindcă în toată lumea,

un drum de fer se primește și se consideră ca terminat atunci când el se poate pune în regulată circulațiune; iar cât despre lucrările accesorii, ele se termină și mai în urmă. Conform dar cu dreptatea și cu uzul general european a lucrat comisiunea, când, constatând că lucrările principale sunt bune, a conchis la darea în circulațiune a liniei.

Și iarăși bine a făcut comisiunea când a constat lipsele de lucrări accesorii, pentru ca ele să se poată împlini cât mai iute, după cum s'a și făcut.

~~—~~ Aș ruga acum pe D. Vernescu să-mi probeze că sunt țări în cari lipsa de neînsemnate lucrări accesorii poate aduce rezilierea unei concesiuni.

Fie sigur că nu va găsi nicăieri.

Dar să lăsăm raportul inginerilor. Să admitem pentru un moment că acest raport nu zice decât că linia nu este terminată, așa precum o dorește D. Vernescu, și că drumul de fier nu trebuie a fi pus în circulațiune, dar în vederea unui fapt, în vederea unui fapt mare,, am putea noi să venim și să conchidem aceasta? D-lor, faptul este că drumul de fer a circulat și circulă de trei luni cu cea mai mare regularitate și siguranță, și că, din norocire, nu s'a întâmplat până astăzi nici un accident regretabil. Și ceeace este și mai mult, D-lor, acest drum de fer, pe lângă sumă de tre-

nuri de zi, are și tren de mare iuțeală, are încă și un tren de noapte, ceea ce nu este până acum nici pe drumul Giurgiului.

Apoi în fața unor așa fapte, când un drum ferat circulă trenuri regulate, ba chiar și noaptea mai poate cineva tăgădui că el nu este bine construit! Vă mărturisesc, mare curagiu trebuie să aibe cineva spre a nega evidența unor așa fapte.

Dar este ceva mai mult. D. Vernescu, citind raportul inginerilor din 30 August, a căutat să ne convingă că lucrurile neterminate indicate de ingineri nu ar fi accesorii, ci principale. Faptul circulației regulate și sigure a drumului de fer, în timp de trei luni, a dezmințit această aserțiune. Mai avem și un alt fapt important.

Care este acest fapt? După două luni dela primire, adică la 1 Noembrie, vine un alt raport al inginerilor, între cari și D. Iorceanu, trimiși de către minister spre a constată dacă lucrările ce erau de efectuat s'au îndeplinit. Ce zice acest raport, D-lor? Asupra acestui raport D. Vernescu a trecut iute, a luat dintr'însul numai câteva părți în cari inginerii fac oarecari observațiuni asupra unor neînsemnate lipse ce au constatat, s'a agățat numai de ele, spre a putea conchide că chiar după acest raport linia tot nu e terminată. Dar citiți, studiați acest raport în totalul său, și veți vedeă

atunci ce rezultă din el. Veți vedeà că el conchide, clar și neîndoios, că *exploatarea* drumului se poate face regulată și în bune condițiuni. Și când zic aceasta inginerii? După două luni dela primire, și după ce au constatat efectuarea lucrărilor accesorii ce rămăsese. Apoi întreb pe D. Vernescu: dacă lipsele constatate în Septembrie erau atât de însemnate, dacă lipsele de cari a vorbit D-sa erau de lucrări principale iar nu accesorii, cum puteau ele să fie terminate la Noembrie, într'un timp așa scurt, după cum le-a constatat al doilea raport al inginerilor? Și dacă lucrările principale ar fi lipsit la Septembrie, puteà oare să circule drumul repede și cu siguranță cum a circulat până la Noembrie, și cum circulă până acum? Evident dar că lipsele constatate în Septembrie nu au fost însemnate, ci au fost lipsă de lucrări secundare, accesorii, cari s'au împlinit cu înlesnire.

Citiți în adevăr raportul D-lui Iorceanu. dela 1 Noembrie, și vedeți ce constată. D-lui constată că în privința terasamentelor, „ele sunt făcute conform caetului de însărcinări“.

Apoi raportul mai adaugă că, în unele părți, în ceea ce privește nivelul terasamentului, compania a făcut dela dânsa mai mult decât erà obligată. Dar aceasta D. Vernescu nu a voit să citească. Numai în privința teșiturilor terasamentului este

o divergență între inginerii companiei și aceia ai guvernului.

Dar aceasta este o discuțiune științifică, o chestiune controversată, care trebuie să fie rezolvată tot de oamenii competenți în aceasta. Dar ceace ne interesează pe noi în toate acestea ce este? Aceiace constată în general inginerii. Și ce constată ei? Constată că terasamentul este în bună stare și că în privința aceasta compania a făcut mai mult și decât eră datoare, mai mult decât eră prin concesiune obligată să facă.

Despre balast, raportul dela Noemvrie a constatat că „acest material este de bună calitate și în cantitate prevăzută“. Dar că între Barboși și Muftiu balastul ar fi compus de nisip prea mărunț.

Așă dar asupra acestui punct important, toată critica d-lui Vernescu s'ar reduce la aceasta: că balastul, de pe mica distanță dintre Barboși și Galați sau Muftiu, ar fi de un nisip mărunț! Și acest defect știm că provine, pentrucă în acele părți nu se găsește nisip pietros; așă încât la ce se reduce chestiunea această care se pretinde atât de însemnată? La a critică nisipul mărunț al balastului dela Barboși? Și am voi noi, și am putea pretinde, ca să se rezilieze concesiunea drumului de fer din cauza nisipului mărunț dela Barboși?!

Mult vă admir logica!

Vine acum așezarea căii.

Raportul dela Noemvrie ne spune că „calea propriu zisă s'a găsit pretutindenea bine regulată“.

Ce vreți mai clar decât aceasta? Ce se mai alege de toate alegațiunile D-voastră contra căii, când oameni speciali vă zic că această lucrare este bine făcută?

Despre *traverse*, câte nu s'a zis de d. Vernescu! Inșă oamenii speciali ne spun la 1 Noemvrie că „acest material, comisiunea s'a încredințat că în general el corespunde condițiunilor prescrise“.

Iar pe linia dela Chitila-Pitești, comisiunea observă că unele *traverse* vor trebui înlocuite.

Apoi vă întreb, D-lor, schimbarea a unui număr oarecare de *traverse* poate vreodată să fie o condițiune care să tragă după sine reziliarea unui asemenea contract?

Iar despre ceeace se numește *cale metalică*, precum șine, eclise, buloane, etc., contra cărora d. Vernescu a zis atâtea rele, iată ce ne spun tot oamenii competenți prin raportul lor:

„Părțile ce compun calea metalică s'au găsit a fi în bune condițiuni, ținând compt de serviciul ce ele au făcut până astăzi“.

Ce alt mai clar decât această afirmațiune pozitivă a oamenilor de arte?

Asupra podurilor și podețelor, onor d. Vernescu a vorbit mult.

D-lor, mai întâi d-voastră știți că, după legea din Decembrie 1871, concesionarii au drept să le facă provizoriu de lemn, și li se dă termenul de trei ani, spre a le face de piatră ori fer.

Cu toate acestea, erau acele poduri, fie ele construite de lemn, în condițiuni de a se putea circula pe ele fără vreun pericol? Mai întâi faptul circulației vine de ne probează că nu s'a întâmplat ca niciun vagon să cază în gărlă. Prin urmare îmi pare că acest fapt este foarte elocuent, mai mult chiar și decât cuvintele noastre.

Dar ce face comisiunea? Spune și dânsa:

„Pe toată întinderea liniei ferate, podurile și viaductele s'au găsit întocmite la locurile și cu deschiderile prescrise de planurile aprobate și dispozițiile caetului de însărcinări. Aceste poduri și podețe însă, precum și lucrările defensive prescrise pentru apărarea lor, s'au găsit începute și în osebite grade de înaintare, fără însă a fi complet terminate“.

Asupra acestei părți finale d. Vernescu și-a exercitat talentul său, pentru ca să conchidă în fapt la ruperea contractului.

Dar ce este oare această parte, D-lor.

Au putut prea bine lipsi dela poduri oarecari lucrări de apărare și cari nu erau încă terminate la 1 Noembrie; ei bine, aceste lucrări de

apărare, precum parapeturi și altele, nu sunt decât niște lucrări cu totul secundare. Ele nu pot nici-odată, și nici într'o țară din lume, să oprească regulata și sigura circulație a drumului. Și când d. Vernescu zice altfel, când dela lipsa secundară a lucrărilor de apărare, conchide la lipsa chiar de poduri, raportul inginerilor restabilește îndată adevărul, și apoi faptul material al circulațiunei de trei luni probează și mai mult acest adevăr.

Celelalte părți ale acestui al doilea raport din 1 Noemvrie nu mai ne pot interesa mult, căci nu s'au contestat mult de preopinent.

Cu toate astea nu este mai puțin adevărat că comisiunea constată că toate celelalte lucrări accesorii mai însemnate sunt în bună stare și terminate. Așa este despre stabilirea telegrafului, așa este cu casele de cantonieri, despre pasagele de nivel, despre împrejmuirii, despre gări, etc.

Cât despre ramure sau mai bine capul liniei dela porturile Galați și Brăila, despre care D. Vernescu a făcut mult sgomot, ca cum această lipsă ar fi o probă că drumul nu este terminat, ați văzut că D. ministru al lucrărilor publice v'a spus că lucrările nu au putut înainta la Galați din cauza unei discuțiuni ce eră între companie și primărie.

Cu toate acestea ce spun inginerii, la 1 No-

emvrie? Ei spun că ramura portului Brăila s'a găsit aproape terminată. La Galați asemenea erà înaintată, și dacă nu erà terminată, cauza erà tot neînțelegerea cu primăria.

Dar lucrările nu au întârziat a se termina; și astăzi, când vorbim, ambele capete ale acestor linii, și la Brăila și la Galați, circulă regulat până la Dunăre.

Apoi întrebăm pe D. Vernescu, dacă aceste două capete de linii ar fi fost în starea cum au arătat-o D-lui, dacă ele nu constituiau o simplă lucrare accesorie, care nu împiedică circularea unei rețele întinse, cum s'ar fi putut termina în două sau trei luni, așa încât să se circule pe dânsle cum se circulă astăzi?

Așa dar și această lipsă de lucrări dela 1 Septemvrie a fost pentru lucrări accesorii, cari, după cum am zis dela început, nu oprește nicio dată și nicăieri primirea unei linii ferate.

Dar să venim în fine la concluziunea comisiunii dela 1 Noemvrie, care, precum ați văzut, arătând într'un mod pozitiv toate lucrările principale cari sunt terminate și permit drumului de fer a circula regulat, arată totdeodată și cele mai mici lucrări cu totul secundare, cari erau neterminate la 1 Noemvrie și cari probabil că s'au și terminat până acum.

În concluziunea sa, această comisiune vorbește mai întâi de materialul rulant, și afirmă într'un mod pozitiv că el există afară de 84 vagoane de călători, din cari 36 sunt împrumutate dela compania austriacă.

D. Vernescu zice că nu putea comisiunea să afirme, pentrucă n'a putut să constate, de oarece materialul rulant se află neconținut în mișcare. Dar ce voia D. Vernescu? Voia să se oprească circulațiunea drumului de fer 24 de ore, spre a se constată așa cum voește D-lui? Nu se gândește D-sa la pagubele ce ar fi rezultat dacă s'ar fi oprit circulațiunea drumului de fer? Oamenii speciali, Domnilor, au constatat; și ei afirmă, nu dubios, ci pozitiv, că tot materialul mișcător există, afară de 82 vagoane de călători, din cari 36 sunt luate cu împrumut.

Apoi lipsa momentană și provizorie a 46 de vagoane ar da D-lui Vernescu dreptul ca să rezilieze un asemenea contract?

Dar de ce D-lui, care constată până la cele mai mici lipse secundare, uită a ne spune că comisiunea declară că vagoanele de mărfuri sunt mai numeroase decât cele prevăzute în caetele de însărcinări?

O voce. De ce mai multe?

B. Boerescu. Pentru cuvântul prea simplu că

nu se ajung, și nu se vor ajunge încă și mai multe; căci circulațiunea noastră este foarte mare, mai cu seamă în unele epoce ale anului, când se pornesc produsele la porturi și lemnele în capitală.

În fine comisiunea conchide astfel prin raportul său de la 1 Noemvrie:

„Incheind lucrarea sa, comisiunea nu crede „de prisos a supune la cunoștiința D-v. că, deși „lucrările rămase a se complectă sunt numeroase, „însă nici una din ele *nu poate jeni o exploatare regulată și în bune condițiuni*; ba încă, în „interesul solidității lor, și având în vedere epoca „începerei iernei, ar fi de dorit ca executarea unora „să rămână până la primăvara viitoare“.

Ce concluziune mai clară, mai categorică decât aceasta! Unele lucrări accesorii, cari mai rămân de făcut, până într'atâta sunt *indispensabile spre a garantă o regulată circulațiune*, încât inginerii, oameni singuri competenți ne spun că ar fi mai bine să rămână a se efectua la primăvară!

Iar D. Vernescu, care nu este inginer, ne spune ca să-l credem pe D-lui!

Pe când inginerii ne spun că drumul este în condițiuni a se pune într'o bună și regulată exploatare, D. Vernescu, vă conjură să nu credeți pe ingineri! (Aplauze).

Așa dar, D-lor deputați, din citirea și ana-

lizarea acestor două acte din 30 August și 1 Noemvrie, analiză care o putem face fiecare dintre noi — căci aceasta nu este un prilej dat numai unui deputat, — din analizarea acestor acte, zic, vedeți bine că tot ce este esențial, toată lucrarea care este de natură a asigura repeziciunea și exactitatea transportului drumului de fer a fost completă. Dacă lucrări accesorii au lipsit, ele s'au făcut în cea mai mare parte până la 1 Noemvrie; altele mai puțin numeroase au rămas să se facă neconținut; ba pentru unele chiar inginerii Statului sunt de părere să rămână a se executa chiar în primăvara viitoare,

Aceste acte dar sunt de natură, și foarte suficiente, a da convințiunea cea mai perfectă că drumul de fer s'a primit fiind terminat. Căci drumul de fer terminat este acela care se află în condițiuni de a putea fi exploatat; și inginerii ne-au spus, după cele mai minuțioase constatări, că drumul este de exploatat, că este adică terminat.

Și nu această Cameră va da cuvântului terminat un sens ce nu-l are nicăieri, că adică să se bată cel din urmă cui.

D-lui Vernescu îi este foarte comod să vină aci în Adunare, și, chinând actele inginerilor, să zică: „aceste acte nu-mi plac; nu sunt bune și, în fața tuturor, le rup;“ dar mi se pare că nu

se rupe tot așa de lesne și cu interesele țării, și cu interesele în parte a aceloră cari și-au pus capitalurile lor în acțiuni, încrezându-se în convențiunea ce au încheiat cu noi!

În o așa mare chestiune trebuie să procedăm cu multă prudență. Îndată ce vom ieși din cercul adevăratului sens al cuvântului *terminat*, căci aci se reduce toată chestiunea, după cum v'am mai spus îndată ce ne-am aruncă pe un alt tărâm cu totul opus și străini uzului general, apoi ne vom încurcă cum să nu mai putem eși, și am ajunge la cele mai absurde rezultate.

Oăci, în adevăr, dacă vorba *terminat* trebuie luată numai în sensul ei gramatical, de ce un deputat oarecare — nu D. Vernescu, căci D-lui este destul de inteligent, — de ce un deputat nu ar spune: „lipsește un coș, o ușă, un cui dela linia D-voastră, deci linia nu este terminată“.

Vă întreb, Domnilor, pentru ce nu s'ar putea împinge sensul acestui cuvânt, în sistemul acesta, până la această extremitate?

Vă mai adaog încă ceva, încă o considerațiune cu totul morală, și vă întreb: când D-voastră ați făcut legea din 25 Decembrie 1871 și când ați somat pe acționari ca să se asocieze, nu le-ați spus că la noi cuvintele au alt sens decât în restul lumii civilizate; ei după ce s'a asociat și au depus

capitalurile lor, — și aceste capitaluri, o mai repet și acum, nu sunt numai străine ci și române, — atunci numai, după atâtea fapte împlinite, după ce drumul de fer circulă de trei luni, după ce rapoartele inginerilor Statului sunt favorabile lor, atunci numai, fiindcă nisipul dela Barboși e mărunț, fiindcă din vagoane lipsesc 46, fiindcă niște traverse de brad nu s'au schimbat, ați veni și ați zice în fața lumii comerciale, și în fața tuturilor intereselor multiple, cari sunt coprinse în această afacere, ați veni și ați zice aceea zice, aceea conchide D. Vernescu, că rău s'au făcut toate, că blamăm guvernul pentru primirea ce a făcut; că nu există nici primire, nici 'garanția Statului...

Am notat chiar cuvintele textuale ale moțiunii ce voește D. Vernescu a propune.

D. Președinte. Ca să puteți mai bine răspunde la acea moțiune, dați-mi voe a vă întreprinde un moment spre a vă o citi, după cum s'a depus la biurou.

G. Vernescu. Vă rog să-mi permiteți, D-le președinte a citi eu.

D. Președinte. Vă fac cunoscut, D-lor, că D. Pogor, unul din subscriitorii acestei moțiuni, și-a retras semnătura, rezervându-și a propune un subamendament.

G. Vernescu. D. Pogor voește darea în ju-

decată a ministerului, fără a atinge chestiunea garanției procentelor.

Iată, D-lor, coprinderea moțiunii ce avem onoare a propune:

„Camera, având în vedere legea din 24 Decembrie și jurnalul consiliului de miniștrii prin care se primește și se dă în circulațiune liniile ferate Roman-Pitești, sub garanția Statului dela 1 Septembrie;

„Având în vedere lucrările comisiilor de constatare și desbaterile cari au avut loc în urmarea interpelațiunii făcute, s'a încredințat că ministerul a înlăturat cu totul legea din Decembrie, căci prin aliniatul II, art. 10 din lege se stipulează în mod expres că societatea acționarilor va fi imediat deposedată dacă linia nu va fi terminată până la 1 Septembrie, și ministerul constatând că linia nu eră terminată la acea epocă, a acordat dela sine termine, a dispus chiar că dacă linia nu va fi terminată nici la termenul acordat, societatea și în asemenea caz să nu fie deposedată;

„S'a încredințat asemenea că ministerul a înlăturat sub zisa lege, acordând concesionarilor garanția Statului dela 1 Septembrie; căci prin art. 9 din lege se prescrie în mod precis și clar că garanția nu va începe a curge decât din momentul terminării și primirei liniei, și este probat și ne-

tăgăduit chiar că linia nu eră terminată lu 1 Septemvrie.

„Camera dar dezaprobând conduita ministerului declară că nu recunoaște primirea făcută, și prin urmare nu admite garanția Statului decât după terminarea liniei, și astfel trece la ordinea zilei“.

G. Vernescu, I. Agarici, N. Blaremborg, N. Alcaz, C. Botiac, D. Văsescu, L. Costin, Stefan Golescu, G. Cantili, M. Gr. Bonaki, I. Fătu, I. Codrescu, L. Eraclide, D. Cracti, E. Ghica. T. Boiu, D. Economu, C. Deșliu, G. Kitu, C. Dimoki, Pivniceru, N. Ionescu, A. Varnali, I. Titulescu, M. Kogălniceanu. N. Calimah, Caturgi.

B. Boerescu. Așa dar, D-lor, vedeți la ce conchid cei ce au subscris această moțiune, conchid a se dezaprobă guvenul fiindcă a primit linia drumului de fer, și nu se mulțumesc acî (căci, de! e cam de mult de când stă acest guvern, și să ne mai vină rîndul și la alții); D-lor merg mai departe, căci fatalmente se vede că este impins să meargă mai departe; nu recunosc primirea liniei făcută de guvern; faptul primirii liniei este, după D-lor, un ce neavenit. Și odată ce primirea nu există, D-lor continuă a merge înainte, și nu admit nici existența garanției Statului decât dela momentul terminării, după D-lor, care D-zeu știe când va fi acea terminare, dacă vom merge după

teoria D-lui Vernescu, că cel din urmă cui nu va bătut linia nu e terminată! Și am zis că D. Vernescu este prea inteligent ca să zică aceasta; dar poate vor fi alții, însă puțin dibaci, cari, împinși de logica naturală, să zică: „lipsește o sobă, lipsește un cuiu, prin urmare nu este terminată linia.

Gândiți-vă dar, D-lor. și gândiți-vă cu maturitate la ceea ce voiți să faceți.

Onor. această Cameră a dat mari probe până astăzi că știe a procede cu mult tact în chestiunea drumului de fer.

Adunarea de astăzi a făcut cel mai mare serviciu țarei, serviciu care, după mine, are să-i fie cea mare glorie a ei; acest serviciu este că a scăpat țară de chestiunea Strousberg.

Au fost două epoce importante: acea când s'a votat legea din Iulie 1871, și aceea când s'a votat legea din Decembrie 1871. În ambele aceste ocaziuni Camera, s'a găsit în fața a multe și mari dificultăți, și atunci s'au iscat discuțiuni și combateri tot așa de mari ca acele de astăzi. Cu toate astea majoritatea a știut cu fermitate și patriotism să reziste și să dea chestiunii o soluțiune așa cum țara să fie folosită și mulțumită.

D-lor, veți putea zice ce veți voi; veți putea critica actele inginerilor cum vă va plăcea; veți analiza cuvintele și veți face critice de stil și vir-

gule: ceea ce este necontestat; ceea ce este cert, este că țara întreagă binecuvintează Camera care i-a dat drumul de fer. (Apluuse).

Voiți să vă asigurați de simțimântul țării? Incercați să împingeți până la cea după urmă extremitate voința D-voastră; să reziliați contractul! Mergeți de vorbiți de această reziliare celor din Moldova-de-Sus, cari au gustat binefacerile drumului de fer prin traficul unei exploatațiuni recunoscute până acum! Spuneți, vă rog, în România-Mică, de a se desființa sau numai paraliză convențiunea aceea, prin care s'a asigurat construirea liniei în astă parte a României, și veți vedea ce teribil răspuns ați avea! (Aplause).

Este foarte lesne, D-lor, a critica, dar greu a lucra! Și ce este oare critică D-voastră?

Aflați că guvernul a interpretat rău legea, ba că și a înlăturat legea! Și vă rezemați spre a dovedi aceasta pe chiar raporturile inginerilor? Apoi nu vedeți că ele sunt contra D-v.? Nu simțiți că sunteți pe un teren alunecos? Cum! nu vedeți că ambele raporturi conchid la primirea și darea în circulațiune a drumului de fer, și că în amândouă nu se zice decât că drumul este terminat, afară de niște lucrări accesorii? Și credeți D-v. că din cauza unor așa mici lipsuri ați putea face pe această Adunare ca să meargă până la extre-

mitatea de a admite și a aplică doctrina că este destul ca niște lucrări cu totul accesorii să nu fie terminate pentru ca să devină neacceptabil acest drum de fer? D. Vernescu avu într'un moment aerul de a recula înaintea unei așa extremități, și singur alese un punct intermediar, adică că trebuia cel puțin ca guvernul să fi convocat Adunarea.

Ei! Domnilor, „totdeauna, zice Românul, după bătălie mulți viteji se arată!“ După ce se face un lucru, fie cât de bun, îndată vine și critica. (Ilaritate).

D. Vernescu găsește acum de cuviință că ar fi fost mai bine a se convoca Camera. Și socotiți că aceasta ar fi fost un lucru minunat? Dar mai întâiu faceți bine de cugetați că aci este vorba de o convențiune, adică de un contract bilateral încheiat între guvern deoparte, și societatea acționarilor, persoana juridică, persoana morală, de altă parte. De unde știți D-voastră că s'ar fi supus partea cealaltă a primi o asemenea șansă? Și ce erà să rezulte din convocarea Camerei? Erà să rezulte o întârziere de mai mult timp, căci trebuia o lună numai să se adune Camera; astfel că dela Septembrie tocmai la Octombrie erà să vină Adunarea; apoi trebuia să se aștepte rezultatul discuțiunilor, astfel încât tot timpul cel bun de lucru erà să fie pierdut.

Apoi, Domnilor, să fim drepiți și să cugetați

dacă societatea, care dejă făcuse avansuri de peste 30 milioane franci, care se pregătea a emite obligațiuni cu priorități pentru 60 ori 70 milioane, putea ca raționabil să periclitaze asemenea capital expunându-se la șansele hotărârilor unei Adunări politice.

Dar, Domnilor, cu banii nu se joacă astfel; pentru asemenea interese nu este termen mediu?

Pozițiunea de drept a fiecăreia din ambele părți erà aceasta: sau să primească linia, sau să se rezilieze contractul.

Toate opiniunile intermediare, născute a doua zi după bătălie, nu erau posibile. Guvernul dar nu avea decât, sau să primească drumul, sau să rezilieze contractul. Acì nu erà de ales decât una din două. Guvernul a primit linia; căci nu există nici una din cauzele care-l putea cu drept autorizà să rezilieze contractul. Și eu zic că bine a făcut guvernul, că a primit linia, și mare serviciu a adus țării cu aceasta.

Dar, adică, toți aceia cari erați contra legei din Decembrie 1871, adică contra ideei d'a se cedà acționarilor astă întreprindere, ziceți că rău a făcut guvernul de nu a sfărâmat, de nu a reziliat contractul; Ei! D-lor, faptul rezilierii este ușor de admis; dar v'ați gândit D-voastră la consecințele ce erà să rezulte din rezilierea unui asemenea contract?

Mai întâiu trebuia ca să plătim despăgubire pentru lucrările făcute până atunci; aceste despăgubiri se evaluau prin estimățiune celor patru experți, și Dumnezeu știe la câtă despăgubire ne-ar fi supus acei experți! In orice caz însă nu este mai puțin adevărat că mai multe, foarte multe milioane eră să le înscriim regulat în bugetul Statului pentru a plăti ca anuitate pe fiecare an concesionarilor suma despăgubirilor.

Apoi trebuia să mai găsim alte sume pentru a întâmpina cheltuelile de exploatat. Probabil că aceste sume nu ne-ar fi fost comod a le găsi, și nu știu cum ar fi mai stat atunci creditul nostru pe piețele Europei.

O altă dificultate încă, foarte mare de drept ce s'ar naște când noi am votă moțiunea D-lui Vernescu, ar fi aceasta: aci e vorba după cum am mai zis, de o convențiune care este subscrisă de ministerul nostru și de societate la 2 Februarie 1872. Apoi când sunt 2 părți contractante, cum socotiți D-voastră că noi una din părțile, fie guvern, fie Cameră, am putea schimbă ceva în contract sau dispune de interesele celeilaltei părți fără consimțământul ei? Socotiți D-voastră că putem noi aci în Cameră, ca parte interesată, să facem o lege spre a schimbă sau chiar interpretă un contract în contra voinței celeilalte părți, fără con-

simțământul ei? Nu, Domnilor, aceasta nu se poate nici odată; căci am fi judecători în propria noastră cauză! Și dacă mă mir de ceva este, cum D. Venescu, legist a putut să subscrie o moțiune prin care se anulează efectele unui contract bilateral, fără știrea și voia celeilalte părți!... (Aplause).

Dar pe lângă astă dificultate legală, care este imensă, să nu uităm și cealaltă nenorocită consecință, care ar rezulta din rezilierea acestui contract, adică: puțină probabilitate d'a se mai putea construi drumul de fier din România-Mică.

În adevăr, Domnilor, toți suntem convinși că drumul de fier din Pitești la Vârciorova este indispensabil, nu numai pentru viața și avuția ce are să procure României-Mici, dar că se face mult mai productivă întreaga linie ferată. Ei bine, să presupunem că după ce am pus mâna pe milioanele cu care ne-am făcut drumul până în Pitești, nu am fi mult scrupuloși ca să reziliem contractul ori să ne luăm înapoi garanția: aceasta, după mine, nu prea ar semăna a fi drept, nici onorabil. Dar să presupunem că, împinși de o ușurință momentană, am face-o.

Ei bine! odată ce am face asemenea act, dezaprobat de toate conștiințele și toată opiniunea publică din Europa, credeți D-lor, că veți mai putea găsi o singură companie de antreprenori?

căci știți că cu capitalurile noastre proprii nu prea putem face multe. Și să nu uitați că critica contra noastră va fi foarte severă fiindcă am avea aerul că după ce am întâmpinat nevoile noastre cu bani străini, apoi venim cu o analiză gramaticală a unui cuvânt oarecare, îi dăm o interpretare cum nu i se dă nicăieri pe fața pământului, și trimitem apoi pe acționari să se plimbe unde vor voi!

Dar credeți, D-lor, că, procedând astfel, ar mai voi vre-o companie să trateze cu noi, că s'ar găsi capitaluri, cari pe baza creditului Statului nostru, să se angajeze ca să facă o lucrare așa de importantă ca linia dela Pitești la Craiova și Vârciorova? Eu nu cred, D-lor, că se va mai găsi cineva care să cuteze să ia asemenea concesiuni, căci care companie va putea fi sigură că, la cutare termen, va putea săvârși toate mărunțișurile unei linii ferate pe o întindere așa de mare, fără să lipsească nici un cui măcar? Nu vedeți că acea companie ar fi expusă a i se rezilia cu cea mai mare înlesnire contractul? Acest pericol va fi permanent odată ce la noi se interpretează cuvintele în chipul cum voesce a le interpretă onor. D. Vernescu. (Aplause).

Și rog pe D. Vernescu să nu caute a sprijini sistemul său, invocând mereu vorbele de străini.

Capitalurile în astă linie sunt și străine și pământene; și apoi știți că ele, de fel, nu au patrie. Invocările la „patriotism“ sunt deja bătrâne și uzate. Un Stat, cu uzuri constituționale, trebuie să renunțe la asemenea învechiri, mai ales când este vorba de chestiuni financiare. Aci nu este vorba de a ști cine suntem mai „patrioți“, ci cum să lucrăm mai conform cu dreptatea. Chestiunea s'a redus la interpretarea cuvântului *terminat* sau *săvârșit*. Apoi în contracte în genere, și cu atât mai mult în cele însemnate, trebuie să interpretăm cuvintele cu multă bună credință, cu multă lealitate, dacă voim să trecem, și în fața conștiinței noastre și în fața lumii, care ne privește, ca oameni de onoare, ca oameni cari iau lucrările lor în serios; iar nu ca niște interesați, cari prin silite interpretări, cum ne vine mai bine, căutăm să desfințăm contractele, făcându-ne noi singuri judecători în cauza noastră!

Găsiți D-voastră că rău a făcut guvernul de n'a reziliat contractul? Prea bine; hai să-l blamăm, daeă vreți, să mai venim și alții în locu-i!

Dar mai întâiu vă întreb: tocmai astă ocaziune ați găsit a-i blamă? tocmai astă chestiune de o ordine economică atât de mare, unde puteți compromite și lăsa atâtea interese publice și private? Nu puteați găsi vre-o altă ocaziune, o altă chestiune?

Dar cel puțin, dacă v'ați opri aci? Dacă v-ați mărgini a dà numai un blam! Dar nu: mergeți mai departe, ajungeți la un extrem neuzit, ziceți: linia se consideră ca *neprimită*, și garanția Statului *nu mai există!* . . .

Dar, Domnilor, pentru numele lui Dumnezeu! să ne aducem aminte că nu ne aflăm dincolo de Atlantica, în pustiile Americii, ci suntem în Europa! Ce fel! un guvern, care emană dela suveranitatea națională, execută un contract, făcut între națiune și o altă persoană, și, conform cu atribuțiunile ce-i s'a dat de lege, primește drumul de fer, și noi, Camera, voiți să zicem: ași! a fost secătură? . . . (Aplauze).

Nu majoritatea acestei Camere va face una ca aceasta (Aplauze). Guvernul erà în atribuțiunile sale de a executà acea lege și acel contract, și a executat.

Executarea constă în primirea liniei; și când guvernul a primit-o, a fost în plin exercițiu al atribuțiunilor sale.

Faptul acesta material există, și nu puteți trece peste dânsul. Guvernul a făcut foarte bine, că a primit acel drum de fer;—căci el însușià condițiunile de a fi pus într'o circulațiune sigură și regulată, astfel eă se îndeplineau stipulațiunile contractului. Nu puteà guvernul cu ușurință și pe

nedrept să caute numai gălceavă societății, când aceea societate, atât de onestă în toate raporturile sale cu noi, depusese sute de milioane, spre a ne dotă țara cu o avuție așa de mare ca aceea a drumurilor de fer, cari, când vor rămâne odată proprietatea Statului, au să ne procure un venit cum nu ne procură toate domeniile Statului, au să fie o sorginte nestinsă de bogăție! Cum! voiți să oprim pe seamă-ne drumurile de fer, dar garanția Statului voiți să o înlăturăm? Nu este onest, D-lor, să dăm cu piciorul celor cari ne-au dat capitaluri ca să ne înavuțim. Guvernul, D-lor, a ținut compt și de demnitatea și de onoarea țării când a primit drumul de fer! (Aplauze prelungite). El nu putea face altfel, când se află față cu cealaltă parte contractantă, care și-a îndeplinit obligațiunile cu exactitate și bună credință.

Nu vă lăsați, D-lor deputați, ca să fiți atrași pe o rea cale, prin o interpretațiune eronată a unui cuvânt, și să vă expuneți astfel a dà un vot care să fie condamnat și de opiniunea publică din țară, și de opiniunea publică din toată Europa, de care trebuie să ținem seamă, căci la dânsa ne adresăm când avem mare nevoie de bani.

Primirea dar a drumului ferat, existența garanției Statului sunt două fapte corelative, cari nici odată și nici într'un chip nu se mai pot dărâma.

Găsiți că miniștrii au interpretat rău legea, au violat legea; fiți atunci cel puțin logici: dați-i în judecată! Dar interesele acționarilor nu puteți și nu sunteți în drept a le atinge! (Aplauze).

Pogor. Cer cuvântul pentru un amendament la moțiune.

B. Boerescu. Iată, D-lor, D. Pogor, care este singur logic, deși nedrept, căci prezintă o propunere pentru darea ministerului în judecată; însă asigur pe D. Pogor și pe onor. Adunare că în cestiunea aceasta nu este vorba de violarea legii, nu este nici vorba de înlăturarea ei, precum zice D. Vernescu; și este vorba numai de interpretarea legii; și dovadă că este așa, este multa osteneală, este multul talent ce a trebuit să pună D. Vernescu spre a dà cuvântului *terminat* o interpretare altfel de cum se dà în celelalte părți ale lumii.

Apoi poate fi vorba de dare în judecată sau de simplu blam când guvernul nu a făcut decât să interprete o lege, și s'o interprete așa cum se înțelege ea pretutindenea, așa cum îi comandă interesele țării, așa cum îi impune datoriile sale de onoare și bună credință! (Aplauze).

A! vă credeți că sunteți tari, când ne spuneți că guvernul a dat două luni ca să termine niște lucrări, și, de vreme ce el a dat acest termen, a înlăturat legea, a creat o lege!

Nimic însă din aceste nu este fundat. Guvernul a primit linia, fiindcă la termenul de 1 Septembrie eră terminată, și ea eră terminată, fiindcă eră în condițiuni de a putea fi exploatată, de a circula, adică, regulat și sigur. Dacă lucrări accesorii mai rămăsese de făcut, aceasta însuși directorul companiei o anunțase, și aceste lucrări nu erau de natură a opri sau a genă exploatarea regulată a liniei. Pentru aceea dar guvernul a dat companiei un termen de două luni. Unde poate fi vorba aci de înlăturarea legii, de crearea legii?

D-lor deputați, guvernul a fost în dreptul său, și a lucrat conform cu interesele țării, primind linia ferată.

El, lucrând astfel, s'a conformat voinței D-voastră, a executat legea majorității din Decembrie 1871, care a știut să reziste la toate luptele minorității, și a scăpat țara de gravele complicațiuni în cari eră aruncată, votând acea lege binefăcătoare! Completați astăzi opera D-voastră, sprijinind și executarea legii ce ați votat atunci. (Aplauze).

Moțiunea ce vi se propune este cea mai teribilă tentațiune ce s'a prezentat unei Camere. Ea este modificarea legii din Decembrie trecut, ea este dărâmarea chiar a acelei legi și rezilierea de fapt a contractului cu societatea. Respingeți-o cu

putere, căci dacă ați vota-o ați fi reprobați de Europa întreagă, și ați face țării cel mai mare rău, compromițându-i toate interesele și aruncând-o în cele mai grave complicațiuni! (Aplauze prelungite).

În urma discursului lui Boerescu, unul din membrii opoziției, V. Pogor, își retrage iscălitura de pe moțiunea prezentată de G. Vernescu, recunoscând că nu poate desface ceiace a făcut guvernul ca mandatar legal al țării, dar cerând în schimb, darea în judecată a ministerului, pentru ca să plătiască miniștrii ceiace ar fi păgubit țara din cauza călcărilor de lege.

Această propunere nefiind susținută de nimeni, afară de V. Pogor, se înlătură din discuțiune.

Mai vorbește apoi Lascar Catargi, președintele Consiliului de miniștrii, mulțumind lui Boerescu pentru că prin discursul său, a nimicit acuzările lui G. Vernescu, și mai adăogând oarecari mici explicațiuni.

În ședința din 5 Decembre vorbește Nic. Ionescu, susținând într'un lung discurs teza opozițiunii și dezvoltând teoria că Statul nu este răspunzător față cu terțe persoane de actele făcute de miniștrii ca mandatar ai săi în executarea unei legi.

Îi răspunde *Man. Kostaki*, ministrul justiției demonstrând că nu este bine să se ațâțe patimile în contra străinilor, cel puțin în cestia de față. M. Kostaki se abține de a pleda principiul de echitate „când l'a pledat cu mai mare autoritate și elocuență B. Boerescu”; însă probează că procedura guvernului L. Catargi a fost mai scrupuloasă de cât aceia a guvernului, care a făcut recepțiunea liuiei Offenheim.

După o lungă și foarte pasionată cuvântare a lui G. Vernescu, contra guvernului și a majorității, ia cuvântul *G. Costaforu*, ministru de externe, care dovedește în mod calm și deci cu atât mai zdrobitor, că toată această discuțiune care, de 10 zile agită spiritele în Cameră și afară din Cameră, nu are alt scop de cât a încercă o răsturnare a guvernului, servindu-se de toate mijloacele.

„Dară. Domnilor, vedeți, esclamă D. ministru de „externe: eri a început mai întâi D. Lascar Costin cu „eliminarea, voind să elimineze pe D. Boerescu, sub cuvânt că ar fi făcând parte din Consiliul de administrațiune. E! Domnule Lascar Costin, un om ca D. „Boerescu nu poți D-ta, ca să-l eliminezi; trebuie o talie „foarte mare pentru aceasta. Și apoi, un om ca D. Boerescu, eră necesar să susțină guvernul în asemenea „circumstanțe! — Ej! Domnilor, a venit D. Lascar Costin „ca să elimineze pe D. Boerescu!“

D. Ministru de externe dovedește apoi cu date și acte sigure că G. Vernescu, care blamează azi guvernul pentru procedura sa referitoare la recepția liniilor Roman-București-Pitești, la 1870, fiind judecător arbitru din partea Statului român în diferendul cu Offenheim pentru linia Roman-Iași-Cernăuți, s'a pronunțat pentru aceiași procedură, cu toate că linia, deși pusă în circulațiune, eră departe de a fi aproape terminată cum sunt liniile Roman-București-Pitești.

După închiderea discuțiunii, punându-se la vot moțiunea opoziției, se respinge cu 91 voturi contra 36.

Se pune apoi la vot o moțiune a lui Ganea de trecere la ordinea zilei în urma explicărilor guvernului, și se primește cu 86 bile albe contra 25 negre.

1873

Mon. No. 50 din 4 Martie 1873

Convențiunea cu Austro-Ungaria pentru joncțiunea căilor ferate române cu cele Austro-Ungare

La 27 Octomvrie 1872 s'a încheiat o convențiune cu Austro-Ungaria, pe baza votului dat în principiu de Camere, pentru joncțiunea căilor ferate române cu cele Austro-Ungare pe la punctele Ițcani-Burdujeni, Vârcio-
rova, Vulcan (în prelungirea liniei Adjud-Ocna) și Predeal.

Adusă această convențiune cu un proiect de lege în Camera deputaților Comitetul de delegați a secțiunilor Camerei a făcut diferite modificări și a prezintat raportul său în ședința din 19 Fevruarie 1873.

Ministrul de Externe, *Costaforu* a declarat că nu poate admite modificările propuse de oarece este vorba de un act internațional, și cealaltă Putere contractantă nu le primește, fiind contra intereselor sale. Ministerul nu se dă în lături de a primi amendamente însă aceste amendamente trebuie să fie de natură a fi acceptabile și de Austro-Ungaria.

Se începe o lungă discuțiune, între deputați Kogălniceanu, Blaramberg, George Manu, ministrul de Externe ș. a. în ședința dela 19 Fevruarie și în cea de a doua zi.

În aceasta din urmă ședință iea cuvântul și B. Boerescu.

B. Boerescu. D-lor deputați, vă rog să discutăm această cestiune cu răceală, cu calm și dintr'un punct de vedere practic, fiindcă această cestiune este foarte importantă din acest punct de vedere practic. adică financiar, și pentru că majoritatea acestei Camere să nu fie expusă a comite o greșală financiară de care se poate căi mai pe urmă.

D-lor cestiunea de astăzi este efectul voturilor precedente ce le-ați dat pentru căile ferate și este de dorit ca majoritatea să fie consecintă cu sine însuși, și să continue opera sa de până acum, operă cu care acum s'a probat că s'a adus mult bine țarei, cu toate afirmările contrarii ale celor ce o combăteau. Nu trebuie în adevăr D-lor, să uitați că această majoritate a rezolvat cestiunea căilor ferate cu societatea acționarilor, votând aceea lege salutară care a scăpat țara din cea mai mare încurcătură și impas în care s'a aflat vre-o dată. Știți prea bine câte dificultăți au fost, știți că lupta a ținut mai multe zile, că discuțiuni importante au avut loc, și că toate pasiunile a fost puse în joc din toate părțile și sub toate formele, și cu toate acestea, majoritatea acestei Camere a luptat în contra lor, a isbutit, și-a făcut cu demnitate datoria!..

Odată dară, D-lor, ce ați dat soluțiunea

aceasta, odată ce prin votul D-v. ați asigurat executarea liniilor ferate, cari ca o arteră principală străbat țara în toată lungimea ei, care era datoria cea mai naturală și mai logică ce vă rămânea? Era aceea ca să căutați ca aceste linii, prin toate mijloacele, să le faceți cât mai productive; căci prin productivitatea lor puteți face ca țara să plătească cât mai puține anuități. Astă datorie logică și naturală rezultă, repet, pentru această Cameră, din votul dat pentru regularea cestiunii drumului de fer.

Care a fost prima ocaziune ce s'a ivit pentru a continua lucrarea începută de Cameră prin votarea soluțiunii cestiunii drumurilor de fer? Această ocaziune a fost joncțiunile. A venit cestiunea, în adevăr, ca liniile noastre ferate să se lege cu acelea ale altor țări vecine.

Respins'a Camera asemenea legături? Nici de cum. Majoritatea a votat deja mai multe joncțiuni. Joncțiunea Ițcanii este deja o realitate; asemenea este ca și realizată joncțiunea dela Prut cu Rusia. Va să zică două puncte de joncțiune sunt devenite deja o realitate! Va să zică România de peste Milcov este deja legată și cu Austria și cu Rusia prin două puncte importante! Și cu minte a făcut Camera când a votat aceste joncțiuni, cu toate combaterile cari li se făcea, combateri aproape iden-

tice cu cele de astăzi! majoritatea a votat joncțiunile, pentru că trebuie să punem drumurile noastre de fer în condițiuni de a fi producătoare.

Oare adunarea, oare majoritatea drept este să-și mărginească opera aci, și numai pe o parte a țării, și pe celelalte părți să le lase abandonate? Nu, negreșit. Pentru că rețeaua cea mare a Munteniei întregi ar rămânea fără legătură cu celelalte State vecine! Ați căutat dar să asigurați esecutarea joncțiunilor pe la Vârciorova și Vulcan. De aceea în sesiunea trecută, ați votat și ați primit joncțiunile Vârciorova, Vulcan și Oituz și ați autorizat într'un mop formal pe guvern să trateze cu Austria pentru a se face joncțiunile pe la aceste puncturi. Acum mai întreb încă odată, când Camera a rezolvat cestiunea căilor ferate; când dânsa a recunoscut principiul și necesitatea joncțiunilor și a votat joncțiuni, când ea a autorizat pe guvern să trateze cu puterile vecine spre a lega drumurile noastre de fer cu ale lor, toate aceste fapte nu impun majorității datoria imperioasă ca să nu respingă convențiunea ce realizează aceste joncțiuni!

☛ Dară nu numai faptele și voturile anterioare impune majorității această datorie, ci veritatea, ci națiunea.

Sunt, D-lor, verități cari în toate țările civi-

lizate sunt astăzi primite ca axiome și nu se mai discută: una din aceste verități este că joncțiunile de drumuri de fer nu constitue un pericol, ori o ruină pentru Stat, ci din contră, ele sunt o cauză de productivitate, de viață comercială, Și cuvântul este, că cu cât joncțiunile sunt mai multe, cu cât adică mișcarea este mai mare pe o linie ferată, pe atât și productivitatea ei va crește mai mult. Prin urmare, Statul care are sarcina de anuități, va fi în pozițiune să plătească mai puține anuități, pentru că drumul de fer ar produce mai mult.

Așa dară, cu drept cuvânt, din toate punctele de vedere, majoritatea acestei Adunări a primit în principiù joncțiunile și a autorizat pe guvern ca să trateze cu Austria spre a încheia o convențiune.

D-lor, să-mi permiteți a mă ocupa puțin, și a examina obiecțiunile ce se fac, și pe cari dela început declar, că, în general, nu le găsesc fundate; și rog în special pe majoritate care este legată moralmente înaintea țării prin voturile sale anterioare și prin autorizarea ce a dat guvernului de a încheia această convențiune, o rog să nu se ia după aparență, și atunci se va convinge cât de nefundate sunt obiecțiunile făcute contra acestei convențiuni.

Mai întâi se combate convențiunea dintr'un

punct de vedere general, se respinge adică ca principiù, ca teorie; și de acele persoane cari sunt de acest sistem, nu trebuie să ne mirăm, căci ele au fost și contra drumurilor de fer; ar putea dară zice cinevã că sunt consecinți, fără însă să fie și juști; căci odată ce linia e primită după a mea părere, minoritatea este datoare să facă tot ca această linie să fie pusă în stare de a fi cea mai productivă; atunci numai ea ar fi fost și justă.

Tot acești D-ni deputați cari resping joncțiunile, cu orice preț și ori cum, ca sistem le înai resping, tot ca sistem pentru cuvântul general că ne-ar încărcã pea mult bugetul.

Iată dară o seamă de adversari, ori critici ai joncțiunilor. Aceștia sunt toți adversarii drumurilor de fer, ca sistem, ca teorie, ori, zău, nu mai știm cum.

Dară s'au mai ivit și alte critici, și alte obiecțiuni, provenite dela chiar membrii majorității, dela chiar cei ce au susținut drumurile de fer. Așa sunt de exemplù, criticele provenite dela majoritatea delegaților. Să constatăm bine, D-lor, că întreg comitetul delegaților a primit și a recunoscut necesitatea joncțiunilor; însă se fac niște obiecțiuni, cari nu în total sunt fondate. Și eu, D-lor, zic că unele obiecțiuni au rațiune de a fi; și punându-ne pe tărâmul practic, și fără emfasă și

afecțațiune, voiu căuta să vedem dacă nu este o soluțiune care să împace toate opiniunile și să apere toate interesele esențiale.

D-lor, în această ordine de idei voiu răspunde mai întâi D-lor Kogălniceanu și Manu cari îmi pare că sunt din aceia cari combat convențiunea, ca principiù, adică cari nu vor, ca doctrină, ca sistem, nici o joncțiune. Cari sunt obiecțiunile D-lor? Sunt de două feluri: obiecțiuni de ordin strategic, obiecțiuni de ordin financiar. Și cu toate acestea de și din punctul de vedere strategic, cât și din acela financiar, amândoi oratorii au lepădat convențiunea aceasta, susținând că este o prăpădenie pentru țară de a aveà drumurile de fer ale noastre legate cu ale vecinilor, cu toate acestea tot D-lor au conchis la admiterea altor joncțiuni, dară în alt mod pe care nici că ni l'a spus; aceeace nu erà tocmai logic din partea D-lor. Ce vreți să zic, D-lor, despre obiecțiunile așa numite strategice? Nu sunt special în într'aceasta; dară cu toate acesta mă voiu azarda să spun și eu câteva cuvinte, dictate numai de bunul simț, pentrucă 'mi-e teamă ca nu cumvâ cinevâ dintre deputați să se intinideze de aceste teribile argumente numite strategice ale D-lor Manu și Kogălniceanu.

Să vedem dacă din aceste teribile argumente de strategie, ar puteà să rezulte într'adevăr că jonc-

țiunile constituie o amenințare. Am zis: bunul simț îmi dictează, îmi arată, ce răspuns trebuie să dau.

Considerând lucrurile dintr'un punct de vedere general, și consultând practica tuturor națiunilor pe linia aceea ce 'mi dictează conștiința mea, eu privesc întâi pozițiunea topografică a țării mele, și văd un drum de fer care începe dela un cap al țării, dela Suceava, și merge până la celalt cap, până la Severin; observ că această mare linie, ce străbate țara în toată lungimea sa, este ca o mare axă, este ca o principală arteră de viață a acestei țări, care are formă unui paralelogram lung și îngust; știu apoi, că legile economice îmi spun că acest mare ax, din care se distribue viața în toate părțile vitale ale țării, pe atât va funcționa mai bine și pe atât va fi mai productiv, pe cât el va fi nutrit prin mai multe alte linii transversale ce se vor coborâ dela munte la axul din mijloc, și dela acesta la Dunăre și la Mare.

Atunci forța va fi mai mare și viața abondentă.

Iată ce-mi spune legile economice și ceiace îmi arată practica națiunilor.

Acum, dacă e vorba ca pe lângă aceste considerante economice, să ne ocupăm și de strategie, eu unul, profan în arta militară, nu văd altă strategie în tot lungul acestui mare ax, decât un unghiu la Galați, ale cărui baze sunt Tecuci și

Buzău. Ei bine, vârful acestui unghiu de drum ferat, aflându-se la Galați, la frontarie, când el s'ar tăia, înțelegeți că comunicarea ar deveni imposibilă dela Tecuci încoace la Buzău și prin urmare România de peste Milcov va fi izolată de cea de dincoace de Milcov.

Iată singura considerațiune strategică, ce cred că merită discuțiune, măcar că nu sunt competente. Și tocmai de dânsa nu s'a ocupat nici D. Manu, nici D. Kogălniceanu.

Zic, D-lor, că joncțiunile, că adică liniile transversale de la munte la axul din mijloc, la mijlocul țării ar fi periculoase ca strategie? Dară tocmai aceste linii sunt cele mai folositoare în timpii de rezel; căci prin ele putem adună milițiile în timp scurt, și concentră la un loc toate forțele armate ale țării. Tocmai aceste mijloace de transport sunt necesare unui Stat, care nu poate fi chemat a ține rezel ofensiv, ci defensiv.

Și D-v. ați pretinde că tocmai aceste linii transversale ar fi rele ca strategie? Dar bunul simț se revoltă! (Aplause).

Să mai examinăm altă parte a argumentelor strategice, tot numai cu bunul nostru simț.

Ni-s'a obiectat că se poate ca la un punct al hotarelor noastre să fim amenințați.

Prea bine; dară în ce ar constă pericolul?

Că armatele inimice s'ar putea coborâ lesne pe acea linie de joncțiune. Să admitem și aceasta, și să uităm pentru moment că tot pe aceeași linie numească-se ea Prahova, Vulcana, Orșova, Oituzu, am putea și noi Românii transporta și aduna cu multă înlesnire, populațiunile armate, mai ales cele muntene, cari vor forma armata menită a ne apăra; să admitem că pe la un punct inamicul să ne atace mai lesne din cauza joncțiunii.

Mai întâi să observ și eu, ca și D. ministru, că astăzi este admis în toate părțile lumii, că nu se improvizează rezbelul; căci declararea de rezbel precedă cu mult începerea ostilităților.

Apoi mai este și altceva: chiar concentrările de forțe mari armate la un punct oarecare de hotar al vreunui vecin, dă loc la cereri de explicațiuni ale celui alt vecin; acesta poate întreba pe Statul care concentrează: pentru ce concentrezi armata la cutare punct al țării mele? Acest uz este admis este constatat și este logic.

Asă dară, declararea prealabilă, pe de o parte, cu dreptul de explicare, pe de altă parte, facă ca o națiune are timp destul ca să cunoască ostilitățile ce o amenință și să ia măsuri de apărare. Este destul timp dar ca să iau măsuri și să mă pregătesc; în ce constă pregătirea?

Dacă interesul pregătirii cere ca să tai co-

municațiunea cu inamicul, nu am decât să fac să sară un viaduc, un pod.

Zice D. Manu că se poate drege podul lesne. Se drege lesne un viaduc sărit? Mai mult timp poate pune oștirea inamică să dreagă un viaduc decât să ajungă la destinația sa. (Aplause).

D. Manu se sperie de valea Prahovei, care de secol ne-a pus în comunicațiune cu frații noștrii din Transilvania și care neconținut a făcut să se exercite un schimb de bogății între ambele țări. D-sa nu numai că uită această tradițiune, dară merge până acolo încât și comerțul cu Transilvania voiește să-l taie și invoacă sistemul protecționist spre a se aplică și la noi, și a face să oprească schimburile noastre cu industria de peste Carpați, sub cuvânt ca să se protejeze industria noastră. Dară acest sistem este de mult condamnat, și astăzi nici că se mai aplică cum îl înțelege D. Manu; din contră, D-lor, ași dori ca între noi și vecinii noștrii de peste Carpați să se stabilească cât se poate mai multe joncțiuni și relațiuni comerciale și industriale. Și dacă este vorba și de o altă joncțiune, apoi eu recunosc și utilitatea joncțiunii Turnul-Roșu, și ași dori să se emită un vot ca cât mai curând să se poată realiză și această joncțiune fiind de o mare însemnătate și folos sub mai multe puncte de vedere. (Aprobări).

Cu toate acestea, D. Manu se sperie de valea Prahovei și ne spune că sub punctul de vedere strategic o linie ferată aci este prea periculoasă!

Și, observați, D-lor, că singura obiecțiune practică ce s'a făcut în contra liniei dela Brașov la Ploești este numai aceasta pretinsă de strategie. Las la o parte toate răspunsurile economice ce am făcut până acum. Eu întreb pe D-nul colonel Manu, pe D-nealui, militar competente, iară eu ca un simplu profan: dacă pericol este, de ce nu sfărâ-măm șoseaua care ne leagă cu Brașovul? Căci mi se pare, că o șosea mare, drum militar, precum o numea Napoleon I, ca aceea ce avem noi bună și frumoasă, între Ploești și Brașov, este tot așa de periculoasă, dacă nu și mai rea, ca un drum de fer; căci mai anevoe se poate dărâma o șosea decât un drum de fer, și numai pe șosele și pe jos intră o oștire într'o țară inamică. Dacă este vorba că punctul Predeal este periculos ca strategic, atunci ar trebui să eșim cu toții cu topoarele, și să dărâmam șoseaua aceea cât mai iute, dacă voim să fim inatacabili după sistemul d-lui Manu. (Ilaritate).

D-lor, nu voiu răspunde și la alte obiecțiuni strategice făcute mai ales de d. Kogălniceanu, fiindcă d. ministru i-a răspuns îndestul, și, a mai repetă, este de prisos. Voiu aminti numai că d-sa

a combătut cam cu aceleași militare argumente și joncțiunea dela Prut care s'a făcut cu Rusia...

Kogălniceanu: Foarte mult vă înșelați. Atunci nu am fost aci.

B. Boerescu: Atunci altul ca D-v. a făcut tot obiecțiuni strategice de felul celor de astăzi contra acelei joncțiuni, și ni se puneà înainte, ca și acum mii de pericole; însă majoritatea acestei onor. Adunări, cu bunul său simț practic, a votat aceea joncțiune dela Prut, al căreia rezultat bine-făcător se va vedeà în curând.

Așà dară, D-lor, cred că obiecțiunile militare și strategice nu sunt de nicio înportanță, fiindcă vedeți că nu sunt bazate pe nimic; nu numai știința, dar bunul simț ne probează aceasta. Și dacã ar fi admisã ca bună această sistemă de izolare a drumurilor ferate, respinsã de toate națiunile civilizate, ar trebui să zicem atunci că noi Românii să ne construim un drum de fer numai pentru noi, aci, în mijlocul nostru, și să nu avem nicio comunicațiune exterioară, căci cu cât vom fi mai izolați, cu atât vom fi mai siguri între noi; dar acest sistem nu se mai poate admite azi. Acesta este un sistem vechiu abandonat de secolii, și care odinioară a sărăcit Spania. Nu-l mai invocați dară astăzi! Lumina astăzi este prea mare pentru ca să se mai admită asemenea erezii. (Aplauze).

Vin acum la o altă ordine de obiecțiuni, la obiecțiunile numite financiare. În ce constă aceste obiecțiuni? D-nul Kogălniceanu a obiectat mai întâi că nu sunt studii, nu s'au făcut studii, prin urmare nu putem să votăm joncțiunile.

Însă d. ministru de lucrări publice v'a arătat că sunt oarecari studii; însă studiile cari se fac în mod detaliat, nu se fac înainte, ci după ce se determină punctele de joncțiune, și mai înainte de a se da concesiunea.

Căci, D-lor, să nu uitați că aceste studii costă foarte mult. Cum se putea dară expune guvernul la atâtea cheltueli mai înainte de a se cunoaște punctul de joncțiune ce admite Camera.

Vedeți dară, hotărâți punctul de joncțiune, și când va fi vorba de darea concesiunii, atunci fiți severi în cererea de studii.

Vedeți dară cât este de slabă această pretinsă obiecțiune financiară a d-lui Kogălniceanu.

O altă obiecțiune numită tot financiară și invocată de d. Kogălniceanu, este că aceste linii de joncțiune nu au să producă mult, și în deșert o să ne încărcăm bugetul cu plata anuităților acestor linii. Ce mare trafic are să fie pe dânsele? D-nul Kogălniceanu a spus că sunt săptămâni întregi, când nu se văd mărfuri pe celelalte linii, cu atât mai mult nu o să se vadă pe aceasta.

Mă mir, D-lor deputați, să văd pe d. Kogălniceanu că avansează așa argument, fără să ne dea nici-o probă. D-lui face o afirmare, care nu știm pe ce se bazează. Dar destul este să facem asemenea afirmări, fără să arătăm ceva exemple, ceva probe, din cari să rezulte mai mult sau mai puțin convicțiunea că faptul este adevărat?

În lipsă dară de probe, ce trebuie să facem, noi cari nu ne mulțumim numai pe afirmări?

Să ne raportăm la faptele din alte țări și la legile naturale, economice, perpetue și imutabile. Astfel vom putea afla dacă afirmarea d-lui Kogălniceanu este sau nu fundată.

Iată faptele bazate pe legile economice.

Am văzut o linie ferată străbătând o localitate stearpă și săracă, după câțiva ani însă s'au transformat acele localități sterpe în localități productive și avute. Este efectul unei legi naturale ca să crească productivitatea și avuția unei localități în proporțiuni neauzite, numai din cauza acestui mare mijloc de comunicațiune. Apoi, D-lor, această lege economică, aplicată nu la localități sterpe, ci la localități productive, aplicată pe valea Prahovei spre Transilvania care este așa de bogată, la Vulcan pe acea vale a Jiului, plină de avuții, și spre cele mai avute mine de cărbuni, aplicată pe avuta vale a Troțușului, nu va produce oare efecte mult

mai mari și mai minunate de cum a produs aiurea în localități sterpe?

Cum poate veni D. Kogălniceanu, și prin o simplă afirmare vagă, să susțină că aceste linii nu o să aibă trafic, și să contrazică efectele naturale ale unei legi și mai naturale?

Am văzut în timpul fostului Domnitor, când s'a dat linia dela Giurgiu, — linie pe care am aprobat'o foarte mult, — am văzut pe mulți obiectând neconținut, după acelaș tipic, că ce mișcare ar fi între Giurgiu și București, că ce mare comerț ori trafic este între aceste localități? C'ă are să fie o mică mișcare numai în timpul verei, când merge lumea la băi, sau în străinătate; iară în timpul iernei, în cea mai mare parte a anului mișcarea are să fie nulă, în cât nici cheltuelile nu o să se scoată!

Acestea se ziceau de oameni serioși.

Când însă drumul se puse în mișcare, lucrurile fură cu totul altfel. Se creă o mișcare neașteptată. În scurtul timp de când acest drum funcționează, producțiunea sa crescù în mari proporțiuni. Fiecare se miră de unde ese și unde trece atâta mulțime de mărfuri de tot felul și de călători!

Așă dară când astăzi se susține că aceste joncțiuni nu vor produce nimic, că ele nu vor avea ce să transporte, că nu sunt în fine de nici

un folos, se avansează un fapt pe care 'l desminte practica dela noi și din alte țări, pe care 'l desminte o lege economică constantă, și se recunoaște binefacerile și prosperitatea pe cari drumurile de fer le-au adus în toate părțile, în toată lumea unde există.

Iată, D-lor, în ce s'au rezumat obiecțiunile așa numite economice ale D-lui Kogălniceanu, și-sunt încredințat, din cele ce avui onoare a vă expune, că v'ați convins cât sunt de slabe și neîntemeiate.

Și D. Manu, după ce a terminat cu considerațiunile D-lui resbelnice, a făcut și obiecțiuni economice. Inșă în aceste obiecțiuni, D-lui a fost tot atât de expeditiv ca și în partea resbelnică.

D-sa a procedat, în adevăr, prin a suprima unele linii de joncțiuni: linia Vulcan o suprimă!.. linia Oituzu o suprimă!.. Și pentruce le suprimă?.. Fiindcă D-lui știe că nu o să voiască Austria să le facă!... (Ilaritate).

Mai rămâne în ființă linia Prahovei, pe care D-sa binevoește a nu o suprima, și căreia i-a rezervat mai ales obiecțiunile strategice. Pe aceasta nu o suprimă, fiindcă, ne spune D-sa, numai pe astă linie voește Austria să o facă în realitate, celealte joncțiuni ea nici că le voește.

Ei bine, D-lor, vă mărturisesc că maniera aceasta de a discuta, modul acesta cavaleresc de

suprimare a joncțiunilor, poate să fie foarte comod pentru D. Manu, mi se pare însă, mie unuia, foarte puțin serios, foarte puțin convingător pentru a face pe o Cameră să respingă o propunere practică ca aceea coprinsă în convențiunea de față, propunere, care, după toate legile economice, după experiența făcută de lumea întreagă. are să dea rezultatele cele mai binefăcătoare.

Cum! serios este să ziceți că, și dacă se va vota această convențiune, va fi în zadar pentru că ea tot se poate să nu se pună în lucrare, din cauză că una din părți nu se va ține de învoială?

Dară, D-lor, noi avem aci înainte un contract, făcut cu consimțământul ambelor părți, subscris atât de noi, cât și de guvernul Austro-Ungar, și trebuie să presupunem că ambele părți au intențiunea ascunsă de a se înșela una pe alta, pentru ca să susținem că nu are să se execute contractul. Dară dacă între doi particulari, cari fac între dânșii un contract oarecare, o asemenea presupunere de înșelăciune nu se poate admite, cum D-nul Manu ar voi să o admită într'un contract internațional? Atunci ar deveni imposibile orice fel de tractate între națiuni! Pentru D-zeu! o asemenea absurditate nu se poate admite!

Așă dară, a se susține, în cazul de față, ca să nu se voteze aceste joncțiuni, pentru cuvântul

că nu au să se facă din cauză că părțile contractante au să se înșele una pe alta, este a se produce un argument puțin serios, este a avansa un lucru care nu se poate admite!

S'a mai produs în fine, D-lor deputați, nu zic o obiecțiune, ci un fel de considerant măgulitor, și care provoacă aplauze, dară foarte comod, acela adică, că cum să mai încărcăm bugetul, cum să mai înserim în buget încă câteva milioane pentru lucrarea acestor joncțiuni!

Eu, mai întâi, observ D-lui Manu, și celor ce au mai produs această obiecțiune că nu cu așa vorbe aruncate în un mod vag, nu cu așa argument vag se poate convinge o Adunare asupra unei cestiuni positive ca aceea care ne ocupă acum. Nu cu cuvinte ce pot figura în conversațiuni particulare de saloane se poate tracta și combate o cestiune economică într'o adunare care are în sânul său oameni serioși, oameni care trebuie să aibă cunoștință de asemenea cestiuni economice. Când D-v. ziceți că nu voiți să mai încărcăți bugetul Statului încă cu atâtea milioane pentru joncțiuni știți ce efect îmi faceți? Imi faceți efectul ce mi-ar produce un raționament analog al unui proprietar, care dupe ce a făcut pe moșia sa o moară mare frumoasă, cu care a cheltuit 10.000 de galbeni, de exemplu, nu mai voiește să facă drumul care

duce la moară, drum fără de care moara sa nu va putea produce, și aceasta pentru cuvântul că acel drum l-ar mai costa încă 2.000 de galbeni! (Aplause). Vă rog să-mi spuneți dacă acel proprietar ar fi un bun econom; dacă eu n'aș avea dreptate de a-l numi un *avar nedibaciu*, și de a'i aplica vechiul proverb românesc care zice, că „scumpul mai mult păgubește“? (Aplauze).

Este prea adevărat. D-lor, că creând joncțiuni trebuie să adăogăm la budget o sumă; dară necreându-le, nu ne expunem la pierderea profitului la pierderea ce va rezulta din neproductivitatea liniei? Aceasta nu trebuie să uităm niciodată.

D-lor, noi avem o linie de drum de fer, care traversează țara în tot lungul, și dacă am refuză această joncțiune, pentru motivele de economie sau de strategie, am face ca țara noastră să rămână izolată de restul lumii.

Dară prin această izolare nu am face ca să încerce mari pierderi, nu numai tezaurul public, dară și avuția privată?

Aș voi să întreb pe D-nii deputați de peste Olt și din cele alte părți ale Munteniei, dacă nu s'ar aduce mare vătămare tuturor transacțiunilor comerciale, tuturor valorilor noastre, când drumul nostru ferat nu ar fi în legătură cu celelalte țări? Și este sigur că vom rămânea închiși, căci nici

pe la Vârciorova nu vom fi legați, dacă nu vom admite celelalte joncțiuni care toate sunt bune.

România de peste Milcov nu va suferi afâta căci acolo sunt două joncțiuni; perderea va fi foarte simțită pentru România de dincoace de Milcov, și interesele ei reclamă imperios ca să aibă și ea joncțiuni.

Intrebați pe proprietarii cari au produse de exportat, întrebați pe comercianții care au mărfuri de transportat, dacă interesele lor nu se lovesc prin izolarea ce ați impune liniei lor ferate, dacă le vine la socoteală să stea închiși cât timp nu se circulă pe Dunăre. Cu aceasta nu măriți comerțul țării, ci-l sugrumați, îl micșorați. Și răi economi sunt cei ce fac aceasta. D-lor uită că cu cât vor fi mai bogați indivizii cu atât și Statul va fi mai avut. (Aplauze).

Nu înțelegeți că ne condamnați la izolare și puneți linia în stare de neproductivitate, dacă nu o vom lega cu liniile ferat ale celorlalte State? Când tot Camera aceasta a mai votat joncțiuni, ar fi injust ca tot ea să refuze joncțiunile în această altă parte a țării. Și la ce rezultat ar ajunge când ar refuza aceste joncțiuni. Rezultatul economic ar fi că mișcarea și productivitatea liniilor noastre va fi mai mică, și fiind mai mică pe toată linia până la Vârciorova, Camera, nu numai că nu ar

face nici o economie, din contră, ar încărcă bugetul Statului cu plata mai multor anuități.

Este adevărat că nu s'ar înscrie în buget anuitățile noilor linii; dară nici s'ar scădea bugetul cu profitul ce ar fi adus acele linii, când s'ar fi cerut.

Calculând dar bine, veți vedea că nu îmbogățiți țara, nefăcând aceste joncțiuni; că din contră îngreunați tezaurul; evitați o cheltuială productivă vă lipsiți de un însemnat beneficiu; faceți în fine tocmai ca proprietarul morei, care crede că a făcut o minunată economie când nu a lucrat șoseaua care eră să întreiască venitul morei sale. (Aplauze).

Este dar constatat și pozitiv, D-lor, că făcând aceste joncțiuni, veți activă circularea întregii rețele de linii ferate; ne punem în relațiuni cu toată lumea, iară nu numai între noi; dați o mare productivitate liniei și micșorați procentele ce Statul trebuie să plătească în fiecare an pentru drumul de fer ce'l avem.

Am să vin la o altă ordine de idei, avem să vedem dacă nu sunt oarecare puncte importante care trebuie să fie luate în considerație, și care în adevăr să fie serioase, dacă nu sunt legitime preocupări ce trebuie să avem în vedere când votăm această convențiune? Legitime preo-

cupări sunt, D-lor și eu sunt îngrijat de dânsese, precum a fost și comitetul delegaților, care propune mai multe modificări decât s'ar fi convenit.

Astfel este, mai întâi, acea modificare a majorității delegaților ca joncțiunile dela Vulcan și Oituz să se lucreze ca drum de fer de al doilea ordin.

D-lor, această propunere nici suferă discuțiune, și dacă vă gândiți la asemenea economii, inai bine nici mai construiți drumul. Nu faceți ca acela care crede că este bun econom, când cumpără un lucru prost și 'l poartă numai două zile, în loc să cumpere un lucru bun și să-l poarte trei luni. Nu faceți într'un cuvânt ca *avarul risipitor*. Cum se poate ca un drum de fer de joncțiune pe o cale principală între două țări, care trece prin munți, și poate prin tunele, să se propună a fi lucrat ca o cale de al doilea ordin. Aceasta nu s'a mai pomenit și ar fi o anomalie ne mai auzită! Cum! ați făcut o linie întreagă de prima ordine dela un capăt al țării până la altul, și tocmai când este să ne legăm Austria prin un crâmpei, acest crâmpei să-l facem de al doilea ordin? Dară bunul simț se revoltă la așa idee! Ați micșora totodată și productivitatea liniei întregi; căci mișcarea pe joncțiune s'ar face cu mici proporțiuni; toată lumea va evita să facă transporturi pe o linie de al doilea ordin. Dară scopul nostru nu

este acesta. El este ca toată linia să se facă în condițiunile cele mai productive. Faceți-o dară în condițiuni de productivitate: căci aceasta voim și noi; și aceasta cu atât mai mult, că comitetul nu este logic când cere o subvențiune dela guvernul austriac, și tot el 'i dă în schimb un crâmpiei de linie de al doilea ordin!

Dară nu vedeți atunci că și Austria, ca și noi, nu ar atinge scopul propus, acela adică de a înlesni schimburile comerciale între cele două țări?

Sperăm dar că majoritatea comitetului nu va mai stărui în strania sa idee.

Să venim însă acum la preocupățiunile serioase ce am văzut ridicându-se din mai multe părți, și pe cari le împărtășesc și eu. Cred că vom satisface lesne aceste preocupatiuni, acum că ne-a venit în ajutor D. ministru de lucrări publice și cel de externe.

Două, în adevăr, sunt preocupările legitime ce am văzut că le simt mai mulți. Întâia care rezultă din necunoștința ce avem despre cheltuiala acestor joncțiuni, cheltuială care poate ne-ar expune la mai mari sarcini decât putem purtă.

Iată ce răspundem noi în privința acestei legitime preocupări.

În principiu, majoritatea Camerii, pentru ca să fie consecventă cu cea făcut până acum, trebuie

să admită joncțiunile, și să nu refuze cheltuelile cari se cer pentru aceasta, pentrucă ele sunt cheltueli de bun părinte de familie; prin ele se ușurează anuitățile. Aceasta este o cheltuială productivă, este o cheltuială din acelea care înavuțește pe cel ce o face. Și dacă țara a cheltuit atâtea milioane pentru faeerea liniei celei mari, nu trebuie să refuze nici cheltuiala pentru lucrarea *căpătădelor* acelei linii, care-i asigură, îi crește venitul, și adaugă avuția Statului și particularilor!

Asemenea cheltueli nu se refuză.

Însă, cu toate acestea, trebuie să mergem până la infinit? Trebuie să ne supunem într'un mod incert la un viitor necunoscut, și să luăm asupra-ne sarcini pe cari nu știm cum le vom putea purta? A doua întrebare este aceasta: intervenirea guvernului Austro-Ungar, pentru a contribui la construirea liniei noastre de pe valea Prahovei, n'ar avea inconveniente practice în afacerile noastre? Ambele aceste întrebări, D-lor, sunt foarte importante. Mai întâi, în ceiace privește intervenirea guvernului Austro-Ungar, vedeți cum se prezintă cestiunea: acest guvern a propus, că fiindcă ține mult a dotă Transilvania cu această linie, ia asupra-și a ne găsi o companie care să facă linia de joncțiune fără garanție, sau pentruca el să garanteze o dobândă de atât la sută ca venit al liniei;

guvernul nostru a admis propunerea aceasta. Comitetul delegațiilor n'a admis-o; ei propune altceva, propune o subvențiune, adică, ca guvernul Austriei să contribue cu noi pe din două pentru construcțiunea acestei linii. In orice chip, și după proiectul guvernului, și după propunerea comitetului de delegați Austria tot trebuie să contribue la construirea liniilor de joncțiune.

S'a zis: aceasta trebuie respinsă, fiindcă ar fi o blesare, o umilire în demnitatea noastră națională! Să nu exagerăm, D-lor, nimic și să nu dăm lucrurilor o mai mare importanță decât o au. Nu poate fi aci cestiune de nici o umilire. In lucrări de drumuri de fer, vi-s'a probat aci că sunt mai multe State cari au lucrat drumuri de fer și prin contribuțiunea vecinului, și acele State nu s'au găsit deloc umilite, măcar că trebuie să le presupunem și lor măcar atât simțimânt de demnitate cât avem și noi; vi-s'a dat exemplu Elveția și alte țări, cari au primit de a lucra în comun și cu mijloace financiare comune cu un stat vecin liniile lor de joncțiune. Dară că această lucrare comună s'a executat prin subvențiuni sau prin garanții de venit către compania care lucrează, aceasta este o cestiune de înțelegere; fondul rămâne același, și în fond nu există nimic contra demnității unui Stat.

Acì nu este și nu poate fi cestiunea decât de interese comerciale între două State, și prin urmare ambele părți interesate trebuie să facă sacrificii, căci ambele trag foloase. Nu dară de aceasta mă preocup eu; acì poate să existe un alt inconvenient, de o natură practică, acela al ingerinței în administrațiunea căii ferate a unui Stat străin. Acest inconvenient poate să dea naștere la dificultăți foarte serioase; prin urmare, ceiace ar fi de dorit este ca să facem drumul acesta fără să existe această puțință de control ori intervenire; și atunci neapărat trebuie să executăm lucrările numai pe comptul și în sarcina noastră. Și aceasta va fi cu atât mai bine, că, evitând neînțelegerile cu un Stat vecin, vom continuà a fi în cele mai bune relațiuni cu dânsul. (Aplauze).

Așa dară, sunt de idee că această parte a convențiunii nu poate fi admisă, și că pentru Prahova linia să se facă nici prin subvențiune, nici prin garanție dată de Statul vecin, ci prin propriile noastre mijloace, sau așa cum să nu existe nici un fel de intervenire sau control din partea Austriei.

Rămâne acum cealaltă preocupare, relativă la cheltuelile ce ar ocaziona aceste joncțiuni. Și eu, D-lor, sunt de opiniune că nu trebuie să ne expunem la viitor prea necunoscut ca să nu riscăm a ne încărcă cu niște sarcine ce nu am putea purtà.

Ce trebuie de făcut? Ce măsuri prudente trebuie să luăm spre a evita un asemenea inconvenient? Guvernul ne vine în ajutor pentru a ne da toate asigurările. El ne propune astăzi ca să fixăm noi o sumă peste care să nu se poată trece, să zicem adică în lege: autorizăm pe guvern a executa aceste joncțiuni, această mare lucrare de utilitate publică; însă să nu treacă peste cutare sumă, până la acea sumă ne dă mâna să cheltuim; mai mult nu putem.

Înțelegeți atunci, D-lor deputați, că nu mai există inconvenientul necunoscutului; înțelegeți că nu se mai poate obiecta că expunem finanțele la cheltueli mari și incerte, după cum au zis cei cari au combătut convențiunea.

Ce mai rămâne atunci din toate obiecțiunile adversarilor convențiunei? Acele pretinse obiecțiuni strategice, ați văzut că n'au nici o bază, că sunt clădite pe nisip, și să spulberă la cea dintâi suflare. Obiecțiunile financiare, cele serioase, adică acelea ca să nu expunem tezaurul la sarcine necunoscute, ați văzut că se pot înlățura fixând noi cifra certă în lege peste care ministerul să nu poată trece; și această cifră nu este nevoie a fi prea mare; căci v'a arătat D. ministru din studiile ce s'au făcut, anuitatea nu va trece peste 3 și jumătate milioane pentru cele două joncțiuni.

Și trebuie să admitem aceste cifre; căci ele provin de la oameni speciali, afară numai dacă nu vom admite cifra D-lui Manu de câte un milion pentru un kilometru.

Dacă la cifra de 3 și jumătate milioane am mai adăoga o anuitate rațională, pentru joncțiunea dela Prahova, am ajunge la suma de cinci milioane a se plăti ca anuitate pentru toate joncțiunile.

Cu modul acesta nici tezaurul s'ar încărcă, nici am fi expuși la sarcine necunoscute.

Inscriindu-se această sumă în lege, ea s'ar împărți pe câte trele joncțiuni; și astfel am isbuti să efectuăm cele mai productive lucrări, evitând singurul pericol ce exista, acela de a nu ne expune la sarcine necunoscute.

Cum ar aveà să se plătească această sumă companiilor de lucrări, ca subvențiune. ori ca garanție de venit?

Comitetul delegaților a dat preferință sistemului de subvențiune; a zis că e mai bine ca plata ce se va face de către Stat pentru executarea acestor joncțiuni, să se facă prin subvențiuni plătite odată pentru totdeauna. N'am nimic de zis contra acestui sistem. Inșă ceea ce mă preocupă este că poate guvernul să găsească companii cari să ofere mai multe avantagii dacă s'ar asigura venitul kilometric; bine ar fi atunci ca guvernul

să fie legat? De aceea eu cred că este bine ca Camera să fixeze suma peste care guvernul să nu fie liber a trece; însă liber să fie guvernul a întrebuița acea sumă sau ca subvențiune, sau ca garanție; cred adică că ar fi mai bine să admitem ambele sisteme, și guvernul să poată adopta ori pe unul ori pe altul, după cum aceasta va fi mai în interesul țării.

Pe lângă aceasta, spre a înlătura orice inconvenient de intervenire a Statului vecin, sub cuvânt de control ori altfel, pentru linia dela Prahova, este bine a se zice anume într'o dispozițiune specială că Statul vecin nu va avea nici un drept de control asupra liniei, sub nici un fel de cuvânt.

Cu chipul acesta, D-lor, eu cred că s'ar apăra toate interese țării și n'ar mai exista nici un motiv pentru neprimirea acestei convențiuni. Și când zic aceste cuvinte, mă adresez, nu tocmai la cei ce sistematic au respins liniile de drum de fer, ci la acei domni deputați cari au dotat țara cu un drum de fer și cari sunt datori să facă acel drum de fer să fie productiv pentru țară prin joncțiunile ce trebuie să-l lege cu țările vecine. Mă adresez la D-lor și-i întreb: ce cuvânt ați mai avea pentru a vă opune la această convențiune, care, modificată precum am avut onoare a vă arăta, prin dispozițiuni adiționale relative la executarea ei,

conciliază toate interesele țării. Interesul financiar de care ne preocupăm atâta, este regulat; demnitatea națională este respectată; până și conflictele eventuale sunt înlăturate prin suprimarea art. 8.

Și pentru ca să ajungem la acest rezultat, pentru ca zisele acestea să devină lege, eu am lucrat un amendament, care să înlocuiască lucrarea ce vă propune comitetul delegaților și care are să se voteze ca dispozițiune de lege adițională la convențiune, relativă la executarea acestei convențiuni.

După ce se va lua în considerațiune convențiunea și se va primi, amendamentul propune două condițiuni, sub care are să se facă executarea.

Iată textul:

„*Executarea acestei convențiuni se face numai sub următoarele condițiuni:*

„*I. Guvernul, pentru executarea tuturor acestor joncțiuni, nu va putea înscrie în budgetul anual al Statului o sumă mai mare de cinci milioane lei, plătită ca subvențiune ori garanție pentru construirea sus menționatei linii.*

„*Această sumă se va repărți între toate joncțiunile, și guvernul nu va putea începe lucrarea pentru o joncțiune decât după ce va asigura executarea tuturor joncțiunilor.*

„*II. Art. 8 din convențiune se va aplică în sensul acesta că guvernul austro-ungar nu va*

*„putea avea nici un control, sub nici un fel de
„cuvânt, pe vreuna din aceste linii de joncțiune.*

Cred, Domnilor, că cu dispozițiunile propuse de mine prin acest amendament, se vor împăcă toate susceptibilitățile și toate interesele. Noi nu avem a ne preocupa dacă guvernul vecin va primi ori nu aceste dispozițiuni; căci dacă le va primi atât mai bine pentru noi; iar dacă nu le va primi, atunci guvernul nostru îi va răspunde, într'un mod rațional, că nu putem dispune de mai multe mijloace pentru a executa aceste joncțiuni.

D-lor deputați, eu cred că veți vota și veți primi această convențiune. Prin adaosul ce i se va face cu dispozițiunile ce propun, toate inconvenientele pier, și conștiința domniilor voastre va fi împăcată că v'ați făcut bine datoria. Eu sper că însuși guvernul Austriei va primi a executa joncțiunile cu condițiunile puse de noi; căci însuși va înțelege pozițiunea țării, care nu poate cheltui mai mult decât îi iartă puterile.

Iară această sumă de 5 milioane este suficientă pentru câte trele joncțiuni, după calculele ce ne prezintă D. ministru pentru două joncțiuni. Și această sumă, nu numai că nu este apăsătoare pentru tezaur, dar este foarte modestă în raport cu mărimea lucrărilor, este mai ales modestă, căci cheltuiala este productivă și printr'înșa avuția publică și privată are să câștige întreit.

Aşa dară, D-lor deputați, votați această mare și indispensabilă îmbunătățire ce vi se cere; ea privește numai țara; fără dânsa, creați o cauză de sărăcie pentru multe județe, și aduceți o simțită pagubă pentru teazur. Realizând aceste mari lucrări, măriți mișcarea liniilor ferate în general, ajutați comerțul, aduceți prosperitate. (Aplauze prelungite).

După închiderea discuțiunei, prindu-se la vot luarea în considerațiune a proiectului se respinge cu 49 voturi contra 45.

II

„Monitorul Oficial“ No. 57 și 58 din 3 și 14 Martie 1873.

Proiectul de lege pentru Creditul funciar român.

În ședința Camerei dela 26 Fevruarie 1873, Comitetul delegaților a prezentat raportul său referitor la proiectul de lege pentru Creditul funciar român, redactat de *B. Boerescu, George Cantacuzino și Ioan Ghika*, adoptat și adus în discuția Camerii de guvern.

Deschizându-se discuția generală proiectul este susținut în aceeași ședință de Stolojan, Agarici, C. Blaramberg, Vernescu și combătut de M. Cornea și Aslan. În ședința următoare debaterile urmează și se pronunță discursurile remarcabile ale lui P. Mavrogheni, ministru de finance, Aristide Pascal și Al. Golescu. În urmă vorbește și B. Boerescu.

B.¹ Boerescu. D-lor deputați, cestiunea este foarte gravă, foarte importantă, și adaug foarte lungă prin sine însăși, și de aceea voi căută a mă ține strict numai pe tărâmul ei, spre a fi cât se poate de scurt.

D-lor deputați, mă voiu sili a trată această cestiune dintr'un punct de vedere economic financiar, cum și dintr'un punct de vedere practic; astfel în cât onor. Adunare să fie convinsă că votând acest proiect de lege al proprietarilor asociați, va face un act eminentemente economic, și tot odată cel mai folositor în favoarea proprietăței, și va corespunde în acelaș timp la cele mai legitime sentimente naționale.

D-lor este sau nu incontestabil că proprietatea noastră imobiliară are nevoie de credit? Cred că nu este nimeni care să conteste acest adevăr; din toate părțile s'a recunoscut și s'a admis că proprietatea noastră are nevoie de credit. Fiecare și-a explicat această necesitate în diferite moduri, fiecare a găsit cauzele lipsei de credit imobiliar acolo unde a crezut că se află; însă faptul este incontestabil că proprietatea imobiliară nu are credit, căci numesc a nu aveà credit când ea este apăsată sub greutatea unei imense datorii ipotecare de care nu se poate scăpà, când ea nu găsește fonduri să se amelioreze. Proprietatea se zice că este apăsată, pentrucă la termene fixe proprietarii noștri de imobile nu pot fi în stare a plăti datoria lor, și sunt siliți prin urmare a adăogi termene peste termene, a adăogi și chiar interesele la capitalul ce-l împrumutase, și astfel datoria

ipotecară care apasă proprietatea, în loc a se ușura, merge din ce în ce crescând!

Este un discredit al proprietății când proprietarul, nu numai acela care este dator, dar chiar bunul părinte, bunul administrator, nu află fonduri suficiente pentru ca să-și poată ameliora proprietatea sa, așa în cât din venitul care-i va aduce această ameliorare, să-și poată plăti datoria. Toate aceste fapte sunt necontestabile; și acest fenomen durează la noi mulți ani. Dacă s'a făcut ceva pentru dezvoltarea unei alte averi, a fost pentru averea mobilă; căci orice ne-ar spune D. A. Golescu, prin teoriile D-sale (asupra cărora voi veni mai târziu), că plasările în fonduri mobiliare nu ar fi tocmai un act de economie și înavuțire, nu este mai puțin adevărat, că capitalurile de câțiva ani încoace, preferă a se plasa la noi în valori mobiliare. Ce s'a urmat de aci? S'a urmat că de când avuția mobilă a crescut prin creșterea valorilor fiduciare create de Stat, s'a simțit într'un mod și mai viu lipsa creditului imobiliar.

Ei bine, înaintea unui asemenea fapt pozitiv și patent, aflându-ne noi, și cu noi țara întregă, toți acei cari se ocupă de lucruri publice, ce trebuie să facem?

Negreșit, trebuie să se caute a se crea instituțiuni de credit imobiliar; trebuie să se dea acestor

proprietăți imobiliare, cari la noi joacă cel dântâi rol, cari sunt sorgintea unică și inepuisabilă a avuției noastre, trebuia să li se dea creditul de care erau lipsite.

Toți voim să le dăm acest credit, însă cum să i-l dăm? Cum să creăm această instituțiune de credit?

Să facem și noi ceea ce trebuie să facă orice om cu bun simț, să mergem în celelalte țări cari au făcut experiențe de secol, cari au făcut multiple și varii încercări în această materie. și să vedem prin ce mijloace au putut reuși să facă ca să se crească creditul proprietăților imobiliare.

Onorabilul D. Goleșcu a început prin a ne spune că noi, spre a crea acest credit, nu trebuie să fim servili imitatori, ci trebuie să inventăm.

D-lor, vă mărturisesc, că eu unul difer cu totul de opiniunea D-lui Goleșcu, și cred că în materii de finanțe, noi nu trebuie să inventăm; căci mie mi se pare un ce prea mult azardos și imprudent, când noi astăzi, în loc să imităm modul cum s'a instituit un asemenea institut de credit în alte țări, am veni și am pretinde să inventăm un sistem nou. Dară atunci ar putea oricine să vină și să ne zică: „dar sunteți siguri că invențiunea D-v. are să producă efectele la cari vă așteptați? de unde sunteți D-v. siguri că prin sistemul in-

ventat de D-v., proprietatea va dobândi creditul de care are nevoie?"

A inventa noi pe malul Dâmboviței ceea ce nu s'a făcut nicăeri, a inventa o sistemă nouă de credit imobiliar care nu se cunoșteă până acum? ei bine, ar fi o glorie pe care poate s'o poarte D. Golescu, dară de care eu unul mă sfiesc. (Aplauze).

Norocire însă, Domnilor, este că nici D. Golescu n'a inventat nimic; și când a conchis, v'a spus că patronează sistema de asociațiune a capitaliștilor! (Ilaritate).

Așă dară, nu de invențiuni este cestiunea; ci să vedem ce trebuie să facem noi? Cum trebuie să lucrăm pentru ca să putem ridica pe cât se va putea mai mult, creditul proprietății imobiliare?

Pentru a ajunge acest scop, trebuie și noi să formăm niște instituțiuni după cum s'a format în toată lumea; instituțiuni cari au produs și cari întrețin creditul imobiliar.

Am văzut, D-lor, pe ce se bazează asemenea instituțiuni; se bazează pe două sisteme: unul este instituțiunea de credit fonciar format de capitaliști asociați, și altul este instituțiunea formată prin asociațiunea formată a înșiși acelora cari se împrumută, adică a proprietarilor. Afară de aceste două sisteme, mai este și acela unic al băncii de Stat din Bavaria, care are hârtie cu curs forțat.

Acum nu erà logic și natural ca să procedăm și noi cu maturitate și să adoptăm unul din aceste două sisteme? Voiți Dv. ca să știți care din aceste două sisteme este cel mai bun pentru noi? Atunci nu aveți decât să vă uitați și să vedeți pe cari din ele experiența făcută în alte țări, le recomandă mai bine.

Astă experiență făcută în curgerea unui secol în alte țări, tot nu a putut găsi favor înaintea D-lui Golescu care preferă sistemul capitaliștilor. Inșă pentru noi toți, cred, această experiență de secol este mult, ea este o garanție prea mare de reușita aiurea. Căci, în adevăr, dacă acest sistem al asocierii proprietarilor s'ar aplică și la noi. și dacă s'ar aplică în niște condițiuni bune, apoi puteți fi siguri de reușita lui; căci nu trebuie să uitați, D-lor, că natura a înzestrat pământul nostru așa de bine, și dacă-i lipsește ceva este numai creditul, care pentru ca să-l dobândim, nu avem decât să adoptăm și la noi sistemul de credit care este un secol de când s'a înființat în Silesia, și care a produs pretutindenea consecințe foarte favorabile pentru proprietatea imobiliară.

Va să zică, iată punctele probate și necontestabile până aci. Proprietatea imobiliară a noastră, are nevoie de credit, și nu 'i putem da creditul, nu putem constitui această proprietate imobiliară,

în condițiuni normale de a putea produce decât adoptând și la noi institute cari în alte părți au dat rezultate exceleente.

Acum, D-lor, îndată ce acest principiù este admis, să ne dăm bine seama ce sunt aceste institute de credit fonciar. Nu voi face teorii, D-lor; căci cum s'a zis cu drept cuvânt, nu suntem aci a face teorii varii și cursuri de știință ci de a proba avantajile sau defectele unui sistem. Voiu face dară, numai teoriile indispensabile pentru a trata această materie. Trebuie să știm, D-lor, într'un mod pozitiv, că orice institut de credit fonciar, fie el creat prin asociațiunea proprietarilor de imobile, nu este decât un intermediar între proprietar și capitalist. Vă rog, D-lor să vă pătrundeți bine de acest adevăr, ca să nu credeți că institutul de credit fonciar, oricare ar fi el, este un împrumutător direct prin el însuși. Nu aceasta nu este; când unii vă vorbesc de capitaliști, alții de proprietari, în ambele aceste cazuri, e bine să știm că acest institut este numai un intermediar, adică că el crează titlurile fiduciare, le dă acelor cari au trebuință de bani, și aceștia găsesc pe capitaliștii cari le dă bani pe acele titluri. Eu, care am nevoie de a mă împrumuta, mă servesc cu creditul asociațiunei spre a putea găsi capitaliști cari să 'mi procure bani. Acea asociațiune a creditului

fonciar, prin titlurile ce emite, reprezintă valoarea proprietății mele, și o face să circule în mici porțiuni. De exemplu, valoarea proprietății mele fiind de o mie, creditul fonciar creează asupra ei titluri mai mici decât de cinci sute, și aceste titluri, fiind garantate în același timp prin creditul asociațiunii, prin garanția solidară a tuturor împrumutaților, acel titlu se poate plasa bine, se poate scontă bine, mai bine poate decât efectele Statului.

Aceste fapte, D-lor, sunt pozitive; știința și experiența le constată într'un mod indubitabil. Cestiunea dară, eră, pe care din cele două sisteme trebuie să 'l adoptăm și noi? A inventă un sistem nou eră inadmisibil; și ați văzut că chiar D. Goleșcu, care eră pentru invențiune, a conchis pentru sistemul asociațiunii capitaliștilor, care e foarte bine cunoscut.

Căci, cestiunea rămânea tot a se ști care eră mai avantajos; sistemul asociațiunii proprietarilor, sau sistemul asociațiunii capitaliștilor?

Iată, D-lor, cestiunea pusă pe tărâmul economic, așa cum a voit să o pună D. Aslan; voi veni apoi și la celealte considerațiuni, pe cari D-lui le-a numit naționale, și voi probă că aci interesele financiare, interesele economice trebuie a fi legate cu interesele naționale bine înțelese. (Aplause).

Așa dară, ne-am întrebat mai întâi, care din

cele două sisteme s'ar putea adopta la noi? Care e sistemul care prezintă avantajile cele mai mari?

Să examinăm :

Să luăm mai întâi sistemul asociațiunii capitaliștilor. Ce vedem în acest sistem? Vedem o asociațiune de capitaliști, adică de împrumutători; însă și aci, institutul servește tot de intermediator între proprietarii ce voesc a se împrumuta și între capitaliștii ce le dau bani. Asociațiunea nu face și aci decât să creeze scrisuri fonciare, ce reprezintă valoarea imobilului ipotecat, și sunt garantate prin fondul de garanție al asociațiunii. Institutul dă aceste scrisuri împrumutatului, și acesta le scumpează cum poate mai bine.

Dară numai aceasta face institutul? Nu! în acest sistem de capitaliști, se fac și alte operațiuni de bancă propriu zisă; se fac multe și variate operațiuni de speculațiune.

Și aceasta este natural, D-lor, căci cum voiți dară ca, un capital de mai multe zecimi de milioane, să rămână neproductiv! Cum voiți ca acționarii cari au depus banii lor să nu primească dobândă pentru acei bani? Și cum voiți ca ei să nu ceară dividendul din folosul ce ar rezulta din operațiunile acelei societăți? Negreșit că aceasta nu se poate!

Este dară neapărat ca asociațiunea să facă și

alte speculațiuni de bancă, pentru ca să poată plăti și interesele și dividendele capitalului social de garanție.

Însă împrumutații, însă detentorii de scrisuri fonciare la ce sunt expuși? Sunt expuși la toate pericolele și pagubele ce pot rezulta din operațiunile de bancă.

Așa, mai întâi detentorii de scrisuri fonciare sunt expuși la pagubele ce provin dela răii debitori cari nu vor plăti anuitățile; căci și 'n acest sistem, D-lor, pot să fie împrumutați cari să nu plătească anuitățile regulat; însă detentorii mai sunt încă expuși, cum am zis, la perderile ce pot rezulta din operațiunile de bancă.

Proprietarii împrumutați, acei cari își depun moșiile ca garanție, și iau scrisuri fonciare pentru acele moșii, la ce sunt expuși și ei? Sunt expuși la aceasta că au să poarte și plata interesului capitalului care servește ca fond de garanție, că au să mai poarte și plata de dividende care are să se împartă acționarilor cari au format capitalul de garanție.

Să vedem acum ce găsim în sistemul celalt al asociațiunii proprietăților? Aci vedem ceva foarte simplu și natural; și nu poate fi altfel în acest sistem care este cel primitiv, care se numește: *sistemul părinte*. În acest sistem toți proprietarii

cari au nevoie de credit, formează între dânsii o asociațiune și 'și zic: aide să mobilizăm proprietățile noastre, făcând titluri fiduciare care să fie garantate prin ipoteca specială a fiecărui debitor, și prin ipoteca colectivă a tuturor coasociaților. Acele titluri, acele scrisuri fonciare, fiind așa garantate, lesne se găsesec capitaliști cari să le cumpere, să le sconteze.

Așa dară, același mecanism există aci ca și în celălalt sistem, și ceiace nu există în celalt, este că aci asociații nu au să plătească dobânzi, nici dividendele nu le împart cu alții. În adevăr, în în acest sistem, dobânzi nu sunt de plătit, pentrucă nu există capital în numerar ca fond de garanție, și prin urmare cel ce se împrumută nu poartă și sarcinile cari ar rezultă din acele dobânzi.

Apoi un alt imens avantajiu este acela că, măcar că această asociațiune nu are de scop speculațiunea, cu toate acestea, ea poate să facă să se producă {orarecari beneficii. Aceste beneficii între cine au să fie ele împărțite? Negreșit că numai între coasociații cari formează asociațiunea și cari sunt și împrumutați. Astfel că acei ce vor fi coasociați, având să împartă nunai între ei dividendul beneficiilor obținute la finele anului social, când debitorul va veni să plătească anuitatea, i se va scădea din anuitate ceiace el este în drept să

primească ca beneficiu. Incât dacă de exemplu, sarcina lui, dacă datoria lui va fi de 10, nu este de mirare ca această sarcină să-i fie scăzută cu 1, 2 ori mai mult, după cum dividendul va fi mai mare ori mai mic.

La asociațiuni de capitaliști, debitorul nu poate fi ușurat de primirea acestor beneficii, căci el nu ia parte la dividende.

Așă dară, D-lor, când noi am văzut aceste fapte, când le-am constatat, și când ele sunt cunoscute de toți și constatate de toți, cum mai putem ezită ca să nu alegem, să nu preferim sistemul asociațiunii proprietarilor?

D. Golescu numește aceasta a aveà idei preconceptuate! D-lui se teme ca Adunarea să nu judece prin ochii și mintea acelora cari au luat inițiativa și între cari mă fălesc a fi și eu unul!

Cu alte cuvinte, d. Golescu ne-a cam acuzat pe noi, căci sprijinim sistemul din proiectul în discuțiune, sistem în favoarea căruia avem, putem zice, experiența Europei întregi, că am venit cu idei preconceptuate, ca când nu am puteà zice noi și D-lui, și D-lor, cari susțin celalt sistem al asociațiunii de capitaliști, că și D-lor au venit cu idei preconceptuate! (Iaritate, aprobări). Dară, D-lor, să lăsăm deoparte aceste pretențiuni de idei preconceptuate și să vedem dacă fundat este argumentul

adus de mai mulți oratori cari au combătut proiectul de față, când ne-au recomandat așteptarea, când ne spun că în Franța discuțiunea creditului fonciar a ținut 10 ani, și că nu trebuie să-l înființăm la noi în pripă.

Mai întâi, D-lor, să ne aducem aminte această veritate banală, că cel care merge în cap, acel care deschide drumul, are o misiune mult mai grea decât acela care vine pe urmă și găsește drumul bătut. Dacă această veritate am aplica-o la cestiuni financiare și economice, v'aș întrebă, dacă alte națiuni au făcut zecimi de ani, timpuri îndelungate experiență, urmează din aceasta oare că noi nu trebuie să profităm de loc dela experiența acelor națiuni, și să punem și noi aceleași zecimi de ani, acelaș timp îndelungat spre a rezolvă o cestiune economică cum este aceasta? (Aplauze). Ce raționament este acesta? Înțelegeți, D-lor, că un asemenea sistem de amânare, de așteptare, nu poate fi decât venirea ruinei; căci tot așteptând, avem timpul să ne ruinăm. (Ilaritate).

Și apoi, D-lor, să nu credeți că statele de care s'a zis că au așteptat atât de mult, au așteptat tocmai atât de îndelung cât s'a arătat.

În Franța, care s'a adus de axemplu în privința aceasta, în adevăr, creditul fonciar s'a discutat pentru prima oară la 1842, dară dela 1842 și până

la 1852, oare credeți, că s'a discutat neconținut? Nu prea atât. S'a mai discutat încă odată pe la 1848, și în fine la 1852 a fost în adevăr discuțiunea cea serioasă, când s'a și votat instituțiunea.

Apoi la noi chiar această cestiune este oare atât de nouă pe cât se susține de unii? Este oare adevărat că acest proiect ar fi o surprindere, în cât să se pună înainte ca argument de unii că s'ar voi ca acest proiect să se voteze în pripă, nestudiat? Acest argument nu'l pot lua altfel decât ca un mijloc din partea onor. D-ni deputați, spre a indispune pe adunare, spre a face pe unii deputați să voteze contra, ca să nu se creadă că au fost surprinși, neștiind ce votează. Dacă așa e faptul D-voastră știți că dela 1862 încă, s'a agitat la noi cestiunea creditului fonciar; să nu uitați că încă dela 1869 s'a dat în Cameră un proiect în această privință, un proiect prezentat de chiar onor. D. Golescu, care erà atunci coleg cu mine a ministerul finanțelor, și acel proiect erà după sistemul capitaliștilor, erà al D-lui Hertz. (Aplauze).

Și așa, D-lor, dacă este vorba de paternitate dacă D. A. Golescu a avut aerul d'a ne atribui nouă onoarea paternității pentru proiectul de față de ce să nu aibă și D-lui acelaș amor pentru proiectul D-lui din 1869? (Aplauze). Dar eu nu știu, cum sunt sigur că nu ține nici D-sa la ase-

menea paternității, și ținem la rațiune. Sunt 4 ani de când se ocupă Camera de această cestiune; acum, o pot mărturisi, sunt cel mai fericit că nu s'a votat anul trecut; căci încă nu avusesem timpul să studiez cestiunea destul de bine; dară de atunci am studiat-o, și cu mine au studiat-o mulți alți D-ni deputați. Dară iarăși mulți încă nu au studiat-o, și de aceea nu mă mir când văd că unii o combat, fără măcar să-i atingă, fondul cum este de exemplu D. Cornea.

Nu mai vorbiți de amor propriu, nici de paternitate, ci probați că sistemul D-v. este cel mai bun. Noi mărturisim, că cât despre proiectul nostru, inventatori nu suntem. Acest proiect dacă este rău sau bun, nu avem nici meritul, nici răspunderea invențiunii; ci, în modestia noastră, am crezut că ce avem mai bine de făcut este să mergem pe aceeași cale bătută pe care a mers și alte țări. Dacă vom fi greșit, denunț de complice și pe onor. ministru de finance care ne-a dat tot concursul și ne-a procurat multe acte, între altele chiar legea institutului din Petersburg, și dela Cherson.

Istoricul dară al proiectului proprietarilor. vedeți că este simplu și modest. Voiți să știți dacă este bun ori rău? Să-l discutăm și să ne ținem pe tărâmul faptelor numai, și să aduceți ca și mine

probe spre a-l combate. Să-mi permiteți să mă serv în curentul discuțiunei mele, și cu autorități din țara noastră, cu autoritatea D-lui Manolake Kostaki. Veți vedea că D-sa îmi va veni foarte mult în ajutor spre a proba că cel mai bun sistem este acel al asociațiunei proprietăților. (Aplauze).

Manolake Kostaki, ministru de justiție. La rândul meu aveți să mă aplaudați și pe mine.

. *B. Boerescu.* D. Manolake Kostaki, în raportul D-sale remarcabil din anul trecut, se ocupă de avantajile sistemului creditului fonciar Tratează însă și de origina acestui credit; origina face mult, căci probează și calitatea; și acest fapt este adevărat nu numai în lumea fizică, dar și în cea morală. Așa, vorbind de pozițiunea oberată în care se aflau proprietarii din Silesia (Prusia), acum 100 de ani, iată cum ne arată D. Manolaki Kostaki Iepureanu că se nascu creditul fonciar:

„In așa împrejurări, zice raportul D-sale, proprietarii cei mari, a căror poziție eră mai puțin compromisă, ceruse autorității de a se asocia într'un mod solidar, și de a putea emite și împrumută cu titluri ipotecare ale societăței pe proprietarii ce voiau a se împrumută, etc.“

Vedeți, D-lor, că acest fapt este foarte adevărat cum il constată D. Iepureanu, adică că origina acestor institute a fost în acele țări unde

s'au găsit proprietarii apăsați; și cel mai natural remediu care l-au aflat la apăsaarea lor, a fost de a se asocia pentru a garanta mutual averile lor. și a-i crea creditul. Aceste asociațiuni sunt dară născute din necesitatea pozițiunii celei grele a proprietarilor; prin natura lucrurilor chiar s'au format aceste institute; și ceea ce constituie proba cea mai evidentă a calității lor binefăcătoare, este că au reușit, și au reușit pe deplin.

Această reeșită a asociațiunilor de proprietari o constată tot D. Iepureanu, prin raportul D-sale din anul trecut. Iată cum o constată:

„Insemnătatea transacțiunilor rezultatele atât de favorabile *obținute putem zice imediat*, pe cât a surprins pe oameni de știință, pe atât a fost un îndemn suficient pentru guvernul Prusiei și celelalte State din Germania pentru a înmulți asemenea institute; și astfel creditul fonciar și creditul agricol constituite la început numai pentru proprietatea mare, se răspândise prin toate comunele sătești.“

„Eșaminând acum rezultatele obținute, să ne explicăm cauzele *primirei cu atâtea favor* a acelor obligațiuni de către capitaliști, etc.“

Și D. Iepureanu continuând arată cauzele pentru ce scrisurile fonciare s'a primit cu fa-voare de capitaliști.

Așa dară observați, D-lor, că însuși D. Ie-

pureanu constată că rezultatele imense și imediat dobândite de asociațiunile de proprietari, au surprins chiar pe oameni de știință; prin urmare ce mirare ar fi să surprindă și pe D-nii Aslan și Cornea care au combătut acest proiect cu atâta căldură.

Mai observați că D. Iepureanu constată că s'a primit cu mare favoare obligațiunile acestor societăți de către capitaliști.

Așa dară, este just, este important ca Camera să ia notă că toți recunosc că acest sistem a reușit pretudindenea pe deplin.

D. Golescu s'a mărginit numai a afirmă că sistemul asociațiunii capitaliștilor este cel mai bun; că acolo este un capital care garantează scrisele fonciare; D-lui ne îndeamnă să preferim acest sistem.

Mai întâi, întreb pe D. Golescu, și pe ceilalți cari sunt de aceeași opinie, cari sunt cuvintele precise și practice cari le-au expus înaintea Adunării, pentru ca ea să înlătore un proiect susținut de comitetul delegaților și susținut de guvern care l'a înaintat Adunării, și să primească sistemul D-lor? Și când vorbesc de guvern, nu trebuie să uitați că vorbesc de guvern in general; căci nu sunt ținut a cunoaște opiniunile individuale ale fiecărui ministru; pentru mine este destul a cu-

noaște opiniunea guvernului prin ministrul care a prezentat Camerei mesagiul Domnesc cu acest proiect de lege.

D. președinte al consiliului: Nu este nici-o opinie individuală.

D. ministru de culte și D. ministru de justiție: Toți ținem la proiect.

B. Boerescu: Atât mai bine; și fiindcă acest fapt este pozitiv, trebuiă și mai mult să mi se arate cuvintele practice și pentru care acest sistem de asociațiune ar fi mai rău pentru proprietari, și că nu ar produce efectele dorite.

D. Golescu însă ce a arătat? A făcut o statistică savantă de toate instituttele de credit din Europa; ne-a spus în ce an s'a format cutare institut și câte obligațiuni a emis. Dară în ce ne-a convins cu aceasta? Ne-a convins că aceste institut de credit au funcționat și funcționează foarte bine, și că emit multe obligațiuni. Dară ca să judecăm de binefacerile acestei emisiuni, trebuiă *D. Golescu* să ne spună și ce datorie ipotecară a stins în fiecare Stat institutul? căci după această mai ales se judecă meritul său.

Dară *D-sa* nu ne-a arătat ce parte de datorie s'a stins; ne-a spus numai că în Franța datoria ipotecară eră de 8 miliarde, și s'a emis scrisse fonciare numai de 2 miliarde.

Așă este; dară prin aceasta se probează că proprietatea a rămas încărcată cu alte 6 miliarde.

Nu știm dacă și în Silesia proprietatea a rămas încărcată tot în aceeași proporțiune; căci D. Golescu ne-a spus numai că în Silesia s'au emis scrise domeniiale numai de vre-o 400 milioane; dară trebuiă să știu care era datoria ipotecară, pentru ca să vedem cât a stins-o acest institut.

Așă rezultate practice trebuiă să ne arate D. Golescu spre a ne convinge.

Voci: Așă este.

B. Boerescu: Acestea însă nu ni s'au arătat. S'a zis numai de D-lui, bazându-se nu știu pe ce fapte, că estimațiunea fiind nodul gordian, numai în sistemul asociațiunii capitaliștilor, ea se face sinceră și mai sigură. Aș rugă pe D-sa să spună pe ce fapte bazează această afirmațiune? Il pot asigura că D. Royer din contra ne spune că tocmai în asociațiunile de capitaliști expertizele nu sunt cele mai sigure. Și pentru ce?

Pentru că, în aceste societăți fiind operațiuni de specule, de câștig, consiliul de administrațiune primește cu mai multă înlesnire estimațiunile decât la asociațiunile de proprietari, unde nu există speculațiune. Rațiunea, bunul nostru simț, ne spun că într'un sistem unde speculațiunea joacă un mare rol, mai ușor se pot face estimațiunile de către

celelalte societăți, decât în sistemul asociațiunii proprietarilor, unde nimeni nu-și propune a beneficia din mulțimea operațiunilor.

Apoi, dacă nu ar fi nici aceste cuvinte, întreb pe D. Golescu, pe ce fapte s'a bazat când D-sa a afirmat aceasta? Căci faptele dovedesc contrariul. Faptele dovedesc că la asociațiunile proprietarilor, estimațiunile se fac foarte bine, de vreme ce aceste societăți au răușit atât de bine pretutindenea.

Dacă estimațiunile s'ar face rău în asociațiunile de proprietari, întreb, cum ele ar fi putut există de o sută de ani în Germania și în alte părți, și ar fi prosperat atât de mult?

Va să zică cuvântul estimațiune nu poate fi un motiv care să determine pe Adunare a da preferință sistemii asociațiunii capitaliștilor.

D. Golescu a mai adăogat că sistema de asociațiune a capitaliștilor, este de preferință; căci ea s'a adoptat în Franța și în alte țări, și ar fi trecut și în America.

D-lor, se poate face și un studiu comparativ spre a se vede cam în câte State se află adoptat sistemul rancez; ceea ce știu este că chiar în opera D-lui Josseau, se vede, în mai mult de o pagină preferința acestui însemnat autor, pentru sistemul german. Mai știu că în Europa mai că nu este gustat sistemul francez.

Vedeți, de exemplu, Rusia, care a adoptat cele mai noi sisteme, ea nu a dat preferință sistemului capitaliștilor, ci sistemului german. Asemenea și în alte State. Nu știu ce se va fi urmat în America.

Dară, D-lor, să lăsăm aceste noțiuni statistice. Eu vă zic că singură rațiunea noastră este suficientă spre a vedea care din cele două sisteme este mai bun. Probatu-ne-au oratorii, cari au vorbit în favoarea creditului format de capitaliști, că nu există inconveniente cari le-am arătat noi la început? Că împrumutații nu au pozițiunea mai greă din cauza sarcinei interesului și dividendului capitalului. Că nu există mai multe șanse de pierderi din cauza pericolelor la cari expun operațiunile de bancă? Nimic din acestea nu s'a probat; s'au făcut numai simple afirmațiuni.

Să mai venim acum la alte obiecțiuni; fiindcă mai înainte vom răspunde la obiecțiuni, și apoi venim la punctele importante de examinat, cum sunt creditul scrisurilor fonciare și unitatea asociațiunii.

D-lor, ați văzut cum onor. D. Aslan a procedat, spre a vă lumina. D-lui a tratat cestiunea într'un mod pasionat, și a formulat ca argumente numai cestiuni personale. Asupra mea mai ales a căzut focul mâniei D-lui; mai eră să arunce

ostracismul asupra mea, cum era să-l arunce D. Lascar Costin!.. Dară atunci D. Costa-Foru intervenind, n'a scăpat, iară acum D-lor mă lasă singur expus la toate mâniile D-lui Aslan!.. (Ilaritate).

Ei, D-lor! în ceiace mă privește personal, pozițiunea mea este așa de comodă! căci eu sunt un om care în viața mea nu am făcut nici o luptă pe care să nu o pot mărturisi în public. Aceasta e marea forță morală a unui om!

Crede dară D. Ceur Aslan, că mi-a făcut în cevă rău când D-lui a insistat a spune că sunt dintre inițiatorii acestui proect?

Dară eu îi multumesc de astă declarațiune, și mă fălesc chiar că am fost dintre acei inițiatori. (Aplauze).

Da, D-lor, am fost și sunt mândru că am putut. împreună cu alții, să contribuesc și eu la dezvoltarea spiritului de asociațiune între Români. (Aplauze).

Și dacă nu ați permite unui deputat ca să ia parte, și să lucreze și el la dezvoltarea acestui spirit de asociațiune, sau ca membru în consiliul de administrațiune, sau ca inițiator, nu ați face cu aceasta cel mai mare rău țării, și nu ați lipsi-o de concursul oamenilor cari i-ar putea da cele mai mari sacrificii? (Aplauze).

Sunt dară interese superioare, de ordine morală, cari fac adese pe un cetățean ori deputat să lucreze. Și acest interes l'am avut noi în vedere când am luat inițiativa formării creditului fonciar... Și cred că și D. Aslan tot de aceste interese a avut intențiunea de a vorbi când ne-a făcut severile D-lui muștrări. (Ilaritate). Căci D-lui știe — și toți autorii sunt de această opinie, că 'n această asociațiune de proprietari, nu există speculațiune, și neexistând speculațiune, nu poate să existe speculatori.

N. Aslan. Dară la Banca de scont și circulațiune?

B. Boerescu. Voi vorbi mai târziu și de aceasta; dară de acum vă pot declară că mă laud că am fost unul din accia cari am conlucrat ca tot prin Români să se facă și această mare instituție națională, banca de scont și circulațiune. (Aplauze).

Așa dară, D-lor, vedeți că argumentele *ad hominem* ale D-lui Aslan nu sunt convingătoare. Iară dacă prin aceste argumente a avut D-lui cea mai mică tendință ca să vă micșoreze încrederea și să vă facă să bănuiți măcar dezinteresarea și curățenia eugetelor noastre, s'a înșelat iară foarte mult, și de loc n'a isbutit; căci moralitatea nu se dărâmă prin aluziuni. Fie sigur D. Aslan că nu

cade puțina bună reputațiune ce am și reputațiunea de onorabilitate a tuturor bărbaților cunoscuți cu cari am conlucrat, ca D. președinte al nostru, D. Iorgu Cantacuzino, D. George Vernescu, D. Ioan Brătianu, D. Ioan Ghica și alții, a căror onorabilitata este atât de cunoscută. (Aplauze). Prin urmare, asemenea mijloace de convinșiune să le înlăturăm cu totul: să nu ne mai ocupăm de ele; ci să ne ocupăm numai de argumentele aduse în critică la acest proiect.

Onor. D. Cornea a început prin a mulțumi cu un ton solemn de modest, proprietarilor de inițiativa ce au luat! Iară bine că am provocat cel puțin mulțumirile D-lui Cornea, deși știam că înainte numai suveranii obișnuiau să mulțumească astfel. (Ilaritate). Dară nu face nimic! D. Cornea cel tânăr, D. Cornea junior, cum am zice, mulțumește tuturor proprietarilor de inițiativa ce au luat. Dară pentru ce a mulțumit? ca să le respingă toată lucrarea ce au făcut! (Ilaritate). În adevăr, mulțumirea D-sale este foarte măgulitoare pentru proprietari; dară ea este foarte puțin satisfăcătoare pentru interesele lor. Mai bine ar fi făcut să le mulțumească mai puțin și să le dea mai mult.

Și pentru ce D. Cornea respinge creditul prin asociațiunea proprietarilor? V'a spus-o; pentru un singur cuvânt: că pe câtă vreme creditul public

nu va fi bine stabilit, și pe câtă vreme nu se va scădea dobânda prin o bancă de scont și de circulațiune, pe atât timp această asociațiune nu va produce nimic! Se apropie adică de opiniunea D-lui Moruzi care voește, sau ca guvernul să garanteze toate scrisurile fonciare, sau să înființeze mai întâi banca de circulațiune.

Dară, D. ministru de finanțe spuse că nu este încă oportun a înființa banca de scont.

Dară atunci care este pozițiunea proprietarilor?

D. Cornea, ca și D. Golescu. nu voește asocierea proprietarilor, pentrucă creditul public nu este bine stabilit, pentrucă nu se poate cunoaște bine rezultatele cari ar dà această instituțiune. D. Moruzi ca și D. Cornea, cer ca să se înființeze mai întâi banca de scont spre a se stabili creditul. Dară D. ministru nu este de aceeași opiniune; dară ce facem atunci?

Iată pozițiune curioasă; măcar că toți constată că creditul proprietăței este căzut, măcar că toți recunoaștem că răul există, însă tot noi, pentru un cuvânt ori altul, am conchide să nu facem nimic pentru a încetă discreditul proprietăței! (Aplauze).

S'au mai produs niște argumente care n-au fost *ad hominem*, cum să scrisurile fonciare nu o să aibă credit, că nu este drept a se silii proprie-

țării să fie asociați într'un mod solidar; că a admite unitatea asociațiunii ar fi a dispune de voința lor printr'o lege, etc. Eu, D-lor, ca să nu obosesce onor. Adunare voiu reuni și voiu răspunde la toate aceste cestiuni deodată; examinând adică și punctele esențiale ale proiectului.

Ne vom ocupà dară mai întâi de scrisurile fonciare, despre natura și creditul ce pot aveà ele.

Voiu căută a explicà bine în ce constă acel pretins privilegiu. adică trebue admisă pluralitatea sau unitatea institutelor; și vom vedea în ce această cestiune economică este și cestiune națională.

Mai întâi, D-lor, răspund aceluia care au combătut creditul scrisurilor fonciare, că toate obiecțiunile care se raportează la scrisurile fonciare ale asociațiunii proprietarilor, cu atât mai mult cuvânt se pot raportà la scrisurile asociațiunii capitaliștilor; căci aceleași fenomene economice există în ambele cazuri încât privește natura literilor de gagiu.

S'a insinuat că scrisurile capitaliștilor ar aveà mai mult credit, fiindcă fondul lor de garanție este în capital numerar. Inșă eu răspund că fondul de garanție al proprietarilor este și mai mare și mai solid; căci el se compune din toate ipotecile proprietarilor împrumutați, și pentrucă acest fond nu este expus la pericolele actelor de bancă

de speculațiune. Prin urmare, în asociațiunea proprietarilor, scrisurile fonciare au o și mai bună bază, căci au mai solid fond de garanție.

Și cum ar putea fi altfel? Când Dv. aveți un institut de credit care emite scrisuri fonciare, cari sunt bazate nu numai pe ipoteca celui împrumutat, ci și pe ipotecile tuturor împrumutaților, cum credeți Dv. că asemenea scrisuri să nu aibă un credit însemnat și să nu se poată scormpa în cele mai bune condițiuni?

Dovadă că așa o să fie este că în Germania asemenea înscrisuri ale proprietarilor au avut totdeauna creditul cel mai mare.

Iată ce zice despre aceasta D. Josseau autorul cel mai acreditat în această materie:

„Capitalurile pentru dânselă abundează, și literile de gașiu s'au negoțiat totdeauna cu un scormpt mai avantajos tuturor celorlalte valori și anume valorilor Statului“.

Cum vedeți, D. Josseau nu se mulțumește numai cu afirmațiuni, vine cu fapte care constată că scrisurile fonciare din Germania au avut scormptul cel mai bun, chiar superior fondurilor publice.

Va să zică baza lor eră sigură de vreme ce s'au scormptat și se scormptează așa de bine. Care este cea bază? ipoteca împrumutului, ipoteca tuturor împrumutaților solidari.

A! ni se obiectează, dară această solidaritate este gravă și ea s'ar impune proprietarilor!

D-lor, neconținut s'a cătat să vă amenințe dela înălțimea acestei tribune cu pericole la care ar expune pe împrumutați această solidaritate! D. Cornea a zis: nu e destul că dați împrumutului bani scumpi dar îl mai expuneți și la o solidaritate cu toți ceilalți?

Mai întâi, D-lor, oricare instituțiune de asemenea natură trebuie să fie bazată pe solidaritate. Acesta este un element esențial al său de care nu se poate lipsi în nici un mod.

Dară să vedem, solidaritatea aceasta este în adevăr un pericol, și dacă cu adevărat se impune proprietarilor? Ce este solidaritatea? V'am spus'o: este răspunderea mutuală a proprietarilor, în caz când anuitățile nu s'ar plăti de către debitorii cei răi. și când s'ar slei și fondul social și cel de rezervă spre a plăti acel deficit.

Ni s'a zis de un orator, că, când ar fi să se aplice solidaritatea, adică să se facă contribuția între societari aceasta ar fi lichidare. Mare eroare. Ce are a face lichidarea cu solidaritatea?

Intr'un caz dat o contribuțiune s'ar face între toți asociații, pentru a slăbi niște deficite ce s'ar ivi în casa socială. Apoi acest caz seamănă el cu acela când se vinde toată starea societății, când ea se desființează, când adică se lichidează.

Apoi, D-lor, nu este bine ca asupra unor asemenea fapte să consultăm și istoria? Căci dacă menționăm statistica, este ca să tragem dintr'însa concluziuni practice iară nu pentru plăcerea de a face discuțiuni academice. Ei bine luând istoria societăților din Germania, ia să vedem cum proprietarii au fost expuși să plătească în asemenea cazuri, să vedem adică ce pericol a eșit din solidaritate.

Să întrebăm tot pe D. Josseau, o autoritate atât de mare, care s'a ocupat cu studiile făcute în Germania de către guvernul francez.

Iată ce vă spune D-lui (vol. I pag. 229):

„Răspunsabilitatea mutuală a împrumuturilor produce în Germania două excelente efecte: întâi, ea inspiră încrederea capitaliștilor și favorizează astfel circulațiunea scrisurilor fonciare, apoi ea crează între asociați o privighere reciprocă care devine o garanție pentru sinceritatea estimățiunilor. Se adaogă însă că această sinceritate a rămas până acum literă moartă, și că nu este un singur exemplu, după știința noastră, ca să se fi exercitat de către societate o urmărire contra unui proprietar liberat de propria su datorie prin plata tuturilor anuităților“.

Apreciați, D-lor, aceste importante adevăruri arătate de D. Josseau; vedeți cum ne spune că în Germania fiecare asociat este un controlor asupra

sincerității estimățiunilor; că până acuma, de când aceste societăți există acolo, nu s'a văzut nici un recurs pornit din societate contra unei proprietăți pentru aplicarea solidarității la el. Și pentru ce aceasta? Din cauza excelenței creditului care au scrisurile fonciare.

Apoi când creditul acestor hârtii în Germania este așa de bine stabilit, nu înțeleg pentru ce același institut, transplantat la noi, n'ar produce același efect, când noi l'am îngrădi cu aceleași bune garanții? De ce să avem idee fixă că nu va reuși? Dară atunci ce asigurare îmi dați D-voastră că instituțiunea capitaliștilor propusă de D-v. va reuși mai bine? (Aplauze).

Dacă din neîncrederea D-v. înși-vă faceți o dogmă financiară, de ce această incertitudine nu o aplicați și la sistemul capitaliștilor? (Aplauze).

Dară vă temeți de expertiză? Apoi nu vedeți că mutualitatea, reciprocitatea de interese, face că estimățiunile sunt mai sincere în sistemul proprietarilor decât în al capitaliștilor? Pe de altă parte, aceasta e o cestiune mai mult de administrațiune. Se vor aplica și la noi toate acele mijloace cari se aplică și în Germania, spre garanția sincerității acestor estimățiuni.

Dacă căutați sinceritatea expertizelor proprietăților ce au a se ipotecă, apoi, cum prea bine zice

D. Josseau. o găsiți tocmai la societățile de proprietari, căci din cauza solidarității coasociaților, toți sunt atentivi, și se controlează reciproc. Dacă la noi s'ar face, de exemplu, ca în fiecare district să fie câte un comitet compus din câțiva proprietari debitori, cari să-și dea opiniunea asupra evaluării unei proprietăți din acel județ care se ipotecează, și sub reserva aprobării comitetului central, nu înțelegeți D-lor, că aceasta ar fi, pentru a asigura sinceritatea estimațiunilor ce se vor face o măsură foarte eficace? (Afirmări).

Dară, ca această măsură, se mai pot găsi altele.

Temerea dară aceasta, nu este întemeiată, și dacă ar fi întemeiată, întrebăm: ce garanție ni se dă că cu sistemul institutelor compuse din societari capitaliști s'ar face estimațiunile mai bine?

Acum vin, D-lor la celălalt punct important la pluritatea sau la unitatea acestui institut. Aci cestiunea devine și mai dificilă, căci avem și pe guvern în contra noastră. D. ministru ne-a zis: primim luarea în considerațiune a acestui proiect însă cu reserva concluziunilor noastre din expunerea de motive, adică cu pluralitatea institutelor.

D-lor, spre a examina bine cestiunea aceasta, trebuie mai întâi să vedem în ce constă ea. Întreb dară pe guvern, pe D. ministru să fie bun a-mi

spune ce înțelege D-lui cu pluralitatea de institute! Înțelege să fie pluritate chiar de sisteme, adică să poată coesista deodată institute de ambele sisteme, adică pe lângă creditul fonciar de proprietari să primiți creditul asociațiilor capitaliști?

Gr. Kostaki. De ce nu?

B. Boerescu. Intreruperea D-lui Gr. Epureanu mă îngrijește. (Ilaritate).

D-lor, după expunerea de motive a ministrului, după cum s'a înțeles din discuțiuni, chestiunea s'ar mărgini în aceasta: dacă trebuie unitate ori pluraritate, în același sistem; dacă să fie o singură asociațiune de proprietari sau mai multe.

Asemenea, pe cât cunosc desbaterile comitetului delegaților, și pentru aceasta D. raportor e aci să spună, unanimitatea delegaților s'a pronunțat tot în sensul ca să existe un singur sistem, acela al proprietarilor; iar asociațiunile pot fi una sau mai multe, însă numai de același sistem.

În expunerea sa de motive, iată parte din conclusiunile D-lui ministru:

„I) *Aprobarea stabilirii creditului fonciar în țară pe baza principiului asociațiunii directe și a garanției mutuale a proprietăților teritoriale și de imobile, fără privilegiul exclusiv*“.

Apoi la art. 5 iată ce se zice:

„II) *Guvernul să fie autorizat a aprobà ac-*

tele de asociațiune și statutele celorlalte asociațiuni de proprietari, când i s'ar prezentă cereri, fără intervenirea Corpurilor legiuitoare“.

Din aceste concluziuni ale D-lui ministru de finanțe, oricine este în drept a induce că și D. ministru nu s'a ocupat în realitate decât numai de unitatea sau pluralitatea asociațiunilor, însă numai în sistemul proprietarilor. Nu știu dacă exprim în destul de esact cugetarea guvernului; și ași dori ca D-nii miniștrii să-mi spună de mă înșel!...

Chestiunea, D-lor, este foarte importantă, căci dacă în cugetarea unora din D-v. ar fi că prin pluralitate se înțelege a se admite tot felul de societăți cu diferite sisteme, adică și de proprietari și de capitaliști, apoi atunci mai bine ar fi să respingeți dela început creditul proprietarilor, căci i-ați da o naștere așa cum să moară îndată. Și aceasta pentru un cuvânt prea simplu.

În adevăr, în asociațiunea de proprietari nu este speculațiune; acolo nu se speculează nimenea spre a profita, este mai mult o înlesnire de credit ce proprietarii își fac reciproc între dânșii.

Îndată ce permiteți ca, în aceiași localitate, alături cu institutul proprietarilor, să se institue o instituțiune de credit prin capitaliști, înțelegeți ca un sacrificiu de câteva sute de mii de franci ar fi destul pentruca să se creeze un scont factice scri-

surilor lor fonciare spre a face să cază acela al proprietarilor! (Aplauze). Și apoi va pune iar scutul unde le va conveni spre a se despăgubi de sacrificiul făcut în câteva luni.

Prin urmare, Domnilor, dacă dorim cu sinceritate stabilirea la noi a creditului fonciar prin asociațiunea proprietarilor, trebuie să punem chestiunea numai dacă asemenea asociațiuni trebuie să fie mai multe sau una singură.

D-lor, s'a vorbit foarte mult și s'a pronunțat foarte des cuvântul de *privilegiu*, de *monopol* în această chestiune. Ei bine, precum însuși D. ministru de finanțe ne-a spus, viu și eu să repet că în această chestiune nu este vorba nici de privilegiu, nici de monopol.

Vă rog, D-lor deputați, să binevoiți a examina bine această chestiune; căci dacă veți admite ideea greșită că aci ar fi un privilegiu, înțelegeți câte consecințe se pot trage dintr' aceasta! La câte invocări se poate da loc în favoarea libertății comerțului! Cât de mult se pot plânge proprietarii, cum i-au plâns D. N. Aslar, că li-se impune, un jug fără voia lor! etc., etc.

Este însă adevărat că poate fi vorba aci de privilegiu? Nu. Indată ce este o asociație de proprietari, nu poate fi vorba nici de privilegiu, nici de monopol, pentru cuvântul simplu ce s'a zis că

aci nu este nici un act de speculațiune. Cum dar și cui i-se poate da privilegiu sau monopol, când nu este nimeni de speculat?

Cum! ați numi D-v. monopol dreptul ce l-ar avea proprietarii de a se asocia împreună, de a emite titluri asupra proprietăților lor, și de a le scontă în modul cel mai avantajos? Aceasta s'ar chemă privilegiu, s'ar chemă monopol? Apoi atunci numiți privilegiu chiar dreptul de proprietate! (Aplauze).

Spuneți că dreptul de proprietate este un privilegiu; căci ce susținem noi este o consecință directă a dreptului de proprietate.

Această chestiune, D-lor, a fost în dezbatere și în alte State: așa în Franța, ea s'a dezbătut la 1852, când s'a instituit creditul funciar. Din acele dezbateri vedem că privilegiul se poate zice că are institutul numai când este vorba de institute de capitaliști, de institute adică cari fac acte de speculațiune.

Din aceasta am văzut că unii dela noi au conchis că privilegiul este un ce de esență, este o condițiune indispensabilă a instituțiunii de capitaliști. Ei bine, aceasta nu este toamai exact. Privilegiul nu este de esență nici a institutelor de capitaliști, nici a celor de proprietari.

Dar dacă se poate acordă privilegiu propriu zis, când așa cere interesul țării, este numai în

favoarea asociațiunilor de capitaliști. Inșă aceasta este numai facultativ, și depinde numai de împrejurări. Nu este însă de esența institutului, do-vada că aceasta sunt faptele.

D-lor, în contra obiceiului meu, sunt nevoit astăzi, cum ați văzut, a face ceva citațiuni din autoritățile străine cari pot fi crezute mai bine.

D. Josseau rezumă în modul cel mai fidel opiniunile ce au fost în Franța, în favoarea sau în contra unității ori pluralității institutelor de credit funciar. Și veți vedeà că în acele discuțiuni nici că se servește cu vorba de privilegiu.

Iată mai întâi cum D. Josseau rezumă cu-vintele acelora cari sunt contra unității institutului, cari sunt adică, ea și unii din noi, pentru pluralitatea acelor institute:

*„Se temeà că o singură asociațiune să nu poată
„priveghià la prea mari distanțe sinceritatea esti-
„mațiunei; și se crede că statutele uniforme nu ar
„puteà să convingă numeroasele departamente cari
„prezintă așa de mari varietăți în trebuințele lor și
„în situațiunea proprietăților. Societățile germane
„sunt locule, și această circumstanță se semnalà cu
„una din principalele cauze ale succesului lor“.*

Vedeți, D-lor, că în Franța, s'au zis mai aceleași argumente, în favoarea pluralității, cari s'au repetat și la noi.

Aceste cuvinte au și determinat pe legiuitorul francez să adopteze mai întâi sistemul pluralității institutelor.

Așa dar vedeți că, măcar că în Franța s'a adoptat sistemul de asociațiune de capitaliști, însă cu toate acestea s'a admis pluralitatea de institute; și s'a și înființat mai multe institute de credit funciar, la Paris, apoi la Marsilia, la Nevers, etc.; apoi se începuse a se formă altele la Tulusa și în alte localități importante.

Apoi, peste câteva luni, văzându-se inconvenientele pluralității institutelor, adică neputând merge cum trebuie, s'a și renunțat la pluralitate și s'a admis un singur institut pentru toată Franța.

Din acestea însă, D-lor, puteți vedeà că privilegiul nu este de esența asociațiunilor de capitaliști, de vreme ce în Franța acest institut s'a votat la început fără privilegiu. Apoi, pe cât știu, mai sunt așa institute la Berlin și la Viena cari funcționează fără privilegiu.

Fiecare țară s'a organizat cum i-a venit mai bine.

Dar ia să vedem, în discuțiunile din Franța, dela 1852, ce se ziceà în favoarea unităței asociațiunei, pe care o susțiu și eu.

Tot D. Josseau ne rezumă și această opiniune: (v. i. p. XXXV):

„A admite mai multe societăți independente, a le lăsa fără direcțiune, fără control, nu este oare a le expune la erorile, la ispitele cari pierd atât de des întreprinderile nouă cele mai bune? Nu este oare de temut că în cutare departament nu ar prospera o sucursală, o societate ar pieri dacă ar fi lăsată numai pe propriile ei mijloace, cu propriile sale inspirațiuni?”

„O instituțiune centrală nu ar oferi mai multă siguranță proprietarilor și prin urmare o mult mai mare înlesnire pentru negocierea titlurilor emise?”

„Aceste titluri ar putea ele oare să circule dintr'un capăt al Franței la altul și să se negocieze avantajos la Bursă, dacă, mai înainte de a le accepta, cineva va fi silit să se informeze mai întâi despre creditul particular al asociațiunii locale de unde ele derivă?”

„Presupuneți din contra că există o singură „instituțiune; portorul titlului nu are nevoie să mai „aște de unde s'a făcut emisiunea: tipul și garanția „vor fi uniforme; el va fi sigur să-și negocieze „obligațiunea mai cu același preț, și, îndeplinind „oarecari formalități prea simple, el va putea primi „dobânzile și capitalul la oricare din case, după „alegerea sa și cum îi va veni mai bine“.

Prin urmare, Domnilor, vedeți cum s'a pus

chestiunea în Franța, iar nu cum unii au pus-o la noi.

Nu s'a vorbit acolo de privilegiu, nici s'a invocat toate libertățile, ei s'au expus simplu cuvintele curat economice pentru sau contra unității institutului. Nici s'a zis acolo, cum a zis la noi oratorii și chiar D. ministru de finanțe, că prin unitatea institutului am impune proprietarilor a se asocia; fiindcă nimeni nu impune nimic, și asociațiunea este absolut liberă.

Este dar bine ca să se știe cum s'a pus chestiunea în Statele a căror statistică ne-a adus-o onor. D. Golescu. Rămâne acum să vedem și noi cum se pot negocia mai bine înscrierile fonciare, fiind mai multe societăți, sau numai una.

Pe lângă cele ce am citat din D. Josseau, iată ce mai zice o mare autoritate economistă, D. Wolowsky, în privința creditului ce pot avea scrisurile funciare, existând o singură asociațiune:

„Adoptându-se un singur tip, totul ia proporțiuni mai largi și totul se simplifică; este mașina cu aburi care se substituie la o sumă de părghii izolate și discordante; ea unește economia mecanismului cu puterea acțiunii“.

Dar, Domnilor, să facem abstracțiune de toate aceste autorități, și să consultăm numai bunul simț ce-l are fiecare. De ce este vorba? Se cere ca toți

proprietarii, cari vor avea nevoie să se împrumute, să se constituie ei însuși în societate, și să-și garanteze reciproc împrumuturile lor.

Cum să le venim mai bine în ajutor? Voiți, cum zice guvernul, să le divizați garanția? Apoi când veți diviză garanția, oare creditul scriselor de gagiu nu se va diminua? Dacă garanția unei creanțe ipotecare se va subdiviză în trei părți, nu înțelegeți că se va reduce și creditul ei conform cu diviziunea ce ați făcut?

Și cum poate fi altfel? Dacă, de exemplu, ați admite trei cercuri, trei asociațiuni, va să zică atunci că împărțiți garanția fonciară în trei părți, după fiecare cerc; și atunci scrisile fonciare nu mai au creditul care ar avea când toți proprietarii ar garantă împreună fiecare scris.

De ce inconveniente practice vă temeți când ar fi unitatea? Fi-vor oare inconveniente de administrațiune, adică de dificultăți ce ar încercă proprietarii depărtați pentru ca să realizeze împrumutul? Inșă, D-lor nu uitați că vor există sucursale, și prin sucursale per toate aceste dificultăți de cari vă temeți.

Și dovadă că aceste inconveniente nu există, în sistemul unităței, este, că, chiar în Germania, unde există pluralitatea, agentul nostru dela Berlin, D. Theodor Rosetti, ne spune în epistola

sa, într'un mod pozitiv, că este o tendință de a se unifica...

D. ministru de finanțe. Unificarea administrativă, iar nici de cum de privilegiu exclusiv.

D. B. Boerescu. Iată propriile cuvinte ale D-lui Rosetti.

„Cât despre organizarea generulă a creditului funciar, mă voi mărgini a observă că aici fiecare provincie în parte are institutul său de credit; însă acum, este o tendință de a le împreună și centraliză pe toate sub o direcțiune unică. Dacă ar fi să se transplante principiile acestei organizațiuni la noi, va trebui afară de celelalte particularități ale stării sociale și economice, să avem în privire și diferența circumscripțiunilor teritoriale în raport cu mărimea și cu populațiunea lor, precum și cu întinderea de mijloc a proprietăților, care este mai mare decât aici“.

Va să zică, D-lor, în Germania este o tendință de a se unifică și centraliză toate instituttele într'o direcțiune unică.

D. ministru de externe. Aveți și D-voastră tendință; dar nu cereți să se impună. (Sgomot).

B. Boerescu. Nimeni nu voește a impune nimic nimănui. Ceeace facem noi este de a examina dacă este mai bine să fie o singură asociațiune sau mai multe. Și pentru a vă dovedi că

este mai bine a avea una singură, vă facem atenți la ceea ce vă spune D-nu T. Rosetti, că chiar în Germania, unde este leagănul acestor asociațiuni, astăzi este o tendință de a unifica direcțiunile tuturor.

Ei bine, vă întreb, de ce ne-am pune noi în pozițiunea Germaniei de mai 'nainte, pentru ca mai târziu să avem tendințe, și nu am face din capul locului chiar ceea ce Germania, unde s'au născut aceste instituțiuni, astăzi voește ca să facă? De ce să nu adoptăm noi încă dela început unitatea de asociațiune, în loc să adoptăm subdiviziunile la cari caută acum a renunța chiar Germania? Nu vedeți că chiar D. Rosetti spune ca să aveți în vedere forțele noastre economice, întinderea teritoriului și populațiunea țării, pentru că numai așa puteți judeca dacă s'ar putea implanta și la pluralitatea institutelor, dacă cu această pluralitate se va putea negocia scrisurile funciare în toate cercurile în bune condițiuni. În alte cuvinte, dacă veți face mai multe cercuri, observați bine, să nu se întâmple, ca numai în cercul Capitalei scrisurile să aibă un curs bun, încât numai scrisurile fonciare ale acestui cerc să fie bine văzute, și să fie preferite scrisurilor fonciare ale celorlalte cercuri, căci atunci ați sacrificat toate interesele celorlalte județe interesului Capitalei, unde asemenea scrisuri totdeauna vor fi căutate mai mult decât ori

în care alte cercuri sau județe, unde jocurile de bursă și schimburile nu se fac de loc sau se fac slab.

D-lor, eu unul vă observ că cel mai bun lucru este să ne conformăm pozițiunii noastre economice. Această pozițiune, starea noastră topografică și economică cer a avea o singură instituțiune centrală; căci a face de a se împărți țara în mai multe cercuri, și a institui în fiecare din aceste cercuri câte o asociațiune de credit fonciar, mă tem că scrisurile fonciare nu vor mai avea destul credit, și că nu se vor scomptă avantajos.

M. Cornea. Apoi noi nu avem de gând să facem o meserie din această instituțiune. (Sgomot).

D. Președinte: Vă rog, D-le Cornea, nu întrerupeți.

B. Boerescu: Să mai adaog, D-lor, încă un cuvânt în privința acestui privilegiu, de care s'a făcut atâta spaimă.

În ce ar constă oare acest *privilegiu* atât de teribil, chiar de am admite ca unitatea instituțiunii să se numească privilegiu?

Mai am eu nevoie să vă spun în ce ar constă? Nu. Iau raportul D-lui Iepureanu din anul trecut, când acordă D-lui privilegiu societăței de capitaliști, să vedeți cum definește D-lui acest teribil privilegiu.

„Am amintit mai sus, zice D. Iepureanu, de privilegiurile acordate societății. Dar în ce consistă ele în realitate? *In facultatea de a creă bilete de amanet*; dar acestea reprezintă proprietatea împrumutului *în interesul său propriu*, etc.“

Așà dar vedeți, D-lor, că însuși D. Iepureanu v'a recomandat odinioară ca să permiteți a fi o singură societate, să acordați acest privilegiu acelei societăți, fiindcă acest privilegiu nu este alt decât drept ca numai ea să emită scrisuri fonciare: aceea ce este chiar în interesul împrumutatului! (Aplauze).

Pentru ce dar D. Iepureanu, împreună cu alții, s'ar opune astăzi să acorde același privilegiu proprietarilor asociați? Pentru ce nu ar voi D-lor să permită acum ca să se constituie proprietarii înșiși într'o singură asociațiune, încât valoarea proprietăților, astăzi îngreunată, să o poată mări și ușurà prin puterea garanției lor comune? Aceasta nu ar fi nici just, nici logic! (Aplauze prelungite. Sgomot).

Dar pentru astăzi mă opresc aci.

Sedința se ridică la 6 ore seara, și cea viitoare se anunță pentru a doua zi, 28 Fevruarie.

În ședința următoare din 28 Fevr. B. Boerescu continuă.

B. Boerescu. D-lor deputați, să-mi permiteți ca să continuu încă și astăzi a vă întreține câteva minute, mai rămânându-mi câteva puncte esențiale de tratat pe care aseară nu puteam să le termin fără a abuză de paciența onor. Camere.

Aseară, D-lor, după cum vă aduceți aminte, am început a trata pe scurt partea cea mai importantă a cesiunii: aceea relativă la unitatea Creditului fonciar. Voi căuta a dezvoltă mai complect recapitulând cele ce am zis eri, spre a legă ideile. Am zis aseară, D-lor, ca să ne dăm seama bine în ce constă această unitate, acest privilegiu de voiți să întrebuințez și eu cuvântul întrebuințat de unii din oratori. În ce constă dară acest privilegiu? El constă în dreptul ce se dă unui institut, direcțiunei centrale a acestui institut de a emite numai ea scrisuri fonciare, și a le emite după o aceeași formă și o aceeași garanție; astfel că în toată țara să fie un singur fel de litere de gagiu, de scrisuri fonciare. Această direcțiune unică mai are ea singură dreptul de control, de priveghere asupra estimațiunilor imobilelor a se ipoteca. Este atât de adevărat, D-lor, că acest drept de privilegiu, de care s'a vorbit atât de mult nu este altceva decât numai, încă odată, dreptul

ce se dă ca să fie o singură sorgintă care să emită scrisurile fonciare, care represintă valoarea proprietăților, încât ați văzut că D. M. Kostaki însuși, în remarcabilul său raport, a constatat acest adevăr.

Așa dară, nici un pericol, nici o impunere nu există. Acea ce se voește a se chema privilegiu constă în facultatea ce se dă societății ca ea singură să creeze scrisurile fonciare și să controleze estimațiunile. Citiți proiectul D-lor, și vedeți dacă din vre-o dispozițiune a sa mai rezultă alte drepturi pentru asociațiune; citiți-l și veți vedeà că dintr'însul nu rezultă pentru asociațiune alt privilegiu, alt drept exclusiv decât acel al creării de scrisuri și al controlului general în privința estimațiunii.

Astfel fiind, D-lor, vă întreb ce rău poate să rezulte din această dispozițiune pentru proprietari. Ați văzut, D-lor, pe D. ministru de finance o persoană foarte competente și de a cărei opiniune trebuie să ținem seamă, ați văzut cum a combătat D-sa unitatea, D-sa a zis: „de vreme ce se admite garanția mutuală a împrumutaților, unitatea e de prisos; acest privilegiu ar fi în contra intereselor împrumutaților chiar“.

Dară cum acesta?

De vreme ce se admite, ni se zice, garanția

mutuală, nu mai trebuie admisă unitatea! Dară ce rău face, dacă garanția este cu atât mai mult întinsă?

În ce existența garanției, este contrarie unității institutului? sau, în ce se contrazic amândouă? Eu nu înțeleg valoarea acestui argument că de vreme ce este garanție, nu mai poate fi privilegiu, din contră D-lor, una întărește pe celelalte, garanția se face mai forte prin unitatea instituției; căci, D-lor, dela sine se înțelege că fiind 400 de proprietari, garanția este mai mare decât când ar fi numai 100 de proprietari asociați!

D. ministru de finance a mai zis, că de vreme ce nu există speculațiune. nu puteți avea monopol pentrucă unde este monopol, acolo este speculațiune. Eu întreb iarăși pe D. ministru, ce înseamnă aceasta. Tocmai pentrucă nu există speculațiune, unitatea instituției este mai legitimă? căci această unitate nu este făcută într'un interes individual de speculațiune, ci într'un interes general? Este cu atât mai bine, că aci unitatea, sau dacă voiți monopolul, nu se dă în favoarea unui individ, ori a unor speculatori, ci constituie o simplă garanție mutuală, ce se admite între toți proprietarii, pentru ca să-și desrobească proprietățile lor și să le ridice valoarea!

A mai adăogat D. ministru de finanțe, că

puterea creditului fonciar nu rezultă din unitatea institutului. ci din sinceritatea estimațiunei. D-lor este foarte adevărat, că estimațiunea joacă un rol foarte însemnat în acest institut. Dară dacă este vorba să zicem că unitatea ar fi un viciu pentru estimațiune, atunci întreb, pentru ce la societățile de capitaliști, unde există unitate sau privilegiu, estimațiunile se fac foarte sincere și institutul progresaază? Să ne punem, D-lor pe tărâmul practic. Socotiți D-v. că înlăturați fraudă prin multiplicitatea institutelor? Eu nu cred că cineva 'și poate lua astă răspundere; și nimeni din noi nu va putea susține că se pot evita fraudele când vor fi multiple institutele.

În țările în cari există multiplicitatea de institute, ce măsuri credeți că se iau pentru estimațiuni? Socotiți că este de ajuns ca în provincia, unde funcționează asociațiunea, să fie o singură măsură, un singur comitet pentru estimațiunile din toată provincia? Nicidecum; căci chiar acolo, ca și unde există unitatea de asociațiune, s'ar expune la multe inconveniente, și la estimări nesincere.

Prin urmare, din toate părțile, și cu toate sistemele, se fac subdiviziuni, ocoale mici, cum ar fi la noi plășile, și pentru fiecare acest mic cerc se ia măsuri speciale pentru a se garantă sinceritatea estimațiunilor.

Aceasta este o măsură administrativă, în sarcina consiliului de administrație.

Așa, iată ce ne spune D. Josseau despre subdiviziunile ce se fac chiar în Germania, unde institutul funcționează în câte o provincie;

„Spre a se ajunge să aibă o estimare cât se poate mai imparțială, s'a stabilit pentru fiecare arondisment sau cerc, principii distincte de apreciere, în conformitate cu caracterul particular al localității“.

Apoi, D-lor, dacă chiar acolo unde există sistemul pluralității institutelor, unde se află câte un institut de provincie, tot a trebuit să se stabilească principii speciale spre a regulă modul de estimățiune pentru fiecare cerc cât de restrâns, cu atât mai mult aceasta trebuie să se facă acolo unde este unitatea de asociațiune. Nu dară unitatea poate fi piedică ori motiv ca să se adopte toate aceste măsuri. Din contră, ea este o cauză mai mult spre a se adopta toate acele bune măsuri.

Facerea estimățiunilor este o cestiune de fapt. Nu se poate niciodată raționabil susține că estimățiunile au să fie sincere sau nu, dacă se va va adopta unitatea ori pluralitatea asociațiunilor. Sinceritatea lor va depinde de regule practice și multiple ce se vor adopta pentru fiecare localitate, de principiul general după cari ele au să se facă.

Estimațiunile, în principiu, se fac la localitate, și după niște măsuri speciale. Consiliul de administrațiune central are mai ales dreptul de control.

Dară tot aceste reguli au mai ales a se specifica în urmă prin reglemente speciale. Aceasta este mai mult o cestiune de administrațiune interioară a societății.

Așa dară, acest argument, care se face contra unității instituțiunii de credit funciar, nu este concludent; de vreme ce este admis că estimațiunea se va face pe cercuri restrânse chiar pe județe, și că dacă intervine acțiunea centrală, este numai sub formă de control, care va fi cu atât mai eficace cu cât el se va exercita de un consiliu de administrațiune compus, pe cât va fi posibil, de oameni mai remarcabili și cari lucrează într'un mare cerc de populațiune și sub privegherea, ca să zic așa, a unei opiniuni publice, care există mai cu seamă în capitală.

De acest control vă este teamă? Dară ce rău rezultă, dacă veți avea o administrațiune centrală unică care să controleze estimațiunile cari se fac de obște prin comitete locale? Este o mare garanție de imparțialitate acest control central.

Acum, D-lor, mai este un alt argument, care, neapărat are încă a se produce. Acest argument

este scos din origina institutului. Ni se zice: ați preferat sistemul german, v'ați pronunțat pentru sistemul asociațiunii proprietarilor, de ce nu ați luat principiul stabilit acolo, adică principiul pluralității institutului? De ce nu ați făcut și la noi ca în Germania, asociațiuni pe provincii, iară nu una pentru toată țara?

D. Golescu, cu drept cuvânt, în recitarea statistică care a făcut, a constatat acest fapt, că însuși în Germania s'a adoptat creditul fonciar în diverse provincii sub diverse forme. Va să zică, chiar în Germania, provinciile aceluiași Stat, au stabilit credite fonciare, modificându-le după trebuințele cari se cereau în fiecare localitate. Așa dară, este bine să recunoaștem că măcar că se ia o instituțiune dintr'o țară oarecare cu modificațiunile cari le reclamă necesitățile locale, fără ca prin aceasta să se strice scopul instituțiunii și să se strige că se face erezie!

Iată însă ce mai știm din istoricul institutelor în Germania. Știm că aceste instituțiuni s'au format în Germania gradat și cu timpul, după trebuințele fiecărei localități; mai știm că ele s'au introdus întâi în favoarea marilor proprietari, în favoarea seniorilor feudali, apoi și-au schimbat caracterul și au devenit instituțiuni populare.

Prin urmare, fiecare provincial își formă

creditul său special. Și aceasta erà cu atât mai natural a fi așa, că toți știm, că în această epocă mai ales, și încă și acum, între provinciile germane există diferențe însemnate de legi, de trebuințe, de moravuri, chiar de religiiune, în ceea ce privește majoritatea populațiunei. Înțelegeți dară, că erà o consecuență naturală ca și creditul fonciar să se admită variat și izolat pentru diversele și neasemănatele localități! Dacă mai ales, legislațiunea generală erà adesea diferită dela o provincie la alta, cum voiăți ca legislațiunea particulară a creditului fonciar să fie uniformă? Așa dară, dacă în Germania a fost și este pluralitate de institute, cauza este diversitatea ce există între provincii; apoi s'a continat treptat aceeași tradițiune, cam pe la anul 1770, și a continuat până în timpul din urmă.

Acum, D-lor, vă întreb, la noi există oare aceeași diversitate între provincii, există aceeași tradițiune, există aceleași necesități locale și economice, pentru ca să adoptăm și noi pluralitatea institutelor cum este în Germania!

Negreșit că nu. Apoi atunci de ce am admite pluralitatea care ar slăbi numai instituțiunea.

În adevăr, D-lor, care este scopul ulterior al unui institut de credit fonciar? Scopul ulterior este acela de a înlesni proprietarilor bani eftini

cu termen lung. Ei bine, scrisele cari se dau unui proprietar care merge și se împrumută dela institut, aceste scrise, de exemplu de 10.000 fr. împărțite în 10 bucăți de câte 1000 fr. nu sunt monedă. ci titluri fiduciare, pe cari proprietarul trebuie să le scompteze. Este adevărat sau nu că aceste titluri trebuie să fie în condițiune așa ca ele să fie scomptate cât mai iute și cât mai avantajos? Negreșit. Ce face dară acel proprietar cu scrisele sale de 10.000 franci?

Merge în centrele comerciale unde găsește capitaliști și caută pe aceia cari vor să-și plaseze capitalurile în aceste titluri, ce oferă o bună garanție, și caută să-și scompteze titlurile. O lege naturală a acestei negocieri este că, cu cât vor fi mai mulți cumpărători pentru aceste titluri, cu atât ele se vor vinde mai scump; și cu cât aceste titluri vor fi acoperite cu o mai bună garanție, cu atât prețul lor va fi mai bun. Ei bine iată că proprietarul unui scris, merge cu el în piețele mari unde se află cumpărători, și îl scomptează cu prețul cel mai avantajos.

Acum aplicând aceste principii în țara noastră, unde abia este născut creditul public și privat, trebuie să facem așa cum să punem aceste scrisuri în condițiune cum să se scompteze cu prețurile cele mai avantajoase. Unde vor găsi ele acel preț

avantagios? Unde se vor găsi cei inai mulți cumpărători? In târgul cel mare, în punctul central al țării pentru operațiuni financiare, în capitală.

· Și în ce condițiuni trebuie să fie aceste scrisuri? In condițiuni ca el să aibă garanția tutnror proprietarilor asociați.

Odată ce titlul fonciar, uniform în toată țara își va avea valoarea sa de scompt pe piața capitalei, aceeași valoare o va avea în orice colț al țării. Așa, astăzi, cu aceeași valoare se vând obligațiunile domeniiale și în capitală și în cel mai mic târg. Căci odată ce marele târg din capitală a făcut prețul, același preț există pretutindenea. (Afirmări).

Dară voiese unii din noi ca, cu orice preț să imităm pe Germania și să ne împărțim și noi asociațiunile acestui credit, în mai multe cercuri. Voiți cel puțin să se știe că nu înțelegem a se creă mai multe institute de credit diferite și același sistem să se împartă în trei sau patru. Poate să se creeze și alte sisteme alături cu ale proprietarilor. Atunci am zis să lepădăm acest sistem fiindcă nu va putea funcționa nici într'un chip. Ni se zice ca să avem o asociațiune în România mică cu Craiova, și cinci județe; o alta în România mare cu București capitală; și alta peste Milcov cu Iași. Prea bine, faceți și această imitațiune. Intreb

numai pe onorabiliii propunători, dacă primindu-se acest sistem al D-lor, sunt siguri că o să se negocieze scrisurile tot atât de bine cum s'a negociat în fiecare provincie a Germaniei? Dară sunt provinciile noastre în aceleași condițiuni economice de populațiune și de avuție cum sunt provinciile din Germania? Numai făcând această comparațiune, ne putem convinge dacă putem face la noi aceste diviziuni admise în Germania și chiar în Rusia.

Da, în adevăr, pentru un cerc de provincii din un Stat în Germania este câte o asociațiune. Dară ce sunt acele cercuri, acele provincii? Sunt provincii mari, cu populațiuni numeroase, cu avuții însemnate, în cari comerțul și industria sunt foarte dezvoltate, foarte înaintatea, unde schimbările sunt foarte dese și prin urmare creditul public foarte stabilit. De exemplu, să luăm provincia Pomerania din Prusia; ea are o populațiune de 1.200.000 locuitori, are o capitală ca Stetin, un mare port și un întins comerț. Nu e dar de mirare că o așa provincie, cu așa centru de comerț, să poată avea o asociațiune a sa de credit fonciar.

Să luăm Galiția, o singură provincie a Austriei, în care se află un singur institut fonciar; însă Galiția are o populațiune de peste 5 milioane locuitori, are o capitală cu însemnat comerț.

Înțeleg că o așa provincie, care are o popu-

lațiune cât țara noastră, să aibă un institut al său de credit fonciar!

Dar aceea ce poate fi raționabil pentru o provincie ca Galiția din Austria, nu poate fi pentru noi căci nici avem așa provincii, nici suntem imperiul Austriei, cu întinderea sa și cu variile sale populațiuni!

Dară să luăm Rusia; ce vedem și acolo? Vedem provinciile baltice, care sunt foarte însemnate: vedem Polonia, un regat, cari au câte un singur institut de credit fonciar, și care funcționează bine. Vi s'a citat și Kersonul? dară banca din acest cerc funcționează pe lângă Kersones și în Crimeea și în Basarabia și are și un centru mare de comerț ca Odessa:

Unde dară este analogia între provincii cu așa întindere, cu așa populațiuni, cu așa forțe economice, și între provinciile noastre?

Dară un fenomen care trebuie bine observat este că, măcar că în alte țări vedem o singură instituțiune în cercuri mai cât țara noastră, ea funcționează și isbutește foarte bine. De ce dară vă temeți că la noi ar putea fi altfel? De ce și la noi, de ce în țara noastră, care este atât cât un cerc din alte țări, nu ar funcționa un singur institut tot așa de bine ca în Germania, în Rusia în Austria? (Aplauze).

Dacă noi am admite numai diviziunea din alte țări, fără a avea și condițiunile economice care le au acele țări, ce am riscă? Am risca ca scrisurile noastre funciare să nu se poată negocia bine.

Să presupunem trei cercuri: Craiova, București și Iași. Aceste trei cercuri ar avea împreună 300 proprietari cari ar voi să se împrumute. Ei bine, nu este elementar a se înțelege că dacă acești trei sute vor fi împreună, și vor garanta împreună scrisurile fonciare ale fiecărui din ei, aceste scrisuri vor avea mult mai mare credit decât dacă ei se vor despărți în trei grupuri de câte 100, și fiecare grup va garanta numai pentru scrisurile sale proprii?

Intreb pe fiecare dintre Domniile-voastre dacă bunul său simț nu-i spune că un zapis sau o poliță care are o garanție a zece persoane solvabile, are mai mult credit decât când are garanția numai a cinci persoane tot solvabile?

Așa dară, prin împărțirea lor sau pluralitatea institutelor, ați micșora creditul scrisurilor fonciare.

Apoi celalt inconvenient al negocierii acestor scrisuri rămâne în toată puterea sa.

În adevăr D-lor, noi nu avem o mare mișcare de schimburi în orașele noastre, pentru ca scrisurile fonciare să se poată scômpta cu adevărata lor valoare. Nici Iașii nici Craiova nu po-

sedă așa o mișcare. Bucureștii singuri ar avea o mișcare mai mare; dar și aci slăbiți negocierea prin diviziunile ce ați admite.

Așa dară, negocierea astor titluri pe piețele noastre interioare are să fie slabă, și scrisurile nu vor căpăta adevărata lor valoare.

Dară să mergem mai departe. Ținta noastră a tuturor este să întindem cercul negocierilor scrisurilor noastre, să facem adică ca ele să se scompteze și afară din țară, să facem ca aceste titluri să se poată negocia și la Viena și la Berlin. Aceasta trebuie să voim noi, și cu aceasta vă dăm probă că nu avem acea opiniune exagerată și meschină de a depărta dela noi capitalurile streine din contră, noi avem să le atragem prin scomptarea scriselor noastre,

Vă întreb acum, dacă aceste scrisuri ar emana dela trei sorginți diverse: Craiova, București, Iași, dacă ele ar avea absolut același credit și același scompt?

Aceasta eu nu o cred.

Fiecare grup de scrisuri își va avea creditul său particular; scrisurile asociațiunii din Craiova unde vor figură numai proprietari din cinci județe o să aibă mai puțin credit și mai mic scompt decât scrisurile din București și Iași, unde asociațiunea va fi mai putintă prin numărul asociaților.

Ce va rezultă din această varietate de credit? Va rezultă că fiecare cumpărător de scrisuri, ori dinăuntrul țării ori din afară, când va voi să cumpere titluri fonciare, va trebui ca mai înainte de toate să se informeze de unde provine acele scrisuri ce i se propune; și dacă scrisurile fonciare vor fi ale asociațiunii din Craiova, va trebui să examineze care este creditul acelei asociațiuni; dacă ele vor fi ale asociațiunii dela Iași ori București, asemenea. Cu un cuvânt, cumpărătorii de titluri vor trebui să se informeze de creditul particular al fiecărei asociațiuni și va oferi pentru scrisuri un preț potrivit cu creditul ce are asociațiunea de unde el emană. Apoi știți, D-lor, ce va să zică a pune pe fiecare cumpărător în necesitate d'a se informa, d'a examina creditul fiecărui institut de credit funciar?

Aceasta va să zică a-i crea o imensă dificultate, care va face pe mulți a renunța la cumpărare, și care prin urmare va micșora valoarea acestor titluri!

Și dacă această dificultate este necontestată și pozitivă pentru cumpărătorii din țară, cari mai mult sau mai puțin cunosc localitățile, cât are să fie de reală pentru cumpărătorii din străinătate, căroră se prezintă nu ca un titlu provenit dela un Stat în generalitatea sa, ci titluri particulare provenite din localitățile acelu Stat!

Străinul din Viena, ori Berlin, va trebui și el să examineze creditul particular al fiecărei asociațiuni. Dară putea-va s'o facă? Mă tem că nu; și mi-e teamă că veți depărtă mai pe toți străinii, și în fapt mai ați face imposibilă negocierea acestor titluri pe piețele străine.

Dară aceasta va fi o mare pierdere pentru aceste titluri!

Pentru ce, Domnilor, obligațiunile domeniiale cari nu sunt decât niște titluri ipotecare, căci sunt bazate pe ipotecarea bonurilor Statului, pentru ce aceste obligațiuni au curs atât de bun și se negociază repede? Pentrucă, mai ales, nu are cinevă nevoie să se informeze despre sorgintea sau creditul lor; ele sunt uniforme și aceleași; provin dela o singură sorginte, Statul, și-au drept garanție o colectivitate, adică mai multe proprietăți.

Puneți dară și titlurile fonciare ale proprietarilor în aceleași condițiuni. Nu faceți subdiviziuni; nu admiteți și la noi mai multe asociațiuni, cari pot există în Germania, căci acolo este tradițiunea, sunt condițiunile economice altele decât la noi! A admite la noi diviziunea, este a slăbi creditul scrisurilor fonciare și a slăbi negocierea lor, împuținând numărul cumpărătorilor, atât din țară, cât și din piețele străine! (Aplauze).

Așa dară, D-lor, din toate câte v'am expus,

rezultă, până la evidență, că interesul, bine înțeles al nostru, este să avem o singură asociațiune de proprietari, care să emită scrisuri fonciare având o singură formă, un singur tip, un singur credit, și în țară și în străinătate.

Nu faceți, D-lor, diviziuni în formă, în tip și în credit; căci atunci micșorați valoarea titlurilor; nu vă preocupați de inconvenientele depărțării comitetului de administrațiune de extremitățile țării, căci aceste inconveniente nu există; nu vă închipuiți că, dacă comitetul ar rezidă aci, o să fie niscaivă greutăți pentru proprietarii din Dorohoi, ori Mehedinți, sau alte districte, spre a contracta împrumuturile ori a-și negocia scrisurile fonciare, fiindcă toate aceste greutăți vor pieri prin înființarea de sucursale, cari se vor stabili în cele mai mari centre de populațiune ale țării. Mai toate formele se vor face prin sucursale, iară negocierea titlurilor se va face pretutindenea, cu același curs care va fi și în capitală, dacă titlurile au aceeași sorginte și același credit.

Un titlu fonciar, a căruia valoare și credit este același ca al tuturor din țară, îl cumpără capitalistul sau bancherul de ori unde, fără grijă, și în orice parte a țării se va afla. Prin urmare orice parte a țării devine un târg de negociare pentru titlurile noastre fonciare.

Modul cum au să funcționeze sucursalele este o chestiune de detaliu care se va regula prin regulamente speciale, aprobate de guvern, regulamente în care s'ar lua toate măsurile de priveghiare și de control, pentru fiecare localitate.

Cauza pentru care ținem foarte mult ca forma și tipul scrisurilor să fie unic pentru toată țara, este spre a se înlesni și mai mult negociarea scrisurilor noastre fonciare, nu numai în țară, dară și în streinătate, și acesta este singurul mijloc pozitiv ca să putem atrage capitalurile streine. Și când vorbesc de negociarea în țară și în streinătate, nu socotiți, D-lor, că aceasta este o iluziune; este un ce foarte pozitiv; și de aceea și cred că chiar dela început această instituțiune va răuși. Și cum aceasta? Mai întâi în țară prin institutul de credit are să se plătească cele mai multe datorii ipotecare. Va să zică dară, cel d'întâi capital, — presupuneți 10 sau 15 milioane — se va da spre plata datoriilor ipotecare, Ei bine, fostul credit ipotecar, care a primit plata creanței sale, ce are să facă cu banii aceștia? Negreșit că va căută să-i plaseze; și cea mai pună plasare ce el va căuta, va fi tot în titlurile ipotecare, care sunt scrisurile fonciare, care poartă o dobândă de 8 la sută și care au totodată perspectiva de a fi plătite integral prin tragere la sorti.

•

Așa dară, mai toate capitalurile date pentru stingerea datoriei ipotecare, vor căuta a se plasa în scrisuri fonciare.

Să nu ni se zică că acele capitaluri vor preferi a se plasa în efecte asupra statului; fiindcă, D-lor, vedeți acum ce este cu aceste efecte: ele au început a se urca prea mult încât numai produc 8 la sută.

Obligațiunile împrumutului Stern au început să nu producă decât 7⁰/₀.

Așa dară, vedeți că capitaliștii o să prefere a plasa capitalurile lor în scrisurile fonciare care poartă o dobândă însemnată și au șansă de a fi plătite *al pari*.

Apoi capitaliștii din străinătate, acolo unde capitalurile abundează, și unde ele nu găsesc o fructificare așa de mare ca la noi, o să aibă și mai mare interes a'și plasa capitalurile lor în scrisurile noastre sigure și cu bun credit.

Probă despre aceasta vă pot aminti un detaliu.

Pe când ne ocupam cu formarea acestei asociațiuni, deși nu lucram decât ca simpli privați și fără a fi siguri că proiectul nostru va fi silit să se transforme în lege, am primit propuneri dela capitaliștii din țară, ca să între în relațiuni pentru a angaja mai multe milioane spre a se sconta scrisurile fonciare în condițiuni foarte

avantagioase, în aceleași condițiuni ca titlurile Statului.

Apoi credeți, că odată societatea constituită numai aci o să se mărginească propunerile? Nu; veți avea propuneri și din străinătate, nu numai din țară, ci și dela capitaliști însemnați, Și astfel consiliul de administrațiune va putea încheia convențiuni prin care să asigure scomptul scrisurilor fonciare în cele mai bune condițiuni.

De aceea eu cred că aceste titluri dacă Dv. le veți da unitatea de credit în toată țara au să fie în condițiuni așa de bune, încât, dela început sau peste prea puțin timp, au să se scompteze în modul cel mai favorabil.

Tot din acest punct de vedere, tot pentru ca să asigur și să măresc scomptul scrisurilor fonciare la o întrebare, sau provocare, nu știu cum s'o numesc, din partea D-lui Aslan i-am răspuns că am ținut și ținem foarte mult a se înființa și banca de scompt și de circulațiune tot prin o societate formată în țară.

Și pentru ce oare?

Este pentru un sentiment de amor propriu național exagerat? Este acesta efectul unei esaltațiuni patriotice improvizate? Nici de cum, D-lor! este efectul raționamentului celui mai pozitiv. D-v. știți că în materii economice mă conduc mai ales

după rațiune. Și ceeace ași dori eu este ca și D-v. toți, și mai ales ca și guvernul, să se convingă de această necesitate a înființării unei bănci de scont. Și pentru ce? Pentru că acest institut este mai ales care micșorează dobânzile.

Dară cu cât dobânda va fi mai jos, cu cât adică banii vor fi mai eftini, cu atât scontul scrisurilor fonciare are să fie mai avantajos pentru proprietari, căci admitând țifra de 8 la sută ca dobândă a scrisurilor, probabil că scrisurile s'ar sconta astăzi peste 90. Dară dacă dobânda generală ar scădea, înțelegeți că scontul ar trece mult peste 90 s'ar apropia de *al pari*.

Aceasta este cauza, D-lor, pentru care în alte țări scrisurile fonciare se scontează la *al pari*.

Și să nu se zică, D-lor ceea ce s'a înaintat în Cameră într'un mod foarte regretabil de către D. Aslan, că la noi în piață nu avem comercianți ci cămătari. Să-mi permită D-sa a-i spune, că cunosce piața Bucureștilor mai bine decât D-lui, și de aceia susțin că avem adevărați comercianți, cari sunt foarte onorabili și cu mare credit. (Aplauze).

Nu camătă fac cei mai mari și adevărați comercianți, ci, precum cu drept a zis și D. ministru de finanțe, ei vând bani, care sunt o marfă după prețul curent? Această vânzare după cursul curent al pieței, o numiți dară că este camătă?

Apoi atunci schimbați cu desăvârșire semnificațiunea adevărată a cuvintelor. Nu, D-lor, noi avem acum comercianți cu credit însemnat, nu numai în țară, ci și în afară din țară. Dară comercianții noștri, ca noi toți sunt supuși condițiunilor economice ale țării, ei vând marfa lor cu prețul curent; aceasta fac bancherii. și aceasta fac toți ceilalți și chiar necomercianții.

Dară găsiți D-v. că această marfă, că banii îi vând prea scump? Este adevărat. Inșă tocmai pentru acest cuvânt este necesitatea cea mai mare ca. să stabilim un institut de credit menit de a efteni marfa. Și care ar putea fi acel institut decât banca de scempt? (Aplauze).

Mie mi-a părut rău că D. ministru de finanțe este de opiniune că această instituțiune nu este oportună! D-lor, cu toți recunoaștem că creditul nostru este într'o stare anormală în raport cu avuțiile noastre, toți recunoaștem că creditul nostru ar trebui să fie mai mare decât acela ce este. Toți știm că dobânda la noi e prea mare! Și cu toate acestea nu facem nimic ca să punem comerțul nostru în condițiuni așa ca creditul să ajungă în starea sa normală, ca dobânda să nu fie așa de exagerată! Cum! nu este oportum ca să se micșoreze dobânda, ca să se stabilească un stabiliment de bancă de scempt, care să funcționeze

alături cu creditul fonciar, și care să facă a se sconta scrisurile fonciare în cele mai avantajoase condițiuni? Apoi dacă nici aceasta nu este oportun în adevăr, nu știu ce alt institut ar putea fi mai oportun! (Aplauze).

D-lor, atât eu, cât și mulți alții dintre noi, am lucrat și am contribuit cât am putut ca să facem ca și această mare instituțiune să se formeze tot prin o asociațiune indigenă; proiectul s'a și depus la guvern, după cum ne-a declarat eri D. ministru de finanțe, și aș dori ca cu o zi mai înainte să se prezinte acestei onorabile Adunări, pentru ca să-l poată discuta și pe acela. (Aplauze).

Acum, D-lor, mă simt dator a trată cestiunea creditului fonciar și din alt punct de vedere, atins eri de D. Aslan.

D-sa a răspuns că asemenea cestiune să nu se trateze de această Adunare decât numai pe tărâmul economic.

Este prea adevărat și repet și eu, că această cestiune foarte importantă trebuie tratată din punctul de vedere economic; însă oare natura acestei cestiuni nu cere ca, pe lângă punctul de vedere economic să avem în vedere și considerațiuni de interes național? Aceasta ați numi D-voastră o vană demonstrațiune patriotică?

Dară să examinați lucrurile mai pozitiv, mai de aproape; și veți vedea că a se înființa creditul fonciar și banca de scont și de circulațiune prin societăți indigene, însemnează a se dezvoltă spiritul de asociațiune între noi.

Apoi este un ce necontestat și admis de toată lumea, că este de un mare interes pentru o națiune ca să se desvolte într'înșă spiritul de asociațiune.

Nu vedeți D-v. că cele mai mari monarhii, cele mai puternice State, caută ca prin toate mijloacele posibile să încurajeze dezvoltarea spiritului de asociațiune? Nu vedeți D-v. că în alte State se întrebuintează chiar subvențiuni mari, pentru ca să se creeze forțe economice și financiare naționale?

Și noi cei slabi am face altfel decât Statele cele forte? Trebuie dar ca și noi să căutăm a crea și a menține aceste mari forțe economice. Dară instituțiunile de credit fonciar și de bancă de scont și de circulațiune sunt cele mai eminamente naționale, pentrucă ele au de scop a satisface interese generale, iară nu niște interese private. Cum dară am lăsa noi ca asemenea institute să se formeze de străini, iară nu de noi înșine?

Țara noastră este destul de ospitalieră, cum puține alte țări; la noi vin și vor veni totdeauna diferite întreprinderi private; dară niște instituțiuni ca cele de credit fonciar și banca de scont nu

trebuie și nu pot fi formate decât numai de indigeni. Nu ar fi nici prudent, nici conform cu interesele noastre economice ca asemenea instituțiuni să fie pe mânele străine!

Căci ce este o instituțiune de credit fonciar? Este un mijlocitor între proprietari și capitaliști.

Apoi bine este ca noi, cari ne credem că suntem majori, cari ne credem capabili de a ne administra noi averile noastre, să așteptăm ca să vină străinii spre a se pune ca intermediari între noi și între capitaliști?

Va să zică nu am putea găsi noi în țara noastră oameni demni și capabili cari să constitue o asemenea instituțiune, ci ar trebui să mergem în străinătate să căutăm și să găsim un intermediar! Dară nu vom da noi soarta proprietății pe mâna intermediarilor străini, cari nu știu dacă se vor ocupa de interesele proprietății noastre mai mult decât de interesele speculațiilor lor? (Aplauze).

A face dară aceasta, ar fi a lucra atât contra intereselor economice cât și contra intereselor naționale ale țării.

Nu cred însă că D-v. veți da formarea instituțiilor de credit fonciar și de bancă de scont și de circulațiune pe mâna unor asociați străini. Sunt sigur că veți face totul ca aceste instituțiuni să se formeze prin asociațiuni indigene. Și repet

și acum, aceea ce am zis dejă, că eu unul, cu
 • cu toate aserțiunile D-lui Aslan, nu cred că se va
 găsi o Cameră română care va acordă aceste două
 instituțiuni la străini! Nu cred că vre-o Cameră
 română va lucră vre-odată contra acestui simț
 foarte general al națiunii întregi! (Aplauze).

Acesta este, repet, un simțimânt general
 în țară! Când onor. D-nul Golescu a zis că
 popularitatea ce pare că are instituțiunea Credi-
 tului fonciar român este factice, și că e creată
 de guvern, se înșală mult. Și în adevăr. D-lor,
 să luăm lucrurile cum sunt: oare guvernele la
 noi, sunt ele în așa pozițiune ca să creeze popu-
 laritatea prin actele lor? O, nu, D-lor, din nenorocire!
 din contra, acela care este în opozițiune
 cu guvernul trece ca patriot, acela care este mai
 puțin susținut de guvern, acela este mai popular!
 Și trebuie cinevă să aibă curagiul civic, cum l'am
 avut eu, pentru ca să susțin guvernul!

Prin urmare, D-lor, nu credeți că circularea
 guvernului, deși foarte lăudabilă, a fost cauza
 popularității înființării creditului printre proprie-
 tari. Cauza a fost puterea verității ce posedă lucrul
 prin sine însuși.

Veniți, D-lor, de vedeți lista subscrisă de
 două sute de proprietari cari au răspuns aderând
 la apelul făcut de noi.

Vedeți, D-lor, lista lor de subscripțiuni de fonduri, unde figurează numai din România de dincoace și de dincolo de Milcov pentru formarea unui capital de douăzeci de milioane de franci! Examinați dacă aceste nume sunt ale acelor persoane cari s'ar fi înfocat de popularitatea circulei guvernului! (Ilaritate). Nu, D-lor, această manifestațiune spontană a capitaliștilor și a proprietarilor români este expresiunea unei trebuințe legitime simțită de țara întreagă! Orice veți zice, fiți siguri că este un simțământ general în țară, ca aceste două instituțiuni de credit fonciar și de scompt și circulațiune să fie naționale și indigene! (Aplauze prelungite). Și aceasta, D-lor, nu vrea să zică că sunt în contra capitalurilor străine; nu! am cele mai înaintate idei economice în această materie! Când cerem ca aceste instituțiuni să fie naționale, nu facem decât să exercităm un drept al nostru de conservațiune și de economie națională, cum se exercită chiar în Statele cele mai mari.

Mergeți, D-lor, în Franța, în Germania, și spuneți Francezilor ca Englezii să le formeze bancă de scompt ori credit fonciar, sau Germanilor ca Francezii să le formeze pentru dâșșii. și fiți siguri că veți afla refuzul cel mai arogant. Arătați-mi o țară unde aceste două instituțiuni să nu fie națio-

nale. Și numai noi ați voi ca să facem excepțiune? Nu; aceasta nu se va putea. Chiar pentru sistemul asociațiunei capitaliștilor s'a prezentat guvernului un proiect tot de indigeni, și îmi pare rău că de aceasta nu s'a vorbit de diferiții oratori. Astfel încât chiar când ar fi să se respingă din nenorocire sistemul asociațiunei proprietarilor, ceea ce nu cred, vă veți lovi de cealaltă propunere a capitaliștilor tot indigeni!

Nimeni nu se va mai putea lupta cu succes contra acestui sentiment general din toată țara. De trei, de patru ani, de când se agită la noi această cestiune, toți am ajuns la ferma convicțiune că aceste două instituțiuni trebuie să se formeze prin asociațiuni indigene! Cu aceasta nu excludem, nici nu respingem capitalurile străine, ci dirigem noi astă mișcare economică spre a le atrage și mai bine. Națiunea noastră, fiind acum majoră, voește să aibă propriile sale puteri financiare; și precum ne-am emancipat pe tărâmul politic, trebuie să ne emancipăm și pe tărâmul economic și financiar! (Aplauze prelungite).

III

Monitorul Oficial No. 62 și 63 din 18 și 20 Martie 1873

Proiectul de lege pentru Creditul fonciar român

(*Discuția pe articole*)

În ședința din 2 Martie a Camerei deputaților, începându-se desbaterea legii creditului fonciar român pe articole, se prezintă mai multe amendamente, unele pentru a se forma două societăți de credit fonciar altele pentru a se hotărî că numai proprietari de moșii pot forma societății de credit fonciar.

B. Boerescu, Vernescu, St. Golescu, G. Gr. Cantacuzion ș. a. propun următorul amendament, ca aliniat la art. 2 din lege:

„De aceleași drepturi se vor bucura și la aceleași „regule vor fi supuse și alte asociațiuni mutuale de „proprietari pentru credit fonciar ce se vor forma în țară.

„În timpul de 10 ani dela promulgarea legii de „față numai proprietarii au dreptul de a forma asemenea „societăți de credit, și nu se va putea autoriza nici într'un „mod formarea unui institut de credit fonciar prin asociațiune de capitaliști“.

Apoi iea cuvântul pentru a susține acest amendament B. Boerescu.

B. Boerescu. D-lor, să-mi permiteți în câteva

cuvinte să vă explic acest amendament; și după ce voi explica, și după ce comitetul delegaților se va pronunța, vom intra în discuțiunea lui.

Mai întâi, D-lor, să nu socotiți că în fapt, noi care am susținut unitatea creditului fonciar ne contrazicem prin acest amendament; căci el s'a putut forma astăzi în urma explicațiunilor date ieri de D. Ministru de finanțe, iară nu în urma explicațiunilor D-lui ministru Tell și ale D-lui președinte al Consiliului. Explicațiunile de ieri ale D-lui ministru de finance au în adevăr o mare importanță. D. ministru ne-a zis ca să lăsăm fiecărui proprietar facultatea să se asocieze cum va voi, așa că dacă interesele vor cere, să se poată forma și mai multe asociațiuni de proprietari, și a mai adăogat D. ministru de finanțe, că guvernul va veni în ajutor tuturor grupelor, și va contribui anume la formarea asociațiunei proprietarilor din București; căci și credința D-lui este că în realitate o singură asociațiune are să se formeze. Aceste cuvinte, această credință a D-lui ministru ne-a hotărât și pe noi a subscrie amendamentul ce avem onoare a vă prezenta.

Dacă odată nu se mai impune proprietarilor niște cercuri distincte și fatale, cum se impuneau cele trei cercuri sau asociațiuni prin expunerea de motive, odată ce se lasă absolut liberi proprietarii

ca să formeze o singură sau mai multe asociațiuni, ne-am zis că nu mai există în fapt pericolele pluralității, fiindcă suntem siguri de mai înainte, avem aceeași credință ca D. ministru, că în fapt o să avem unitatea, o să avem o singură asociațiune de proprietari cel mult două asociații. Dacă D-nii proprietari vor crede în folosul lor să se facă mai multe asociațiuni, facă-le; noi însă nu credem aceasta.

Voci. Așă! așă este? Așă primim și noi.

B. Boerescu. Știu că această o primiți; mai este însă și a doua parte a amendamentului nostru pe care nu știu dacă Dv. și ministrul o primește dară pe care noi, subscriitorii amendamentului, dinpreună cu mai mulți D-ni deputați, o susținem cu orice preț, chiar dacă toate fulgerile cu care am fost amenințați, de disolvare și altele, vor cădea asupra noastră! (Aplauze prelungite).

Căci, D-lor să punem punctele pe *i*; să spunem lucrurile clar cum sunt, și să facem declarațiune francă de ce este vorba; este lupta, D-lor, între acest proiect al proprietarilor români și între creditul prin capitaliști.

Voci: Așă e! (Aplauze).

Ei bine, noi primim ca orice altă asociațiune de proprietari ca a noastră să se poată institui și să concureze cu aceasta; nu putem primi însă, ca

alături cu asociațiunea de proprietari să vină un institut de capitaliști; și iată pentru ce: pentru că asociațiunea de capitaliști care este asociațiune de speculatori și mai periculoși când sunt streini, venind, și fără privilegiu chiar, a se pune în fața asociațiunii de proprietari, va crea un curs factice al scrisurilor sale, numai până când va discredita și va face să cadă scrisurile proprietarilor apoi vor pune și scontul unde le va conveni, spre a-și scoate sacrificiul făcut.

Iată temerea noastră, D-lor, și această temere este fondată, este legitimă, și noi nu voim ca să se creeze creditul fonciar național așa ca să piară peste câtva timp.

Acum iată, D-lor, pe ce ne bazăm temerea noastră.

O asociațiune de capitaliști este o asociațiune de speculatori. Ca toți speculatorii, și aceștia pot să expună, pentru cât-va timp, sume însemnate, în vederea unor beneficii viitoare și foarte însemnate. Astfel dară, dela instituirea chiar a unei asemenea asociațiuni de capitaliști alături cu a proprietarilor, acești speculatori vor căuta a da curs factice literilor lor de gagiu, vor sacrifica pentru aceasta oarecari sume vor face de exemplu, ca, dacă scrisurile asociațiunii de proprietari au 85 cursul, ale capitaliștilor să aibă 95. Toți negreșit

vor veni să cumpere scrisurile capitaliștilor; căci fiecare va preferi titlul ce are curs mai bun, și din aceasta ce va rezulta? Discreditul complet al scrisurilor societăței proprietarilor. Cât va putea ține această concurență, puțin leală cum vedeți, a asociațiunei de capitaliști contra celei de proprietari? Nu mult timp; atâta până ce asociațiunea de proprietari se va discredita. Capitaliștii vor sacrifica în timpul acesta un capital oarecare; dar odată omorâtă asociațiunea proprietarilor, ei vor rămânea stăpâni pe teren, vor pune scomptul cum vor voi, se vor despăgubi cu uzură de ceea ce ar fi cheltuit; și încă vor realiza câștiguri enorme în dauna proprietăței. (Aplause).

Iată dar rezultatul punerii alături cu asociațiunea de capitaliști!

Pentru a înlătura aceasta și a asigura răușita asociațiunilor de proprietari facem noi amendamentul nostru!

Ce ar mai putea să ni se obiecteze? Unitatea numai există, liberi sunt proprietarii să facă câte asociațiuni vor voi. Dar propunem ca în termen de 10 ani să nu poată fi admisă o asociațiune de capitaliști. Ați voi să ne refuzați și aceasta? Dar atunci ați voi să lăsați, dela început, capitaliștilor străini, mijlocul d'a lovi asociațiunea proprietarilor! (Aplause).

Altfel ce rău e? Ce vătămare s'ar aduce cu aceasta proprietarilor? Pentruce nu ați acorda D-v. proprietarilor această măsură protectoare, pentru un timp oarecare, până când adică s'ar stabili creditul proprietăților lor?

Dar, ni s'ar obiecta, că și capitaliștilor nu se va putea acorda dreptul de a emite scrisuri fonciare, de cât printr'o lege; și Camera va fi aci, spre a nu le acorda concesiunea.

Ei! D-lor; așa este! prin lege li s'ar acorda așa drept; dar legea poate veni, sau poate a nu veni? o poate refuza o Cameră, dar o poate da o alta. Interesul dezvoltării asociațiunilor de proprietari cere ca protecțiunea să fie mai eficace și soarta institutului lor să nu stea în vânt.

De aceea, trebuie să se știe pozitiv și sigur că în timp de 10 ani, asociațiuni de capitaliști să nu se poată stabili în țară. Aceasta va fi ca o condițiune esențială a formării institutului de credit al proprietarilor; această condițiune, acest privilegiu va forma baza esențială a creditului dat scrisurilor fonciare.

Nu voim noi amenințarea permanentă contra existenței asociațiunei proprietarilor; căci amenințare permanentă este discredit permanent, este imposibilitate chiar de a se înființa asociațiunea! (Aplause).

Aşa dar, D-lor, vedeți că acest amendament nu prezintă absolut nici un inconvenient; și dacă cineva dorește sincer să facă ca această asociațiune de proprietari să prospere, trebuie să'l primească, căci nici o obiecțiune serioasă nu se poate face contra sa.

Obiecțiunea contra unității a căzut; căci noi, ca și D. ministru, avem credința că proprietarii vor ști a'și cunoaște interesele și a nu forma de cât una sau cel mult două asociațiuni.

Obiecțiuni că s'ar impune vre-o sarcină proprietarilor numai există, de vreme ce proprietarii vor lucra prin propria lor inițiativă.

Obiecțiunile chiar produse contra marei puteri ce ar aveà un singur consiliu de administrațiune, cad, de vreme ce aceste consilii pot fi mai multe, ca și asociațiunile.

Nimic dar, în urma acestui amendament, nu s'ar mai puteà obiectà, afară numai de scepticismul celor ce nu cred că și Românii pot fonda asemenea instituțiuni de credit! (Aplause).

Aşa dar, vă rog, D-lor, pe toți, atât cei ce ați vorbit pentru unitate, cât și cei ce ați fost pentru pluralitate, să veniți și să vă uniți cu toții pentru acest amendament care admite pluralitatea, pentrucă subscriitorii lui cred că în fapt va fi tot unitatea, dar care depărtează, pentru un timp

mărginit, instituirea alături cu aceste institute, a altor institute de alte sisteme, și cari ar putea delă început să paralizeze acțiunea asociațiilor de proprietari.

Rog dar pe comitetul delegaților, pe guvern și pe Cameră să se unească cu acest amendament. (Aplause).

IV

(Mon. No. 64 din 21 Martie 1873).

Continuarea discuțiunii pe articole a proiectului de lege pentru înființarea Creditului funciar român.

Art. 6 din proiectul delegaților autoriză Societatea prin aliniatul 3:

„A negocia și a scomptă scrisuri funciare și a face avansuri de bani pe aceste titluri.“

N. C. Aslan, în ședința din 5 Martie, cere să se suprimă acest aliniat, de oarece prin el s'ar compromite creditul instituțiunii dându-se loc la speculațiuni.

Răspunde pe scurt B. Boerescu.

B. Boerescu. D-lor, nu este destul a se primi un proiect de institut de importanța acestui care se discută acum, ci trebuie pus în așa condițiuni institutul acesta încât să poată funcționa și să nu i se ia atribuțiunile cele mai principale și cari sunt menite să-i dea viață; căci altminteri ar semăna întocmai ca omul acela care ar lega mâinile altui om și l-ar pune în apă zicându-i să înoate.

Prin urmare, dară, trebuie bine băgat de seamă în ceea ce privește punctele principale ale acestui proiect, și rog pe onor. Adunare să facă atențiune

a nu introduce modificări cari poate să fie foarte prejudiciabile dezvoltării acestui institut.

Înțeleg ca acei domni deputați cari dela început au fost în contra acestui proiect, precum este și D. Aslan, negreșit, să nu iubească acest proiect; însă nu este mai puțin adevărat că odată intrând în discuțiunea onor. Adunări, proiectul de lege al Creditului fonciar, trebuie să fim geloși cu toți de a putea face ca această instituțiune să poată funcționa bine.

Se cere acum suprimarea aliniatului al treilea, care zice că această instituțiune are dreptul de a negocia și scomptă scrisuri fonciare și a face avansuri de bani pe aceste titluri.

Acest atribut cere D. Aslan să se elimineze? Și pentruce? Pentru cuvântul că aceasta ar fi un act de speculațiune și că institutul de credit fonciar format prin asociațiune de proprietari nu face acte de speculațiune, și că aceasta nu s'ar afla nicăeri. Imi voiu permite a spune că toate institutele de natura acestuia au acest atribut și că el nu constituie nici de cum un act de speculațiune.

D. N. C. Aslan face confuziune cu atribuțiunile băncilor formate prin capitaliști. Acolo negreșit sunt adevărate speculațiuni, când se fac scompturi și avansuri, nu pe litere de gagiu ale însuși stabilimentului, ci pe efecte ale Statului, pe efectele de comerț și pe alte efecte și cu termen de 90

zile. Aceste operațiuni sunt în adevăr acte de speculațiune, și în anul trecut am combătut aceasta și am zis că este periculos de a se permite băncii de credit fonciar asemenea acte, fiindcă expune instituțiunea la toate șansele la cari este expus comerțul, și poate chiar avea de rezultat pagube; de vreme ce acest atribut în proiectul de față este cu totul altceva, fiind chiar în favoarea proprietății pentru că zice că institutul să scompteze chiar propriile sale titluri, dacă s'ar afla în condițiuni cari să-i permită de a-și plasa prisosul scomptând titlurile sale.

Ei bine, cum s'ar putea ca institutul să nu aibă încredere în propriile sale efecte? Nu vedeți că ați lovit institutul de cea mai mare neîncredere.

Așa dară, D-lor nu este act de speculațiune atunci când este vorba de avansuri pe titluri de ale sale proprii, căci zicând că sunt acte de speculațiune, atunci mai bine fiți franci și declarați-vă în contra chiar a înființării acestui credit, iar nu umblați a căută toate pedicile ca să nu poată merge înainte.

Pentru aceste cuvinte, vă rog a primi articolul 6 așa cum este și să respingeți acest amendament.

Pus la vot amendamentul D-lui Aslan se respinge. Apoi se pune la vot art. 6, astfel cum s'a redactat de către comitetul de delegați și se admite

Monitorul Oficial No. 65 din 22 Martie 1873

Continuarea discuțiunii pe articole a legii pentru înființarea Creditului funciar român.

În ședința din 6 Martie discutându-se art. 57 din lege, privitor la sequestru și punerea în posesie a Creditului, deputatul Văleanu cere să se suprime condițiunea acolo prevăzută, ca contractele de arendare și închiriere să fie respectate „numai când ele vor fi fost primite de societate“.

Acest amendament se combate de B. Boerescu.

B. Boerescu. Rog pe D. Văleanu să nu mai propună acest amendament. În adevăr, faptul este că în aceste asociațiuni mijlocul care se exercită este sequestru, nu vânzarea, fiindcă interesul societății este, nu să vândă, ci să-și primească anuitatea. Numai ca măsură extremă la care se recurge foarte rar, se vinde proprietatea. Societatea are interes economic ca să-și aibă anuitățile. Statistica din Germania și din Franța ne probează aceasta. Pe de altă parte, fiți siguri, că îndată ce

sequestrul va fi serios, nu vom vedea vânzările nici urmărirea de care se teme D. Kogălniceanu. Ce se zice în articol? Că societatea care sequestrează, e datoră să respecte contractele de arendare; însă nu scăpați din vedere că se pot face aci fraude însemnate, și ca să se evite aceasta, se zice că contractele de arendare făcute posterior să fie cunoscute de societate, ca nu în momentul sequestrului să vină cineva să opună un contract care s'a făcut în ajunul înființării sequestrului.

Afară de aceasta, măsurile care se iau aci nu sunt pentru aceia care plătesc onest, ci pentru aceia care voesc să fraudeze interesele societății. Articolul este bun; știți pentru ce? pentru că se poate face un contract de arendarea unei moșii pe prețul de a zecea parte din adevărata ei valoare.

Lăsați dară, D-lor, articolul așa cum este redactat de comitet; el asigură esactitatea plăților și evită ca societatea să fie fraudată de proprietarii de rea credință.

VI

Monitorul Oficial No. 257 din 27 Noiembrie 1873

Adresa de răspuns la mesagiul tronului.

Cu ocazia discuțiunii răspunsului la mesagiul Tronului, M. Kogălniceanu și Nicolae Ionescu combat politica esteroară a Ministerului.

Le răspunde B. Boerescu, care susține că politica României față de Inalta Poartă are ca bază vechile tractate și capitulațiuni încheiate cu Turcia cari admit suveranitatea și autonomia țării.

B. Boerescu, Ministru de Externe.

D-lor Deputați, am ascultat cu mirare, și vă mărturisesc, cu o profundă întristare cuvintele și modul prin cari D-nii Kogălniceanu și Ionescu au combătut răspunsul la adresa către Tron, mai ales în ceea ce privește relațiunile noastre exterioare, și m'am întreat: din ce punct de vedere s'au pus D-lor să combată acest act? Din punctul de vedere de oameni de Stat? Din punctul de vedere de Români?... Să examinăm, și răspunsul va veni de sine.

Din ce acte, din ce fapte scoateți D-v. că relațiunile noastre exterioare stau așa de rău, în cât să merităm noi reprobarea D-v. Cum probați D-v. că starea noastră exterioară este așa de rea, în cât nu poate fi satisfăcătoare, după cum se afirmă prin cuvintele din mesagiu și prin răspunsul comisiunei?

D. Kogălniceanu a început prin a găsi ca nenemerite, ca superflue poate, acele expresiuni prin cari comisiunea, în acord cu mesagiul, constată mulțumirea națiunei pentru buna primire ce Domnitorul României a aflat în străinătate, și pentru bine-voitoarele sentimente ce i s'au arătat din partea suveranilor cu cari Măria sa a avut onoare a se întâlni.

Dar ce act nemerit, ce lucru neuzitat este de a se constata această grațitudine a națiunei prin chiar mesagiul Tronului? Oare faptul bunei primiri este pozitiv sau nu? Cred că nici D. Kogălniceanu nu poate contesta faptul, și D-lui a recunoscut excelenta primire ce s'a făcut Domnitorului nostru; căci nu putea nega, nici avea calitatea a o face, un fapt atât de important și cunoscut.

Domnul României a fost primit pretutindeni cu onorurile cuvenite, și țara exprimă recunoștința sa Suveranilor pentru această înaltă bună-voință.

D. Kogălniceanu, vechiul diplomat, află singur că această manifestare legitimă eră nenemerită, de prisos; de oarece Domnitorului nostru, eşit dintr'o familie atât de ilustră, i se cuveneau oarecum acele onoruri, pe cari le primea chiar când călătorea până a nu fi Domnitor.

Dar, D-lor, sunt două considerațiuni cari justifică și legitimează această vorbire și în mesagiu și în răspunsul comisiunei.

Intâia considerațiune eră de curtenie și de bună cuviință, pe care D. Kogălniceanu, ca vechiu om politic, trebuia s'o cunoască. Era o datorie de curtenie, de bună cuviință, general uzitată, ca Domnitorul să mulțumească Suveranilor, înaintea chiar a națiunei, de buna primire cu care l'au onorat, și ca națiunea, prin Cameră, să-și exprime recunoștința sa.

Ați văzut că regele Italiei însuși, deunăzi cu ocazia deschiderii parlamentului, se conformă acestui uz, când a vorbit de călătoria sa în străinătate. Iar D. Kogălniceanu, omul nostru de Stat, ar fi găsit că este conform cu buna cuviință cea mai elementară, ca în urma frumoasei primiri ce Măria Sa a întâmpinat în străinătate ca Suveran al unui Stat autonom. și guvern și Cameră să tacă, să nu zică nimic, și să nu exprime mulțumire și recunoștință. Inșă un așa fapt ar fi fost contrariu

celui mai elementar sentiment de bună conveniență. (Aplauze).

Mai este încă și o altă considerațiune, pe lângă acest sentiment de curtenie și de bună cuviință, care ne-a făcut a vorbi despre buna primire a Domnitorului nostru în străinătate. Am voit, vă mărturisesc curat și franc, să se constate și să se știe că Capul Statului nostru, un Stat nou și june, care acum își manifestă viața sa politică, în mai multe raporturi internaționale, a avut cea mai bună și mai măgulitoare primire din partea unor atât de mari Suverani ai Europei.

Și aceste onoruri n'au fost date numai Suveranului nostru, ci s'au răsfrânt asupra țării ce reprezintă. (Aplauze).

Aceasta am ținut ca să se știe, căci, să nu ascundem. D-lor, s'au făcut oarecare aluziuni în străinătate, — și îmi pare rău d'a vedea că și D. Kogălniceanu face aceleași aluziuni. S'a căutat a se insinua malițios și prin foi și altfel, și la Viena și la Constantinopole că onorurile făcute Domnitorului nu s'au adresat Suveranului României, care poate nu le merita, ci Principelui eșit dintr'o ilustră familie.

Domnitorul, însă care a fost în mai bună pozițiune a aprecia adevărul decât oricine, împins de cel mai nobil sentiment, zice în mesagiul său

către adunări: că, buna primire și simțimântele binevoitoare ale Suveranilor „sunt pentru mine o nouă dovadă de considerațiune de care țara noastră se bucură în străinătate“. (Aplauze). Prin aceasta nu va să zică că Domnitorul, prin nașterea sa, prin pozițiunea ilustră ce ocupă în familiile suverane ale Europei nu merită să i se dea aceleași onoruri. Da, D-lor. Inșă acum ilustrul Principe este Domnitor al României, și onorurile făcute persoanei Măriei Sale s'au făcut Domnitorului României (Aplauze). Acest adevăr îl repetă și comisiunea în răspunsul său.

Și 'mi pare rău de a vedeà că D. Kogălniceanu vine și repetă malițioasele distincțiuni între principele de sânge regal și între Domnitorul României.

Streinii să facă asemenea distincțiuni; ele nu sunt permise unui Român! (Aplauze).

Prin urmare, D-lor, din ambele aceste puncte de vedere, îmi pare rău că D. Kogălniceanu face aceleași distincțiuni cari s'au făcut de alții cu malițiositate. Erà convenabil, erà just și logic ca să exprimăm a noastră mulțumire pentru buna primire făcută Domnitorului României de către Majestatea Sa Imperatorele Austriei și de către ceilalți Suverani cu care Măria Sa s'a întâlnit.

Dară acum ne întrebăm: care sunt faptele,

care sunt actele cari au făcut pe D. Kogălniceanu și pe D. Ionescu să creadă că stăm rău în relațiunile noastre exterioare? Guvernul a afirmat, și a avut cuvintele sale spre a afirma în mesagiu că relațiunile acestea sunt satisfăcătoare. Ce fapt invoacă cei ce combat această afirmare?

D. Kogălniceanu a vorbit de agenții noștri din străinătate, a vorbit așa de vag, încât nu știm nici ce a voit să zică, nici unde a voit să ajungă. Dacă D-lui nu voește de a face obiectul unei interpelețiuni din această cestiune, cel puțin și în această discuțiune generală tot trebuiă să precizeze lucrul; altfel nu se poate forma convicțiunea Camerei.

D. Kogălniceanu s'a mărginit numai a enunța fraze ca acestea: „știți cum sunt primiți agenții noștri? știți ce pozițiune au!“ Și ce a voit oare D. Kogălniceanu să înțeleagă cu aceste fraze nesfârșite?

Eu am onoare a-i răspunde că agenții noștri sunt foarte bine primiți și foarte bine tratați de guvernele pe lângă care sunt acreditați. (Aplauze).

A voit oare D. Kogălniceanu ca bun Român și consumat om de Stat, să facă aluziune la aceasta că nu toți agenții noștri au caracter oficial? Voitu-a adică să inculpe pe guvernul actual de ceea ce și D-sa nu a făcut, ori de câte ori a fost la guvern? (Aplauze).

Ei bine, D-lor, da; din nenorocire nu au toți agenții noștri caracter oficial. Dară va veni timpul, suntem siguri, când toți agenții noștri vor fi recunoscuți oficial; căci aceasta este conform cu drepturile suverane ale țării; căci România are și dreptul de reprezentare drept neprescripțibil, care nu se stingă prin neuz, sau nerecunoașterea timpurară a celor d-al treilea. (Aplauze prelungite).

Reprezentanții noștri, așa cum funcționează ei în străinătate, sunt numiți conform legilor votate de această Cameră, ei sunt acreditați cu crisorile Domnului nostru, și ați văzut cu câtă grațiozitate Suveranii străini își primesc, și le exprimă sentimente bine voitoare pentru Domn și țara ce reprezintă.

Va veni timpul, când și pozițiunea lor politică va fi în acord cu dreptul țării; căci, cu încetul lumina se va face din ce în ce mai complectă asupra ființei drepturilor noastre.

Trebue însă, în orice caz să constat cu plăcere că serviciile ce agenții noștri aduc țării, sunt foarte însemnate și foarte reale.

Dară D. Kogălniceanu, după ce a căutat a umili, a înjosit pozițiunea agenților noștri, vine și declară, informat nu știm din ce misterioase sorginți, că dintre agenții noștri, ne scriu unii că

suntem ca șterși din cartea popoarelor; alții, că nu trebuie să mai sperăm în sprijinul nimănui!...

Vă declar, D-lor, că din fericire, asemenea aserțiuni nu există în nici-o corespondență din cartoanele oficiale sau confidentiale ale ministerului de externe.

Ar fi fost trist pentru noi ca ele să existe! Și este și mai trist de a vedea un deputat ca D. Kogălniceanu, că vine de afirmă înaintea Adunării și a țării niște lucruri, cari, de ar fi adevărate, ar aduce desgustul și descurajarea în inimile Românilor!... (Aplauze prelungite).

D. Kogălniceanu, ca și D. Ionescu, au căutat dară a găsi alte fapte spre a putea justifica aserțiunile D-lor, că relațiunile noastre exterioare sunt rele. Au fost siliți a-și preciza mai bine motivele acuzărei D-lor.

Și cari sunt acele fapte? Cari sunt acele motive?

Acelea că stăm rău cu Inalta-Poartă; că suntem în neînțelegeri cu Inalta-Poartă; că voim să rupem legăturile cu Inalta-Poartă, ne spune D. Ionescu, că voim să ne declarăm independenți!

D. Ionescu, bunul patriot, radicalul liberal, a mers până la a lua în răs cuvântul de independență, și a tratat de libele și de pamflete scrierile, cărțile, ziarele cari au vorbit de independența română!

Mai că ne-a acuzat D. Ionescu că noi declarăm independența, fără a iniția și pe Cameră. Așa încât D-lui se și pusese a discuta dacă trebuie sau nu să rupem legăturile cu Inalta-Poartă, până ce D. Președinte a fost nevoit să-l întrerupă și să-i amintească că nu se agită această cestiune în Adunare.

Ei, D-le Ionescu! istoria și viitorul vor lua act de zisele D-tale de astăzi.

Oricum ar fi, s'a afirmat dară, deși într'un mod abstract, că relațiunile noastre cu Inalta-Poartă nu sunt satisfăcătoare; și că prin urmare, afirmarea din mesagiu nu este exactă.

D-lor, am onoare a vă declara într'un mod general, că afirmarea guvernului, că relațiunile noastre cu puterile străine sunt satisfăcătoare, este conformă cu adevărul; și nu avem decât a ne felicita de acest adevăr.

Este foarte adevărat că puterile străine arată foarte mare bunăvoință, și multă încredere în starea actuală a României. Și când această stimă și încredere există, relațiunile unui Stat cu alte puteri nu pot fi decât satisfăcătoare.

Și știți care este cauza acestei stime, acestei încrederi de care România se bucură în străinătate? Este tocmai faptul care nu place D-lor Kogălniceanu și Ionescu, pe care D-lor îl consideră

ca un rău, este stabilitatea de care ne bucurăm de trei ani.

Această stabilitate este un fapt pozitiv, și ea există nu pentru că am avea Cavouri și Bismarki, căci nici D. Kogălniceanu nici eu nu suntem Cavouri, Bismarki, ci cu toții suntem mai mici, așa ca la noi, cum chiar D. Kogălniceanu a formulat comparațiunea punând pe un Cavour și un Bismark alături cu Vilara și Ioanid dela noi, ci faptul stabilității există grație experienței și înțelepciunii Camerilor și guvernului. Nu e meritul indivizilor existența stabilității, ea e opera timpului și a colectivităților.

Ei bine, când în străinătate se vede că într'o țara nouă constituțională ca a noastră, un guvern a durat trei ani, și a fost în perfectă armonie cu Camera, căci dacă armonia nu există, trebuiă sau să se retragă ministerul, sau să se disolve Camera, aceasta este un excelent titlu de recomandare și o cauză de încredere.

Este dară un adevăr pozitiv că țara noastră se bucură de încredere și are cele mai bune relațiuni cu puterile străine.

Dacă, din nefericire, oarecari corespondențe și neînțelegeri există între noi și Inalta-Poartă, aceasta nu va să zică că toate relațiunile noastre exterioare sunt rele sau că chiar relațiunile noastre

cu Inalta-Poartă sunt în general rele. Nu, D-lor, relațiunile noastre cu Inalta-Poartă sunt general bune, și profit de această ocasiune spre a declara că nu înțelegem a rupe raporturile ce tractatele au creat între noi și Inalta-Poartă.

Mi-a părut foarte rău de a vedea oratori ca preopinenții, că vin și cu ocasiunea adresei, pun în discuțiune ruperea acestor raporturi, și contribue astfel a aduce desbinare și neîncredere între noi și Poartă. Fie D-lor siguri că nu interesul României apără când caută a ne da această atitudine.

Este foarte adevărat, D-lor, că corespondențe supărătoare și neînțelegeri au esistat între noi și Inalta-Poartă; să sperăm că ele vor înceta. Voesc preopinenții să cunoască anume fiecare caz? Facă interpelațiuni; și, de și mai multe din aceste chestiuni sunt încă pendinte, voi găsi mijlocul, prin comisiuni speciale, a lua cunoștință de dosarele ministerului meu de externe, și fiți încredințați. D-lor, că guvernul nu va roși prezentând acele dosare, din contră, el va fi mândru. (Aplause).

Dară de unde au putut proveni acele neînțelegeri între noi și Inalta-Poartă? Din reaua nărvire, în relele tradițiuni, pot explică eu într'un mod general cauza acestor neînțelegeri.

Pot fi rele nărviri, rele tradițiuni, în poli-

tica exterioară. ca și în cea interioară. Inalta-Poartă cred că conservă niște rele tradițiuni în privința noastră de care nu se poate încă scăpa. Noi, din parte-ne, dorim să conservăm cele mai bune relațiuni cu Inalta-Poartă, însă aceste relațiuni nu pot fi de cât bazate pe tractatele în ființă. Drepturile noastre, D-lor, există în puterea tractatelor încheiate de strămoșii noștri cu Inalta-Poartă. Nimeni nu ne-a creat, nu ne-a dăruit acele drepturi; ele existau din timpii cei vechi; și puterile europene cele mari nu ne au făcut de cât a garanta aceea ce exista deja.

Țara noastră nu a fost nici-o-dată conchisă cu armele; ea a încheiat de bună voe tractate cu Inalta-Poartă, și și-a menținut toate drepturile suveranității, la care ea nu a renunțat. Prin urmare, acele drepturi nu ni s'a conces *gratios* de nimeni, după cum se obișnuiește foarte eronat a se repetă prin unele acte străine. Prin acele tractate vechi ale noastre, țara nu a renunțat la nici un drept suveran. Se vorbește anume într'insele de dreptul de rebel și d'a încheia pace. Nu ni s'a limitat suveranitatea noastră de cât prin plata unui dar anual către Turcia, în schimb de alte obligațiuni ce și Turcia luă către noi.

Acesta este dreptul nostru politic așa cum rezultă din tractatele pe cari puterile europene le-a

recunoscut anume prin convențiunea dela Paris din 1858. (Aplause).

Dacă dar, guvernul nostru opune Inaltei-Porti menținerea și respectarea tractatelor, aceasta oare va să zică că voim a rupe legăturile cu Inalta-Poartă? Aceasta va să zică că voim a proclama independența, și a comite această mare crimă ce ne impută doi oameni politici, doi patrioți liberali ca D. Kogălniceanu și Ionescu?

D-lor, dacă din nenorocire a putut să fie neînțelegeri între noi și Inalta-Poartă, nu noi am provocat, ci numai Inaltă-Poartă; și neînțelegerea a provenit mai ales din neînțelegerea și nedefinirea a doi termeni improprii, a aceluia de *vasal* și *suzeran*, căci nu se află de loc în vechile noastre tractate.

Prin interpretarea acestor termeni impropriu, Inalta-Poartă a putut să creadă că are mai multe drepturi de cât îi dă tractatele.

Noi nu am putut și nu vom putea tolera asemenea impietare; și vom stărui în respectu legalității pe tărâmul tractatelor. (Aplause).

D-nii Kogălniceanu și Ionescu au vorbit de o circulară a Inaltei-Porti, cu o dată recentă, prin care ni se tăgăduiește dreptul de a încheia tractate sau convențiuni cu alte puteri. D. Kogălniceanu v'a și citat un pasagiu din acest act, fără

a formula un cuvânt de protestare contra acestui nou și flagrant atac la autonomia noastră.

Această circulară a fost, D-lor, adresată către puterile garante, iar nu guvernului nostru, care, cu toate acestea, a cunoscut-o curând pe cale indirectă. Imi pare rău că nu pot să răspund astăzi mai mult asupra ei, de cât numai că și această circulară este o consecință a prejudecăților și a relilor năvăliri din trecut,

Poarta vine și prin acest act, ca și prin actele anterioare și ne contestă drepturile autonomiei noastre; noi nu facem de cât să ne apărăm, și apărarea noastră este tare, fiindcă ne ținem pe tărâmul tractatelor și al legalității. (Aplause).

Se teme D. Ionescu că a rămas fără răspuns acea circulară. Să fie D-sa sigur că nu a rămas fără răspuns acel act, ca și orice altă contestare s'ar face drepturilor noastre. Măria Sa Domnitorul Carol I va ști totd'auna să țină sus și tare drapelul și drepturile României! (Aplause prelungite).

D. Kogălniceanu recunoaște singur și declară că noi suntem în adevăr independenți. Așa este. În drept noi suntem independenți. Dacă, ca și alte State din vechime, neam supus, prin tractatele strămoșești, la plata unui tribut, aceasta nu va să zică că am renunțat la cele-alte drepturi ale su-

veranității. Pre cât timp nu am renunțat la ele într'un mod expres, ele există și rămân neatinse. Deschideți istoria, citiți publiciștii, și veți vedea că un Stat ce plătește numai un tribut, fără a renunța la cele-alte drepturi, este pe deplin suveran și rămâne independent.

Dacă în fapt această independență nu s'a recunoscut încă, și dacă toate drepturile ce rezultă dintr'însa nu se exercitează, aceasta nu va să zică că dreptul a încetat de a exista. Timpul va completa opera și va face ca toate drepturile României independente să fie exercitate pe deplin. (Aplauze).

Ei, D-lor! când comparăm starea de astăzi cu trecutul, înțelegem mai bine câtă desvoltare au luat drepturile noastre. Va veni timpul, sunt sigur, când puterile Europei, în urma luminei ce se va face prin publicitatea și discuțiunea actelor noastre, se vor convinge că acest Stat, nefiind conchis cu sabia, nu este nici vasal, nici supus, ci un Stat adevărat independent, și că singura limită a suveranității sale nu este decât plata unui dar anual către Inalta Poartă.

De ce dară preopinenții vorbesc că noi am proclamă independența? De ce, prin insinuațiuni puțin patriotice, caută a ne arăta ca un fel de rebeli contra Inaltei Porți? Numai supușii se revoltă!

Și România nu a fost și nu este supusă nimănui!
(Aplauze prelungite și repetate).

Independența ei există de fel; și nu avem să o reclamăm dela nimeni! (Aplauze).

Dacă însăși D-nii Kogălniceanu și Ionescu sunt siliți a recunoaște mărginirea raporturilor juridice ale Turciei cu noi, pentrue nu protestă înșiși contra circulării din 24 Septemvrie? Pentrue caută a justifica chiar prin aceasta că noi am voi să rupem relațiunile cu Inalta Poartă, pe când noi nu voim decât să menținem acele relațiuni în limitele tractatelor.

Acea circulare a Inaltei Porți nu a putut fi dată decât într'un moment de grăbire. Eu sper că înșiși bărbații cari conduc destinele Imperiului Otoman, vor sfârși prin a se convinge de adevăr, și a reveni asupra acestui act precipitat! Ei vor înțelege că este mult mai prudent și mai folositor pentru Inalta Poartă a se mulțumi să conserve cu noi relațiunile stricte stabilite prin tratate și cari convin intereselor ambelor părți deopotrivă.

Rog numai până atunci pe singurii doi oratori, cari au combătut politica exterioară a guvernului, a pune în acord concluziunile cu premisele D-lor; căci dacă recunosc că Statul nostru este suveran, este independent în drept, apoi cum D-lor

justifică și voesc să suferim acte atentatoare autonomiei și suveranității noastre? (Aplauze).

Acestea numai aveam să răspund în privința relațiilor noastre exterioare. În cece privește cele din întru, colegii mei vor răspunde, dacă vor găsi de cuviință. Observ numai că și acușările în privința celor din întru, formulate numai de D. Ionescu, căci D. Kogălniceanu a fost mai rezervat, grație experienței sale, sunt tot atât de slabe ca și acușările pentru cele exterioare. Toate faptele cu cari au voit să ni se dovedească slăbiciunea noastră, au fost bazate numai pe aceasta, că, dacă efectele noastre publice au avut puțină scădere în timpul crizei actuale, în comparație cu efectele altor State, cauza ar fi că noi suntem mici, foarte mici, ca niște tufe mititele pe cari vânturile cele mari nu le pot atinge întru nimic. Dară aceasta este o iluziune a D-lui Ionescu. În materie de credit nu este Stat mare și mic; este cestiunea de încredere. Titlurile noastre de Stat au avut atâta credit, în cât criza nu le-a atins mult. Aceasta dară este o cauză de putere pentru noi, iară nu de slăbiciune.

D. N. Ionescu iarăși a mai arătat că o altă cauză de slăbiciune interioară ar fi conflictul iscat prin neînțelegerile dintre Mitropolitul Moldovei cu Sf. Sinod. Dară și aceasta este o iluziune, fiindcă acest conflict este deja închis; și apoi, chiar dacă ar fi

existat, nu poate fi o cauză de slăbiciune o discuțiune ivită pentru aplicarea unei legi votată de Cameră.

Așa dară, în afară, ați crezut a vedeà o slăbiciune în ceea ce constituie forța noastră; căci forte este guvernul care menține și apără drepturile țării. În întru, ați căutat cauze de slăbiciuni, fără a izbuti să ne puteți arăta una singură reală. Slăbiciunea dară este cu D-v., cari susțineți și apărați o rea cauză, iară forța este cu noi, căci adevărul este cu noi. Și când vorbesc de forță, este că știu că toată națiunea este cu noi, îndată ce este vorba a apăra demnitatea și drepturile sale. (Aplauze).

Dacă D. N. Ionescu a spus un adevăr în tot cuvântul său, este atunci când s'a intitulat pe sine de mică și infimă minoritate. Da, D-lor, este mică și foarte infimă minoritate aceia cari cugetă ca D-sa. Toată națiunea este cu noi; căci națiunea care respectă ca și noi relațiunile cu Inalta Poartă, voește ca să nu se sufere a se violă tractatele, a-și atribui Inalta Poartă drepturi cari nu le are, și a atacă ori a se scădea în ceva drepturile noastre suverane bazate pe tractate. Iată forța noastră. (Aplauze prelungite și repetate).

VII

Mon. of. No. 259 din 29 Noemvrie 1873

Iarăși politica externă a guvernului

M. Kogălniceanu atacând din nou politica externă a guvernului îi răspunde Boerescu care susține că în relațiunile cu Inalta Poartă guvernul are în vedere vechile tractate încheiate cu Turcia cari proclamă suveranitatea și autonomia țării.

B. Boerescu, Ministru de Externe. D-lor deputați, D. Kogălniceanu cu arta sa recunoscută de orator, de vechiu și experimentat om politic, a căutat astăzi a face câteva întoarceri dibace înapoi asupra celor zise de D-sa eri și aceasta spre a putea conchide într'un mod mai practic decât a făcut-o în ședința trecută.

Mai întâi D-sa a căutat să mai dreagă cele susținute eri de D-lui asupra paragrafului din mesagiul Domnesc și răspunsul Camerei, care vorbește de mulțumirea ce a simțit țara pentru buna primire făcută Măriei Sale în străinătate. Astăzi D. Kogălniceanu a convenit cel puțin că erà o ces-

tiune de bună cuviință și de curtenie de a se face mențiune de acest însemnat fapt, că erà un act de politețã dela care nu se putea depãrtã, de a se menționã atãt de Tron în mesagiu, cât și de Camerã prin adresa sa de mulțumire cãtre suveranul Austriei, și ceilalți suverani, pentru buna primire ce s'a fãcut Domnitorului nostru. Convenind asupra necesitãței acestui paragraf, D. Kogãlniceanu s'a mãrginit numai a adãoga cã și în timpul când D-sa erã ministru, Domnitorul nostru a fãcut o cãlãtorie în strãinãtate, și cu toate acestea, nici Tronul, nici Camerã, atunci n-au vorbit de acest fapt. Așã este; însã acest precedent arãtat de D. Kogãlniceanu, nu poate servi de normã pentru orice alte fapte analoage. Alte considerațiuni și împrejurãri au fost atunci la 1869, altele pot fi astãzi. Și apoi mai adãogați cã atunci cãlãtoria Domnitorului s'a fãcut incognito, în vreme ce anul acesta Domnitorul nostru a fãcut o cãlãtorie oficialã la curtea imperatorului Austriei. Ambele darã cãlãtorii nu se aseamãnã, spre a se putea compara; și astãzi erã de datorie elementarã de curtenie și de interesul țãrei, de a se mulțumi auguștilor suverani de primirea ce au fãcut suveranului României. (Aplauza).

D. Kogãlniceanu însã tot pare nemulțumit de acest pasagiu din Adresã; cãci întreprinse a face

o comparațiune între vizita Domnitorului nostru la Viena și călătoria regelui Italiei, și conchise că erà legitim ca regele Italiei să vorbească camerei italiene de călătoria sa, fiindcă ea a avut o mare importanță politică. Dară, D-lor cine a pretins ca noi să ne măsurăm cu mărirea regelui Italiei și cu scopul călătoriei sale, pentru ca D. Kogălniceanu să-și mai dea osteneala să facă o comparațiune cu totul inoportună? Oricare a a fost importanța călătoriei regelui Italiei, nu este mai puțin adevărat că Domnitorul nostru a fost primit de către suverani în modul cel mai măgulitor pentru România. Și atunci și eticheta și buna cuviință, și considerațiuni politice cereau ca la cea d'întâi ocaziune însemnată să exprimăm mulțumirile și recunoștința noastră. Această ocaziune s'a prezentat, natural la deschiderea corpurile legiuitoare, și ne-am împlinit datoria.

Tot așa a urmat, D-lor, și vecinii noștri Sârbi. Principele Serbiei, cu ocaziunea deschiderei Scupcinei a mulțumit prin mesagiul său suveranilor pe care îi vizitase. Tot așa s'a făcut și în Italia. Și pentru mari, și pentru mici datoria este una și aceeași.

În ceea ce privește pe agenții noștri din streinătate, D. Kogălniceanu i-a tratat mai bine astăzi. Îmi pare bine de această schimbare, pe care eu

unul o atribui și discuțiunilor urmate cari l-au luminat și l-au făcut să vadă mai bine adevărul. Astăzi D-sa nu a mai tăgăduit importanța, nici serviciile aduse țarei de agenții noștri, atât numai că și aci D-lui pare că i-a părut rău că a reculat; căci iarăși afirmă că și în privința agenților știe multe lucruri pe care D-sa nu le poate spune.

Dară de ce nu le poate spune? Spună tot ce știe. Dacă, în adevăr, ar fi lucruri care nu se pot spune de ce le menționează și lasă a plana o bănuială; de vreme ce le-a menționat, de ce nu ni le spune curat? Ei bine, Domnilor, adevărul este că nu există nimic; eu am declarat eri și declar și astăzi D-lui Kogălniceanu că agenții noștri sunt primiți cu cuvință și se conduc cu demnitatea reprezentanților unui stat liber. Nu există corespondențe descurajeatoare pentru țară din partea agenților; nici cunosc acte ofensătoare sau umilitoare contra lor. D. Kogălniceanu să facă bine a veni cu acte și cu probe, iar nu numai cu afirmări, pe care eu le neg cu totul, bazat pe cartoanele ministerului de externe. Il pot asigura pe D. Kogălniceanu că a fost rău informat.

De unde așteptam ca D-lui să ne dea probe de cele ce a zis contra agenților noștri din străinătate, de odată îl vedem că se ocupă de agenții

străini dela noi. D-lui afirmă că agentul Germaniei dela noi, nu ar mai fi având astăzi titlul de agent diplomatic, ca întrecut, și ne întreabă care ar fi cauza acestei schimbări? Înțelegeți ce voia să deducă din aceasta D. Kogălniceanu. Vă mărturisesc însă, Domnilor că și această noutate este o surprindere pentru mine. Nu știu de unde D-lui poate ști una ca aceasta. Eu tot ce știu este că agentul Germaniei funcționează absolut cum a funcționat și predecesarii săi, că este acreditat pe lângă Măria Sa Domnitorul, ca și toți ceilalți consuli, și după cum trebuie să fie orice reprezentant străin, și vă declar că, după cât cunosc din actele oficiale, acest agent continuă a avea titlul de consul general și agent diplomatic ca și predecesorii săi și alți consuli.

În fine D. Kogălniceanu vine la partea ultimă, la relațiunile noastre cu Inalta-Poartă, ajunge adică la partea favorită și practică. Ați văzut, Domnilor, conținutul amendamentului D-sale și înțelegeți, unde el tinde.

D. Kogălniceanu este silit astăzi și în această parte să recunoască veritățile fundamentale emise de mine ieri. D-lui recunoaște că între noi și Inalta-Poartă, nu poate exista altă legalitate de cât cea bazată pe tratate. Mai recunoaște că țara noastră n'a fost nici conquistă nici este supusă cuiva, și

că are și astăzi toate drepturile la cari nu a renunțat prin tractatele încheiate cu Inalta-Poartă dela secolul XIV până la secolul XVI.

Bune sunt toate aceste recunoașteri, și felicit pe D. Kogălniceanu de progresul ce s'a făcut în ideile sale. Dar îl întreb pe D-lui, odată ce a admis aceste verități, la ce consecință poate ajunge? A noastră consecință este aceasta: tratatele fiind baza raporturilor noastre cu Turcia, noi nu cunoaștem altă legalitate de cât aceea rezultând din acele tractate, și vom protesta, și nu vom tolera nici un act care ar constitui o împietare asupra drepturilor noastre. (Aplause prelungite).

Tot la aceeași consecință ajunge și D. Kogălniceanu? D-lui este mai ales preocupat a proba că relațiunile noastre cu Inalta-Poartă nu sunt bune cum zicem noi; și cu un aer plin de gravitate, ne spune că are să ridice D-lui un colț al perdelei, să risipească D-lui norul care ascunde adevărul.

Dar, Domnilor, descoperirea aceasta este foarte comodă de făcut pentru D. Kogălniceanu; căci D-lui vine a ne descoperi aceeace știașu toți, adică că sunt neînțelegeri între noi și Inalta-Poartă. Aceste neînțelegeri sunt cunoscute de toți. Ce eră nevoie a le mai descoperi? Guvernul român speră că până în fine Inalta-Poartă se va lumina asupra

drepturilor noastre, și v'a înceta d'a mai ridică pretențiuni cari nu sunt în acord nici cu tratatele, nici cu demnitatea, nici cu autonomia României (Aplause). Dar până acum dificultățile și neînțelegerile există.

D. Kogălniceanu însă este nemulțumit că Adunarea n'a știut nimic până acum. Dar nu există nici nevoia, nici opornitatea ca Adunarea să cunoască aceste discuțiuni. Când ar fi cazul atât de grav ca să se comunice Camerei, fiți siguri, Domnilor, că noi, cari înțelegem a apăra drepturile țării numai cu națiunea și în capul națiunii, vom veni noi mai înainte și vom cere consiliul și votul Camerilor. (Aplause).

D. Kogălniceanu se miră cum de 40 de ani, cum până acum nu s'au mai întâmplat asemenea neînțelegeri cu Inalta-Poartă, și întreabă pentru ce se iviră ele acum?

Dar să întreb eu mai întâiu pe D. Kogălniceanu, care a trecut prin atâtea regimuri, la ce fel de timpuri face D-lui aluziune când învoacă trecutul ca un argument contra noastră? De timpuri de abuzuri voește D-lui să vorbească, de acei timpuri când drepturile noastre străbune erau nu numai jicnite și batjocorite, dar sugrumate chiar și cu totul negate?

Nu; acele timpuri nu se pot invoca ca un

model, dreptul atunci erà năbușit sub presiunea Porței. (Aplauze).

Acele timpuri de abuzuri, Domnilor, să lăsăm să fie invocate de străini, iar nu de noi. Nu ca o suvenire plăcută, trebuie să se invoace ele de un deputat român, într'o Cameră română! (Aplauze).

Abuzul și violența nu pot niciodată să facă a dispărea drepturile noastre. Aceasta răspundem noi acelor străini, cari, când vor să ne nege vre-un drept al nostru, invoacă precedente din timpii de abuzuri. Astăzi au trecut acele timpuri; astăzi și noi și Inalta-Poartă, trebuie să căutăm și să conservăm numai legalitatea. Noi menținem raporturile ce tractatele au creat între noi și imperiul otoman. Inalta-Poartă din parte-i este datoare să respecte autonomia noastră bazată pe tractate, să respecte toate drepturile suveranității noastre ce decurg din vechile tratate, afirmate și garantate de câțiva ani, și de marile puteri europene.

Nici noi nu rupem legăturile cu Inalta-Poartă, dar nici Inalta-Poartă nu poate să ne conteste sau să-și atribue drepturi și să-și formuleze pretențiuni contrarii tractatelor. (Aplauze). Iată adevărata legalitate, iată reciprocitatea de drept care trebuie să existe între noi și Poartă

Dacă acum 40 de ani, sau nu mai știu câți alți ani, nu se iveau atâtea neînțelegeri între noi

cu guvernul otoman Domnilor, la multe cauze trebuie să atribuim noi aceasta.

Această cestiune este foarte delicată, și nu cred că este oportun să o mai discutăm.

Eu, un lucru numai întreb pe D. Kogălniceanu: este D-lui sigur, poate D-lui afirmă că acum 40 de ani, că acum 30 de ani, că acum câțiva ani corectitudinea legalității din partea Turciei către noi eră destul de perfectă? Aș voi ca D. Kogălniceanu, om politic și bun istoric, să ne spună aceasta. Sunt sigur că nu va face o asemenea afirmațiune.

Dar dacă altădată nu erau discuțiuni și neînțelegeri cu Inalta Poartă, este că se tolerau multe de ale Turciei. Cu aceasta nu voiu să acuz pe nimeni. Căci cunosc și eu dificultățile ce existau. Țara noastră au fost mult timp necunoscută; drepturile ei nu erau eșite la lumină. Astăzi pozițiunea noastră este cu totul alta; tratatele noastre cele vechi sunt confirmate și menționate de convențiunea dela Paris prin art. 2, primind astfel sancțiunea puterilor garante.

Această garanție este pentru noi scutul cel forte; în deșert au căutat unii să însinue că guvernul nostru nu ar ține la conservarea acestei garanții; Guvernul are din contră convincțiunea cea mai intimă că garanția colectivă a puterilor

este și va fi totdeauna scutul cel mai forte al naționalității noastre, și că ea va fi totdeauna tot atât de necesară pentru România, cum este pentru Belgia și Grecia.

Când dar drepturile și autonomia Românilor sunt astăzi nu numai cunoscute, dar și garantate de cele mai mari puteri europene, nu suntem oare în drept să pretindem mai multă corectitudine în aplicarea legalității ce există în raporturile noastre cu Inalta-Poartă? Și nu suferim nimic care ar vătăma sau micșorâ drepturile noastre ce rezultă din tractate. Așâ dar diferența de timpi explică și legitimează susceptibilitatea noastră.

Apoi existența neînțelegerilor noastre cu Poarta cată să o mai atribuim și la orice alte împrejurări, și chiar în temperamentul oamenilor politici, nu numai dela noi, dar și din Constantinople. Căci, Domnilor, au putut fi la noi, după timpi, oameni în capul guvernului, cari să lase a se trece lucruri pe cari alții le consideră ca niște violațiuni de drepturi.

Asemenea, măcar că legăturile noastre cu Poarta sunt bazate numai pe tractate, au fost și în capul afacerilor imperiului otoman, bărbați cu sisteme, cu idei, cu temperament diferit, cari au căutat să deâ acelor legături o aplicare mai mult sau mult puțin corectă. Aceste diferențe de sisteme

și idei se simt și mai bine într'un Stat cu guvern absolut. Au fost oameni de Stat, și din cei mai mari ai Turciei, cari erau convinși că servesc mai bine interesele imperiului, dacă vor trată România în Stat autonom și distins, menținându-se în cea mai strictă legalitate a tractatelor; precum asemenea au fost alți oameni politici în capul guvernului otoman cari au crezut la absorbțiuni, la centralizări cu România. Caracterul individului joacă mare rol în acțiunea omului politic.

Prin urmare și aceste variațiuni de sisteme ale bărbaților politici din Constantinopole au putut nu puțin contribui la mișcarea neînțelegerilor.

Însă, Domnilor, să nu exagerăm răul mai mult decât este. Până acum nu s'au admis încă jicniri drepturilor României.

Este vorba numai de contestațiuni și cestiunile stau încă pendinte. Tot sperăm noi cari nu atacăm, ci numai ne apărăm, sperăm că Inalta Poartă va sfârși prin a se convinge de adevăr.

Iată, Domnilor, pentru ce zicem că și relațiunile noastre cu Inalta Poartă sunt bune. De ar fi fost altfel, am fi consultat mai întâiu Camera, și apoi agentul nostru dela Constantinopole n'ar fi mai stat acolo (aplauze).

Rog dar pe D. Kogălniceanu și pe ceilalți oratori ca D-lui din opozițiune, ca să fie foarte

prudenți asupra acestei cestiuni, și să o discute numai cu calmul și răceala omului de Stat. Căci nu trebuie a se confundă o cestiune exterioară, o cestiune de interes național, cu micile și trecătoarele interese de partide, cu considerațiunile de ambițiune personală.

Ne povățuește D. Kogălniceanu, ca să ne înțelegem cu Inalta Poartă, ca să fim în bună armonie cu dânsa.

Aceasta noi o voim înainte de D-lui, și lucrăm neconținut ca să înlăturăm cauzele de neînțelegeri. Dar totul depinde dela maniera de a vedeă. Noi înțelegem într'un fel menținerea bunei armonii cu Poarta; D. Kogălniceanu se vede că o înțelege într'un alt mod. Noi nu înțelegem a conserva buna armonie cu Inalta Poartă, decât pe baza tractatelor decât pe baza celei mai perfecte legalități. Vedem că D. Kogălniceanu e nemulțumit de politica noastră și propune un amendament. Când D-lui va veni la guvern, va restabili înțelegerea cum o voește prin amendamentul său. Noi nu primim altă bază de înțelegere decât aceea a vechilor noastre tractate (aplauze prelungite).

Noi, Domnilor, repetăm suntem fermi decizi a menține cele mai bune legaturi cu Inalta Poartă, însă cu condițiunea iarăși fermă și inevitabilă la care nu vom renunța niciodată, de a ni se respectă

în modul cel mai absolut drepturile noastre tradiționale (aplauze prelungite). Pe acest teren, Domnilor, puterea noastră e mare, pentru că știm și susținem că națiunea toată este cu noi; și nu cred ca să fie în țară vre-o partidă de o altă opinie (aplauze). Căci, Românii, acum, ca și altădată, când este vorba de interesele lor cele mai naționale, formează un singur corp, și o singură voință. (Aplauze prelungite și repetate).

TABLA DE MATERII

1859

	Pag.
Unirea principatelor	3
Importanța unirei	6
Răspuns delegațiunii moldovene	9
Votul Public	12
Arendașii moșiilor mănăstirești	16
Ajutorarea comercianților	20
Către Onorabila Adunare electivă	23
Poslujnici și scutelnici	27
Naturalizarea străinilor	29
Sporirea numărului școalelor rurale	32

1860

Expunerea motivelor pentru desființarea pedepsei cu moarte în Principatele Unite	37
Adresă a Ministrului B. Boerescu pentru lucrarea unei istorii naționale	55

1864

Raport referitor la codul penal și procedura penală	61
---	----

1865

	Pag.
namovibilitatea magistraturei	77
Iar inamovibilitatea magistraturei	81
Procedura execuțiunii civile	92

1866

Discuție referitoare la excluderea din adunare a lui M. Kogălniceanu	97
---	----

1867

Combaterea sporirii numărului referendarilor	110
Discurs privitor la contractarea împrumuturilor în străi- nătate	118
Aplicarea legii judecătorilor de plăși	139
Propunerea strămutării curții de casație la Iași	152
Perceperea veniturilor statului	163
Proiectul de lege pentru ratificarea convenției din 11 Iunie 1866 relativă la rezilierea convenției împru- mutului de 150 milioane lei turcești, dela 19 Martie 1865	174
Proiect de lege pentru organizarea ministerului de fi- nanțe	192
Proiect de lege pentru înființarea unui sistem monetar și pentru fabricarea monetelor naționale	199
Proiectul de lege pentru pensuni	209

1868

Proiectul de răspuns al Senatului la mesagiul Tronului: Rolul armatei române	219
Proiectul de răspuns al Senatului la mesagiul Tronului	224

1869

Pag.

Proiect de lege pentru modificarea legii electorale . . .	231
Teoria partidelor	242
Politica exterioară a guvernului	256
Împrumutul cu premii al oraşului Bucureşti	264

1870

Dreptul de control al Reprezentaţiunii naţionale asupra budgetelor statului	279
Alegerile Colegiului III de Deputaţi din Ilfov	295

1871

Cestiunea Strousberg	321
Din nou chestiunea Strousberg	395

1872

Proiectul de lege pentru transmiterea concesiunii Strous- berg către o societate anonimă	419
Legea timbrului	435
Lipsa profesorilor deputaţi dela catedre în timpul se- siunilor parlamentare	446
Interpelarea lui C. Boliac în privinţa însurăţelilor . . .	449
Proiectul de lege pentru administraţia domeniilor Sta- tului	471
Iarăşi cestiunea căilor ferate române	479

1873

Convenţiunea cu Austro-Ungaria pentru joncţiunea căi- lor ferate române cu cele Austro-Ungare	535
--	-----

	<u>Pag.</u>
Proiectul de lege pentru Creditul funciar român . . .	568
Proiectul de lege pentru Creditul funciar român . . .	641
Continuarea discuțiunii pe articole a proiectului de lege pentru înființarea Creditului funciar român .	649
Continuarea discuțiunii pe articole a legii pentru în- ființarea Creditului funciar român	652
Adresa de răspuns la mesagiul tronului	654
Iarăși politica externă a guvernului	672

